

PROJEKT STRATEGII ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ NA LATA 2023-2030

TŁUSZCZ 2023

Spis treści

I ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE I METODOLOGICZNE	4
II STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ.....	10
II.1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	11
II.2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej.....	17
II.3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	20
II.4. Wyniki badania ankietowego	22
II.5. Podsumowanie badania ankietowego	43
III STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ	47
III.1. Misja i wizja.....	48
III.2. Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze społecznym.....	50
III.3. Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze gospodarczym	56
III.4. Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze przestrzennym	61
IV Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Tłuszcz oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej	65
IV.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Tłuszcz.....	66
IV.2. Zasoby wodne oraz zagrożenie powodzią na terenie gminy Tłuszcz	70
IV.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	77
V Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju Województwa	79
V.1. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju Województwa	80
V.2. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych.....	85
VI System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych.....	88
VII Ramy finansowe i źródła finansowania	91
VIII ZAŁĄCZNIKI	93
ZAŁĄCZNIK NR 2: WZÓR ANKIETY	94
ZAŁĄCZNIK NR 3: TABELA EWALUACYJNE	100
Spis literatury	125
Spis tabel	126
Spis rysunków	127

I ZAŁOŻENIA TEORETYCZNE I METODOLOGICZNE

Niniejsza dokumentacja została opracowana w zgodzie z obowiązującymi przepisami prawa, a w szczególności z:

- Ustawą z dnia 6 grudnia 2006 r., o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 225, 412.) w zakresie metodyki pracy;
- Ustawą z dnia 8 marca 1990 r., o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40.) w zakresie dotyczącym planowania;
- Ustawą z dnia 3 października 2008 r., o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2022 r. poz. 1029, 1260, 1261, 1783, 1846, 2185, 2687, z 2023 r. poz. 553.) w zakresie przeprowadzenia oddziaływania na środowisko.

Strategia jest dokumentem określającym kierunki rozwoju w zmieniających się warunkach zewnętrznych i wewnętrznych kraju. Horyzont czasowy Strategii przyjęty na lata 2023-2030, wynika m.in. z przyjętych okresów programowania krajowej polityki regionalnej - głównym celem polityki regionalnej

określonym w „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030” jest bowiem efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów terytoriów i ich specjalizacji dla osiągania zrównoważonego rozwoju kraju. Dokument jest ponadto spójny z okresem programowania aktualizowanej Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”. Strategia opracowana została także zgodnie z metodyką Unii Europejskiej polegającą na stworzeniu strategii zrównoważonego rozwoju.

W procesie badawczym korzystano przede wszystkim z metod jakościowych, obejmujących analizę dokumentów zastanych, wywiad, obserwację, eksperyment. Stosowano także narzędzia analizy i interpretacji danych.

W opracowaniu dokonano także przeglądu najnowszej literatury przedmiotu. Zgodnie z założeniami metod jakościowych, znaczna część badań opierała się na pisaniu tekstów, począwszy od notatek i transkrypcji z terenu, przez opisy i interpretacje, aż po prezentację ostatecznych rezultatów badania jako całości. W badaniach zastosowano analizę

deskryptywną (polegającą na wyłonieniu wzorów, tematów i regularności ze zbioru danych) oraz teoretyczną (wyjaśniającą sposób pojawienia się wzorów w zgromadzonych danych)¹. Badania zakończono w momencie osiągnięcia nasycenia teoretycznego, które w dalszej kolejności pozwoliło na opracowanie wniosków i wygenerowanie obszarów strategicznych. Badania przeprowadzono w warunkach naturalnych dla rozmówców, a dane uzyskiwane w badaniach miały charakter opisowy i koncentrowały się na doświadczeniach uczestników i ich interpretacji. Badania jakościowe dotyczyły dokonujących się procesów, jak również ich wyników i konsekwencji. Rolą badacza było samodzielne gromadzenie danych, badanie dokumentów, obserwacje zachowań i przeprowadzanie wywiadów. Proces przeprowadzenia badań polegał na przeglądzie danych, nadawaniu im znaczenia i porządkowaniu ich oraz dzieleniu na

poszczególne zakresy tematyczne. W badaniach zastosowano triangulację, czyli łączenie różnych źródeł danych. Zgodnie z typologią N. K. Denzina wykorzystano triangulację²: danych (polegającą na użyciu danych z różnych źródeł), teoretyczną (polegającą na użyciu różnych teorii do interpretacji materiału terenowego) oraz metodologiczną (polegającą na użyciu wielu metod badawczych)³. Zastosowanie teorii w badaniach jakościowych miało charakter indukcyjny. W badaniach dokonano także doboru próby. U. Flick definiuje ją jako sposób selekcji przypadków, materiałów czy zdarzeń, które umożliwiają jak najbardziej owocne zgłębienie badanego zjawiska⁶. Według Angrosino dobór i rozmiar próby zależą od rodzaju badanej grupy oraz posiadanych zasobów. Na rzecz niniejszego opracowania dokonano doboru próby w obrębie przypadków i materiałów. Celowy dobór próby opierał się na wyborze osób, które mają doświadczenie istotne ze względu na

---

¹ Por. U. Flick, *Projektowanie badania jakościowego*, Warszawa 2012, s. 128.

² N.K. Denzin, *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, 2d ed., McGraw-Hill, New York 1978.

³ Por. M. Kostera, *Antropologia organizacji: metodologia badań terenowych*, Warszawa 2005, s. 98.

przedmiot badań⁴. Dobór próby dotyczył również dokumentów, dokonywano bowiem selekcji w obrębie dostępnych materiałów⁵.

Proces pozyskiwania danych obejmował nagrywane i transkrybowane wywiady, obserwację, analizę dokumentów, ustalenie harmonogramu badań oraz analizę i interpretację danych. Ramy badania obejmowały warunki, aktorów, zdarzenia, procesy, kwestie etyczne, strategie gromadzenia danych, procedury analizy danych, weryfikację, główny przedmiot badania, rolę badacza, pozycję informatora oraz kryteria wyboru danych i ich źródła, jak również przedstawienie ostatecznych wyników⁶.

Zaproponowany model opracowania Strategii Gminy Tłuszcz realizowany był w kilku etapach:

- proces zaangażowania Burmistrza Tłuszcza i innych kluczowych pracowników Urzędu Miejskiego w Tłuszczu w identyfikację problemów i priorytetów;

- opracowanie metodologii;
- opracowanie Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Tłuszcz;
- definiowanie kluczowych obszarów strategicznych, zgłaszanie propozycji obszarów strategicznych i ich wybór, opracowanie głównych założeń obszarów strategicznych;
- konsultacje społeczne wybranych obszarów strategicznych oraz
- stworzenie rekomendacji dla Urzędu Miejskiego w Tłuszczu w zakresie wyboru i wdrażania Strategii.

Proces powstawania Strategii

W 2023 roku Rada Gminy Tłuszcz będzie procedować przyjęcie dokumentu Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2023-2030. Cele i zadania zaprezentowane w Strategii koncentrują się na poprawie jakości życia mieszkańców Gminy i podniesieniu jej konkurencyjności. Niniejsza strategia określa kluczowe obszary strategiczne, cele oraz kierunki

---

⁴ Por. M. Angrosino, *Badania etnograficzne i obserwacyjne*, Warszawa 2010, s. 67, 139-140.

⁵ Tamże, s. 176.

⁶ Por. J.W. Creswell, *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane*, Kraków 2013, dz. cyt., s. 212-213.

rozwoju Gminy. Źródłem finansowania przedsięwzięć ujętych w Strategii będą środki własne budżetu Gminy, środki z budżetu państwa, funduszy unijnych i innych źródeł zagranicznych oraz potencjalnych partnerów prywatnych. Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2023-2030 wskazuje kierunki działania samorządu na rzecz zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego w perspektywie najbliższych kilku lat. Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2023-2030 odpowiada na zmieniające się potrzeby społeczności oraz warunki, w jakich musi ona funkcjonować. Strategia stara się uwzględnić najlepsze praktyki w zakresie planowania strategicznego i pomiaru wyników realizacji celów poszczególnych obszarów strategicznych, a także usprawnia sposób zarządzania Gminą na wszystkich poziomach. Zatwierdzono także kluczowe obszary strategiczne, które określają, co Gmina zamierza osiągnąć w okresie 2023-2030. Dokument przedstawia cele strategiczne i operacyjne, wyrażające co Gmina chce osiągnąć w perspektywie najbliższych lat oraz konkretne działania i programy,

których założeniem jest wspieranie głównych priorytetów. Strategia zawiera również wskaźniki pomiarów celów, co umożliwia śledzenie postępów w ich realizacji, wyznacza podmioty za nie odpowiedzialne, a także określa wymogi budżetowe związane z poszczególnymi zadaniami. Pierwszym krokiem w tworzeniu nowej strategii Gminy było określenie, na jakim etapie rozwojowym znajduje się obecnie Gmina Tłuszcz. Analizie strategicznej poddano stan Gminy, jej silne i słabe strony, szanse i zagrożenia zewnętrzne oraz wewnętrzne, a także tendencje rozwojowe w jej otoczeniu. Kolejny etap związany był z próbą określenia wyobrażeń Gminy Tłuszcz w perspektywie najbliższych kilku lat. Prace nad stworzeniem Strategii przebiegały w kilku etapach:

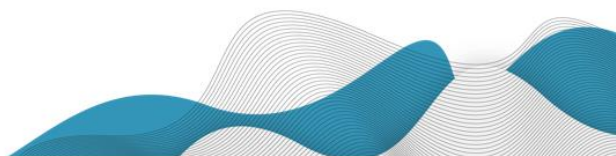
- określenie obszarów strategicznych Gminy do 2030 roku,
- określenie wyzwań i potencjałów Gminy umożliwiających wprowadzenie w życie zdefiniowanej wizji,
- sformułowanie celów strategicznych i operacyjnych, których realizacja doprowadzi do osiągnięcia stanu opisanego w obszarach strategicznych,

- określenie metod realizacji Strategii oraz jej monitorowania i ewaluacji,
- stworzenie projektu strategii z uwzględnieniem najważniejszych założeń obszarów strategicznych,
- przekazanie projektu strategii do konsultacji społecznych,
- dokonanie ewaluacji przez ekspertów zewnętrznych oraz wprowadzenie ewentualnych korekt do projektu strategii,
- procedowanie Strategii przez Radę Gminy.

Prezentowany dokument Strategii zostanie poddany szerokim konsultacjom społecznym. Strategia informuje mieszkańców o kierunkach rozwoju i celach strategicznych Gminy oraz sposobie ich realizacji w okresie 2023-2030.

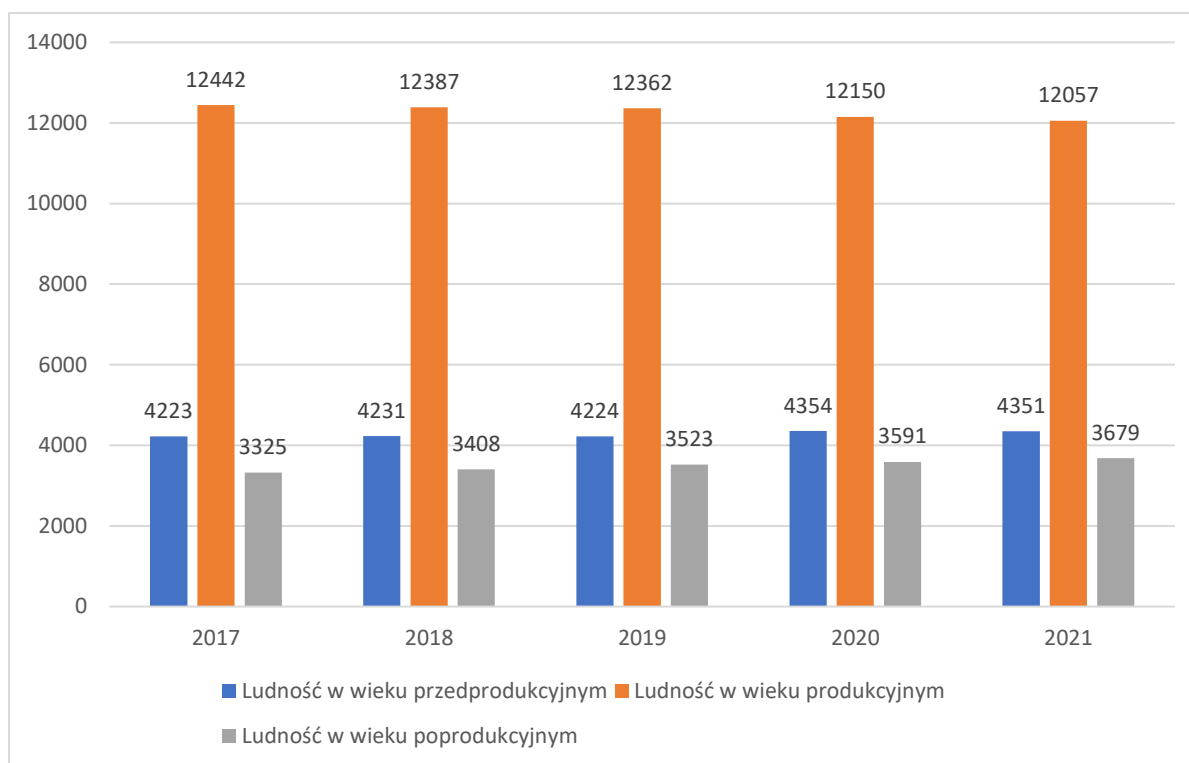
II STAN I WYZWANIA ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ

II.1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Gmina Tłuszcz stanowi jedną z jednostek administracyjnych na terenie Powiatu Wołomińskiego. Diagnoza sytuacji społecznej wskazuje na to, że w ostatnim okresie obserwowane są korzystne trendy demograficzne. W latach 2017-2021 liczba mieszkańców utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Udział kobiet i mężczyzn w ludności ogółem pozostaje stabilny, z lekką przewagą liczby kobiet. Saldo migracji w latach 2017-2021 przyjmowało różne wartości: ujemne w latach 2018 i 2020, dodatnie natomiast w latach 2017, 2019 oraz 2021. Prognozy Głównego Urzędu Statystycznego wskazują na to, że saldo

migracji utrzymywać się będzie na dodatnim poziomie do 2030 roku (wartość +44). Wskaźnik przyrostu naturalnego również ma się utrzymywać na poziomie dodatnim (231 urodzeń i 178 zgonów w 2030 roku). W latach 2017-2021 w Gminie Tłuszcz można było zaobserwować zmiany w strukturze demograficznej zamieszkujących ją mieszkańców, które są jednak podobne dla większości jednostek administracyjnych w kraju. W tym okresie stale malała liczba osób w wieku produkcyjnym, rosła natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. W latach 2017-2021 liczba osób w wieku poprodukcyjnym była niższa od liczby osób w wieku przedprodukcyjnym.

Rysunek 1: Struktura wieku mieszkańców Gminy Tłuszcz.

Jednocześnie prognozy opracowane przez Główny Urząd Statystyczny wskazują, że w perspektywie do 2030 r. ogólna liczba ludności w Gminie będzie stale rosła. Postępować będą jednak w dalszym ciągu obserwowane już obecnie tendencje w zakresie wzrostu odsetka osób w wieku poprodukcyjnym. W związku z powyższym w przyszłości będzie należało podjąć działania zmierzające do ograniczenia spadku liczby ludności Gminy w wieku produkcyjnym oraz wzmocnienia udziału w niej osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Istotne będzie także

położenie większego nacisku na rozwój oferty usług skierowanej dla seniorów i osób ze szczególnymi potrzebami. Władze Gminy dostrzegają konieczność podjęcia działań na rzecz świadomej polityki demograficznej, zwłaszcza przeciwdziałaniu negatywnym tendencjom migracyjnym poprzez działania w zakresie polityki przestrzennej i podniesienia jakości usług społecznych, które przełożą się na podniesienie jakości życia rodzin na terenie Gminy.

Poziom upowszechnienia edukacji jest stosunkowo wysoki. Na terenie Gminy funkcjonują bowiem 2

szkoły podstawowe, 5 zespołów szkół, 1 zespół szkolno-przedszkolny (od września 2023r.), 1 samodzielne przedszkole samorządowe oraz 3 przedszkola niepubliczne.

Mieszkańcy Gminy Tłuszcz mogą korzystać z bogatej oferty sportowej, na jej terenie działa bowiem Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, które współpracuje ze stowarzyszeniami oraz klubami sportowymi, wśród których należy wymienić: Tłuszczański Klub Sportowy „Bóbr” (piłka nożna), Uczniowski Klub Sportowy „Olimp” (piłka siatkowa), Klub Sportowy „Bóbr Tłuszcz” (biegacze oraz nordic walking) oraz Szkoła Sztuk Walki i Samoobrony KOBRA. Ze Stadionu Miejskiego oraz z kompleksu sportowego „Orlik” w większości korzystają grupy zorganizowane, tj. Tłuszczański Klub Sportowy „Bóbr” czy drużyny biorące udział w turnieju Liga Bobra. Wśród aktywności przeważają piłka nożna, piłka siatkowa oraz biegi.

Gmina Tłuszcz posiada dogodne warunki do rozwoju usług turystycznych, rekreacji oraz oferty spędzania wolnego czasu ze względu na jej walory przyrodnicze i kulturowe. Najważniejsze atrakcje turystyczne

w Gminie tworzą: zabytki architektury sakralnej - kościoły oraz cmentarze. Architekturę świecką reprezentują zespoły pałacowe z parkami podworskimi oraz budownictwo mieszkaniowe drewniane. W Tłuszczu znajduje się także Społeczne Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej prowadzone przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej. Na terenie Gminy znajdują się również gospodarstwa agroturystyczne. Dalszy rozwój gminnej oferty rekreacyjnej i turystycznej powinien odbywać się we współpracy z innymi jednostkami w Powiecie Wołomińskim. Wspólne działania promocyjne pomogą w jeszcze większym stopniu zwiększyć atrakcyjność turystyczną tego regionu, przyciągnąć większą grupę turystów oraz zatrzymają ich na dłuższy czas.

Organizacja i koordynacja zdecydowanej większości przedsięwzięć kulturalnych na obszarze Gminy leży w gestii Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji. Przy Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji działają różnego rodzaju sekcje i koła zainteresowań, w których swoje pasje rozwijają dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy. Na obszarze Gminy działa Biblioteka Publiczna w Tłuszczu

z oddziałami dla dorosłych oraz dla dzieci i młodzieży. Biblioteka posiada filie w Chrzęsnem, Jarzębiej Łące, Jasienicy, Kozłach, Stryjkach, Miąsem, Mokrej Wsi oraz w Postoliskach. Dynamika liczby uczestników imprez przyjmowała w ostatnich latach niekorzystne wartości. Czas pandemii ograniczył możliwości organizacji spotkań i imprez, co widoczne jest w danych statystycznych opisujących 2020 rok. W latach 2017-2021 spadała zarówno liczba woluminów, jak i czytelników biblioteki, przy czym nieznacznie wzrosła liczba czytelników w 2021 roku w stosunku do 2020 roku.

Na obszarze Gminy funkcjonują Centrum medyczne Rajmedica w Tuszczu, Centrum Medyczno-Diagnostyczne w Tuszczu, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Zdrowie" w Postoliskach, Centrum Medyczne Tuszcz, Przychodnia Medyk w Tuszczu, Ośrodek Pomocy Społecznej w Tuszczu oraz Pogotowie Ratunkowe w Tuszczu. W latach 2017-2021 w przypadku porad lekarskich ogółem zarysował się trend wzrostowy. W 2017 roku udzielono ich 78 720, a w 2021 - 86 286, co może oznaczać

natężenie problemów zdrowotnych mieszkańców. Gmina posiada „Gminną Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tuszcz na lata 2020-2025”, której celem są długofalowe działania polegające na inwestycji w kapitał ludzki, edukację, poprawę sytuacji materialnej rodzin oraz działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia i poprawy przedsiębiorczości. Strategia ma pobudzać do aktywności organizacje, instytucje działające w obszarze pomocy społecznej oraz rozwoju gospodarczego i społecznego gminy.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Tuszcz odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. W okresie 2017-2021 odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej spadał (z 3,9% do 2,1%). Zdiagnozowane procesy wskazują na polepszenie się sytuacji ekonomicznej mieszkańców w ostatnich latach. Ośrodek Pomocy Społecznej w 2021 roku podejmował działania z zakresu polityki społecznej, które skierowane były do dzieci, osób wykluczonych i osób starszych.

Na terenie Gminy realizowana jest polityka społeczna prowadząca do integracji i aktywizacji osób

zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez realizację takich programów, jak Opieka 75+, którego celem jest poprawa dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej. Na terenie Gminy funkcjonuje również Uniwersytet Trzeciego Wieku w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Klubie Integracji Społecznej. Ośrodek Pomocy Społecznej realizując działania skierowane dla seniorów w ramach UTW korzysta również ze wsparcia finansowego w ramach realizowanych projektów zewnętrznych.

Na terenie Gminy za bezpieczeństwo publiczne odpowiadają Komisariat Policji w Tłuszczu oraz Straże Pożarne (OSP Tłuszcz, OSP Chrzęsne, OSP Dziecioły, OSP Jasienica, OSP Kozły, OSP Miąse), a także Pogotowie Energetyczne, Pogotowie Gazowe i Pogotowie Ratunkowe. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Tłuszcz jest porównywalny do wskaźnika wykrywalności dla województwa mazowieckiego oraz mniejszy od wskaźnika dla całej Polski. Zagadnienie

bezpieczeństwa w Gminie wiąże się także z koniecznością zapewnienia zabezpieczenia przed zjawiskami niezależnymi od człowieka, jak np. powódzie czy osuwanie się mas ziemnych. Na całym obszarze gminy nie występują strefy zagrożenia powodziowego. Brak jest również śladów ewentualnych powierzchniowych ruchów masowych. W 2021 roku w gminie Tłuszcz oddano do użytku 136 mieszkań. Całkowite zasoby mieszkaniowe w gminie to 6 041 nieruchomości. Na każdych 1000 mieszkańców przypada zatem 300,7 mieszkań. Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne, 89,05% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 80,11% korzysta z centralnego ogrzewania, a 49,26% z gazu sieciowego.

Na terenie Gminy działają organizacje społeczne, których zakres obejmuje m.in. działalność sportową, rozwijanie i zaspokajanie potrzeb muzycznych, działalność kulturalną i edukacyjną oraz wspieranie lokalnego rozwoju. Wśród tych organizacji znajduje się 13 stowarzyszeń i 1 instytucja kościelna będąca organizacją pożytku publicznego. W Krajowym

Rejestrze prowadzonym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa figuruje 8 Kół Gospodyń Wiejskich, działających na terenie gminy.

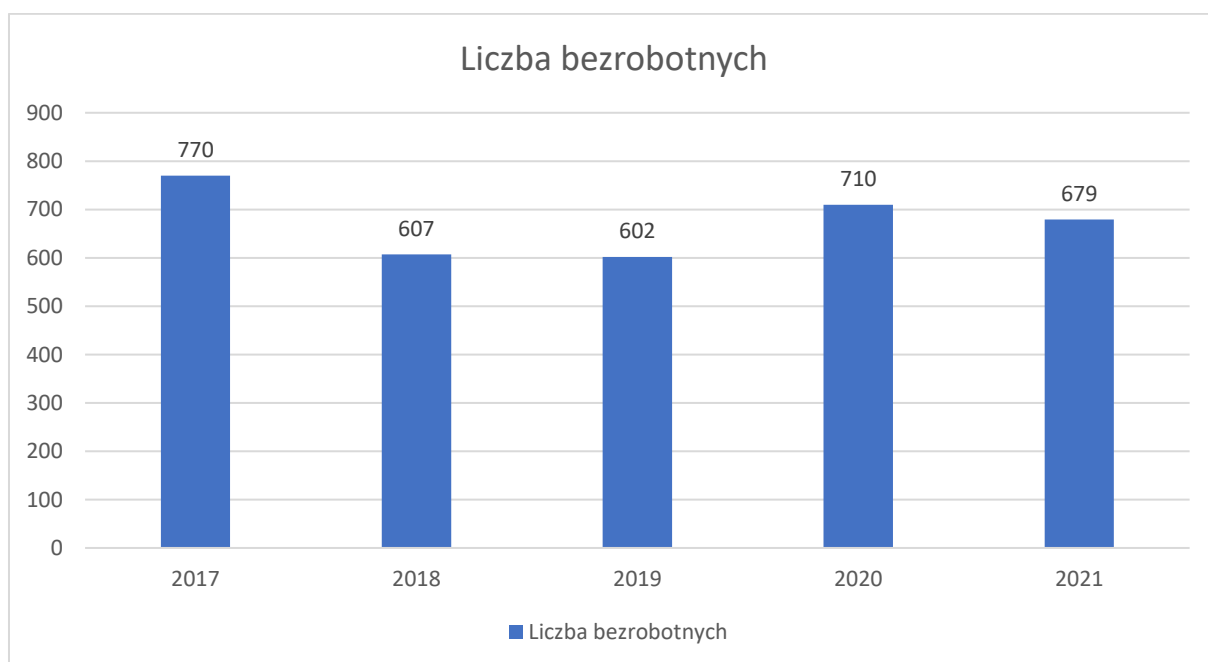

II.2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Analiza wskaźnika liczby zarejestrowanych podmiotów w REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (dane za okres 2017-2021) pokazuje jego stopniowy wzrost. W gminie Tłuszcz w roku 2021 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1 720 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1 442 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (1 670) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9

pracowników. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Tłuszcz najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Budownictwo (25.5%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (21.0%).

W gminie Tłuszcz w 2021 roku liczba zarejestrowanych bezrobotnych wynosiła 679 osób – o 31 mniej w porównaniu do roku ubiegłego. Na przestrzeni ostatnich lat (2017-2021) liczba osób pozostających bez zatrudnienia ulegała sukcesywnemu zmniejszeniu:

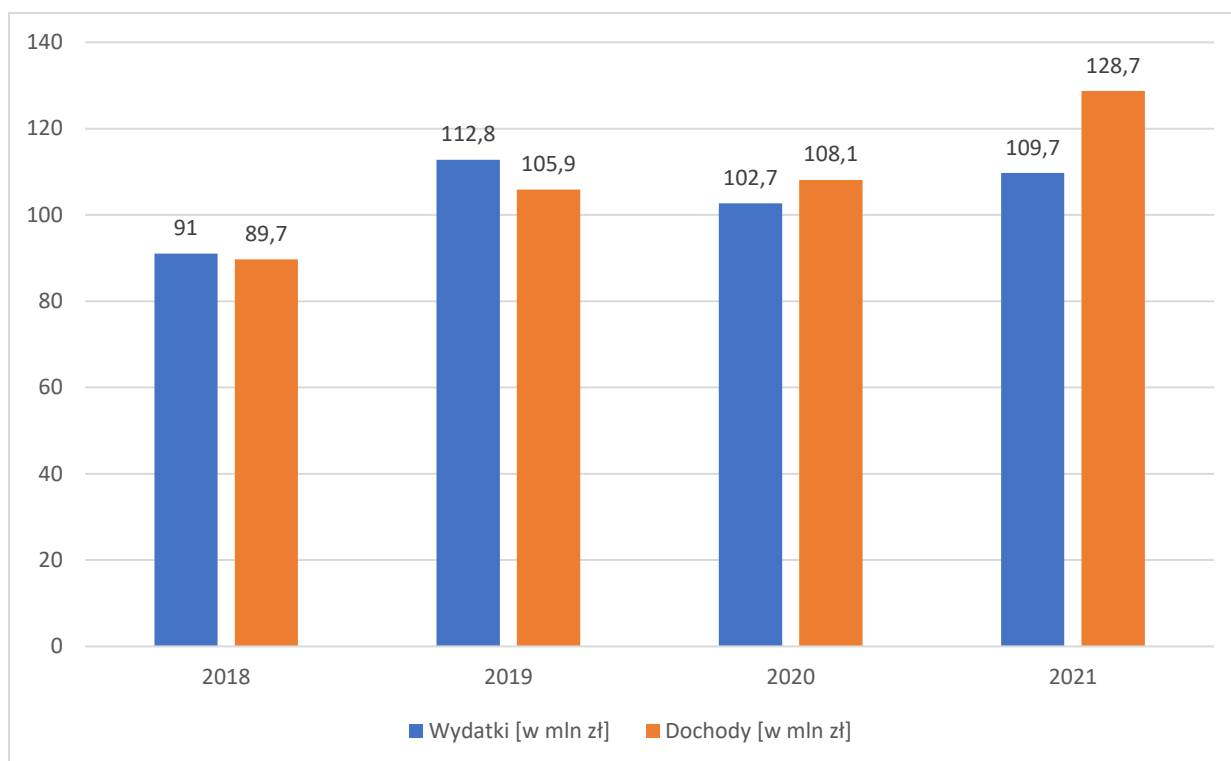
Rysunek 2: Liczba osób bezrobotnych w Gminie Tłuszcz w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=30&subarea=333>.

W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Tłuszcz wynosiło 4 997 PLN, co odpowiada około 90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. Większość mieszkańców gminy Tłuszcz – 60,7% jest w wieku produkcyjnym, 21% w wieku przedprodukcyjnym, a 18,3% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Istotnym zagrożeniem dla obecnego funkcjonowania lokalnego rynku pracy jest odpływ osób młodych i wykwalifikowanych pracowników do przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gmin sąsiednich oraz konkurencja ze strony silniejszych ośrodków (w szczególności Warszawy).

Dalsze działania Gminy Tłuszcz w obszarze gospodarczym powinny zostać ukierunkowane na tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości, sprzyjanie inwestycjom i tworzenie nowych przedsiębiorstw i miejsc pracy oraz usługi mające na celu wspieranie przedsiębiorczości (np. usługi szkoleniowe, informacyjne, poprawa jakości usług publicznych związanych

z prowadzeniem działalności gospodarczej). Istotny będzie również dalszy rozwój lokalnego, wewnętrznego rynku pracy dostosowanego do potrzeb regionalnej gospodarki. Niezbędne staje się również wdrożenie rozwiązań umożliwiających wsparcie i aktywizację zawodową osób bezrobotnych (np. doradztwo zawodowe, staże, praktyki, szkolenia, kursy umożliwiające przekwalifikowanie). Istotne będzie tworzenie zachęt dla przedsiębiorców do zatrudniania młodych osób (np. poprzez rozwój systemu szkoleń dostosowanych ściśle do potrzeb pracodawców).

W ostatnich pięciu latach można było zaobserwować systematyczny wzrost całkowitych dochodów i wydatków budżetu Gminy Tłuszcz. Suma wydatków z budżetu gminy wyniosła w 2021 roku 109,7 mln zł, a w 2020 roku 102,7 mln zł, co oznacza wzrost wydatków o 7 mln zł. Suma dochodów do budżetu gminy wyniosła w 2021 roku 128,7 mln zł, a w 2020 roku 108,1 mln zł, co oznacza wzrost dochodów o 20,6 mln zł.

Rysunek 3: Wydatki i dochody budżetu Gminy Tłuszcz (w mln zł).

Wśród dochodów budżetowych każdej jednostki samorządu terytorialnego najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o jej samodzielności finansowej. Wśród dochodów własnych budżetu Gminy największe znaczenie odgrywają wpływy z podatków i opłat, wpływy dochodów z majątku gminy/sprzedaży najmu i dzierżawy, udziały we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych oraz pozostałe

dochody. Dochody własne na 1 mieszkańca w 2021 roku wynosiły 6 408,54 zł (w 2020 – 5 378,95 zł), a dochody majątkowe 993,52 zł (w 2020 – 439,40 zł). Udział dochodów własnych w gminie Tłuszcz w 2017 roku wyniósł 30,4%, natomiast w 2021 roku wzrósł do wartości 40,7%. Porównując wartość w 2021 roku dla gminy do średniej województwa mazowieckiego (43,5%) była to wartość niższa.

II.3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Gmina Tłuszcz położona jest w północno - wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie wołomińskim, w odległości ok. 50 km od centrum Warszawy. Jest to gmina miejsko-wiejska o powierzchni 103 km². Teren gminy Tłuszcz stanowi część Równiny Wołomińskiej, która jest płaskim obszarem nizinnym. Przez znaczną część gminy przepływa rzeka Cienka, której dopływami są m.in. Borucza i Rynia. Na terenie gminy Tłuszcz nie występują udokumentowane złoża kopalin oraz kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla. W obszarze gminy dominują gleby słabe klas V i VI (86,3% gruntów rolnych) - są to kompleksy gleb bielicowych i brunatnych. Występują tutaj duże obszary terenów leśnych (około 15,6% gminy), są to w przewadze lasy sosnowe. Ponad 100 drzew objętych jest ochroną prawną (uzyskały status pomników przyrody lub stanowią relikty zabytkowych parków podworskich). Gmina Tłuszcz znajduje się poza systemem przyrodniczych obszarów chronionych (nie występują tutaj parki

narodowe, parki krajobrazowe ani obszary chronionego krajobrazu). W obszarze gminy nie wyznaczono obszarów Natura 2000. Gmina wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Warszawskie” oraz w skład Zielonych Płuc Polski.

Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie (nr 636, 634), drogi powiatowe (nr 4320W, 4325W, 4326W, 4328W, 4329W, 4330W, 4331W, 4332W, 4333W) oraz drogi gminne o łącznej długości ok. 260 km. Największe znaczenie w komunikacji zbiorowej na terenie gminy Tłuszcz posiada komunikacja kolejowa, która pozwala na dogodne połączenie zarówno z Warszawą oraz innymi ważniejszymi miejscowościami w regionie.

W Gminie Tłuszcz znajdują się mechaniczno-biologiczna oraz kontenerowa oczyszczalnia ścieków. Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Tłuszcz wynosi ok. 35 km, na sieci znajduje się 25 pompowni ścieków. Łączna długość sieci wodociągowej na terenie Gminy wynosi 118,1 km. Liczba czynnych przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego

zamieszkania oraz innych obiektów wynosi 3436. Jakość wody przeznaczonej do spożycia poddawana jest regularnej kontroli wewnętrznej oraz zewnętrznej. Na terenie gminy, na północny-zachód od miasta Tłuszcz znajduje się gazociąg średniego ciśnienia. Długość czynnej sieci gazowej w gminie Tłuszcz na koniec 2021 roku wynosiła 109 918 m. 54,5% ludności korzystało z instalacji gazowej. W ostatnich latach wrasta liczba odbiorców instalacji gazowej, długość sieci gazowej oraz zużycie gazu. Energia elektryczna dla gminy dostarczana jest przez PGE Dystrybucja S.A.. Na terenie gminy znajduje się jedna stacja transformatorowa 110/15kV (położona w mieście Tłuszcz), która za pomocą kablowo-napowietrznej sieci zasilająco-rozdzielczej o napięciu 15kV doprowadza energię elektryczną do poszczególnych budynków. Sieć jest obsługiwana przez Zakład Energetyczny Warszawa-Teren S.A. RE Wyszaków. W 2021 roku na terenie Gminy Tłuszcz było 2888 odbiorców energii elektrycznej. Analiza danych GUS wskazuje na stały wzrost liczby odbiorców energii elektrycznej. Roczne wykorzystanie energii elektrycznej

przez poszczególnych odbiorców ulega wahaniom.

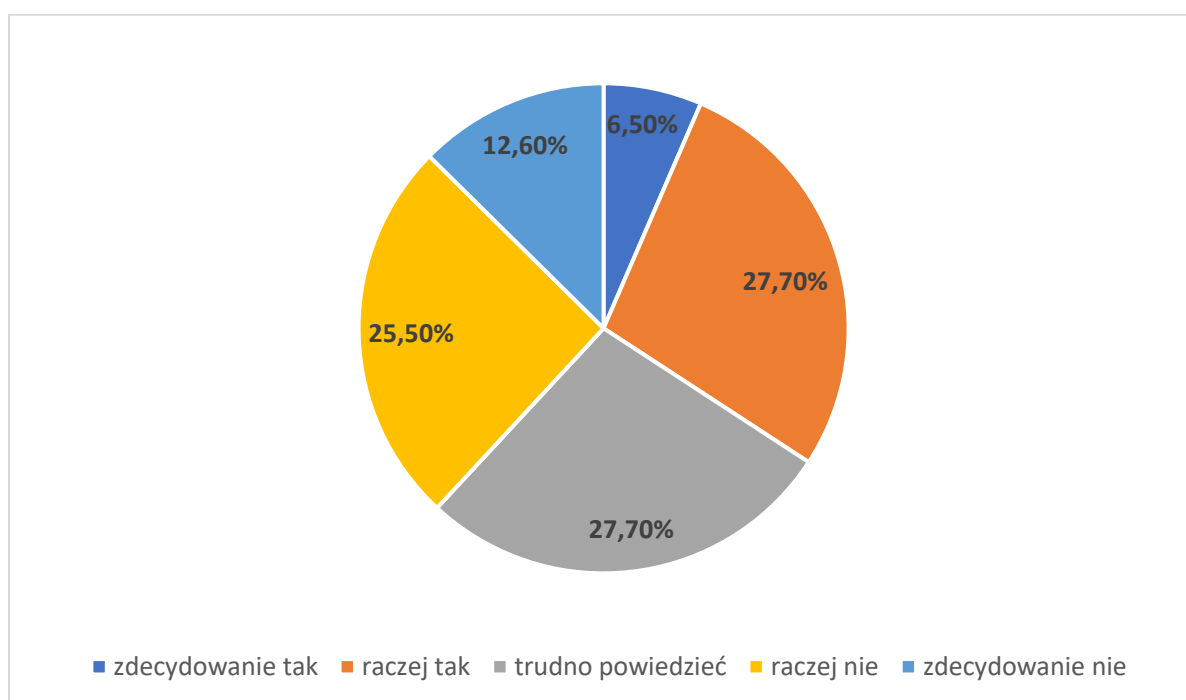
W Gminie Tłuszcz znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tłuszczu. Do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych bezpłatnie przyjmowane są segregowane odpady komunalne dostarczane przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych z terenu Gminy Tłuszcz. W latach 2017-2021 liczba odpadów w większości kategorii ulegała wahaniom, bez wyraźnej tendencji spadkowej czy wzrostowej. Wyraźny wzrost liczby odpadów można zauważyć wśród odpadów w kategorii „Pozostałe”, spadek natomiast – wśród tworzyw sztucznych.

II.4. Wyniki badania ankietowego

Aby mieć bardziej szeroki obraz problemów Gminy z punktu widzenia jej mieszkańców, udostępniono ankietę online na temat warunków życia

w Gminie. Ankieta zawierała 19 pytań jednokrotnego i wielokrotnego wyboru. Do próby włączono 278 respondentów. Poniżej przedstawiono wyniki otrzymanych odpowiedzi.

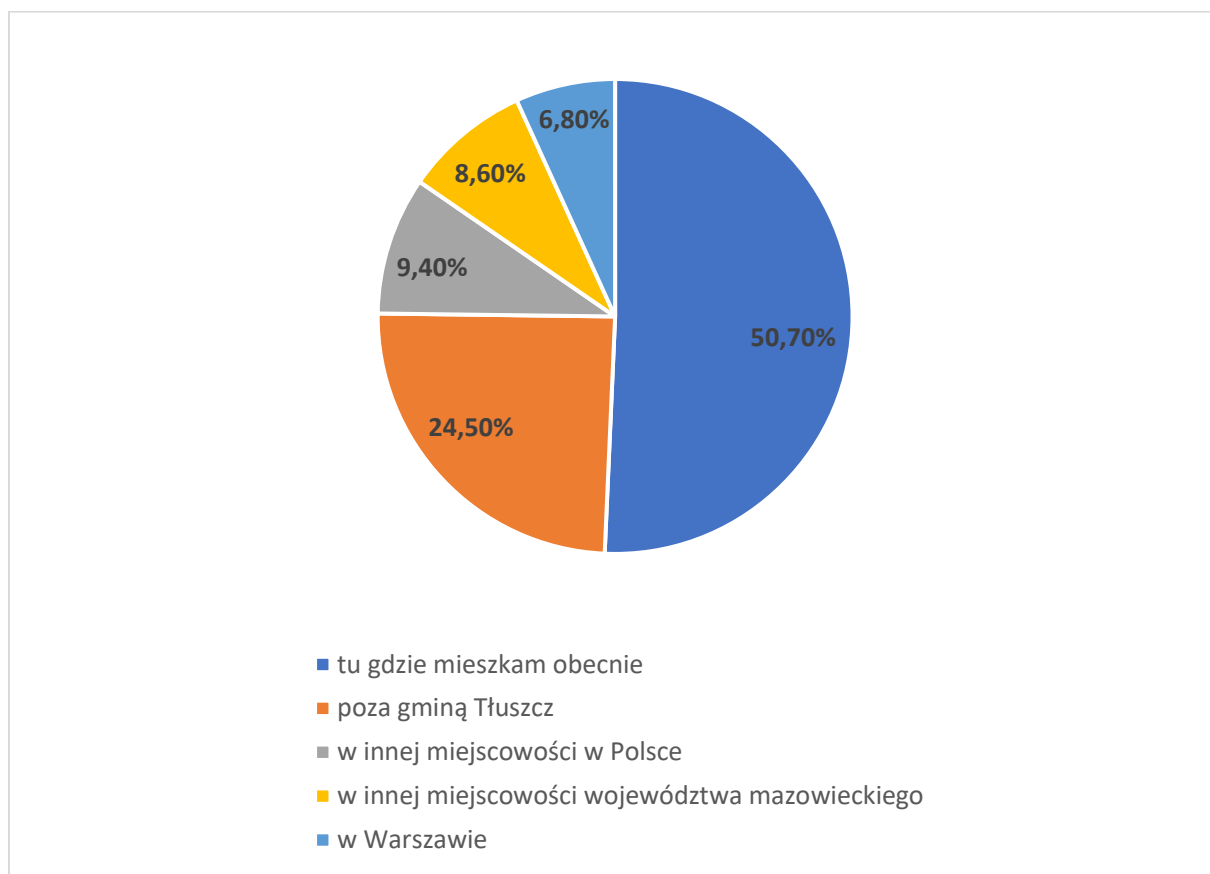
1. Czy uważa Pani / Pan, że Gmina Tłuszcz jest dobrym miejscem do życia?

Większość respondentów – 27,7% wskazała, że Gmina Tłuszcz jest raczej dobrym miejscem do życia. Taki sam odsetek ankietowanych nie ma

sprecyzowanego zdania na ten temat. W przeciwny sposób myśli 38,1% badanych.

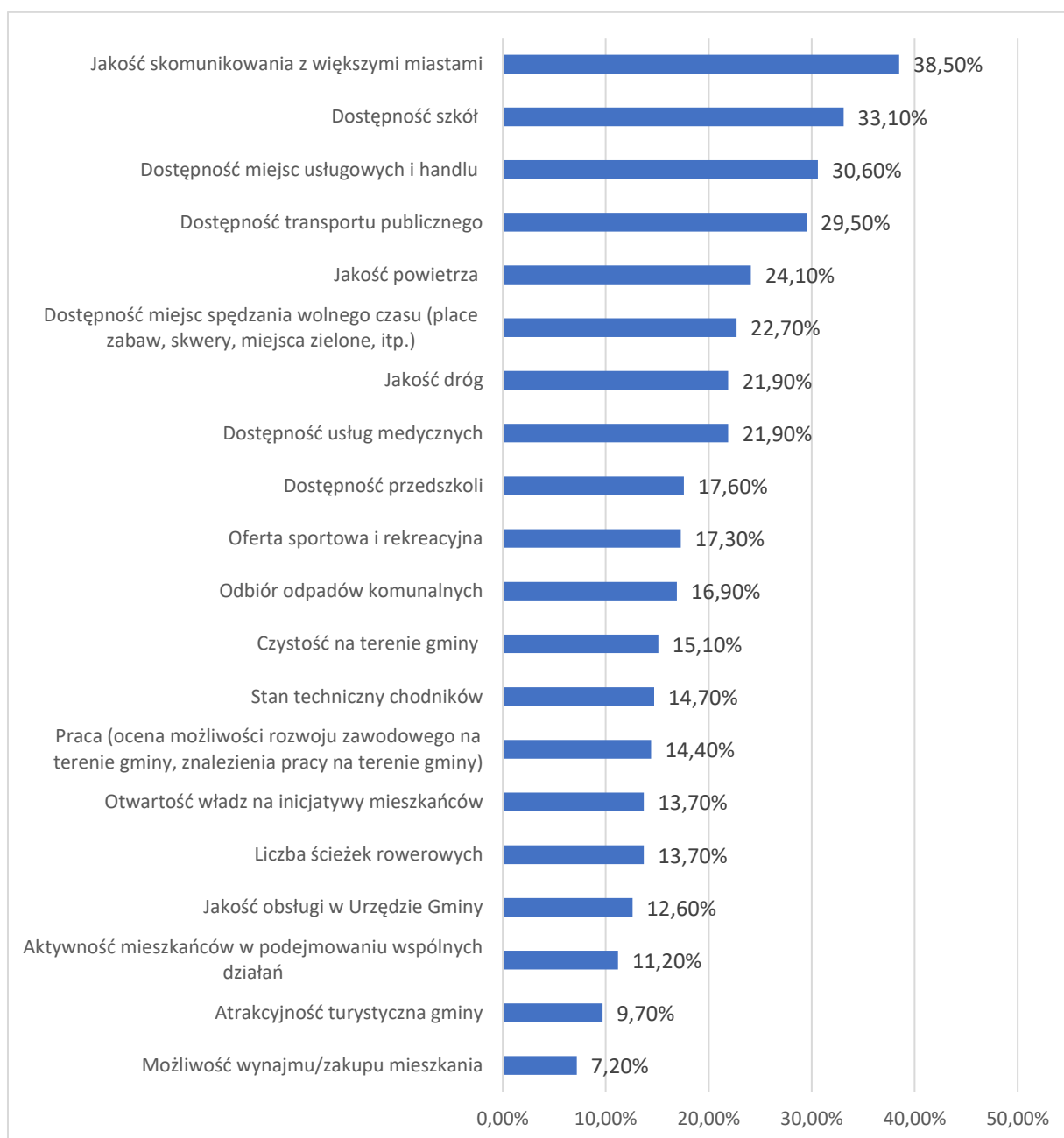
2. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?

Większość ankietowanych - 50,7% podjęłaby decyzję o pozostaniu w swoim miejscu zamieszkania w perspektywie najbliższych 5 lat. 49,3% respondentów chciałoby się

przeprowadzić, w tym 24,5% - poza gminę Tłuszcz, 9,4% - do innej miejscowości w Polsce, 8,6% - do innej miejscowości województwa mazowieckiego, a 6,8% - do Warszawy.

3. Co szczególnie wpływa na jakość życia w Gminie Tłuszcz?

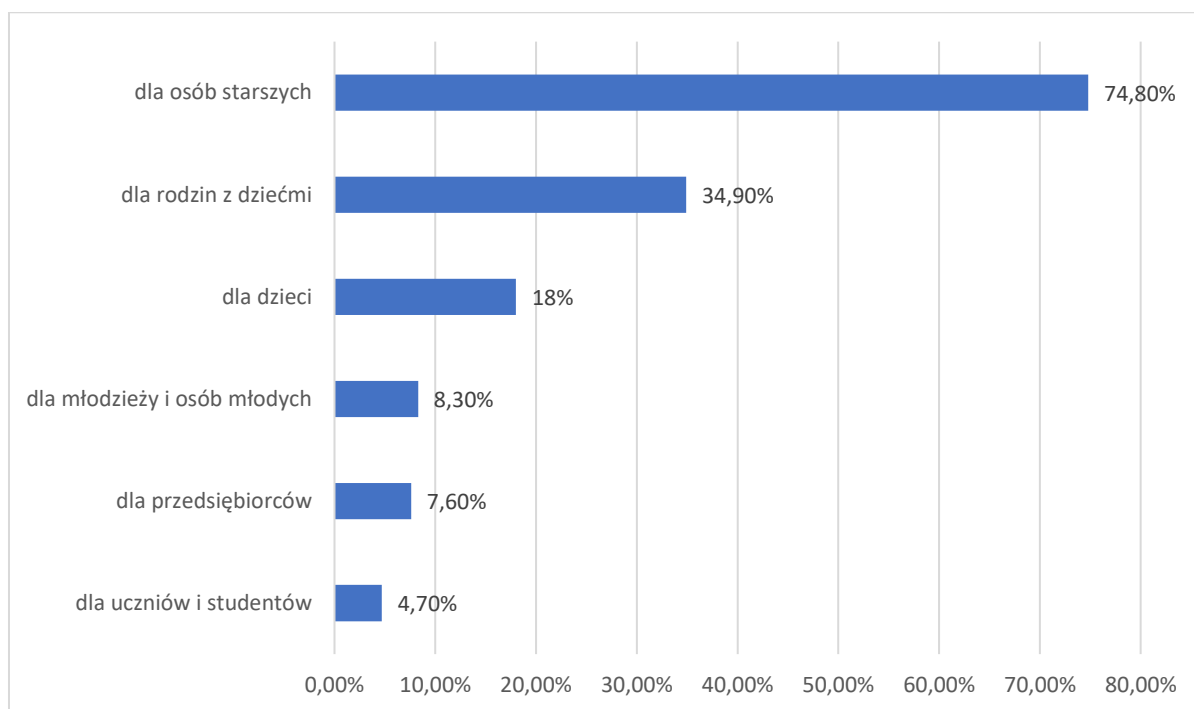

Ankietowani stwierdzili, że na jakość życia w Gminie Tłuszcz wpływa szczególnie jakość skomunikowania z większymi miastami (38,5% respondentów), dostępność szkół (33,1%), a także dostępność miejsc

usługowych i handlu (30,6%). Ankietowani również często wskazywali na dostępność transportu publicznego (29,5%), dostępność miejsc spędzania wolnego czasu (22,7%) oraz jakość dróg (21,9%).

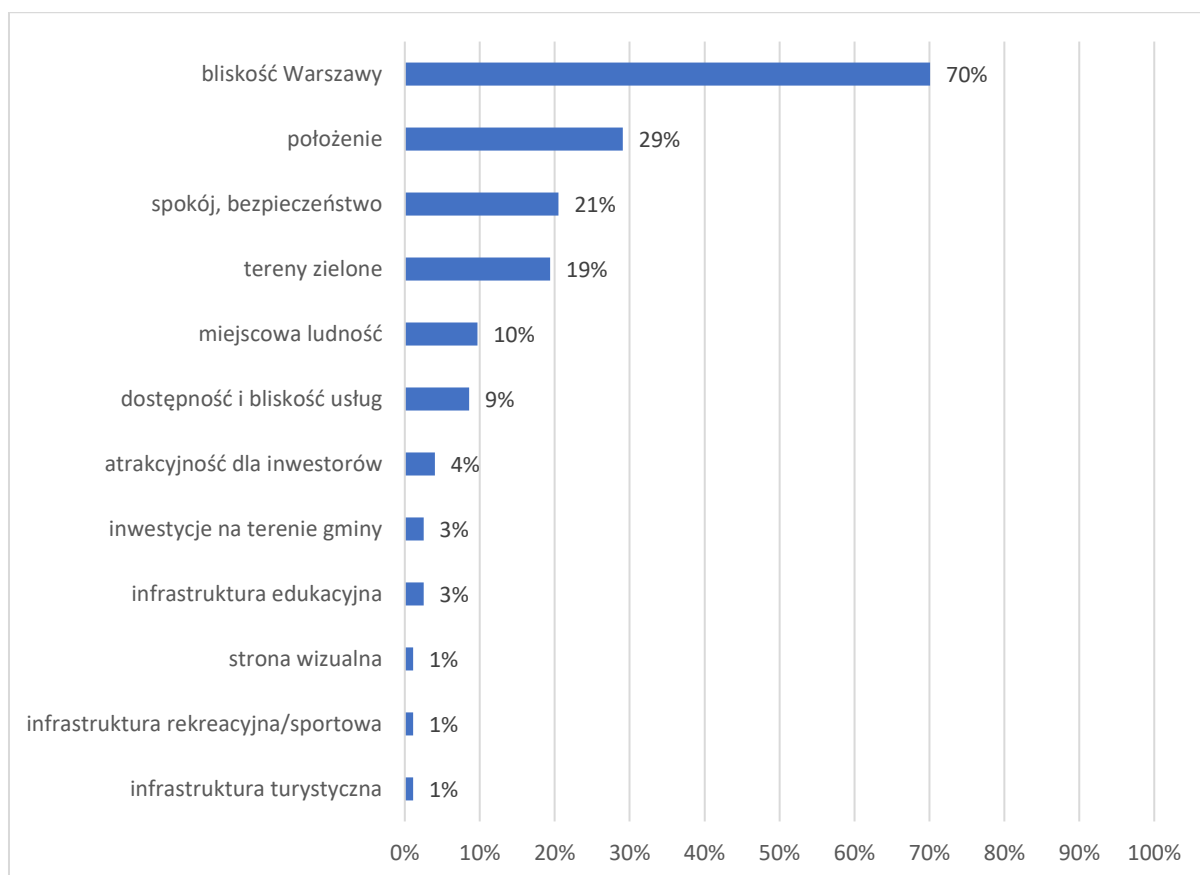
4. Dla kogo Pani/a zdaniem Gmina jest dobrym miejscem do życia?

Zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że Gmina Tłuszcz jest dobrym miejscem do życia dla osób starszych (74,8%). Sporo osób wskazało również na rodziny z dziećmi

(34,9%) oraz dzieci (18%). Znacznie mniej osób wybrało odpowiedzi: „dla młodzieży i osób młodych” (8,3%) „dla przedsiębiorców” (7,6%) oraz „dla uczniów i studentów” (4,7%).

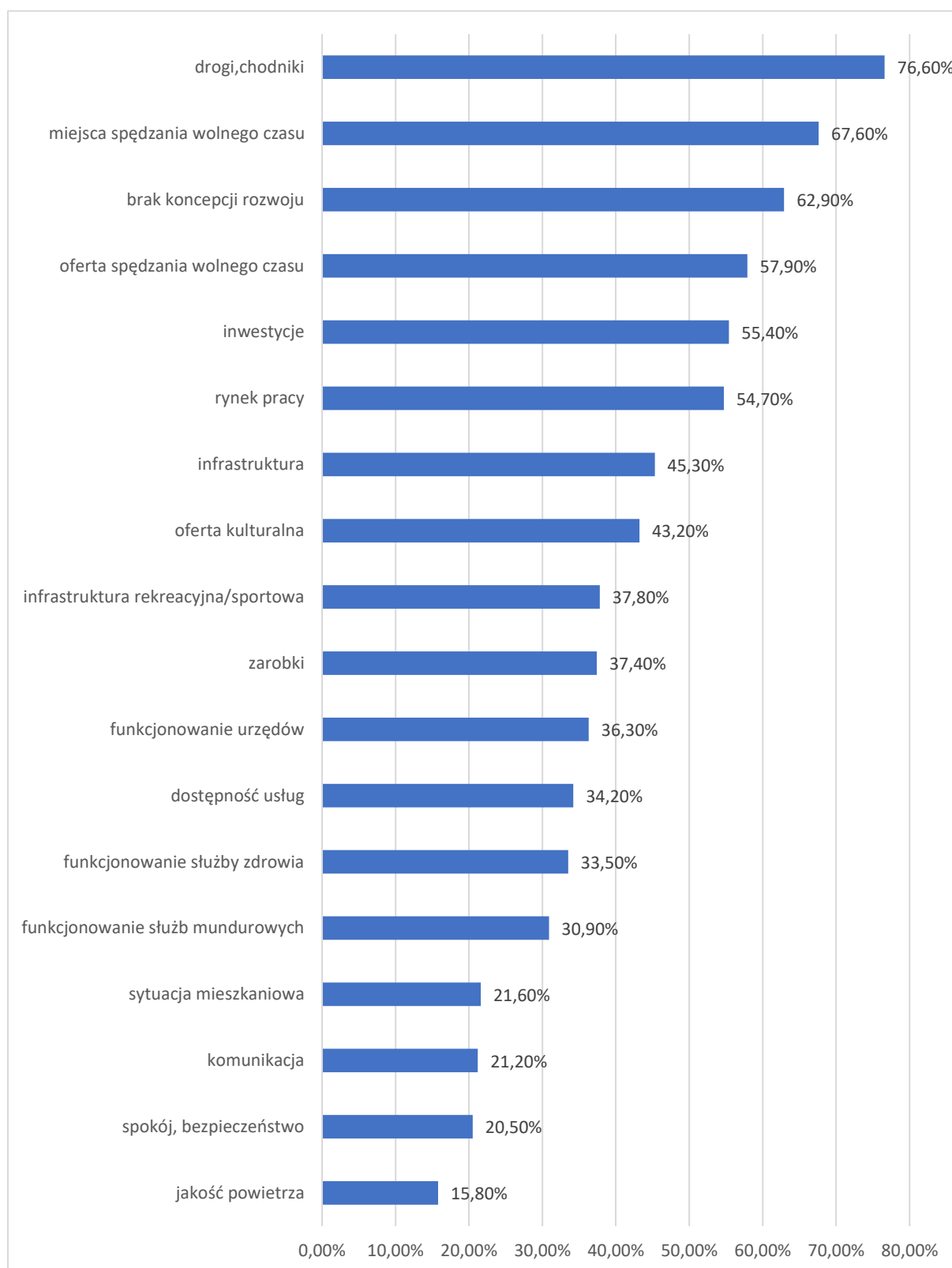
5. Co jest Pani/Pana zdaniem największym potencjałem, mocną stroną gminy Tłuszcz?

Blisko 56% respondentów za największy atut Gminy Tłuszcz uważa połączenia drogowe i kolejowe (70,9%), bliskość Warszawy (70,1%), a także położenie (29,1%) oraz spokój i bezpieczeństwo (20,5%). Mocną stroną

Gminy są także tereny zielone (19,4%) oraz miejscowa ludność (9,7%). Potencjał Gminy jest upatrywany również w dostępności i bliskości usług (8,6%).

6. Co jest Pani/Pana zdaniem największym problemem, słabą stroną gminy Tuszcz?

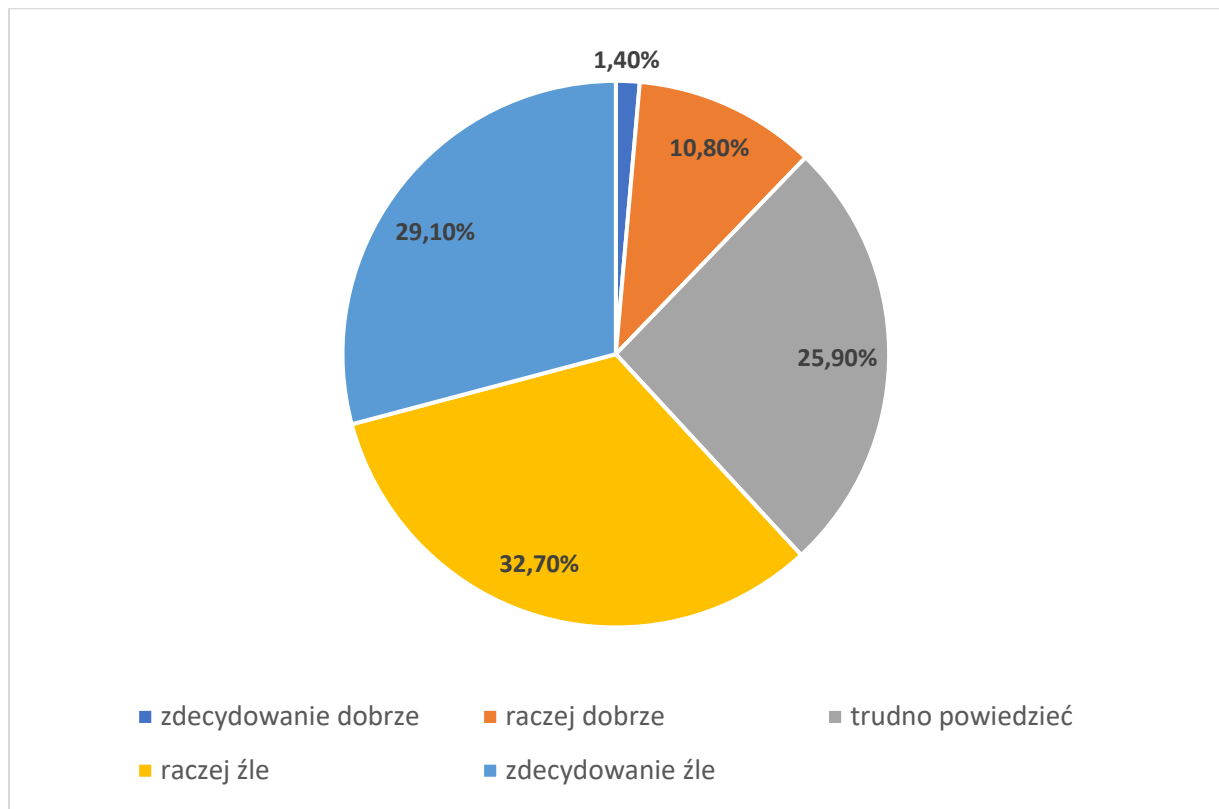
Największymi problemami Gminy Tłuszcz zdaniem respondentów są: drogi i chodniki (76,6%), miejsca spędzania wolnego czasu (67,6%), brak koncepcji rozwoju (62,9%) oraz inwestycje (55,4%). Problematiczne są także kwestie związane z rynkiem pracy (54,7%), infrastrukturą (45,3%) oraz ofertą kulturalną (43,2%). Ankietowani skorzystali także z opcji wskazania innej odpowiedzi. Wśród wskazań znalazły się:

- brak ścieżek rowerowych,
- brak wystarczającej liczby żłobków i przedszkoli publicznych oraz konieczność zwiększenia liczby miejsc dla dzieci,
- niewystarczająca ilość przejść dla pieszych, zwłaszcza na ulicach

prowadzących do szkół oraz przedszkoli,

- brak miejsc do otwarcia własnego biznesu,
- brak dużych przedsiębiorstw dających miejsca pracy,
- słaba jakość opieki nad bezdomnymi zwierzętami,
- odbiór odpadów,
- brak wspólnego biletu KM i ZTM (kosztowny dojazd do Warszawy),
- brak podjazdu dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w Urzędzie Pocztowym oraz na wyższe kondygnacje Urzędu Miasta
- oraz mała liczba projektów dla mieszkańców.

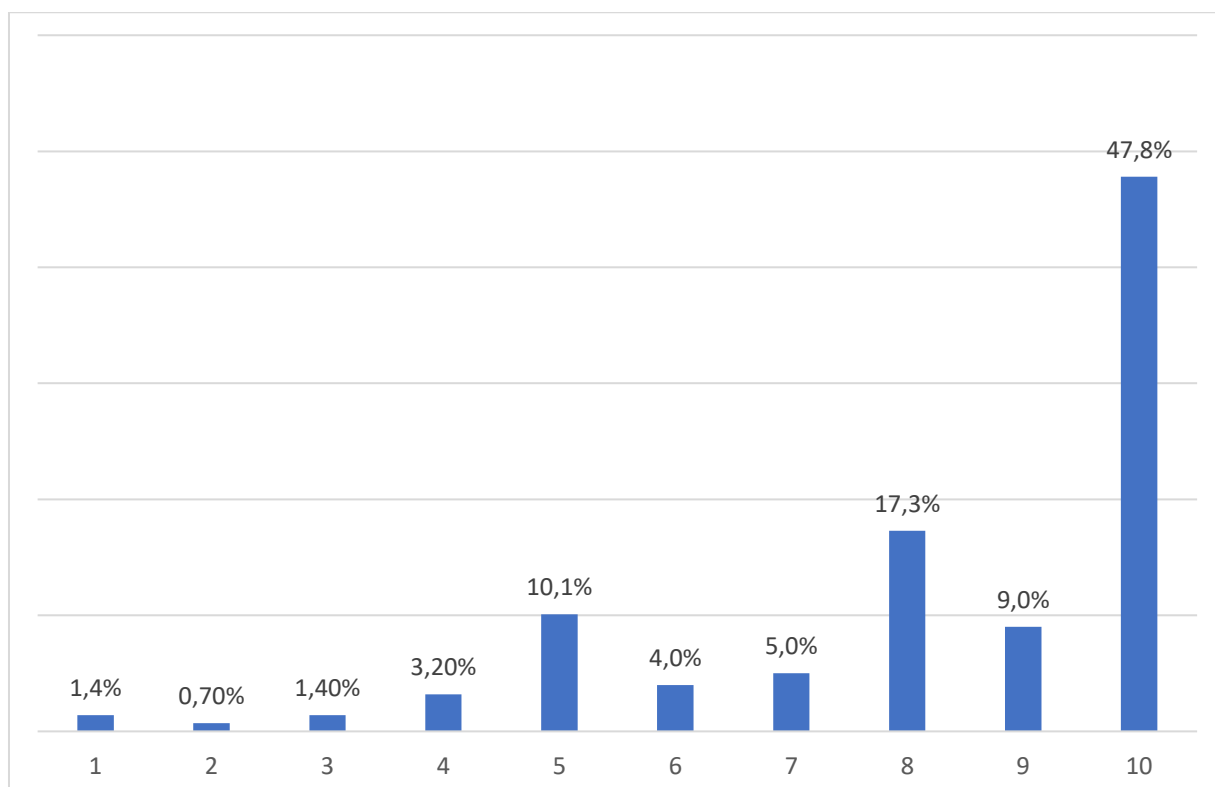
7. Jak ocenia Pani/Pan dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy?

61,8% badanych negatywnie ocenia dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy.

Ponad 25% ankietowanych nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat, a 12,2% ocenia ją pozytywnie.

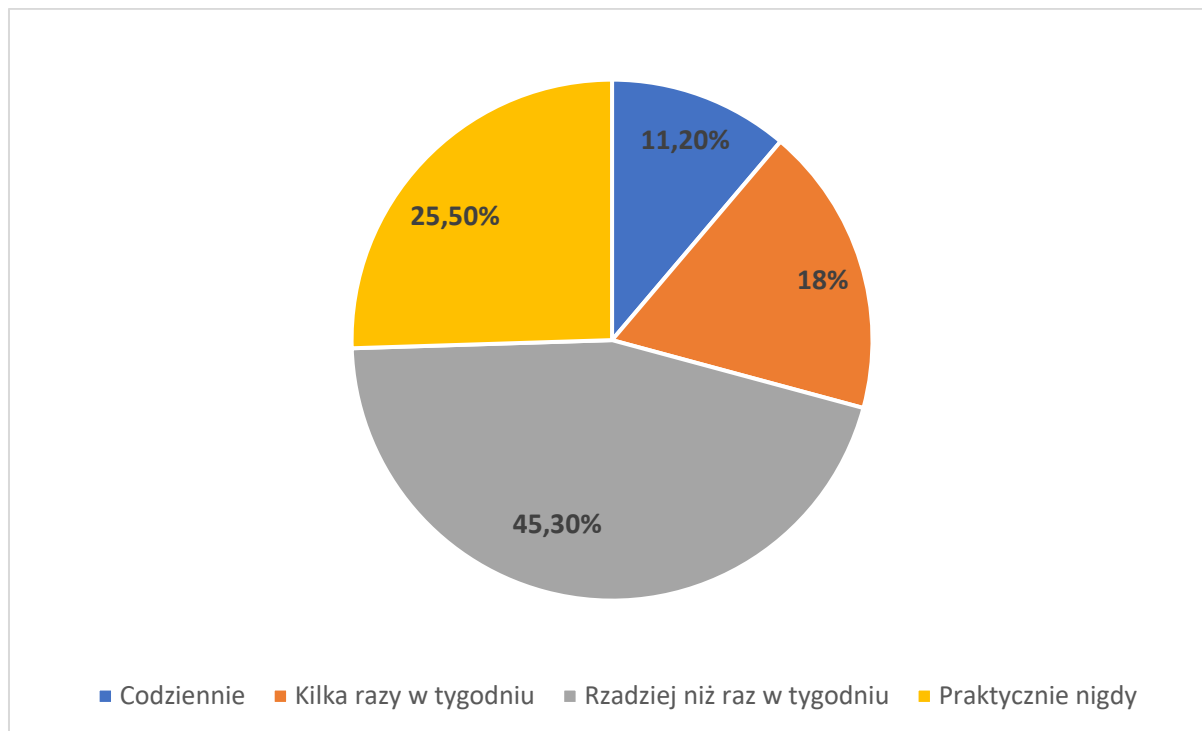
8. Czy plan rozwoju gminy Tłuszcz na najbliższe 10 lat powinien być raczej strategią kontynuacji, czy zupełnie nową strategią, opartą na innych priorytetach? Proszę wyrazić swoją opinię na 10-stopniowej skali, gdzie „1” oznacza strategię kontynuacji, a „10” zupełnie nową strategię rozwoju.

Największa liczba badanych uznała, że należy obrać zupełnie nową strategię rozwoju (47,8%). Około 1,4% respondentów uznało, że należy

zdecydowanie kontynuować obecną strategię, a 10% ankietowanych udzieliło odpowiedzi wskazującej na brak jednoznacznej opinii.

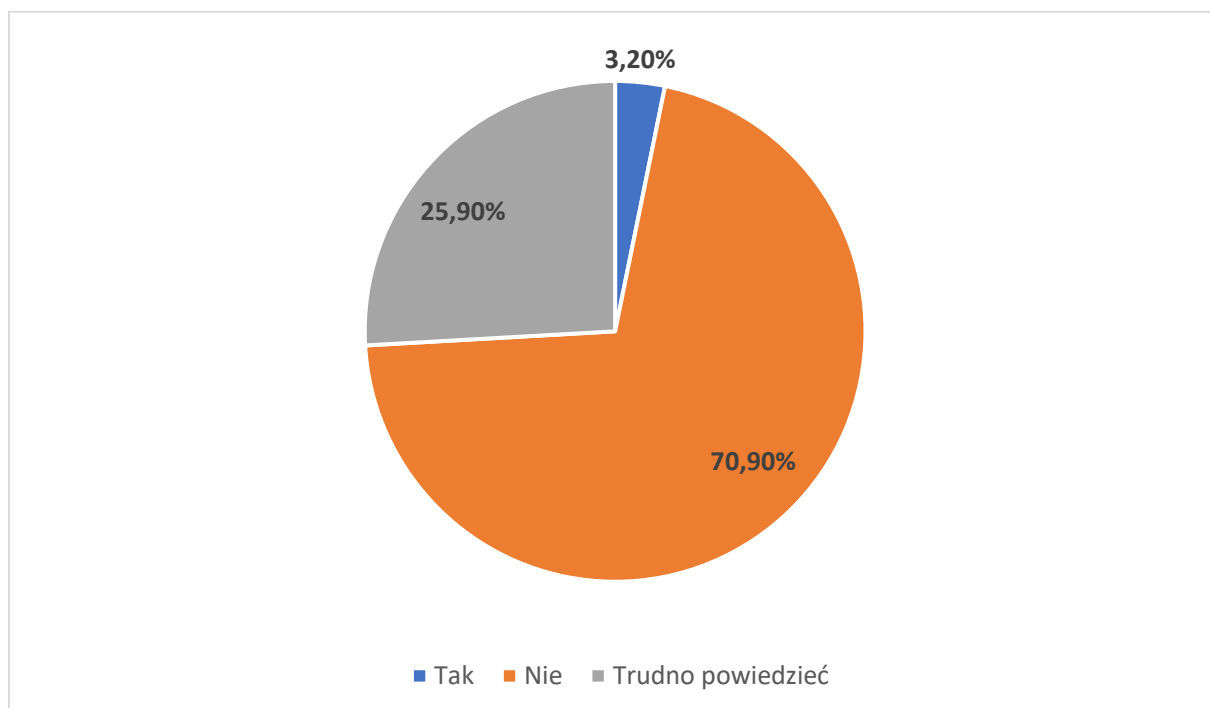
9. Jak często korzysta Pani/Pan z usług i instytucji publicznych na terenie Gminy Tłuszcz?

Większość ankietowanych – 45,3% rzadziej niż raz w tygodniu korzysta z usług i instytucji publicznych na terenie Gminy Tłuszcz, a 25,5%

respondentów praktycznie nigdy tego nie robi. 29,2% respondentów korzysta z nich codziennie lub kilka razy w tygodniu.

10. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest odpowiednia ilość miejsc pracy?

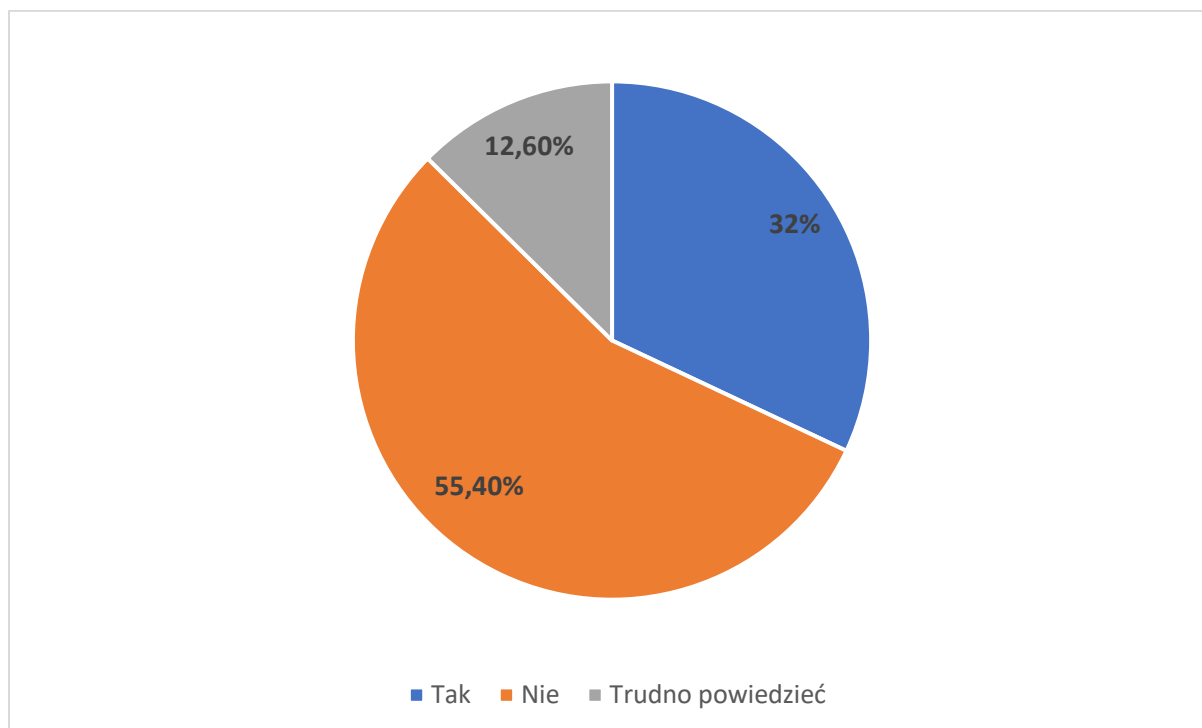

Zdecydowana większość badanych – 70,9% uważa, że w Gminie Tłuszcz brakuje odpowiedniej ilości miejsc pracy. Blisko 26% ankietowanych nie

ma jednoznacznej opinii na ten temat, a 3,2% stwierdziło, że liczba miejsc pracy jest wystarczająca.

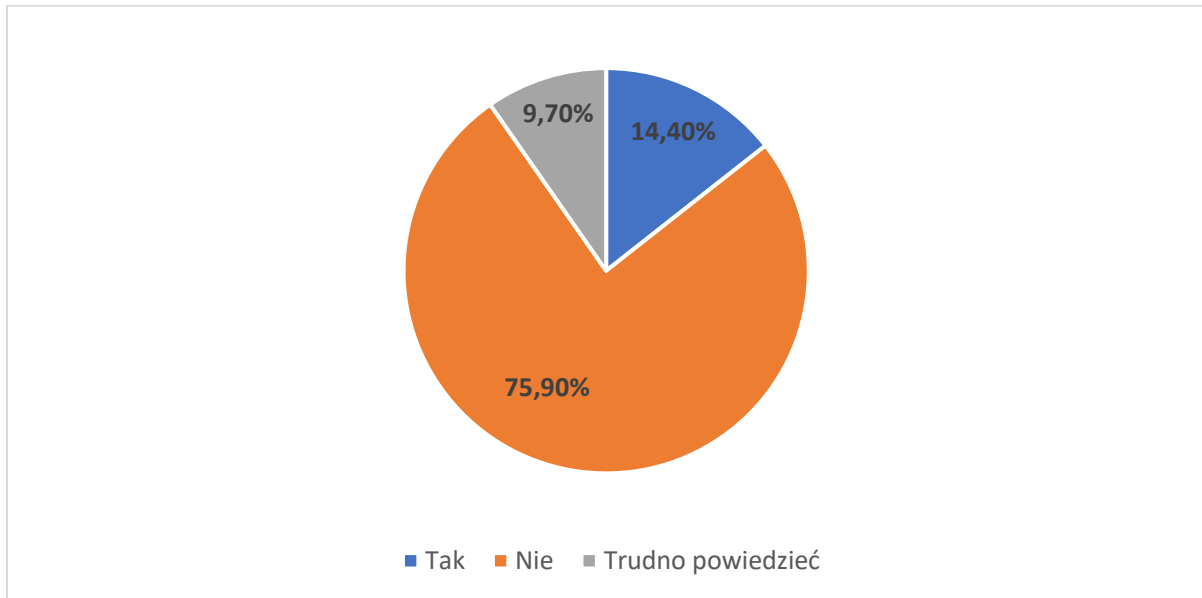
11. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest wystarczająca liczba miejsc parkingowych?

Ponad połowa badanych stwierdziła, że w gminie Tłuszcz nie ma wystarczającej liczby miejsc

parkingowych. 32% ankietowanych jest przeciwnego zdania, a 12,6% nie wyraziło jednoznacznej opinii.

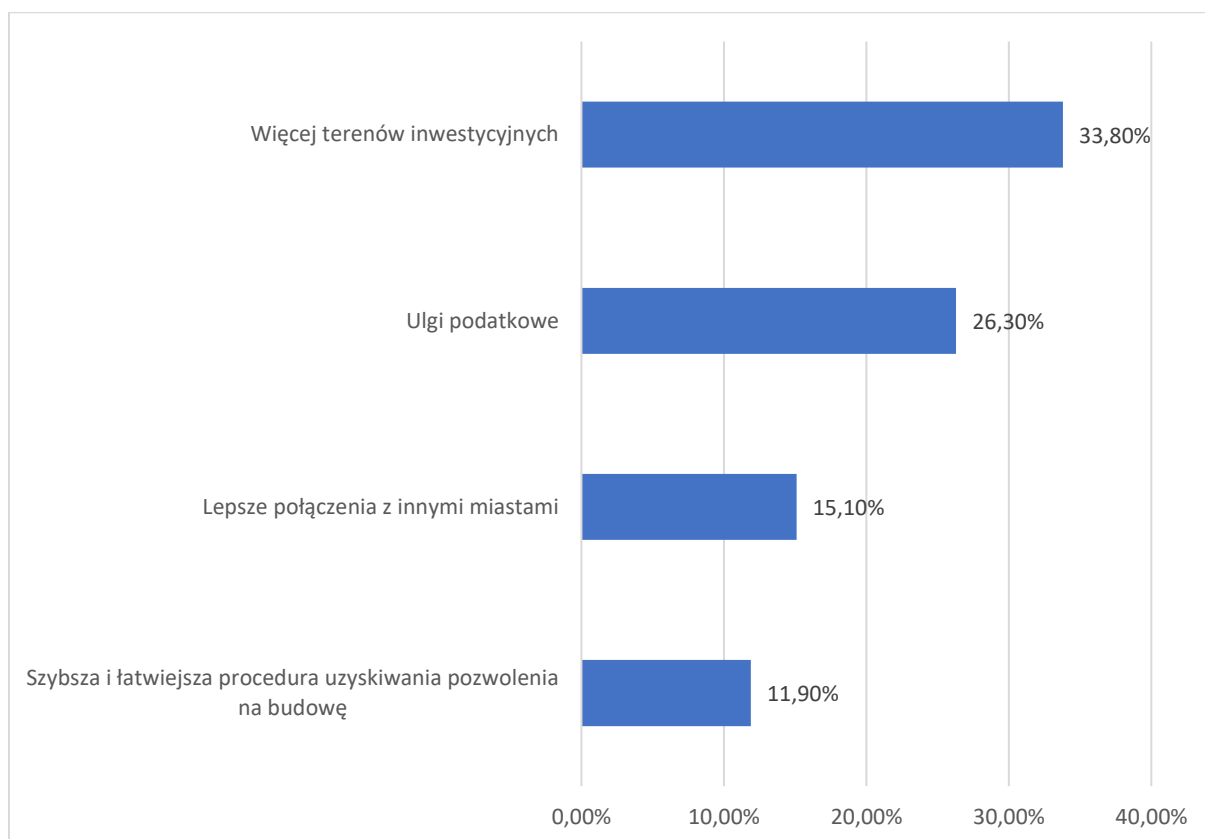
12. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest wystarczająca ilość przestrzeni publicznej dla pieszych i rowerzystów?

Blisko 76% badanych stwierdziło, że w gminie Tłuszcz nie ma wystarczającej ilości przestrzeni dla

pieszych i rowerzystów. Przeciwnego zdania jest 14,4% ankietowanych.

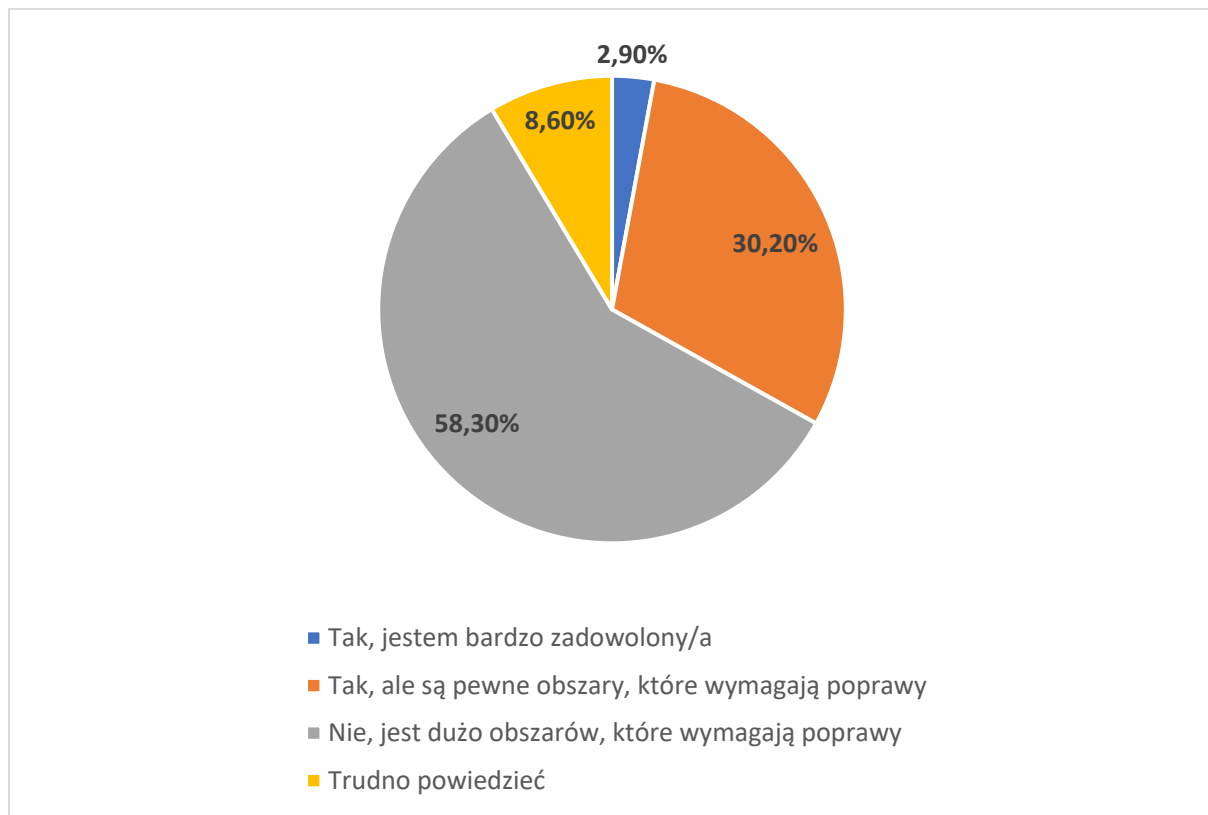
13. Co mogłoby zostać poprawione w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć więcej inwestorów?

Osoby, które wzięły udział w badaniu stwierdziły, że czynnikami, które mogłyby przyciągnąć więcej inwestorów na terenie Gminy Tłuszcz są przede wszystkim zwiększenie ilości terenów inwestycyjnych (33,8%) oraz ulgi podatkowe (26,3%). Ankietowani wskazali również na lepsze połączenia z innymi miastami (15,1%) oraz szybszą i łatwiejszą procedurę uzyskiwania pozwolenia na budowę (11,9%). Respondenci skorzystali również

z opcji dodania innej odpowiedzi. Wśród nich znalazły się m.in.: poprawa infrastruktury drogowej, utworzenie specjalnej strefy ekonomicznej, otwartość władzy na dialog, utworzenie większej ilości terenów zielonych i rekreacyjnych (np. parki, place zabaw), poprawa estetyki miasta, zachęta do odprowadzania podatków w gminie oraz utworzenie nowej strategii rozwoju gminy.

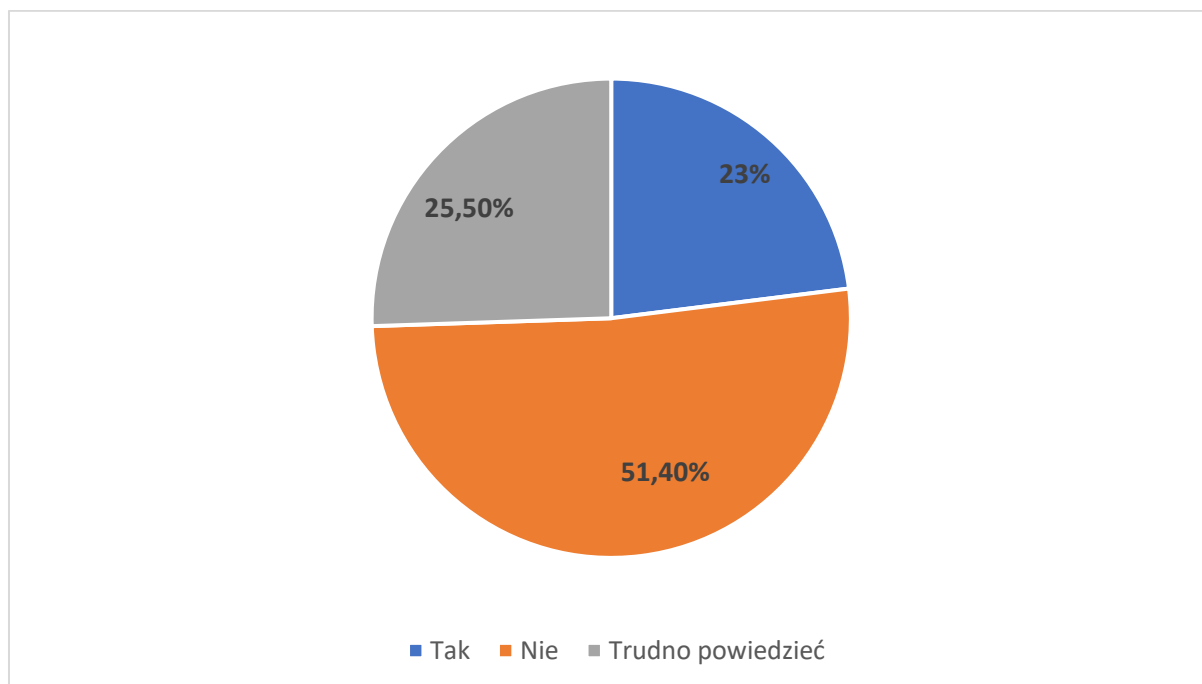
14. Czy jest Pani/Pan zadowolony/a z jakości usług publicznych na terenie Gminy Tłuszcz?

Większość osób poddanych badaniu (58,3%) stwierdziła, że nie jest zadowolona z jakości usług publicznych i jest dużo obszarów, które wymagają poprawy. 33,1% ankietowanych jest zadowolona

z jakości usług publicznych na terenie gminy Tłuszcz, przy czym 30,2% stwierdza, że są pewne obszary, które wymagają poprawy. 8,6% respondentów nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat.

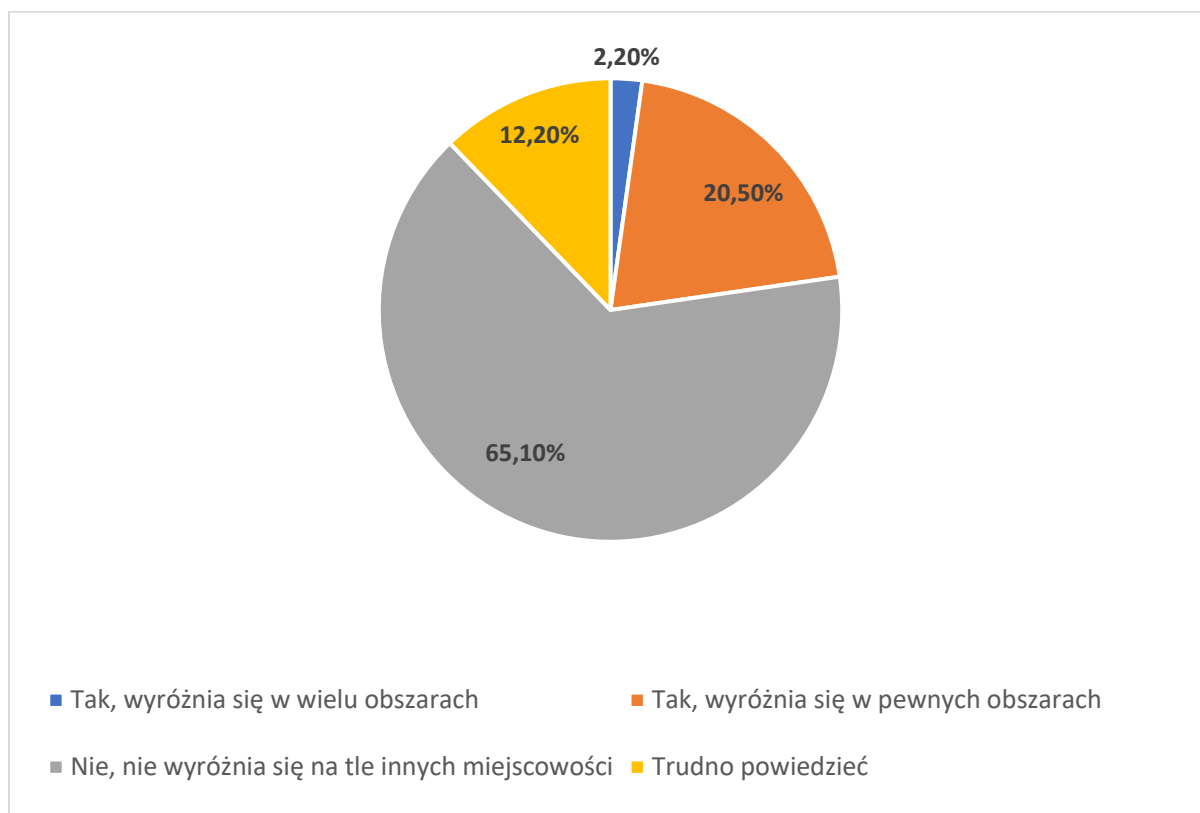
15. Czy zna Pani/Pan planowane inwestycje na terenie Gminy Tłuszcz na najbliższe 5 lat?

Ponad połowa ankietowanych (51,4%) nie zna planowanych inwestycji na terenie Gminy Tłuszcz w perspektywie

najbliższych 5 lat. Dla 23% badanych inwestycje te są znane, a 25,5% nie jest w stanie ich precyzyjnie wskazać.

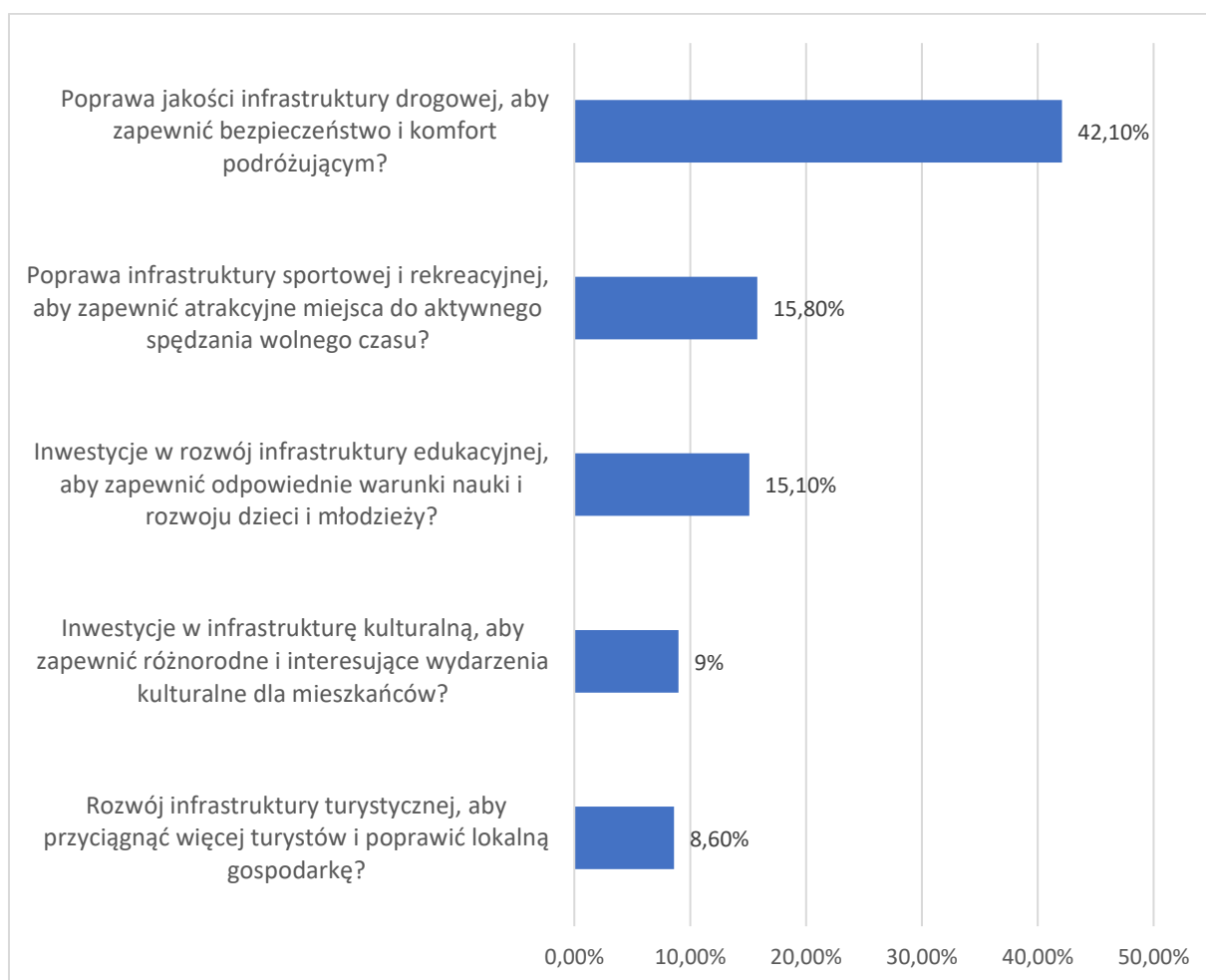
16. Czy są jakieś obszary, w których Gmina Tłuszcz wyróżnia się pozytywnie w porównaniu z innymi miejscowościami w okolicy?

Większość osób poddanych badaniu ankietowemu (65,1%) stwierdziła, że Gmina Tłuszcz nie wyróżnia się pozytywnie na tle innych

miejscowości. 22,7% uważa, że Gmina wyróżnia się w wielu lub w pewnych obszarach. 12,2% respondentów nie zajęło silnego stanowiska w tej sprawie.

17. Co według Pani/Pana jest najważniejsze do ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach? Czy jest to:

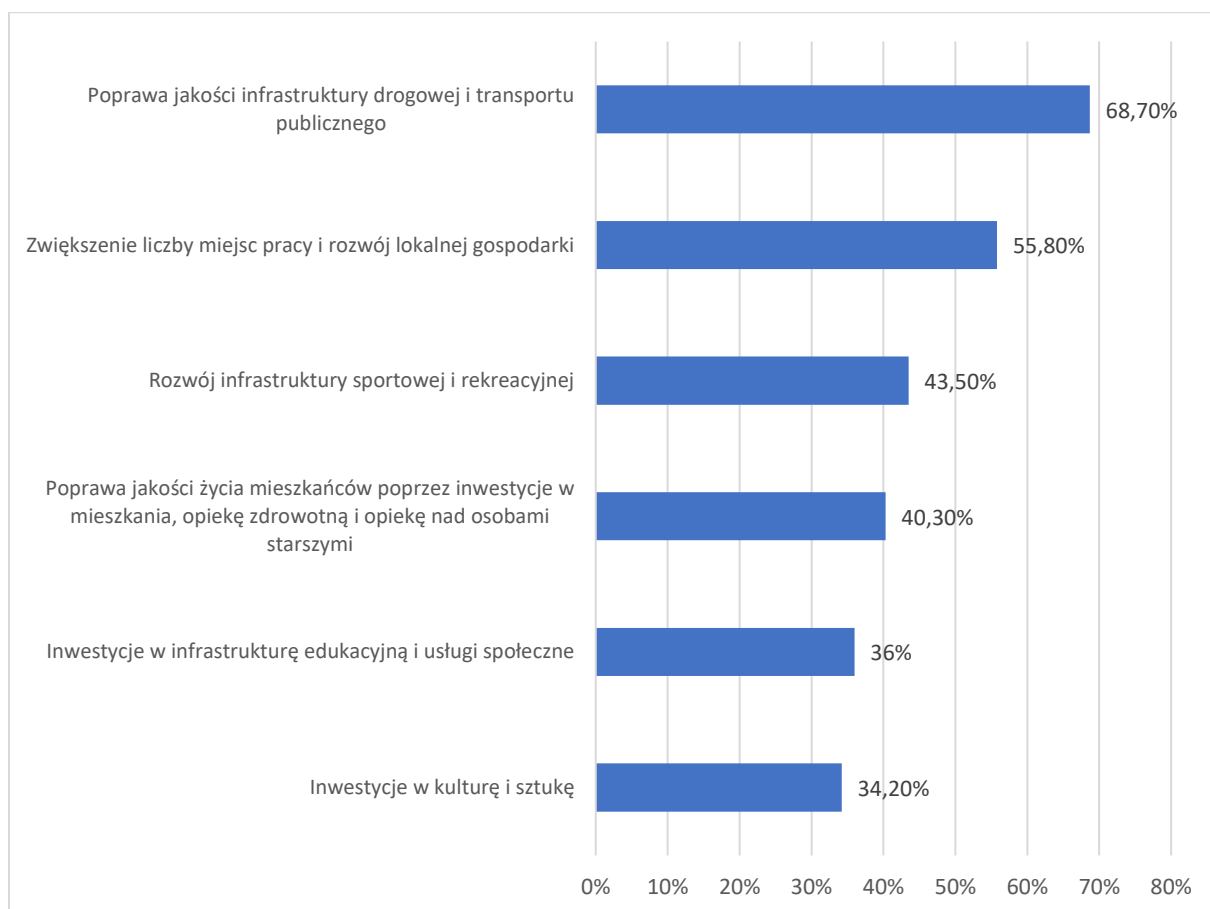
Zdaniem ankietowanych najważniejszą kwestią, wymagającą ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach jest poprawa infrastruktury drogowej, aby zapewnić bezpieczeństwo i komfort podróżującym (42,1%). Badani wskazywali również na konieczność poprawy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do aktywnego

spędzania wolnego czasu (15,8%). Podobna ilość wskazań przypadła odpowiedzi „inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej, aby zapewnić odpowiednie warunki nauki i rozwoju dzieci i młodzieży” (15,1%). Około 9% respondentów twierdzi, że najważniejszą kwestią do poprawy w najbliższych 5 latach są inwestycje w infrastrukturę kulturalną, aby zapewnić różnorodne i interesujące

wydarzenia kulturalne dla mieszkańców oraz rozwój infrastruktury turystycznej, aby przyciągnąć więcej turystów i poprawić lokalną gospodarkę. Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzebę rozwoju infrastruktury komunalnej, w szczególności rozbudowę kanalizacji i wodociągów oraz rozwoju transportu publicznego

w mniejszych miejscowościach. Innymi ważnymi kwestiami poruszonymi w ankiecie były także rozwój infrastruktury przyciągającej inwestycje i umożliwianie rozwoju biznesu, poprawa opieki medycznej, rozbudowa ścieżek rowerowych i chodników oraz poprawa jakości powietrza.

18. Jakie działania powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy? Prosimy o wybranie jednego lub więcej z poniższych obszarów:

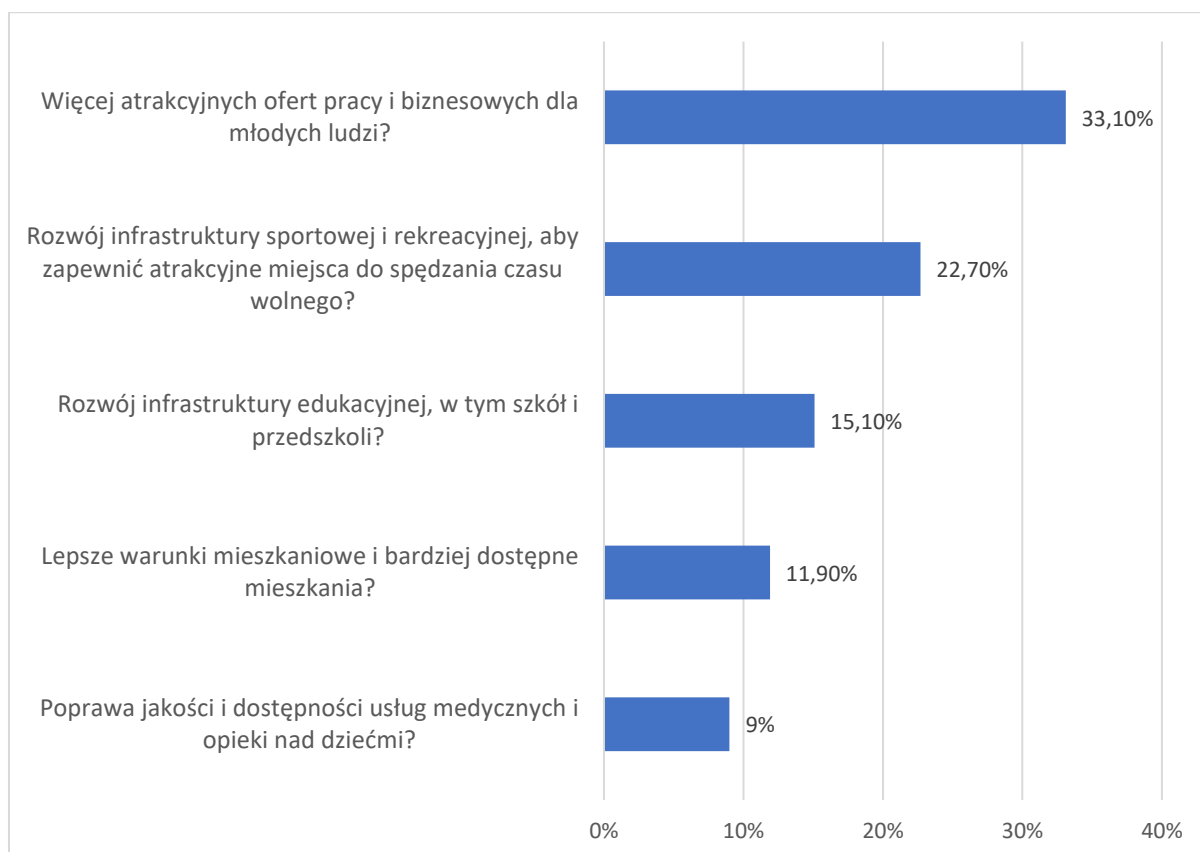

Jako najważniejsze działania, które powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy badani wskazali poprawę jakości infrastruktury drogowej i transportu publicznego (68,7%) oraz zwiększenie liczby miejsc pracy i rozwój lokalnej gospodarki (55,8%). W dalszej kolejności za najbardziej istotne uznano rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (43,5%) oraz poprawę jakości życia mieszkańców poprzez inwestycje w mieszkania, opiekę zdrowotną i opiekę nad osobami starszymi (40,3%). Ponad 30% wskazań zyskały odpowiedzi dotyczące inwestycji w infrastrukturę edukacyjną i usługi społeczne oraz inwestycji w kulturę i sztukę. Ankietowani zwrócili również uwagę na następujące kwestie:

- rozwój infrastruktury komunalnej, w szczególności rozbudowę kanalizacji oraz wodociągów,

- utworzenie publicznych żłobków i przedszkoli oraz zwiększenie liczby miejsc dla dzieci,
- budowa ścieżek rowerowych i chodników,
- poprawa opieki medycznej NFZ,
- poprawa jakości powietrza,
- otwarcie władz na dialog z mieszkańcami,
- budowa lokali usługowych do wynajęcia,
- partycypacja gminy w finansowaniu wspólnego biletu KM i ZTM (dojazd do Warszawy jest obecnie bardzo kosztowny),
- zwiększenie liczby koszy na śmieci, co przyczyniłoby się do podniesienia poziomu czystości gminy
- oraz zwiększenie uposażenia służb mundurowych – straży i policji.

19. Co jest najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast? Czy jest to:

Zdaniem ankietowanych najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast jest zwiększenie liczby atrakcyjnych ofert pracy i biznesowych (33,1%). W dalszej kolejności jest to rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do spędzania czasu wolnego (22,7%) oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym szkół i przedszkoli (15,1%). Badani wskazywali także na lepsze warunki

mieszkaniowe i bardziej dostępne mieszkania (11,9%) oraz poprawę jakości i dostępności usług medycznych i opieki nad dziećmi (9%). Respondenci w komentarzach często zwracali uwagę na konieczność utworzenia większej ilości żłobków i przedszkoli publicznych oraz zwiększenia liczby miejsc dla dzieci. Niezmiernie istotną kwestią jest także poprawa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej pozwalającej na swobodny dojazd do pracy znajdującej się poza miejscem zamieszkania.

II.5. Podsumowanie badania ankietowego

34,2% ankietowanych jest zdania, iż Gmina Tłuszcz stanowi dobre miejsce do życia (przeciwne zdania było 38% respondentów, a 28% nie posiada jednoznacznej opinii w tej kwestii). Połowa badanych nie planuje w perspektywie najbliższych 5 lat zmiany miejsca zamieszkania. 49,3% respondentów chciałoby się przeprowadzić, w tym 24,5% - poza gminę Tłuszcz, 9,4% - do innej miejscowości w Polsce, 8,6% - do innej miejscowości województwa mazowieckiego, a 6,8% - do Warszawy. Ankietowani uznali, że na jakość życia w Gminie Tłuszcz wpływa szczególnie jakość skomunikowania z większymi miastami (38,5% respondentów), dostępność szkół (33,1%), a także dostępność miejsc usługowych i handlu (30,6%). Większość osób, które wzięły udział w badaniu ankietowym wskazało, iż Gmina jest dobrym miejscem do życia dla osób starszych (74,8%). Sporo osób wskazało również na rodziny z dziećmi (34,9%) oraz dzieci (18%). Wśród mocnych stron Gminy większość respondentów wskazała na połączenia drogowe i kolejowe (70,9%), bliskość Warszawy (70,1%), a także

położenie (29,1%), spokój i bezpieczeństwo (20,5%) oraz tereny zielone (19,4%).

Główne obszary problematyczne w Gminie stanowią według ankietowanych drogi i chodniki (76,6%), miejsca spędzania wolnego czasu (67,6%), brak koncepcji rozwoju (62,9%) oraz inwestycje (55,4%). Problematiczne są także kwestie związane z rynkiem pracy (54,7%), infrastrukturą (45,3%) oraz ofertą kulturalną (43,2%). 61,8% badanych negatywnie ocenia dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy. Ponad 25% ankietowanych nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat, a 12,2% ocenia ją pozytywnie. Blisko połowa badanych uznała, że należy obrać zupełnie nową strategię rozwoju (47,8%).

Większość osób poddanych badaniu (58,3%) stwierdziła, że nie jest zadowolona z jakości usług publicznych i jest dużo obszarów, które wymagają poprawy. 33,1% ankietowanych jest zadowolona z jakości usług publicznych na terenie gminy Tłuszcz, przy czym 30,2% stwierdza, że są pewne obszary, które wymagają poprawy. 8,6%

respondentów nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat. Na pytanie dotyczące częstotliwości korzystania z usług publicznych na terenie Gminy większość ankietowanych (45,3%) stwierdziła, że korzysta z nich rzadziej niż raz w tygodniu, a 25,5% respondentów praktycznie nigdy tego nie robi. 29,2% respondentów korzysta z usług publicznych codziennie lub kilka razy w tygodniu. Przy pytaniu o zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie odpowiedniej liczby miejsc parkingowych, ponad połowa badanych stwierdziła, iż jest ona niewystarczająca. Blisko 76% badanych stwierdziło, że w gminie Tłuszcz nie ma wystarczającej ilości przestrzeni dla pieszych i rowerzystów.

Zdecydowana większość badanych (prawie 80%) uważa, że w Gminie Tłuszcz brakuje odpowiedniej ilości miejsc pracy. Blisko 26% ankietowanych nie ma jednoznacznej opinii na ten temat, a 3,2% stwierdziło, że liczba miejsc pracy jest wystarczająca. Osoby, które wzięły udział w badaniu stwierdziły, że czynnikami, które mogłyby przyciągnąć więcej inwestorów na terenie Gminy Tłuszcz są przede wszystkim zwiększenie ilości terenów

inwestycyjnych (33,8%) oraz ulgi podatkowe (26,3%). Ankietowani wskazali również na lepsze połączenia z innymi miastami (15,1%) oraz szybszą i łatwiejszą procedurę uzyskiwania pozwolenia na budowę (11,9%). Ponad połowa ankietowanych (51,4%) nie zna planowanych inwestycji na terenie Gminy Tłuszcz w perspektywie najbliższych 5 lat. Dla 23% badanych inwestycje te są znane, a 25,5% nie jest w stanie ich precyzyjnie wskazać. Zdaniem ankietowanych najważniejszą kwestią, wymagającą ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach jest poprawa infrastruktury drogowej, aby zapewnić bezpieczeństwo i komfort podróżującym (42,1%). Badani wskazywali również na konieczność poprawy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do aktywnego spędzania wolnego czasu (15,8%). Podobna ilość wskazań przypadła odpowiedzi „inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej, aby zapewnić odpowiednie warunki nauki i rozwoju dzieci i młodzieży” (15,1%). Około 9% respondentów twierdzi, że najważniejszą kwestią do poprawy w najbliższych 5 latach są inwestycje

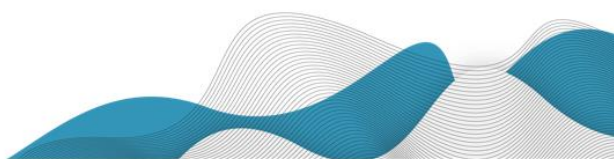
w infrastrukturę kulturalną, aby zapewnić różnorodne i interesujące wydarzenia kulturalne dla mieszkańców oraz rozwój infrastruktury turystycznej, aby przyciągnąć więcej turystów i poprawić lokalną gospodarkę. Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzebę rozwoju infrastruktury komunalnej, w szczególności rozbudowę kanalizacji i wodociągów oraz rozwoju transportu publicznego w mniejszych miejscowościach. Innymi ważnymi kwestiami poruszonymi w ankiecie były także rozwój infrastruktury przyciągającej inwestycje i umożliwianie rozwoju biznesu, poprawa opieki medycznej, rozbudowa ścieżek rowerowych i chodników oraz poprawa jakości powietrza. Jako najważniejsze działania, które powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy badani wskazali poprawę jakości infrastruktury drogowej i transportu publicznego (68,7%) oraz zwiększenie liczby miejsc pracy i rozwój lokalnej gospodarki (55,8%). W dalszej kolejności za najbardziej istotne uznano rozwój infrastruktury sportowej

i rekreacyjnej (43,5%) oraz poprawę jakości życia mieszkańców poprzez inwestycje w mieszkania, opiekę zdrowotną i opiekę nad osobami starszymi (40,3%). Ponad 30% wskazań zyskały odpowiedzi dotyczące inwestycji w infrastrukturę edukacyjną i usługi społeczne oraz inwestycji w kulturę i sztukę.

Zdaniem ankietowanych najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast jest zwiększenie liczby atrakcyjnych ofert pracy i biznesowych (33,1%). W dalszej kolejności jest to rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do spędzania czasu wolnego (22,7%) oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym szkół i przedszkoli (15,1%). Badani wskazywali także na lepsze warunki mieszkaniowe i bardziej dostępne mieszkania (11,9%) oraz poprawę jakości i dostępności usług medycznych i opieki nad dziećmi (9%). Respondenci w komentarzach często zwracali uwagę na konieczność utworzenia większej ilości żłobków i przedszkoli publicznych oraz zwiększenia liczby

miejsc dla dzieci. Niezmiernie istotną kwestią jest także poprawa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej pozwalającej na swobodny dojazd do pracy znajdującej się poza miejscem zamieszkania.

III STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU GMINY TŁUSZCZ

III.1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2023-2030 jest dokumentem, w którym dokonano diagnozy aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Gminy Tłuszcz. Zwrócono uwagę zarówno na mocne, słabe strony, jak i szanse i zagrożenia występujące w otoczeniu Gminy. Niezbędnym elementem w procesie tworzenia Strategii jest również określenie misji

i wizji, określających najważniejsze kierunki rozwoju.

Wizja odnosi się do obrazu przyszłości, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Ukazuje Gminę Tłuszcz w perspektywie 2030 roku, w której zostały dokonane zmiany poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez samorząd celów. Wizja Gminy Tłuszcz to:

Gmina Tłuszcz – miejsce przyjazne mieszkańcom, przedsiębiorcom i turystom, rozwijające się w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, wykorzystujące potencjał korzystnych powiązań komunikacyjnych, trendów migracyjnych oraz bliskości stolicy. Obszar oferujący wysoką jakość życia, atrakcyjny kulturowo i przyrodniczo, w którym mieszkańcy mogą korzystać z opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i zaplecza sportowo-rekreacyjnego.

Misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom gminy i jego mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na

czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych. Uwzględniając wyżej wymienione założenia misja Gminy Tłuszcz brzmi:

Gmina Tłuszcz – miejsce atrakcyjne do zamieszkania oraz inwestycji, z rozwiniętą siecią powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturą techniczną, z łatwym dostępem do usług i instytucji publicznych oraz bogatą ofertą spędzania czasu wolnego.

III.2. Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze społecznym

CEL STRATEGICZNY 1: Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego i wspieranie aktywności mieszkańców				
OBSZARY POLITYK	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI
BEZPIECZEŃSTWO	Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na terenie Gminy	<ul style="list-style-type: none"> Zapewnienie pełnej sprawności technicznej opraw ulicznych oraz wykonanie nowych oświetleń ulicznych dróg i placów. Tworzenie miejsc parkingowych, budowa chodników oraz infrastruktury zwalniającej. Doposażenie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej poprzez zakup sprzętu, wozów bojowych oraz umundurowania. 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa bezpieczeństwa pieszych poprzez rozbudowę oświetlenia i chodników przy kluczowych odcinkach dróg. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców Gminy. Zwiększenie bezpieczeństwa ruchu drogowego. Poprawa wyposażenia OSP. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wybudowanych punktów oświetleniowych (szt.). Długość wybudowanych chodników (km). Liczba utworzonych miejsc parkingowych (szt.). Liczba wypadków na drogach (szt.). Liczba zakupionego sprzętu, wozów bojowych i umundurowania (szt.).
EDUKACJA	Rozwój usług edukacyjnych oraz infrastruktury edukacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> Wsparcie nauczycieli w dostosowaniu do wymagań rynku edukacyjnego oraz w doskonaleniu i podnoszeniu kwalifikacji. Stworzenie dzieciom i młodzieży warunków do rozwoju i aktywnego czasu wolnego. 	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa infrastruktury placówek oświatowych. Poprawa warunków nauczania w szkołach. Podniesienie kompetencji zawodowych oraz kwalifikacji nauczycieli. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba zmodernizowanych pomieszczeń szkolnych (szt.). Liczba zakupionego sprzętu specjalistycznego (szt.). Średnie wyniki nauczania w szkołach (%). Liczba nauczycieli, którzy

		<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby przedszkoli publicznych. • Zwiększenie liczby miejsc dla dzieci w przedszkolach. • Rozbudowa i modernizacja bazy oświaty i wychowania. • Opracowanie i wdrożenie nowych programów edukacyjnych. • Organizacja spotkań, warsztatów i wykładów edukacyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie udziału dzieci w wieku przedszkolnym w dostępie do edukacji przedszkolnej oraz poprawa szans edukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnym. • Dostępność różnorodnych form edukacji dla różnych grup społecznych. • Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w działaniach edukacyjnych. 	<p>uzyskali awans zawodowy (os.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba prowadzonych zajęć pozalekcyjnych (szt.). • Liczba nowych miejsc dla dzieci w przedszkolach (szt.). • Liczba nowo wprowadzonych programów edukacyjnych (szt.). • Liczba uczestników działalności edukacyjnej (os.).
OCHRONA ZDROWIA	Poprawa zakresu usług służby zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> • Podejmowanie działań mających na celu ochronę zdrowia, w tym rehabilitacja i profilaktyka zdrowotna. • Wsparcie rozwoju funkcjonowania opieki zdrowotnej. • Realizacja zadań prozdrowotnych w oparciu o ustawę o zdrowiu publicznym. • Poprawa dostępu do lekarzy specjalistów w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia. • Efektywne wykorzystanie środków z funduszu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii na realizację działań 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa stanu zdrowia mieszkańców. • Poprawa sprawności funkcjonowania opieki zdrowotnej. • Poprawa infrastruktury budowlanej i wyposażenia lokalnej służby zdrowia. • Wprowadzenie informatycznych systemów diagnostycznych i cyfrowego przesyłu informacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba przeprowadzonych badań profilaktycznych (szt.). • Liczba zakupionego wyposażenia dla lokalnej służby zdrowia (szt.). • Liczba wprowadzonych systemów diagnostycznych i cyfrowego przesyłu informacji (szt.). • Kwota przeznaczona na przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii (zł).

		<p>promujących spędzanie czasu w zdrowy sposób.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja bazy służby zdrowia i poprawa dostępności usług medycznych. 		
RODZINA I POMOC SPOŁECZNA	<p>Promowanie integracji społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz występowaniu negatywnych zjawisk społecznych. • Opracowanie programów wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej. • Realizacja działań integracyjnych dla mniejszości i grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie liczby osób wykluczonych społecznie. • Zwiększenie liczby działań na rzecz integracji społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wdrożonych programów wsparcia (szt.). • Liczba zorganizowanych spotkań integracyjnych i warsztatów dla grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (szt.). • Liczba osób korzystających z programów wsparcia (os.). • Liczba realizowanych działań integracyjnych (szt.).
	<p>Rozwój infrastruktury społecznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na rozwój infrastruktury społecznej. • Zwiększenie liczby żłobków oraz zwiększenie liczby miejsc w placówkach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa standardu placówek świadczących usługi społeczne. • Zwiększenie dostępności do poszczególnych form opieki nad dziećmi (żłobki). 	<ul style="list-style-type: none"> • Procent realizacji projektów w porównaniu do planu (%). • Liczba nowych miejsc w żłobkach (szt.).
KULTURA	<p>Wykorzystanie potencjału kulturowego Gminy oraz rozwój oferty kulturalnej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej. • Opracowanie i wdrożenie nowych programów kulturalnych. • Inicjowanie międzygminnej oraz międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dostępność różnorodnych form kultury dla różnych grup społecznych. • Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w działaniach kulturalnych. • Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego wśród mieszkańców o charakterze kulturalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych przez Gminę i jednostki organizacyjne Gminy w ciągu roku (szt.). • Liczba nowo wprowadzonych programów kulturalnych (szt.).

		<ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja budynku CKSiR oraz budowa sali widowiskowej. • Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej. • Rewitalizacja obiektów kultury oraz obiektów zabytkowych. • Wspieranie rozwoju edukacji kulturalnej i artystycznej. • Wspieranie ośrodków miejskich i wiejskich w upowszechnianiu potencjału kultury. 	<ul style="list-style-type: none"> • Promocja Gminy na zewnątrz. • Powstanie nowej infrastruktury kultury lub modernizacja już istniejącej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba uczestników działalności kulturalnej (os.). • Liczba wydarzeń współorganizowanych z organizacjami pozarządowymi (szt.). • Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów kulturalnych (szt.).
KOMUNIKACJA SPOŁECZNA I PROMOCJA	Wzmocnienie społeczności lokalnej i aktywizacja obywatelska	<ul style="list-style-type: none"> • Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich. • Realizacja projektów mających na celu pobudzenie aktywności obywatelskiej. • Tworzenie systemu komunikacji z mieszkańcami i budowa więzi społeczności lokalnej. • Zwiększenie dostępności informacji na temat działalności Gminy. • Usprawnienie formuły publikowania informacji publicznej (aktualizacja BIP i strony www). 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie społeczności lokalnej. • Wzrost liczby osób biorących udział w projektach obywatelskich. • Podniesienie poziomu komunikacji z mieszkańcami. • Podniesienie stopnia odczucia mieszkańców dotyczącego skutecznego informowania o sprawach Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba realizowanych projektów obywatelskich (szt.). • Liczba uczestników działalności na rzecz społeczności lokalnej (os.). • Liczba zorganizowanych spotkań konsultacyjnych i warsztatów dla mieszkańców (szt.). • Odsetek mieszkańców odczuwających zadowolenie z dostępności informacji Urzędu Gminy na temat spraw Gminy Tłuszcz (%).

SENIORZY	Kreowanie przez samorząd nowoczesnej polityki społecznej na rzecz seniorów	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja programów na rzecz seniorów. • Aktywizacja oraz integracja środowiska seniorów. • Zapewnienie oferty dla seniorów: kultura, sport, rekreacja, infrastruktura, rehabilitacja, opieka medyczna. • Wspieranie inicjatyw senioralnych służących integracji w środowisku lokalnym. • Wzmacnianie potencjału organizacji działających na rzecz seniorów. • Likwidacja barier architektonicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost aktywności społecznej osób starszych. • Dopasowanie oferty usług do zmieniającej się struktury demograficznej. • Poprawienie jakości życia seniorów poprzez nowe możliwości spędzania czasu wolnego. • Integracja osób starszych, możliwość spędzania czasu wolnego z osobami o podobnym wieku i zainteresowaniach. • Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób starszych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zrealizowanych programów na rzecz seniorów (szt.). • Liczba osób korzystających z programów aktywizujących Seniorów (os.). • Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych (szt.).
WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	Budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi oraz wspieranie ich działania	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie i rozwijanie efektywnej współpracy z organizacjami pozarządowymi. • Poprawa i wzrost kompetencji i wiedzy na temat współpracy międzysektorowej. • Aktywizacja mieszkańców poprzez promocję i wspieranie działających na terenie Gminy organizacji pozarządowych i grup nieformalnych. • Wsparcie organizacyjne i merytoryczne organizacji pozarządowych oraz instytucji 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zainteresowania mieszkańców działalnością organizacji pozarządowych. • Wzrost liczby inicjatyw podejmowanych przez organizacje pozarządowe. • Inicjowanie współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi w celu rozwoju potencjału organizacji pozarządowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie Gminy (szt.). • Liczba osób będących członkami organizacji pozarządowych na terenie Gminy (os.). • Liczba zrealizowanych zadań publicznych wspólnie z organizacjami pozarządowymi (szt.).

		współpracujących z gminą i gminnymi jednostkami organizacyjnymi.	oraz aktywności społeczności lokalnej.	
USŁUGI KOMUNALNE	Podnoszenie jakości usług komunalnych	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie standardu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, zgodnie ze zobowiązaniami wynikającymi z ustalonych norm krajowych i dyrektyw unijnych. • Dbłość o czystość w przestrzeni publicznej poprzez sprzątanie terenów Gminy i usuwanie dzikich wysypisk śmieci. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie ochrony środowiska oraz postępowania z odpadami. • Wzrost poziomu czystości Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Udział odpadów segregowanych w stosunku do całości wyprodukowanych odpadów (%).
	Podnoszenie jakości usług publicznych	<ul style="list-style-type: none"> • Prowadzenie badań w zakresie zadowolenia mieszkańców z jakości usług publicznych. • Wdrożenie i upowszechnienie wykorzystania nowoczesnych metod zarządzania w administracji samorządowej. • Wprowadzanie kolejnych e-usług dla mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie jakości i dostępności usług publicznych. • Nabycie i aktualizacja wiedzy o nowych metodach zarządzania w administracji publicznej. • Poprawa wyników w zakresie obsługi klienta. • Wprowadzenie nowych e-usług. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osiągnięcie średniej co najmniej 80% „dobrych” lub „doskonałych” wyników obsługi klienta w Urzędzie Gminy Tłuszcz w badaniu satysfakcji mieszkańców Gminy prowadzonym raz na dwa lata.

III.3. Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze gospodarczym

CEL STRATEGICZNY 2: Wzrost aktywności gospodarczej oraz poprawa stanu środowiska poprzez rozwój zielonej, niskoemisyjnej gospodarki				
OBSZARY POLITYK	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI
EKOLOGIA	Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	<ul style="list-style-type: none"> Wymiana nieefektywnych źródeł ciepła na ekologiczne. Kontynuacja pomocy mieszkańcom Gminy w korzystaniu z dotacji na wymianę starych pieców (Rządowy program „Czyste Powietrze”). Promowanie wśród mieszkańców małej retencji oraz gromadzenia wody opadowej. Rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów. Kontynuowanie działań związanych z likwidacją azbestu. Ochrona obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczych. Podejmowanie działań zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i ekologii. 	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie liczby gospodarstw domowych ogrzewanych ekologicznymi źródłami ciepła. Ograniczenie emisji szkodliwych substancji do atmosfery z tradycyjnych źródeł ciepła. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, w szczególności pyłów PM 2,5, PM 10 oraz emisji CO₂. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do wód i gleby. Zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wymienionych starych pieców w gospodarstwach domowych (szt.). Kwota udzielonych dotacji na wymianę pieców (zł). Liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnych poziomów benzo(α)pirenu i pyłu zawieszonego PM₁₀ (dni). Ilość przeprowadzonych akcji ekologicznych wspartych przez gminę (szt.). Liczba nieruchomości, w których zlikwidowano azbest (szt.). Procent recyklingu odpadów (papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła) - %. Ilość wytworzonych odpadów (tony).

		<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych na terenie Gminy. • Promowanie postaw proekologicznych, w tym dotyczących stosowania alternatywnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego. 		
ENERGIA	Podnoszenie efektywności energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> • Pozyskiwanie finansowania zewnętrznego na rozwój OZE w gminie (w sferze publicznej oraz wsparcie dla mieszkańców i podmiotów prywatnych), termomodernizację budynków oraz wymianę źródeł ciepła. • Utrzymanie istniejącego indywidualnego systemu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem modernizacji i wymiany urządzeń grzewczych na urządzenia o wysokiej sprawności grzewczej i niskim stopniu emisji zanieczyszczeń. • Ograniczenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł konwencjonalnych i w rezultacie redukcja emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie stopnia degradacji środowiska naturalnego. • Rozwój źródeł ciepła opartych o energię z odnawialnych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności energetycznej budynków. • Osiągnięcie systemu efektywnego energetycznie. • Wzrost wykorzystywania źródeł ciepła opartych o energię odnawialną. • Obniżenie poziomu wykorzystanej energii do oświetlenia ulicznego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba budynków z przeprowadzoną termomodernizacją na terenie Gminy (szt.). • Procent ciepła wytwarzanego z innych paliw niż węgiel (%). • Liczba wspartych inicjatyw OZE (szt.). • Średni koszt miesięcznego zużycia energii w jednym punkcie świetlnym – oszczędności energetyczne (PLN). • Liczba wybudowanych punktów oświetleniowych (szt.). • Liczba latarni ulicznych zastawionych na energooszczędną technologię LED (szt.).

		<p>energii w postaci: energii słonecznej, energii geotermalnej (pompy ciepłe), biomasy i biogazu.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie liczby latarni ulicznych przestawionych na energooszczędną technologię LED. 		
ROZWÓJ GOSPODARCZY I RYNEK PRACY	Promocja i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu konkurencyjności MŚP. • Promocja i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez udzielanie dofinansowania do rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej, wspieranie tworzenia nowych miejsc pracy oraz ochronę istniejących m.in. poprzez podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kapitału ludzkiego. • Zwiększenie ilości terenów inwestycyjnych. • Rozwój infrastruktury przyciągającej inwestycje i umożliwianie rozwoju biznesu. • Budowa lokali usługowych do wynajęcia. • Wspieranie lokalnego rynku pracy oraz osób chcących otworzyć działalność gospodarczą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost zatrudnienia i poprawa bazy dochodowej JST. • Wzrost konkurencyjności Gminy Tłuszcz. • Zwiększenie atrakcyjności Gminy pod względem tworzenia oferty dla nowych mieszkańców i przedsiębiorców. • Wzrost przedsiębiorczości mieszkańców. • Spadek poziomu bezrobocia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych (szt.). • Liczba podjętych działań w ramach współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami i stowarzyszeniami (szt.). • Liczba przeprowadzonych kampanii promujących postawy przedsiębiorcze (szt.). • Liczba podjętych działań aktywizujących osoby bezrobotne (szt.).

		<ul style="list-style-type: none"> • Promowanie polityki nakierowanej na inwestycje i innowacje. • Podejmowanie działań na rzecz wspierania zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy. 		
	Wspieranie rozwoju rolnictwa na terenie Gminy Tłuszcz	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie organizacyjne i infrastrukturalne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego. • Wspieranie innowacyjnych technologii. • Promocja i marketing rolnictwa ekologicznego oraz ekologicznych produktów lokalnych. • Rozwój agroturystyki. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie udziału rolnictwa ekologicznego i lokalnej produkcji rolnej. • Zwiększenie zainteresowania mieszkańców ekologicznymi produktami wysokiej jakości. • Wzrost liczby usług szkoleniowych i doradczych organizowanych dla rolników. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba podmiotów gospodarczych zajmujących się produkcją rolnictwa ekologicznego (szt.). • Liczba zrealizowanych działań promocyjnych na rzecz rolnictwa ekologicznego oraz ekologicznych produktów lokalnych (szt.). • Liczba zrealizowanych usług szkoleniowych i doradczych dla rolników (szt.). •
INWESTYCJE	Rozwój oraz modernizacja infrastruktury technicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej. • Rozbudowa sieci dróg pomiędzy mniejszymi miejscowościami. • Rozwój sieci i infrastruktury przystankowej. • Zwiększenie dostępności obiektów i miejsc użyteczności 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa sieci drogowej na terenie Gminy. • Poprawa stanu jakości dróg na terenie Gminy. • Poprawa i rozwój infrastruktury przystankowej. • Polepszenie jakości istniejącej 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość rozbudowanych dróg (km). • Liczba przystanków autobusowych na terenie Gminy (szt.). • Średnia liczba kursów autobusowych w ciągu dnia

		<p>publicznej dla osób niepełnosprawnych i osób starszych poprzez znoszenie barier architektonicznych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej i melioracyjnej. • Tworzenie warunków dla rozwoju mieszkalnictwa nakierowanego na mieszkańców pracujących w Warszawie. 	<p>sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności osadniczej gminy. • Zwiększenie liczby osób korzystających z nowo wybudowanej infrastruktury technicznej. • Poprawa jakości życia mieszkańców. 	<p>(szt.).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba zlikwidowanych barier architektonicznych (szt.). • Liczba mieszkańców przyłączonych do sieci kanalizacyjnej (os.). • Liczba mieszkańców przyłączonych do sieci wodociągowej (os.). • Liczba mieszkańców przyłączonych do sieci gazowej (os.). • Liczba nowych mieszkań na terenie gminy (szt.). • Liczba nowych mieszkańców na terenie Gminy (os.).
--	--	--	--	--

III.4. Operacjonalizacja celów strategicznych w wymiarze przestrzennym

CEL STRATEGICZNY 3: Wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturowego Gminy oraz rozwój korzystnych powiązań komunikacyjnych z regionem				
OBSZARY POLITYK	CELE OPERACYJNE	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI
DZIEDZICTWO I HISTORIA	Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego	<ul style="list-style-type: none"> • Dbłość o miejsca kultu religijnego, miejsca o znaczącej wartości historycznej i kulturowej. • Ochrona zabytków na terenie Gminy. • Rewitalizacja zabytków na terenie Gminy. • Promocja dziedzictwa kulturowego Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego Gminy. • Wzrost zainteresowania dziedzictwem kulturowym Gminy wśród turystów. • Wzrost liczby zabytków zrewitalizowanych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba działań mających na celu promocję dziedzictwa kulturowego (szt.). • Liczba zrewitalizowanych zabytków (szt.). • Liczba opracowanych programów rewitalizacji (szt.). • Liczba obiektów i miejsc o znaczeniu kulturowym poddanych renowacji (szt.).
ZAGODPODAROWANIE PRZESTRZENNE	Dbłość o krajobraz, estetykę i ład przestrzenny Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu objęcia nimi jak największego obszaru Gminy. • Poprawa jakości, funkcjonalności i dostępności istniejących przestrzeni publicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie spójności zagospodarowania przestrzennego terenu Gminy. • Rozwój zabudowy mieszkaniowej z zachowaniem ładu przestrzennego. • Przeciwdziałanie fragmentacji środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> • Stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego powierzchni Gminy (%). • Powierzchnia zintegrowanych systemów zieleni (ha).

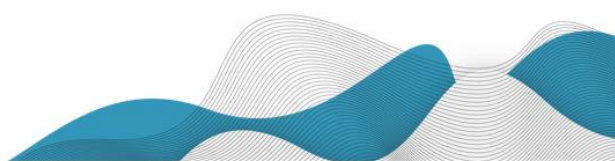
		<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona przed degradacją terenów problemowych i funkcjonalnie z nimi powiązanych. • Rewitalizacja przestrzeni publicznej. • Racjonalne gospodarowanie przestrzenią z poszanowaniem potrzeb ochrony środowiska. • Kształtowanie systemu terenów zieleni publicznej w formie parków, skwerów. • Zagospodarowanie przestrzeni publicznej – zachowanie terenów zieleni, leśnych, rolnych. • Poprawa estetyki miasta. • Zwiększenie liczby koszy na śmieci, co przyczyniłoby się do podniesienia poziomu czystości gminy. 	<p>przyrodniczego, ochrona krajobrazu i racjonalne korzystanie z zasobów środowiska.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa estetyki i funkcjonalności reprezentatywnych obiektów gminnych. • Poprawa jakości przestrzeni i ochrona ładu przestrzennego gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia przestrzeni publicznej dostępnej dla mieszkańców (ha). • Udział zrewitalizowanej powierzchni objętej planami rewitalizacji w powierzchni całkowitej Gminy ogółem (%).
SPORT I REKREACJA	Rozwój infrastruktury oraz wzbogacenie oferty sportowo-rekreacyjnej	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (ścieżki pieszo-rowerowe, wiaty przystankowe, siłownie zewnętrzne, place zabaw). • Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Podniesienie jakości życia poprzez zwiększoną aktywność rekreacyjną. • Poszerzenie oferty spędzania czasu wolnego mieszkańców Gminy o charakterze sportowo-rekreacyjnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość ścieżek pieszo-rowerowych (km). • Liczba wiat przystankowych (szt.). • Liczba wybudowanych siłowni zewnętrznych (szt.). • Liczba wybudowanych placów zabaw (szt.).

		<ul style="list-style-type: none"> • Wzbogacenie oferty rekreacyjnej i sportowej dla mieszkańców Gminy. • Rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowo-rekreacyjnego. • Organizowanie i wspieranie imprez sportowo-rekreacyjnych. • Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze sportu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie aktywności fizycznej mieszkańców gminy. • Poprawa stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. • Zwiększenie ruchu turystycznego poprzez rozbudowę ścieżek rowerowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba zorganizowanych imprez sportowych w ciągu roku (szt.). • Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów sportowych (szt.). • Liczba organizacji pozarządowych działających w obszarze sportu wspieranych przez Gminę (szt.).
TRANSPORT	Rozwój transportu ekologicznego oraz korzystnych powiązań komunikacyjnych Gminy i regionu	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa i modernizacja dróg. • Współpraca z zarządami dróg powiatowych i wojewódzkich w realizacji projektów podnoszących jakość i bezpieczeństwo podróżowania na terenie Gminy. • Rozwój ścieżek, dróg i ciągów komunikacyjnych dla rowerów wraz z parkingami rowerowymi. • Poprawa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej pozwalającej na swobodny dojazd do pracy znajdującej się poza miejscem zamieszkania. • Dalszy rozwój infrastruktury kolejowej na terenie gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa infrastruktury drogowej. • Rozwój elektromobilności. • Zwiększenie wykorzystania komunikacji publicznej. • Wzrost liczby osób korzystających z transportu rowerowego. 	<ul style="list-style-type: none"> • Długość nowych dróg (km). • Długość zmodernizowanych dróg (km). • Długość ścieżek rowerowych (km). • Liczba utworzonych parkingów rowerowych (szt.). • Liczba istniejących linii komunikacji zbiorowej (szt.). • Liczba osób korzystająca z transportu publicznego (osoba/rok).

		<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój komunikacji miejskiej. • Efektywne zarządzanie infrastrukturą Gminy i jej rozwój ukierunkowany na wykorzystanie rozwiązań niskoemisyjnych. • Rozbudowa systemu ekologicznego transportu. • Utworzenie miejsc umożliwiających ładowanie samochodów elektrycznych. 		
TURYSTYKA	Stałe podnoszenie atrakcyjności turystycznej Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększanie atrakcyjności turystycznej Gminy. • Budowa/modernizacja obiektów turystycznych. • Promocja turystycznej oferty Gminy. • Wzbogacenie atrakcyjności turystycznej Gminy poprzez wykorzystanie walorów historyczno-zabytkowych i krajobrazowych. • Tworzenie nowych szlaków dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej i przyrodniczo-edukacyjnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa oferty turystycznej Gminy. • Zwiększenie zainteresowania ofertą turystyczną wśród mieszkańców i osób odwiedzających Gminę. • Wzrost liczby osób korzystających ze szlaków turystycznych. • Wzrost liczby informacji o ofercie turystycznej Gminy w mediach. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób odwiedzających Gminę w celach turystycznych (os.). • Liczba wybudowanych obiektów rekreacyjno-turystycznych (szt.). • Liczba utworzonych nowych szlaków turystycznych (szt.).

IV Model struktury funkcjonalno- przestrzennej Gminy Tłuszcz oraz ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania polityki przestrzennej

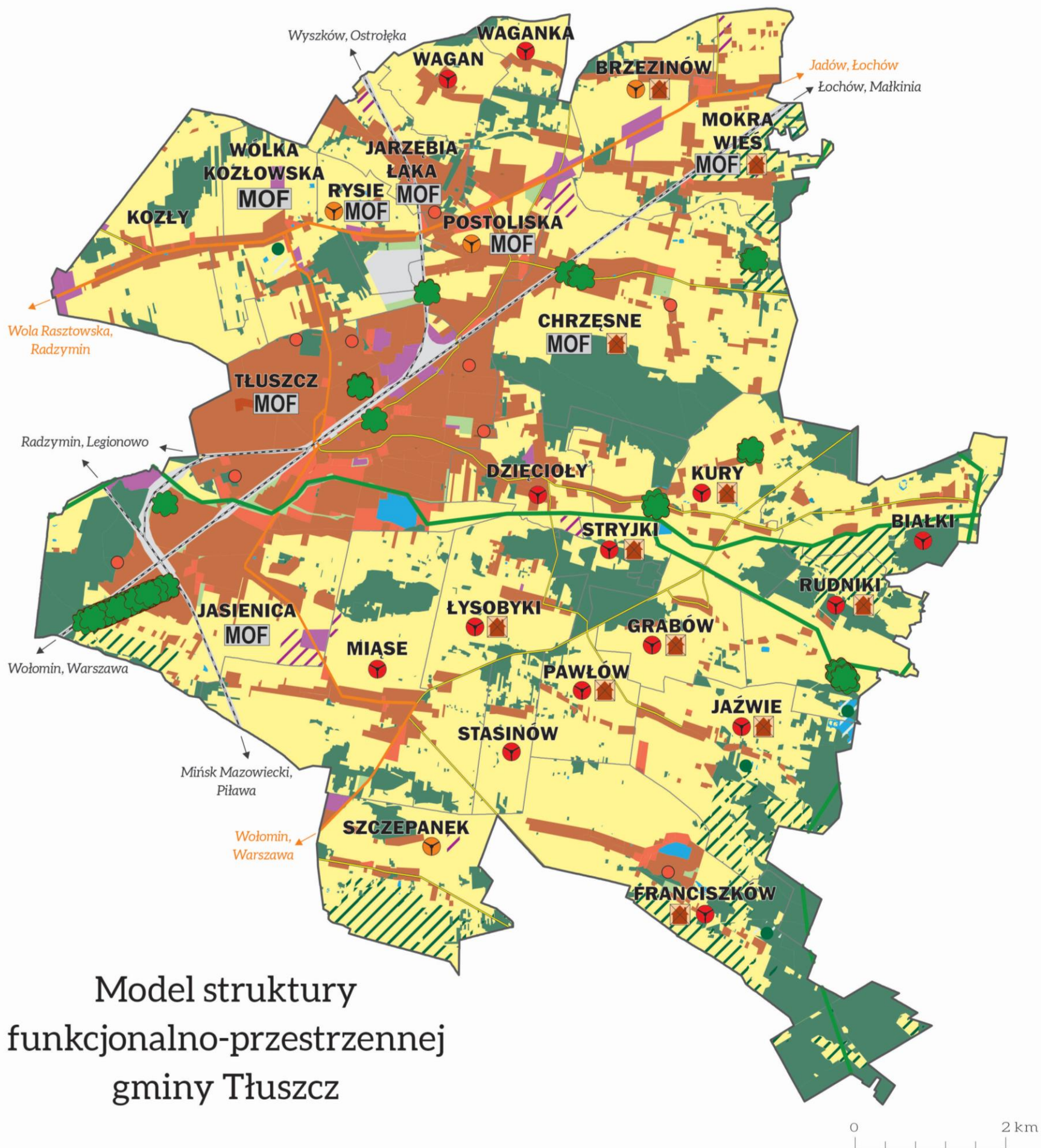

IV.1. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej Gminy Tłuszcz

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej to schemat obrazujący zbiór elementów, które w szczególny sposób wpływają na szeroko pojęty rozwój społeczno-gospodarczy Gminy. Model budują zarówno elementy stałe, związane z ukształtowaniem środowiska przyrodniczego, jak i elementy zmienne, ulegające przekształceniom w wyniku działań podejmowanych przez człowieka, np. układ zabudowy, sieci infrastruktury technicznej. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej został oparty na zapisach umieszczonych w dokumentach gminnych, takich jak „Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego”, czy miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Gmina Tłuszcz znajduje się w centralnej części województwa mazowieckiego, na północny wschód od Warszawy. Jej osią komunikacyjną jest linia kolejowa nr 6 (Zielonka – Kuźnica Białostocka) łącząca Warszawę z Helsinkami. Od tej linii odgałęziają się w kierunku północnym linia nr 29 (Tłuszcz – Ostrołęka),

w południowym nr 13 (Krusze – Pilawa) i zachodnim nr 10 (Legionowo – Tłuszcz). Przez gminę przebiegają dwie drogi wojewódzkie: 636 (droga ekspresowa S8 – Wola Rasztowska – Kozły – Wólka Kozłowska – Jarzębia Łąka – Mokra Wieś – Wójtów – droga krajowa nr 50) oraz 634 (Warszawa – Zielonka – Wołomin – Szczepanek – Miase – Jasienica – Tłuszcz – Wólka Kozłowska – droga wojewódzka 636). Sieć transportową uzupełniają drogi powiatowe i gminne. Miasto Tłuszcz pełni w gminie rolę ważnego ośrodka administracyjno - usługowego i gospodarczego. Z uwagi na sposób zagospodarowania teren gminy można podzielić na dwa podobszary. Pierwszy z nich znajduje się wokół linii kolejowych i dróg wojewódzkich. Dominuje w nim zabudowa mieszkaniowa i usługowa przy małym udziale terenów zielonych. W pozostałej części gminy dominują tereny wykorzystywane rolniczo o mało zwartej i rozproszonej zabudowie ze znaczącym udziałem lasów.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Tłuszcz

Rysunek 4: Uwarunkowania rozwojowe gminy Tłuszcz. Opracowanie: Łukasz Fiedor, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Źródła danych do opracowania modelu funkcjonalno-przestrzennego:

- Baza Danych Obiektów Ogólnogeograficznych (źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii).
- Baza danych obiektów topograficznych BDOT 10k (źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii).
- Państwowy rejestr granic i powierzchni jednostek podziałów terytorialnych kraju (źródło: Główny Urząd Geodezji i Kartografii).
- Obszary szczególnego zagrożenia powodzią (źródło: Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie).
- Centralny rejestr form ochrony przyrody (źródło: Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska).

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej zawiera oznaczenia dotyczące planowanego użytkowania terenu, obszarów chronionych i istotnych przyrodniczo oraz sieci drogowej i kolejowej. Zostały także zamieszczone kierunki interwencji w dwóch podziałach:

1) działania ogólnogminne oraz działania lokalne (na poziomie poszczególnych miejscowości).

2) zakres ochrony i wykorzystywania zasobów przyrody, zakres gospodarki oraz zakres planowania przestrzennego i transportu.

Ponadto na mapie oznaczone są miejscowości, w których znajdują się formy ochrony przyrody, miejscowości posiadające słabą dostępność transportu publicznego. Jako miejsca potencjalnych konfliktów wskazano miejsca, gdzie zabudowa mieszkaniowa

w znacznym stopniu styka się z obszarami leśnymi.

Charakterystyka poszczególnych elementów modelu:

- **Zakres ochrony i wykorzystania zasobów przyrody** – obejmuje najcenniejsze w gminie obszary, dla których planowane jest utworzenie formy ochrony – użytków ekologicznych. Z tej perspektywy ochrony zasobów przyrody istotnym jest dbałość o pomniki przyrody na terenie gminy, w szczególności te przy głównych drogach. Bardzo ważnym jest również umożliwienie funkcjonowania korytarzy ekologicznych wyznaczonych na terenie gminy, a w szczególności uniemożliwienie ich zabudowy i intensywnego użytkowania.

- **Zakres gospodarki** – MOF Tłuszcza powinny tworzyć najlepiej

skomunikowane i największe wsie: Jasienica, Wólka Kozłowska, Rysie, Jarzębia Łąka, Postoliska, Mokra Wieś.

- **Zakres planowania przestrzennego i transportu** – obejmuje ograniczenie rozpraszania zabudowy oraz poprawę dostępności transportu publicznego. Obszar gminy narażony jest na wystąpienie negatywnego zjawiska rozpraszania zabudowy na tereny otwarte, co wpływa na zaburzenie harmonijnego układu przestrzennego wsi, podnosi koszty gospodarki komunalnej na terenie gmin, a także powoduje niekorzystne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.

Na system transportowy składa się sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz linii kolejowych. W rozwoju gminy ważne są połączenia zarówno zewnętrzne gmin – a więc możliwość szybkiego i sprawnego dojazdu jak i wyjazdu do/z terenu gminy, a także połączenia wewnętrzne – umożliwiające sprawne poruszanie się po terytorium wsi, a przede wszystkim poprawę dostępności miasta gminnego i powiatowego za pośrednictwem transportu publicznego z każdej wsi gminy Tłuszcz. Szczególną uwagę należy zwrócić na konieczność poprawy

dostępności transportu publicznego we wsiach w północnej i wschodniej części gminy, skąd mieszkańcy nie mają odpowiednich możliwości dojazdu zarówno do miasta gminnego, jak i powiatowego. W Przypadku wsi Brzezinów, Rysie, Postoliska oraz Szczepanek należy podjąć działania mające na celu lepsze skomunikowanie ich ze stolicą gminy.

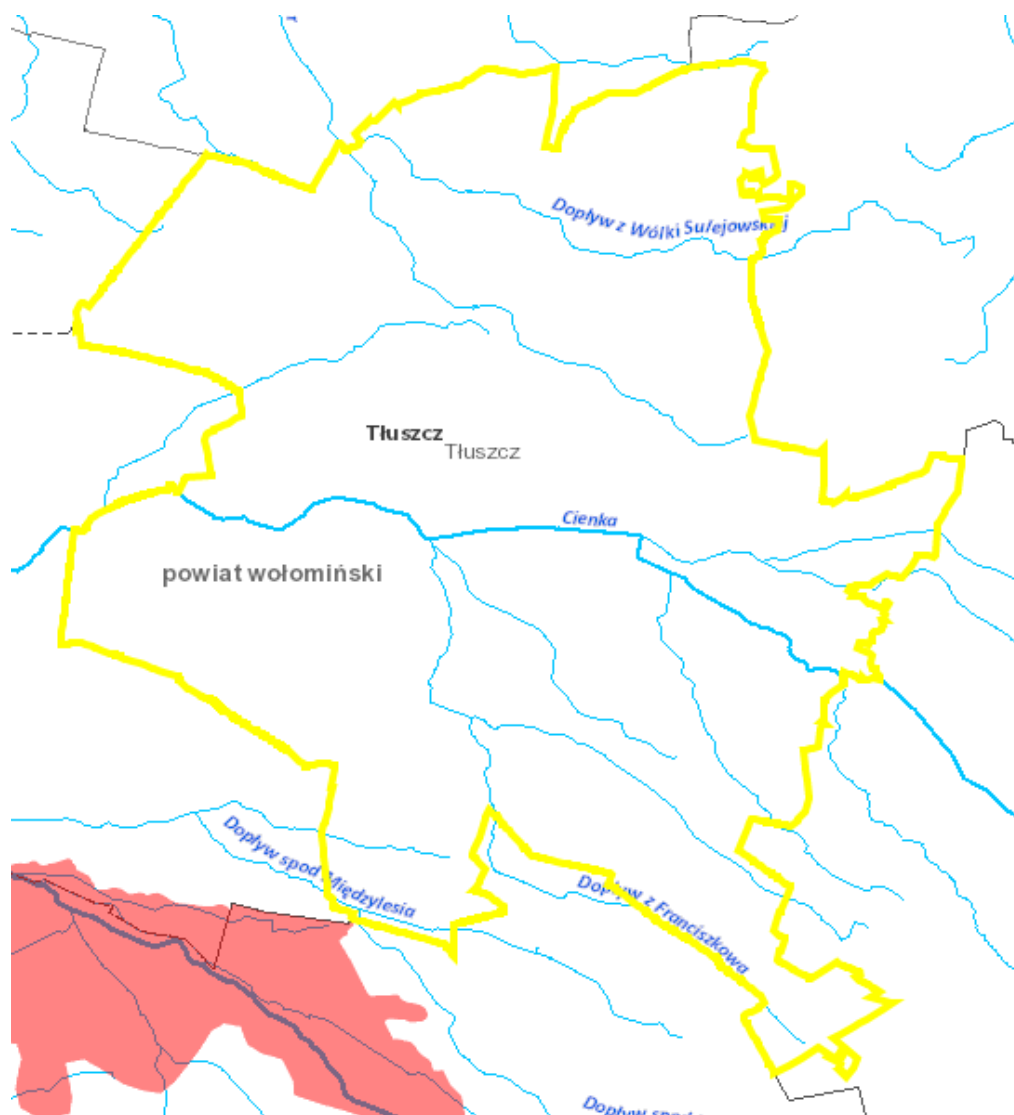
IV.2. Zasoby wodne oraz zagrożenie powodzią na terenie gminy Tłuszcz

Zgodnie z art. 326 ust. 1 ustawy Prawo wodne, ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt 1-3 – plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, plan zarządzania ryzykiem powodziowym oraz plan przeciwdziałania skutkom suszy zostały uwzględnione w Strategii Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2023-2030.

W art. 166 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625, 2687, z 2023 r. poz. 295, 412, 877) przedstawiono tzw. obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Obszary te obejmują:

- a) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%,
- b) obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10%,
- c) obszary między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano wał przeciwpowodziowy, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 224, stanowiące działki ewidencyjne,
- d) pas techniczny.

W Gminie Tłuszcz nie znajdują się obszary, które są zagrożone powodzią.

Rysunek 5: Mapa zagrożenia powodziowego, źródło: dane ISOK, https://wody.isok.gov.pl/imap_kzgw/

Przez znaczną część gminy przepływa rzeka Cienka, która jest dopływem rzeki Rządzy, uchodzącej do Zalewu Zegrzyńskiego i stanowiącej lewostronny dopływ Narwi. Dopływami rzeki Cienkiej są m.in. Borucza i Rynia. Niewielki fragment, w północno - wschodniej części gminy to tereny źródliskowe rzeki Fiszor (dopływ Bugu). W części

północnej gminy przebiega dział wodny między zlewniami Zalewu Zegrzyńskiego (rzeki Rządzy) i zlewnią Bugu. W obrębie gminy występuje szereg naturalnych zbiorników wypełniających lokalne

zagłębienia terenu, oczek wodnych otoczonych roślinnością oraz stawy⁷.

Plany gospodarowania wodami są głównymi dokumentami planistycznymi w gospodarowaniu wodami. Tego typu dokumenty zawierają informacje dotyczące m.in. ogólnego opisu cech charakterystycznych obszaru dorzeczy, oddziaływań antropogenicznych i oceny ich wpływu na stan wód powierzchniowych i podziemnych, obszarów chronionych, a także przedstawiają cele środowiskowe dla

jednolitych części wód i obszarów chronionych.

Obszar Wisły podzielony jest na 4 regiony wodne. Gmina Tłuszcz znajduje się w regionie wodnym Środkowej Wisły. Cele środowiskowe dla poszczególnych JCWP wyznaczano w oparciu o aktualną ocenę stanu lub potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz ewentualne wymagania obszarów chronionych.

Poniższa tabele przedstawiają szczegółowe informacje na temat JCWP i JCWPd zlokalizowanych na terenie gminy Tłuszcz:

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa JCWP	Stan ogólny	Cel środowiskowy		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
			Stan lub potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	
RW2000172671689	Cienka	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW200017267167	Rządza od źródeł Cienkiej bez Cienkiej	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW200017266969	Fiszor	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona
RW2000172671989	Dopływ spod Karolewa wraz z dopływami	zły	dobry stan ekologiczny	dobry stan chemiczny	zagrożona

Tabela 1: Charakterystyka JCWP. Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły (Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).

⁷ Por. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuszcz, Tłuszcz 2021, s. 23-24.

Kod JCWPd (wody podziemne)	Ogólna ocena stanu JCWPd	Cel dla stanu chemicznego/ilościowego		Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych
GW200054	Dobry	Dobry stan chemiczny	Dobry stan ilościowy	niezagrożona
GW200055	Dobry	Dobry stan chemiczny	Dobry stan ilościowy	niezagrożona

Tabela 2: Charakterystyka JCWPd. Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły (Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).

Aktualizacja Programu Wodno-Środowiskowego Kraju

Dokument jest jednym z podstawowych dokumentów planistycznych w zakresie ochrony, gospodarowania i zarządzania zasobami wodnymi w Polsce. Jego głównym celem jest wskazanie działań,

które przyczynią się do realizacji celów środowiskowych dla poszczególnych jednolitych części wód. Poniżej przedstawiono działania podstawowe mających wpływ na osiągnięcie celów środowiskowych występujących jednolitych części wód na terenie gminy Tłuszcz.

Jednolite części wód	Działanie
Cienka	<ul style="list-style-type: none"> • regularny wywóz nieczystości płynnych
Rządza od źródeł Cienkiej bez Cienkiej	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzenie kontroli • budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących - 215 szt. • budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków - 859 szt. • regularny wywóz nieczystości płynnych
Fiszor	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzenie kontroli • regularny wywóz nieczystości płynnych
Dopływ spod Karolewa wraz z dopływami	<ul style="list-style-type: none"> • przeprowadzenie kontroli • regularny wywóz nieczystości płynnych

Tabela 3: Działania zawarte w Aktualizacji Programu Wodno-Środowiskowego Kraju. Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych aPGW oraz aPWŚK.

Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Dnia 23 grudnia 2022 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 2739). Cele zarządzania ryzykiem powodziowym, przedstawione w

planie zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły obejmują:

1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego.
2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego.
3. Poprawę systemu zarządzania ryzykiem powodziowym⁸.

Cele te są zbieżne z celami Strategii Rozwoju Gminy Tuszcz na lata 2023-2030:

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Kierunki działań	Cel zarządzania ryzykiem powodziowym w dokumencie „Plan Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły”
Wzrost aktywności gospodarczej oraz poprawa stanu środowiska poprzez rozwój zielonej, niskoemisyjnej gospodarki	Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Promowanie wśród mieszkańców małej retencji oraz gromadzenia wody opadowej.	1. Zahamowanie wzrostu ryzyka powodziowego 2. Obniżenie istniejącego ryzyka powodziowego

Tabela 4: Działania wyodrębnione w planie zarządzania ryzykiem powodziowym.

⁸ Zob. Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. (Dz. U.

poz. 2739), *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*, s. 54.

Zgodnie z Planem Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZRP), przyjętym na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2022 r. w sprawie przyjęcia Planu zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 2739), zachowującym ważność zgodnie z art. 555 ust. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne, na terenie gminy nie są planowane zadania w ramach PZRP.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Jednym z głównych dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami o zasięgu ogólnokrajowym, zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. z 2022 r. poz. 2625, 2687, z 2023 r. poz. 295, 412, 877) jest „Plan przeciwdziałania skutkom suszy”.

W dokumencie tym, do zobrazowania oceny zagrożenia suszą, przyjęto skalę czterostopniową:

- I klasa – obszary zagrożone w stopniu słabym;
- II klasa – obszary zagrożone w stopniu umiarkowanym;
- III klasa – obszary zagrożone w stopniu silnym;

- IV klasa – obszary zagrożone w stopniu ekstremalnym.

Oprócz celu głównego, którym jest „przeciwdziałanie suszy”, wyszczególniono 4 dodatkowe cele, wśród których znajdują się:

- 1) skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy;
- 2) zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy;
- 3) edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy;
- 4) formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Teren Gminy Tłuszcz należy do regionu wodnego środkowej Wisły, który jest zagrożony wystąpieniem suszy atmosferycznej, rolniczej, hydrologicznej i hydrogeologicznej. Narastającym problemem obszaru, na którym znajduje się Gmina są niewielkie zasoby wodne. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że sytuacja hydrologiczna przez zachodzące zmiany klimatyczne będzie się pogarszać w najbliższym czasie. W związku z powyższym zalecana jest

budowa zbiorników retencyjnych (szczególnie tzw. mała retencja). Należy także tworzyć małe zbiorniki, renaturyzować mokradła i bagna. Istotne staje się również zwiększenie lesistości oraz zachowanie naturalnego stanu cieków w celu gromadzenia zasobów wodnych⁹.

---

⁹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuszcz*, Tłuszcz 2021, s. 108.

IV.3. Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Główne kierunki rozwoju Gminy
Tłuszcz obejmują:

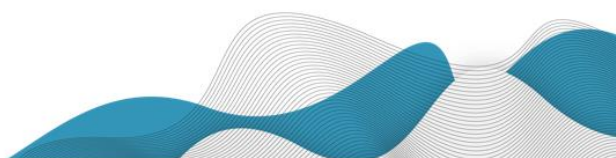
- Ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego na obszarze gminy.
- Rozładowanie ruchu kołowego w centrum miasta oraz modernizację dróg.
- Zapewnienie dobrej jakości transportu publicznego, pozwalającego na redukcję lub całkowitą rezygnację z wymuszonego z indywidualnego transportu samochodowego, a jednocześnie ograniczającego zjawisko wykluczenia społecznego.
- Zapewnienie dobrej komunikacji publicznej, pozwalającej na dojazd do wszystkich sołectw gminnych oraz do sąsiednich ośrodków miejskich i stolicy.
- Usprawnienie ruchu kołowego na terenie Gminy oraz modernizacja dróg gminnych.
- Rozwój sieci komunikacyjnej, w tym pieszej i rowerowej

z wykorzystaniem zieleni urządzonej.

- Zaniechanie rozwoju nowej zabudowy w obszarach oddalonych od już istniejącej.
- Tworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju działalności agroturystycznej i rolnictwa ekologicznego.
- Budowa i rozbudowa systemów nawadniających tereny, narażonych na suszę.
- Stworzenie dogodnych warunków funkcjonowania i rozwoju istniejącej oraz możliwości lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej i usługowej, mieszkaniowej i zagrodowej.
- Poprawa dostępności do infrastruktury społecznej (szkoły, przedszkola, place zabaw, skwery zieleni).
- Utrzymanie, kontynuacja i rozwój funkcji mieszkaniowej, usługowej oraz działalności gospodarczej wraz pełną infrastrukturą techniczną i komunikacyjną przy zachowaniu zasad ochrony środowiska przyrodniczego.
- Uzbrojenie terenów w infrastrukturę techniczną.

- Dostosowanie infrastruktury technicznej, szczególnie sieci kanalizacyjnej i wodociągowej, w związku ze zwiększeniem jakości życia mieszkańców i utrzymaniem ich gospodarstw domowych.
- Rozwój energetyki opartej na energii odnawialnej.
- Wprowadzenie w gminie farm fotowoltaicznych wykorzystując istniejące duże połacie terenów.

V Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju Województwa

V.1. Spójność kierunków rozwoju Gminy z kierunkami wynikającymi ze strategii rozwoju Województwa

Strategia Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2021-2030 wpisuje się w ustalenia nadrzędnych dokumentów planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Poniżej zdefiniowano i wykazano spójność celów zdefiniowanych z Strategii z najważniejszymi dokumentami z ww. poziomów. W kolejnym rozdziale wykazano odwołania do obszarów strategicznej interwencji (OSI) znajdujących się w Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”, które tworzą płaszczyznę do rozwoju Gminy Tłuszcz w konkretnych obszarach tematycznych.

Przedmiotowe opracowanie jest zgodne m.in. z następującymi kluczowymi dokumentami przedstawionymi:

- Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030,

- Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju.

Dokumenty na szczeblu regionalnym:

- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”,

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego,

- Strategia Rozwoju Powiatu Wołomińskiego do 2025 roku.

Dokumenty na szczeblu lokalnym:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuszcz,

- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Tłuszcz na lata 2018-2023.

Dokumenty na szczeblu krajowym:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),

- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,

CEL STRATEGICZNY 1: Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego i wspieranie aktywności mieszkańców	
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar: Spójność społeczna: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne. • Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem: Budowa zintegrowanego systemu planowania rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. • Obszar: Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem: Inkluzywne i skuteczne instytucje publiczne – dostępne i otwarte dla obywateli oraz przedsiębiorców; Budowa zintegrowanego systemu planowania rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. • Obszar: E-państwo: Cyfrowe państwo usługowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	<ul style="list-style-type: none"> • 2.1. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego. • 3.1. Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem. • 3.3. Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.
Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	<ul style="list-style-type: none"> • Cel 3: Zapewnić wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowe życie oraz promować dobrobyt. • Cel 4: Zapewnić wszystkim edukację wysokiej jakości oraz promować uczenie się przez całe życie. • Cel 11: Uczynić miasta i osiedla ludzkie bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.
Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	<ul style="list-style-type: none"> • Cel 3 – Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki. • Cel 5 – Stworzenie Polski Cyfrowej. • Cel 10 – Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej. • Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”	<ul style="list-style-type: none"> • Cel główny: Zapewnienie wysokiej jakości życia poprzez trwały i zrównoważony przestrzennie rozwój województwa, służący wzrostowi znaczenia regionu w Europie i na świecie, przy poszanowaniu zasobów środowiska. Cel szczegółowy: Mazowsze zintegrowane społecznie. Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz wzmocnienie kapitału ludzkiego i społecznego w ramach nowoczesnej gospodarki.
CEL STRATEGICZNY 2: Wzrost aktywności gospodarczej oraz poprawa stanu środowiska poprzez rozwój zielonej, niskoemisyjnej gospodarki	
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	<ul style="list-style-type: none"> • Obszar: Rozwój innowacyjnych firm: Zwiększenie innowacyjności polskich przedsiębiorstw na rynku krajowym i rynkach zagranicznych. • Obszar: Małe i średnie przedsiębiorstwa: Przemiany strukturalne sektora; Nowe formy działania i współpracy; Nowoczesne instrumenty wsparcia. • Obszar: Spójność społeczna: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy. • Obszar: Kapitał dla rozwoju: Trwałe zwiększenie stopy inwestycji i ich jakości w dłuższej perspektywie, przy większym wykorzystaniu środków krajowych. • Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych. • Obszar: Finanse publiczne: Stabilne, efektywne i zrównoważone finanse publiczne. • Obszar: Efektywność wykorzystania środków UE: Wykorzystanie środków z budżetu UE w sposób przekładający się na trwałe efekty rozwojowe.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	<ul style="list-style-type: none"> • 1.1. Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo. • 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów. • 2.2. Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym. • 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach. • 3.4. Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.

<p>Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cel 6: Zapewnić wszystkim ludziom dostęp do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi. • Cel 7: Zapewnić wszystkim dostęp do źródeł stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie. • Cel 8: Promować stabilny, zrównoważony i inkluzywny wzrost gospodarczy, pełne i produktywnie zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich ludzi. • Cel 9: Budować stabilną infrastrukturę, promować zrównoważone uprzemysłowienie oraz wspierać innowacyjność. • Cel 13: Podjąć pilne działania w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom. • Cel 15: Chronić, przywrócić oraz promować zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczać pustynnienie, powstrzymać i odwracać proces degradacji gleby oraz powstrzymać utratę różnorodności biologicznej. • Cel 17: Wzmocnić środki wdrażania i ożywić globalne partnerstwo na rzecz zrównoważonego rozwoju.
<p>Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Cel 1 – Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji. • Cel 4 – Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki. • Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”. • Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska. • Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.
<p>Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”</p>	<p>Cel główny: Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze. Cel szczegółowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii.</p>

CEL STRATEGICZNY 3: Wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturowego Gminy oraz rozwój korzystnych powiązań komunikacyjnych z regionem

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	<ul style="list-style-type: none"> Obszar: Rozwój zrównoważony terytorialnie: Zrównoważony rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały endogeniczne poszczególnych terytoriów; Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych; Podniesienie skuteczności i jakości wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie.
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	<ul style="list-style-type: none"> 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych. 3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.
Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju	<ul style="list-style-type: none"> Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. Cel 9 - Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”	<p>Cel główny: Konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze. Cel szczegółowy: Mazowsze bogate kulturowo. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju województwa i poprawy jakości życia.</p>

V.2. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych

Zgodnie z Ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2023 r. poz. 225, 412) obszar strategicznej interwencji jest to „określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych lub przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne lub w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, lub rozwiązania regulacyjne”.

W Strategii rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze” zostały wskazane dwa typy obszarów strategicznej interwencji (OSI):

problemowe oraz bieguny wzrostu. Do obszarów problemowych zalicza się podregiony NUTS 3 - w regionie Mazowieckim regionalnym: ciechanowski, ostrołęcki, płocki, radomski, siedlecki, żyrardowski, a w regionie Warszawskim stołecznym: warszawski zachodni, warszawski wschodni i miasto Warszawa. Do miejskich obszarów funkcjonalnych będących biegunami wzrostu zalicza się miejski obszar funkcjonalny Warszawy (region Warszawski stołeczny) jako istniejący biegun wzrostu, miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz Płocka, Siedlec i Żyrardowa jako potencjalnych biegunów wzrostu¹⁰.

Gmina Tłuszcz została zaliczona do OSI problemowego podregionu warszawskiego wschodniego, gdzie interwencja będzie zorientowana na: poprawie dostępności do infrastruktury komunalnej i usług społecznych, rozwoju istniejących i tworzeniu nowych przedsiębiorstw, wykorzystaniu potencjału wynikającego z istniejących walorów przyrodniczo-kulturowych oraz

¹⁰ Załącznik do uchwały nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r., *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego*

2030+ „Innowacyjne Mazowsze”, Warszawa 2022, s. 76.

rozwoju oferty inwestycyjnej w regionie. Działania zgodnie z zapisami w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze” skoncentrowane będą na wskazanych poniżej obszarach:

1. Wsparcie rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru poprzez:

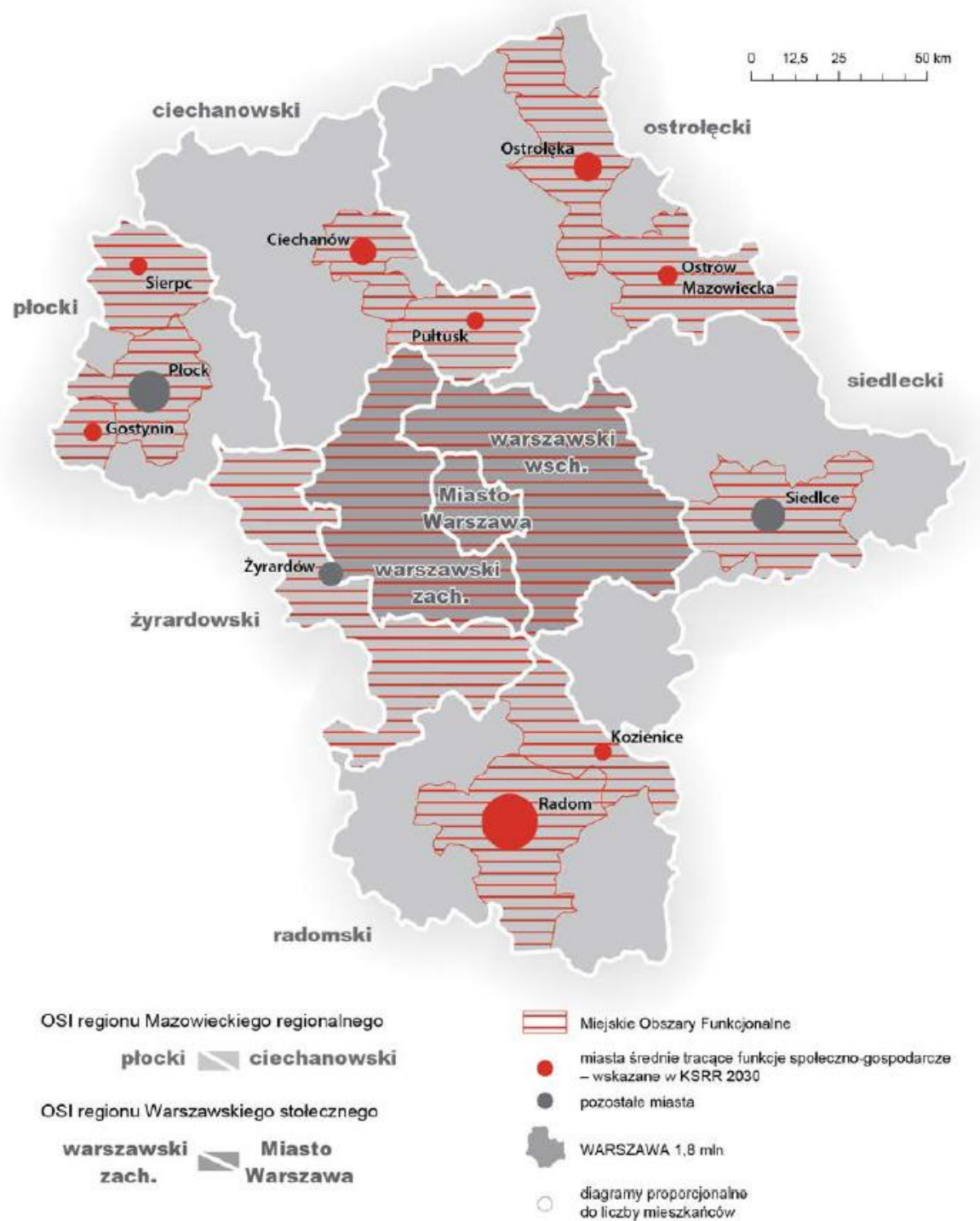
- aktywizację osób bezrobotnych i wspieranie przedsiębiorczości, w tym przez wspieranie uczenia się przez całe życie, doradztwo i kształcenie zawodowe, zapewnienie opieki nad dziećmi,
- rozwój skoordynowanej oferty inwestycyjnej,
- poprawę jakości infrastruktury turystycznej.

2. Poprawa dostępności do infrastruktury komunalnej i do usług społecznych poprzez:

- budowę i rozbudowę infrastruktury komunalnej,
- rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych, w szczególności na obszarach wykluczenia transportowego,
- rozwój sieci tras rowerowych i infrastruktury dla pieszych,
- poprawę dostępności do usług publicznych w zakresie edukacji, ochrony zdrowia i opieki senioralnej¹¹.

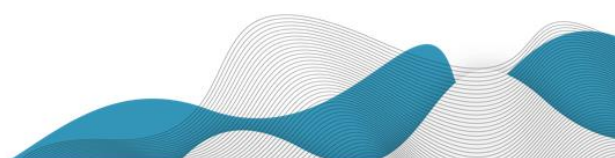
---

¹¹ Tamże, s. 86-87.

Rysunek 6: Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego. Źródło: Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”, s. 77.

VI System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Tłuszcz będzie podlegała cyklicznej sprawozdawczości (monitoring) oraz ocenie uzyskanych efektów (ewaluacja). Na tej podstawie zostaną podjęte ewentualne decyzje o aktualizacji dokumentu. Monitoring i ewaluacja należą, obok planowania, organizowania i motywowania, do kluczowych funkcji zarządzania. Kontrolowanie polega na sprawdzeniu, czy zostały spełnione wymagania przez pracowników w zakresie realizacji procesów i projektów, w odniesieniu do prawa zewnętrznego i wewnętrznego, procedur, mierników i innych zapisów. Ewaluacja jest procesem ciągłym, w którym badane są określone parametry usługi czy programu i na podstawie uzyskiwanych informacji podejmowane są działania doskonalące, służące organizacyjnemu uczeniu się. W ramach wdrażania polityk planowane jest podejmowanie działań, po analizie wyników z monitoringu, które będą miały na celu skorygowanie strategii i dostosowanie jej do zmieniającego się otoczenia lub możliwości/zasobów organizacji. Wyniki monitoringu będą odpowiednio dokumentowane. Na podstawie monitoringu i raportowania

zbierane są informacje o wszelkich niezgodnościach (prawnych, związanych z jakością, terminowością, błędami ludzkimi itp.). Analiza przeprowadzana na podstawie wyników ewaluacji będzie podstawą modyfikacji metodologii zarządzania organizacją. Pracownicy uczestniczący we wdrożeniu polityk będą otrzymywać informację zwrotną o sukcesach, jak również o błędach i porażkach wraz z propozycją działań doskonalących. Ewaluacja będzie prowadzona na bieżąco, zwłaszcza w odniesieniu do dokumentów strategicznych i programowych, budżetu, umów, wyznaczonych celów operacyjnych i kluczowych wskaźników efektywności. Zostanie wyznaczona osoba/ zespół do koordynowania i nadzorowania tych działań oraz prowadzona będzie analityka i działania doskonalące. Realizacja założeń przedstawionych w obszarach strategicznych będzie monitorowana za pomocą:

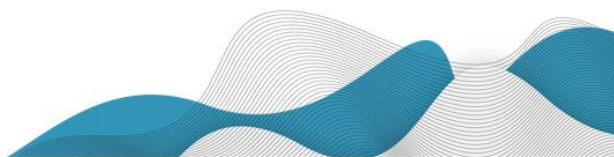
- wskaźników realizacji celów strategicznych i operacyjnych Strategii, które będą mierzalne w sposób ilościowy oraz
- wskaźników kontekstowych, skupionych na ogólnym rozwoju

społeczno-gospodarczym Gminy Tłuszcz, na które wpływają czynniki zewnętrzne, niezależne od działań określonych w niniejszej Strategii. Wskaźniki te będą porównywane z innymi, stosowanymi w strategiach wybranych gmin polskich. W ramach monitoringu realizacji celów, każdego roku zostanie przygotowany raport podsumowujący osiągnięte wyniki oraz analizujący wskaźniki kontekstowe i obejmujący sprawozdania z realizacji programów zawartych w Strategii. Na tej podstawie będą proponowane wnioski i rekomendacje, które zostaną przekazane do podmiotów odpowiedzialnych w celu wprowadzenia korekty i podjęcia ewentualnych działań naprawczych. Raporty będą udostępniane mieszkańcom gminy.

W celu oceny jakości zaproponowanych w Strategii celów, ich skuteczności, efektywności i adekwatności do zidentyfikowanych potrzeb i problemów, podjęte zostaną działania ewaluacyjne, takie jak:

- ewaluacja bieżąca (on-going), która umożliwi odnalezienie problemów i rekomenduje sposoby ich rozwiązania,
- ewaluacja końcowa (ex post), pozwalająca na ocenę efektów zrealizowanej Strategii. Oprócz wyników monitoringu realizacji Strategii, w badaniach będzie także wykorzystana ocena ryzyka związanego z jej realizacją.

VII Ramy finansowe i źródła finansowania

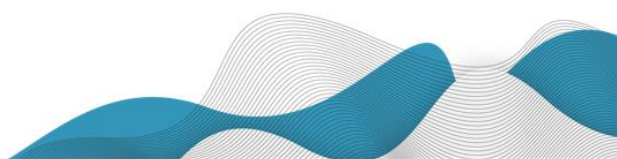
W celu skutecznej realizacji Strategii Rozwoju Gminy Tłuszcz na lata 2023-2030, samorząd jako jej operator oraz inicjator będzie poszukiwał wszelkich dostępnych źródeł, narzędzi, metod i możliwości realizacji określonych celów, aby urzeczywistnić zaproponowane w dokumencie wizję, misję i cele. Zasadnicze znaczenie dla sfinansowania Strategii ma przede wszystkim katalog środków publicznych, w tym:

- środki własne gminy,
- środki z budżetu województwa mazowieckiego,
- środki z budżetu Unii Europejskiej,
- Krajowe Programy Operacyjne,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2021-2027,
- Programy rządowe, w tym m.in. Fundusz Rozwoju Dróg Samorządowych, Maluch+, Senior+, Dostępność+, Fundusz Inwestycji Lokalnych oraz inne programy w obszarze ochrony środowiska, sportu, kultury, edukacji i innych,
- środki budżetu państwa,
- inne środki publiczne.

Ważnym elementem finansowania interwencji rozwojowych będą

również środki prywatne, które mogą zostać wykorzystane do współfinansowania projektów realizowanych w ramach programów operacyjnych lub formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

VIII ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK NR 2: WZÓR ANKIETY

1. Czy uważa Pani / Pan, że Gmina Tłuszcz jest dobrym miejscem do życia?

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- trudno powiedzieć
- raczej nie
- zdecydowanie nie

2. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?

- tu gdzie mieszkam obecnie
- poza gminą Tłuszcz
- w innej miejscowości w Polsce
- w innej miejscowości województwa mazowieckiego
- w Warszawie

3. Co szczególnie wpływa na jakość życia w Gminie Tłuszcz?

- dostępność szkół
- dostępność miejsc usługowych i handlu
- atrakcyjność turystyczna gminy
- odbiór odpadów komunalnych
- dostępność transportu publicznego
- stan techniczny chodników
- oferta sportowa i rekreacyjna
- dostępność przedszkoli
- jakość obsługi w Urzędzie Gminy
- dostępność usług medycznych
- liczba ścieżek rowerowych
- praca (ocena możliwości rozwoju zawodowego na terenie gminy, znalezienia pracy
- na terenie gminy)

- jakość powietrza
- jakość skomunikowania z większymi miastami
- jakość dróg
- możliwość wynajmu/zakupu mieszkania
- otwartość władz na inicjatywy mieszkańców
- czystość na terenie gminy
- aktywność mieszkańców w podejmowaniu wspólnych działań
- dostępność miejsc spędzania wolnego czasu – place zabaw, skwery, miejsca zielone, itp.
- inne

4. Dla kogo Pani/a zdaniem Gmina jest dobrym miejscem do życia?

- Dla dzieci
- Dla młodzieży i osób młodych
- Dla osób starszych
- Dla rodzin z dziećmi
- Dla przedsiębiorców
- Dla uczniów i studentów

5. Co jest Pani/Pana zdaniem największym potencjałem, mocną stroną gminy?

- położenie
- połączenia kolejowe i drogowe
- dostępność i bliskość usług
- atrakcyjność dla inwestorów
- bliskość Warszawy
- infrastruktura turystyczna
- infrastruktura rekreacyjna/sportowa
- infrastruktura edukacyjna
- strona wizualna
- tereny zielone
- spokój, bezpieczeństwo

- miejscowa ludność
- inwestycje na terenie gminy

6. Co jest Pani/Pana zdaniem największym problemem, słabą stroną gminy?

- inwestycje
- rynek pracy
- zarobki
- drogi, chodniki
- dostępność usług
- infrastruktura
- sytuacja mieszkaniowa
- brak koncepcji rozwoju
- funkcjonowanie służby zdrowia
- komunikacja
- infrastruktura rekreacyjna/sportowa
- miejsca do spędzania czasu wolnego
- oferta spędzania wolnego czasu
- oferta kulturalna
- jakość powietrza
- spokój, bezpieczeństwo
- funkcjonowanie służb mundurowych
- funkcjonowanie urzędów
- inne

7. Jak ocenia Pani/Pan dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy?

- zdecydowanie dobrze
- raczej dobrze
- trudno powiedzieć
- raczej źle
- zdecydowanie źle

8. Czy plan rozwoju gminy Tłuszcz na najbliższe 10 lat powinien być raczej strategią kontynuacji, czy zupełnie nową strategią, opartą na innych priorytetach? Proszę wyrazić swoją opinię na 10-stopniowej skali, gdzie „1” oznacza strategię kontynuacji, a „10” zupełnie nową strategię rozwoju.

9. Jak często korzysta Pani/Pan z usług i instytucji publicznych na terenie Gminy Tłuszcz?

- Codziennie
- Kilka razy w tygodniu
- Rzadziej niż raz w tygodniu
- Praktycznie nigdy

10. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest odpowiednia ilość miejsc pracy?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

11. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest wystarczająca liczba miejsc parkingowych?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

12. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest wystarczająca ilość przestrzeni publicznej dla pieszych i rowerzystów?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

13. Co mogłoby zostać poprawione w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć więcej inwestorów?

- Ulgi podatkowe
- Więcej terenów inwestycyjnych
- Lepsze połączenia z innymi miastami
- Szybsza i łatwiejsza procedura uzyskiwania pozwolenia na budowę
- Inne

14. Czy jest Pani/Pan zadowolony/a z jakości usług publicznych na terenie Gminy Tłuszcz?

- Tak, jestem bardzo zadowolony/a
- Tak, ale są pewne obszary, które wymagają poprawy
- Nie, jest dużo obszarów, które wymagają poprawy
- Trudno powiedzieć

15. Czy zna Pani/Pan planowane inwestycje na terenie Gminy Tłuszcz na najbliższe 5 lat?

- Tak
- Nie
- Trudno powiedzieć

16. Czy są jakieś obszary, w których Gmina Tłuszcz wyróżnia się pozytywnie w porównaniu z innymi miejscowościami w okolicy?

- Tak, wyróżnia się w wielu obszarach
- Tak, wyróżnia się w pewnych obszarach
- Nie, nie wyróżnia się na tle innych miejscowości
- Trudno powiedzieć

17. Co według Pani/Pana jest najważniejsze do ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach? Czy jest to:

- Poprawa jakości infrastruktury drogowej, aby zapewnić bezpieczeństwo i komfort podróżującym?
- Inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej, aby zapewnić odpowiednie warunki nauki i rozwoju dzieci i młodzieży?
- Poprawa infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do aktywnego spędzania wolnego czasu?
- Inwestycje w infrastrukturę kulturalną, aby zapewnić różnorodne i interesujące wydarzenia kulturalne dla mieszkańców?
- Rozwój infrastruktury turystycznej, aby przyciągnąć więcej turystów i poprawić

- lokalną gospodarkę?
- Inne

18. Jakie działania powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy? Prosimy o wybranie jednego lub więcej z poniższych obszarów:

- Zwiększenie liczby miejsc pracy i rozwój lokalnej gospodarki.
- Poprawa jakości infrastruktury drogowej i transportu publicznego.
- Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i usługi społeczne.
- Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.
- Inwestycje w kulturę i sztukę.
- Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez inwestycje w mieszkania, opiekę
- zdrowotną i opiekę nad osobami starszymi.
- Inne

19. Co jest najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast? Czy jest to:

- Więcej atrakcyjnych ofert pracy i biznesowych dla młodych ludzi?
- Lepsze warunki mieszkaniowe i bardziej dostępne mieszkania?
- Rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym szkół i przedszkoli?
- Poprawa jakości i dostępności usług medycznych i opieki nad dziećmi?
- Rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca
- do spędzania czasu wolnego?
- Inne

ZAŁĄCZNIK NR 3: TABELA EWALUACYJNE

CEL STRATEGICZNY 1: Poprawa jakości i dostępności do usług społecznych oraz budowa zintegrowanego społeczeństwa obywatelskiego i wspieranie aktywności mieszkańców

Cel operacyjny	Działanie	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	TAK/NIE
Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na terenie Gminy	Zapewnienie pełnej sprawności technicznej oprav ulicznych oraz wykonanie nowych oświetleń ulicznych dróg i placów.				
	Tworzenie miejsc parkingowych, budowa chodników oraz infrastruktury zwalniającej.				
	Doposażenie jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej poprzez zakup sprzętu, wozów bojowych oraz umundurowania.				
	Wsparcie nauczycieli				

Rozwój usług edukacyjnych oraz infrastruktury edukacyjnej	w dostosowaniu do wymagań rynku edukacyjnego oraz w doskazytalcaniu i podnoszeniu kwalifikacji.				
	Stworzenie dzieciom i młodziemy warunków do rozwoju i aktywnego czasu wolnego.				
	Wzrost liczby przedszkoli publicznych.				
	Zwiększenie liczby miejsc dla dzieci w przedszkolach.				
	Rozbudowa i modernizacja bazy oświaty i wychowania.				
	Opracowanie i wdrożenie nowych programów edukacyjnych.				
	Organizacja spotkań, warsztatów i wykładów edukacyjnych.				

Poprawa zakresu usług służby zdrowia	Podejmowanie działań mających na celu ochronę zdrowia, w tym rehabilitacja i profilaktyka zdrowotna.				
	Wsparcie rozwoju funkcjonowania opieki zdrowotnej.				
	Realizacja zadań prozdrowotnych w oparciu o ustawę o zdrowiu publicznym.				
	Poprawa dostępu do lekarzy specjalistów w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia.				
	Efektywne wykorzystanie środków z funduszu przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii na realizację działań promujących spędzanie czasu w zdrowy sposób.				

	Modernizacja bazy służby zdrowia i poprawa dostępności usług medycznych.				
Promowanie integracji społecznej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz występowaniu negatywnych zjawisk społecznych.				
	Opracowanie programów wsparcia dla osób w trudnej sytuacji życiowej.				
	Realizacja działań integracyjnych dla mniejszości i grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.				
Rozwój infrastruktury społecznej	Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych na rozwój infrastruktury społecznej.				

	Zwiększenie liczby żłobków oraz zwiększenie liczby miejsc w placówkach.				
Wykorzystanie potencjału kulturowego Gminy oraz rozwój oferty kulturalnej	Poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej.				
	Opracowanie i wdrożenie nowych programów kulturalnych.				
	Inicjowanie międzygminnej oraz międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju kultury.				
	Modernizacja budynku CKSiR oraz budowa sali widowiskowej.				
	Rozbudowa i modernizacja bazy kulturalno-społecznej.				
	Rewitalizacja obiektów kultury oraz obiektów zabytkowych.				

	Wspieranie rozwoju edukacji kulturalnej i artystycznej.				
	Wspieranie ośrodków miejskich i wiejskich w upowszechnianiu potencjału kultury.				
Wzmocnienie społeczności lokalnej i aktywizacja obywatelska	Inspirowanie i wspieranie inicjatyw obywatelskich.				
	Realizacja projektów mających na celu pobudzenie aktywności obywatelskiej.				
	Tworzenie systemu komunikacji z mieszkańcami i budowa więzi społeczności lokalnej.				
	Zwiększenie dostępności informacji na temat działalności Gminy.				
	Usprawnienie formuły publikowania informacji				

	publicznej (aktualizacja BIP i strony www).				
Kreowanie przez samorząd nowoczesnej polityki społecznej na rzecz seniorów	Realizacja programów na rzecz seniorów.				
	Aktywizacja oraz integracja środowiska seniorów.				
	Zapewnienie oferty dla seniorów: kultura, sport, rekreacja, infrastruktura, rehabilitacja, opieka medyczna.				
	Wspieranie inicjatyw senioralnych służących integracji w środowisku lokalnym.				
	Wzmacnianie potencjału organizacji działających na rzecz seniorów.				
	Likwidacja barier architektonicznych.				

Budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi oraz wspieranie ich działania	Utrzymanie i rozwijanie efektywnej współpracy z organizacjami pozarządowymi.				
	Poprawa i wzrost kompetencji i wiedzy na temat współpracy międzysektorowej.				
	Aktywizacja mieszkańców poprzez promocję i wspieranie działających na terenie Gminy organizacji pozarządowych i grup nieformalnych.				
	Wsparcie organizacyjne i merytoryczne organizacji pozarządowych oraz instytucji współpracujących z gminą i gminnymi jednostkami organizacyjnymi.				

Podnoszenie jakości usług komunalnych	Podniesienie standardu zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków, zgodnie ze zobowiązaniami wynikającymi z ustalonych norm krajowych i dyrektyw unijnych.				
	Dbłość o czystość w przestrzeni publicznej poprzez sprzątanie terenów Gminy i usuwanie dzikich wysypisk śmieci.				
Podnoszenie jakości usług publicznych	Prowadzenie badań w zakresie zadowolenia mieszkańców z jakości usług publicznych.				
	Wdrożenie i upowszechnienie wykorzystania nowoczesnych metod zarządzania w administracji samorządowej.				

	Wprowadzanie kolejnych e-usług dla mieszkańców.				
--	---	--	--	--	--

CEL STRATEGICZNY 2: Wzrost aktywności gospodarczej oraz poprawa stanu środowiska poprzez rozwój zielonej, niskoemisyjnej gospodarki

Cel operacyjny	Działanie	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	TAK/NIE
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Wymiana nieefektywnych źródeł ciepła na ekologiczne.				
	Kontynuacja pomocy mieszkańcom Gminy w korzystaniu z dotacji na wymianę starych pieców (Rządowy program „Czyste Powietrze”).				
	Promowanie wśród mieszkańców małej retencji oraz gromadzenia wody opadowej.				
	Rozwój systemu selektywnej zbiórki odpadów.				

	Kontynuowanie działań związanych z likwidacją azbestu.				
	Ochrona obszarów cennych pod względem walorów przyrodniczych.				
	Podejmowanie działań zwiększających świadomość mieszkańców w zakresie ochrony środowiska i ekologii.				
	Edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w placówkach oświatowych na terenie Gminy.				
	Promowanie postaw proekologicznych, w tym dotyczących stosowania alternatywnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego.				

Podnoszenie efektywności energetycznej	Pozyskiwanie finansowania zewnętrznego na rozwój OZE w gminie (w sferze publicznej oraz wsparcie dla mieszkańców i podmiotów prywatnych), termomodernizację budynków oraz wymianę źródeł ciepła.				
	Utrzymanie istniejącego indywidualnego systemu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem modernizacji i wymiany urządzeń grzewczych na urządzenia o wysokiej sprawności grzewczej i niskim stopniu emisji zanieczyszczeń.				
	Ograniczenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł konwencjonalnych i w rezultacie redukcja emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie stopnia				

	degradacji środowiska naturalnego.				
	Rozwój źródeł ciepła opartych o energię z odnawialnych źródeł energii w postaci: energii słonecznej, energii geotermalnej (pompy ciepłe), biomasy i biogazu.				
	Zwiększenie liczby latarni ulicznych przestawionych na energooszczędną technologię LED.				
Promocja i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości	Zwiększenie poziomu konkurencyjności MŚP.				
	Zwiększenie ilości terenów inwestycyjnych.				
	Rozwój infrastruktury przyciągającej inwestycje i umożliwianie rozwoju biznesu.				

	Budowa lokali usługowych do wynajęcia.				
	Wspieranie lokalnego rynku pracy oraz osób chcących otworzyć działalność gospodarczą.				
	Promowanie polityki nakierowanej na inwestycje i innowacje.				
	Podejmowanie działań na rzecz wspierania zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób z grup znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy.				
	Promocja i wspieranie rozwoju przedsiębiorczości poprzez udzielanie dofinansowania do rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej, wspieranie tworzenia nowych				

	miejsc pracy oraz ochronę istniejących m.in. poprzez podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kapitału ludzkiego.				
Wspieranie rozwoju rolnictwa na terenie Gminy Tłuszcz	Wzmocnienie organizacyjne i infrastrukturalne dla rozwoju rolnictwa ekologicznego.				
	Wspieranie innowacyjnych technologii.				
	Promocja i marketing rolnictwa ekologicznego oraz ekologicznych produktów lokalnych.				
	Rozwój agroturystyki.				
Rozwój oraz modernizacja infrastruktury technicznej	Budowa lub modernizacja infrastruktury drogowej.				

	Rozbudowa sieci dróg pomiędzy mniejszymi miejscowościami.				
	Rozwój sieci i infrastruktury przystankowej.				
	Zwiększenie dostępności obiektów i miejsc użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych i osób starszych poprzez znoszenie barier architektonicznych.				
	Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej, kanalizacyjnej, wodociągowej, gazowej i melioracyjnej.				
	Tworzenie warunków dla rozwoju mieszkalnictwa nakierowanego na mieszkańców				

	pracujących w Warszawie.				
--	-----------------------------	--	--	--	--

CEL STRATEGICZNY 3: Wykorzystanie potencjału turystycznego i kulturowego Gminy oraz rozwój korzystnych powiązań komunikacyjnych z regionem

Cel operacyjny	Działanie	Jednostka odpowiedzialna	Planowany termin wykonania	Faktyczny termin wykonania	TAK/NIE
Ochrona i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego	Dbłość o miejsca kultu religijnego, miejsca o znaczącej wartości historycznej i kulturowej.				
	Ochrona zabytków na terenie Gminy.				
	Rewitalizacja zabytków na terenie Gminy.				
	Promocja dziedzictwa kulturowego Gminy.				
Dbłość o krajobraz, estetykę i ład przestrzenny Gminy	Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w celu objęcia nimi jak największego obszaru Gminy.				

	Poprawa jakości, funkcjonalności i dostępności istniejących przestrzeni publicznych.				
	Ochrona przed degradacją terenów problemowych i funkcjonalnie z nimi powiązanych.				
	Rewitalizacja przestrzeni publicznej.				
	Racjonalne gospodarowanie przestrzenią z poszanowaniem potrzeb ochrony środowiska.				
	Kształtowanie systemu terenów zieleni publicznej w formie parków, skwerów.				
	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej				

	- zachowanie terenów zieleni, leśnych, rolnych.				
	Poprawa estetyki miasta.				
	Zwiększenie liczby koszy na śmieci, co przyczyniłoby się do podniesienia poziomu czystości gminy.				
Rozwój infrastruktury oraz wzbogacenie oferty sportowo-rekreacyjnej	Budowa i rozbudowa małej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (ścieżki pieszo-rowerowe, wiaty przystankowe, siłownie zewnętrzne, place zabaw).				
	Rozbudowa sieci ścieżek rowerowych i infrastruktury rowerowej.				
	Wzbogacenie oferty rekreacyjnej i sportowej dla mieszkańców Gminy.				

	Rozbudowa i modernizacja zaplecza sportowo-rekreacyjnego.				
	Organizowanie i wspieranie imprez sportowo-rekreacyjnych.				
	Współpraca z organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze sportu.				
Rozwój transportu ekologicznego oraz korzystnych powiązań komunikacyjnych Gminy i regionu	Budowa i modernizacja dróg.				
	Współpraca z zarządami dróg powiatowych i wojewódzkich w realizacji projektów podnoszących jakość i bezpieczeństwo podróżowania na terenie Gminy.				
	Rozwój ścieżek, dróg i ciągów				

	komunikacyjnych dla rowerów wraz z parkingami rowerowymi.				
	Poprawa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej pozwalającej na swobodny dojazd do pracy znajdującej się poza miejscem zamieszkania.				
	Dalszy rozwój infrastruktury kolejowej na terenie gminy.				
	Rozwój komunikacji miejskiej.				
	Efektywne zarządzanie infrastrukturą Gminy i jej rozwój ukierunkowany na wykorzystanie rozwiązań niskoemisyjnych.				

	Rozbudowa systemu ekologicznego transportu.				
	Utworzenie miejsc umożliwiających ładowanie samochodów elektrycznych.				
Stałe podnoszenie atrakcyjności turystycznej Gminy	Zwiększanie atrakcyjności turystycznej Gminy.				
	Budowa/modernizacja obiektów turystycznych.				
	Promocja turystycznej oferty Gminy.				
	Wzbogacenie atrakcyjności turystycznej Gminy poprzez wykorzystanie walorów historyczno-zabytkowych i krajobrazowych.				

	Tworzenie nowych szlaków dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej i przyrodniczo-edukacyjnej.				

Spis literatury

1. Angrosino M., *Badania etnograficzne i obserwacyjne*, Warszawa 2010, s. 67, 139-140.
2. Creswell J.W., *Projektowanie badań naukowych. Metody jakościowe, ilościowe i mieszane*, Kraków 2013, dz. cyt., s. 212-213.
3. Denzin N.K., *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods*, 2d ed., McGraw-Hill, New York 1978.
4. Flick U., *Projektowanie badania jakościowego*, Warszawa 2012, s. 128.
5. Kostera M., *Antropologia organizacji: metodologia badań terenowych*, Warszawa 2005, s. 98.
6. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Tłuszcz*, Tłuszcz 2021, s. 23-24, 108.
7. Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 18 października 2022 r. (Dz. U. poz. 2739), *Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły*, s. 54.
8. Załącznik do uchwały nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24.05.2022 r., *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ „Innowacyjne Mazowsze”*, Warszawa 2022, s. 76.

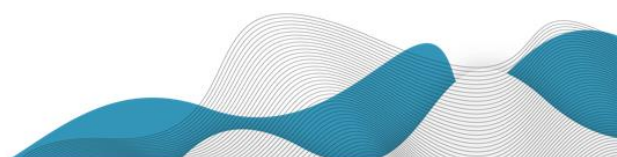
Spis tabel

Tabela 1: Charakterystyka JCWP. Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły (Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).	72
Tabela 2: Charakterystyka JCWPd. Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarowania Wodami na obszarze dorzecza Wisły (Załącznik do rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. (Dz. U. z 2023 r. poz. 300).	73
Tabela 3: Działania zawarte w Aktualizacji Programu Wodno-Środowiskowego Kraju. Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych aPGW oraz aPWŚK.	73
Tabela 4: Działania wyodrębnione w planie zarządzania ryzykiem powodziowym.	74

Spis rysunków

Rysunek 1: Struktura wieku mieszkańców Gminy Tłuszcz.	12
Rysunek 2: Liczba osób bezrobotnych w Gminie Tłuszcz w latach 2017-2021.	17
Rysunek 3: Wydatki i dochody budżetu Gminy Tłuszcz (w mln zł).....	19
Rysunek 4: Uwarunkowania rozwojowe gminy Tłuszcz.....	67
Rysunek 5: Mapa zagrożenia powodziowego, źródło: dane ISOK	71
Rysunek 6: Obszary strategicznej interwencji województwa mazowieckiego.....	87

**ZAŁĄCZNIK NR 1:
DIAGNOZA SYTUACJI
SPOŁECZNO-
GOSPODARCZEJ
I PRZESTRZENNEJ GMINY
TŁUSZCZ**

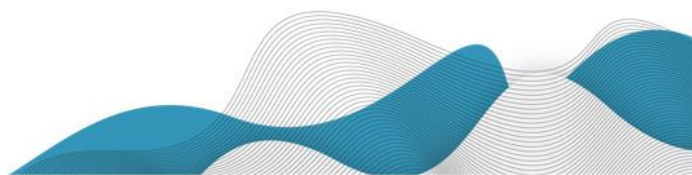

Spis treści

I WSTĘP	3
II ZAKRES OPRACOWANIA I METODOLOGIA PRAC.....	5
III DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ	8
III.1. Sytuacja demograficzna	9
III.2. Edukacja.....	12
III.3. Sport i rekreacja	17
III.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	20
III.5. Kultura	24
III.6. Bezpieczeństwo publiczne	27
III.7. Infrastruktura mieszkaniowa	29
III.8. Rodzina i pomoc społeczna.....	31
III.9. Ochrona zdrowia	36
III.10 Seniorzy	39
III.11. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	40
IV DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ.....	45
IV.1. Potencjał gospodarczy	46
IV.1.1. Podmioty gospodarcze.....	46
IV.1.2. Rolnictwo.....	49
IV.2. Rynek pracy i bezrobocie	52
IV.3. Finanse i polityka inwestycyjna Gminy	55
V DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ.....	62
V.1. Położenia administracyjne i warunki przestrzenne Gminy	63
V.2. Uwarunkowania geograficzne Gminy	66
V.3. Komunikacja i transport	68
V.4. Infrastruktura techniczna	69
V.5. Gospodarowanie odpadami	72
VI BADANIE ANKIETOWE	74
VI.1. Wyniki badania ankietowego.....	75
VI.2 Podsumowanie badania ankietowego.....	96
VII ANALIZA SWOT	100
Spis literatury	105
Spis tabel.....	107
Spis rysunków	108

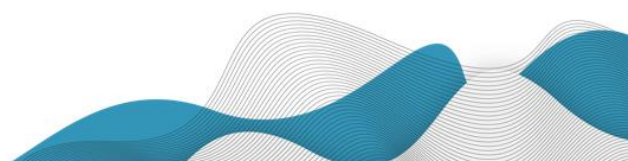
I WSTĘP

Diagnoza w obszarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym Gminy Tłuszcz (w rozumieniu *Ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*), jest sporządzana w związku z opracowaniem strategii rozwoju gminy i stanowi istotę pierwszego etapu jej opracowania. Podstawowym celem diagnozy jest rozpoznanie najważniejszych cech, zasobów, potencjałów, problemów gminy i jej otoczenia dla potrzeb

planowania długofalowej polityki rozwoju. Diagnozę tę sporządzono w oparciu o statystykę publiczną (GUS, Polska w liczbach, Monitor rozwoju lokalnego), dokumenty i materiały Urzędu Gminy Tłuszcz oraz poprzez zbadanie opinii mieszkańców i liderów lokalnych. Wyniki tych prac są przedmiotem niniejszego opracowania i będą podstawą do skonstruowania strategii rozwoju gminy do 2030 roku.

II ZAKRES OPRACOWANIA I METODOLOGIA PRAC

Prace nad niniejszym dokumentem prowadziła firma Roman Batko Consulting pod kierunkiem dr hab. Roman Batko prof. AGH.

Prace nad dokumentem trwały od marca do maja 2023 roku w różnym wymiarze godzinowym i z zastosowaniem różnych metod pracy.

Pierwszy etap prac obejmował diagnozę stanu istniejącego oraz analizy z wykorzystaniem techniki *desk research*, czyli analizę dokumentów zastanych, polegającej na poszukiwaniu danych w dostępnych bazach w celu pogłębienia informacji na temat zasobów strategicznych Gminy Tłuszcz. Najbardziej aktualne i dostępne dane zostały zaprezentowane w formie wykresów i tabel, w różnych wariantach okresowych.

W procesie badawczym korzystano przede wszystkim z metod jakościowych, obejmujących analizę dokumentów zastanych oraz badań ilościowych w postaci kwestionariusza ankiety. Stosowano także narzędzia analizy i interpretacji danych.

W opracowaniu dokonano także przeglądu najnowszej literatury przedmiotu. Zgodnie z założeniami metod jakościowych, znaczna część badań opierała się na pisaniu tekstów, począwszy od notatek i transkrypcji z terenu, przez opisy i interpretacje, aż po prezentację ostatecznych rezultatów badania jako całości. W badaniach zastosowano analizę deskryptywną (polegającą na wyłonieniu wzorów, tematów i regularności ze zbioru danych) oraz teoretyczną (wyjaśniającą sposób pojawienia się wzorów w zgromadzonych danych). Badania zakończono w momencie osiągnięcia nasycenia teoretycznego, które w dalszej kolejności pozwoliło na opracowanie wniosków i wygenerowanie obszarów strategicznych. Dane uzyskiwane w badaniach miały charakter opisowy i koncentrowały się na doświadczeniach uczestników i ich interpretacji. Badania jakościowe dotyczyły dokonujących się procesów, jak również ich wyników i konsekwencji. Rolą badacza było samodzielne gromadzenie danych, badanie dokumentów, obserwacje zachowań i przeprowadzanie

wywiadów. Proces przeprowadzenia badań polegał na przeglądzie danych, nadawaniu im znaczenia i porządkowaniu ich oraz dzieleniu na poszczególne zakresy tematyczne.

W badaniach zastosowano triangulację, czyli łączenie różnych źródeł danych. Zgodnie z typologią N. K. Denzina wykorzystano triangulację: danych (polegającą na użyciu danych z różnych źródeł), teoretyczną (polegającą na użyciu różnych teorii do interpretacji materiału terenowego) oraz metodologiczną (polegającą na użyciu wielu metod badawczych). Zastosowanie teorii w badaniach jakościowych miało charakter indukcyjny. W badaniach dokonano także doboru próby. U. Flick definiuje ją jako sposób selekcji przypadków, materiałów czy zdarzeń, które umożliwiają jak najbardziej owocne zgłębienie badanego zjawiska. Według M. Angrosino dobór i rozmiar próby zależą od rodzaju badanej grupy oraz posiadanych zasobów. Na rzecz niniejszego opracowania dokonano doboru próby w obrębie przypadków i materiałów. Celowy dobór próby opierał się na wyborze osób, które mają doświadczenie istotne ze względu na

przedmiot badań. Dobór próby dotyczył również dokumentów, dokonywano bowiem selekcji w obrębie dostępnych materiałów.

Ustalenia diagnostyczne zostały pogrupowane w ramach trzech rozdziałów tematycznych, dotyczących sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy. Podsumowanie wyników badania stanowi analiza SWOT.

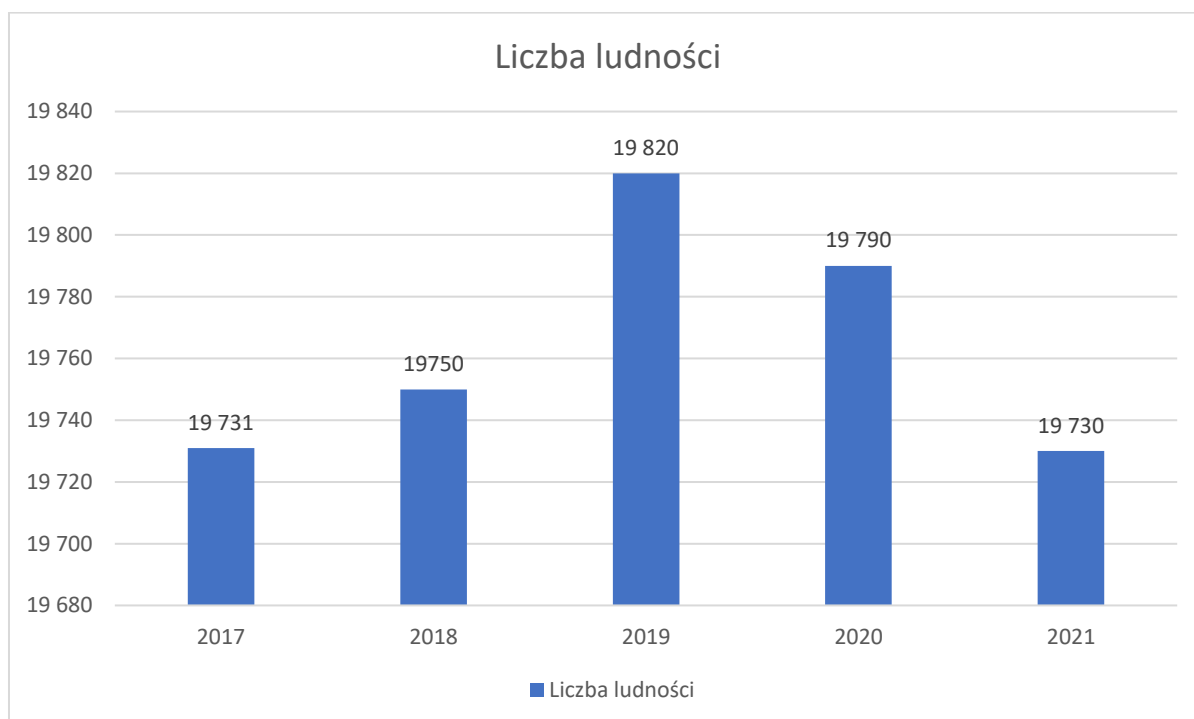
III DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ

III.1. Sytuacja demograficzna

Według danych pochodzących z Raportu o stanie Gminy w 2021 roku Gmina Tłuszcz liczyła 19 730 mieszkańców, z czego 51,1% stanowiły kobiety, a 48,9% mężczyźni. W latach

2017-2021 liczba mieszkańców utrzymywała się na zbliżonym poziomie. Najwyższy wzrost tego wskaźnika odnotowano w 2019 roku, po czym nastąpił spadek w kolejnych dwóch latach.

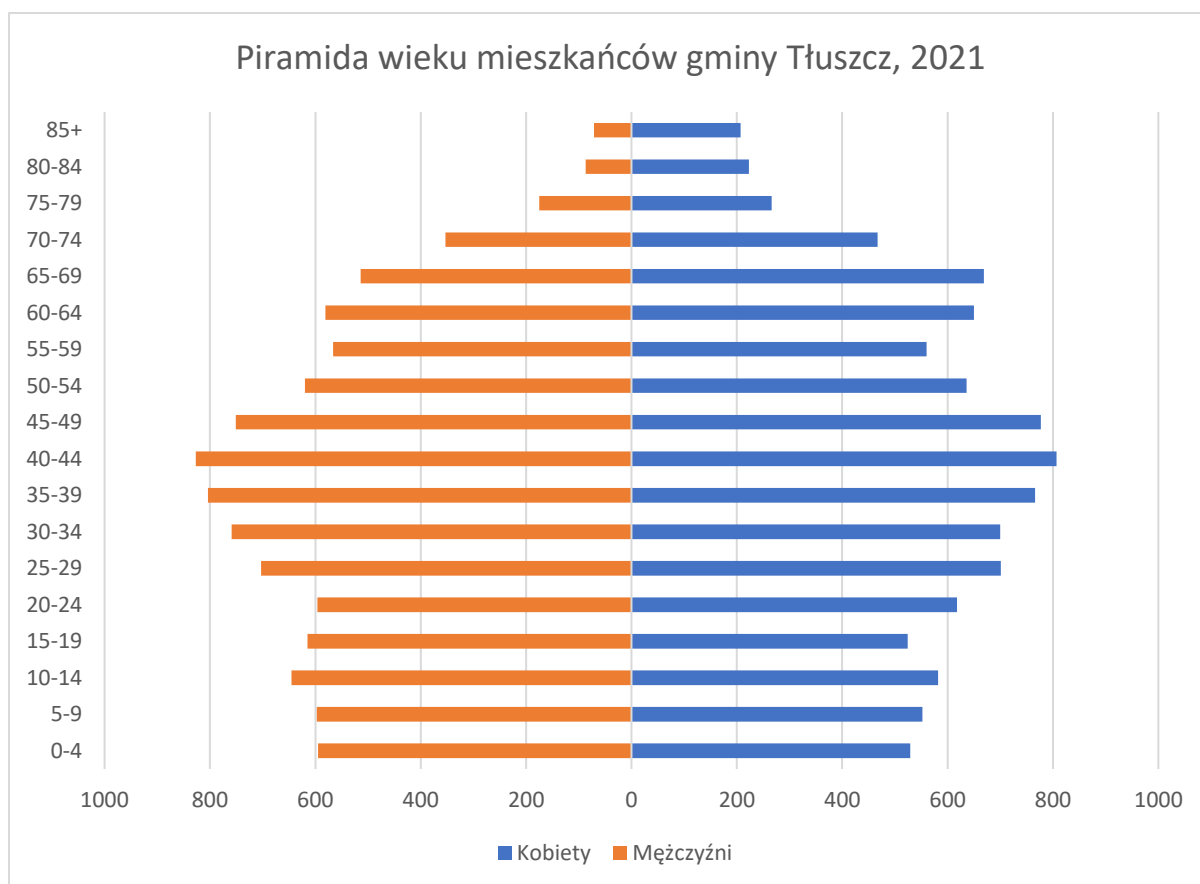

Rysunek 1: Liczba ludności w Gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Średni wiek mieszkańców wynosi 39,0 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa

mazowieckiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

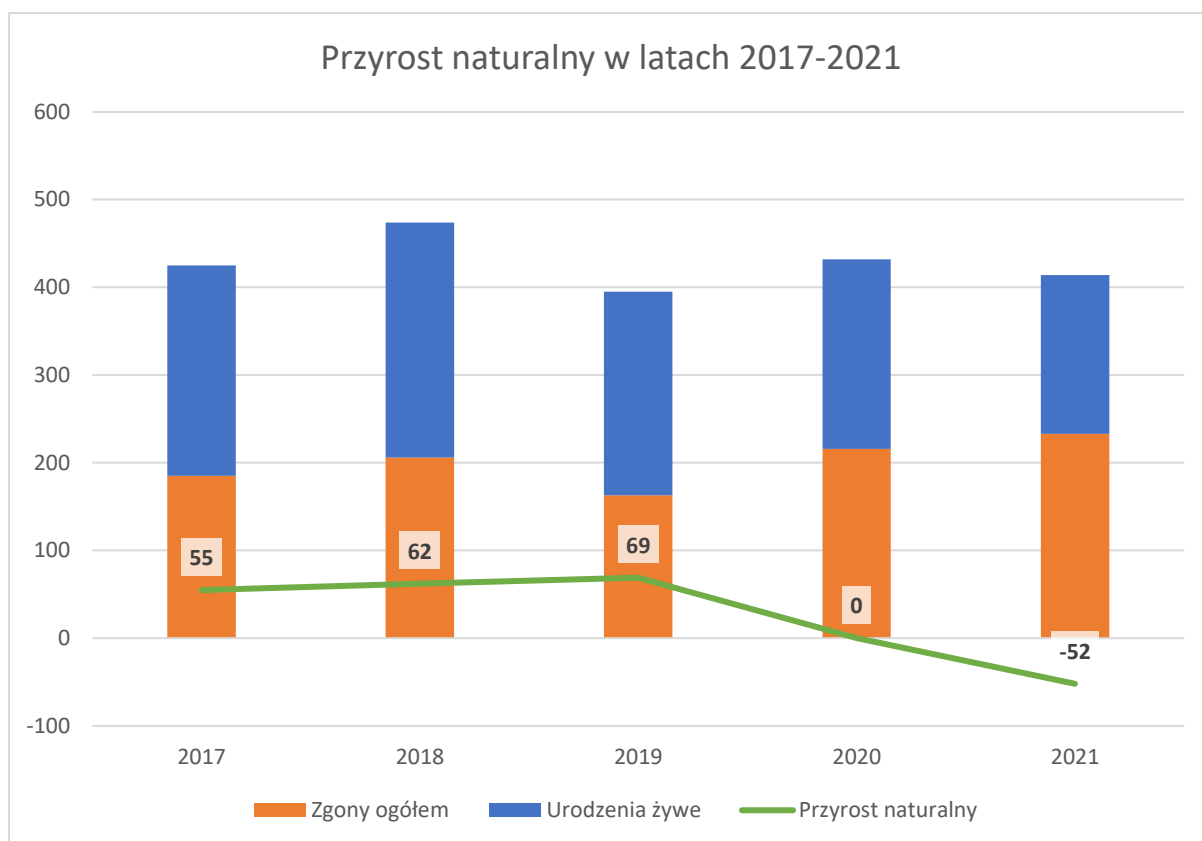

Rysunek 2: Piramida wieku mieszkańców gminy Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#dane-demograficzne

Dane Urzędu Gminy Tłuszcz wskazują na ujemny przyrost naturalny w Gminie, wynoszący -52 (w latach 2017-2019 wskaźnik ten utrzymywał się na poziomie dodatnim, a w 2020 roku liczba urodzeń była

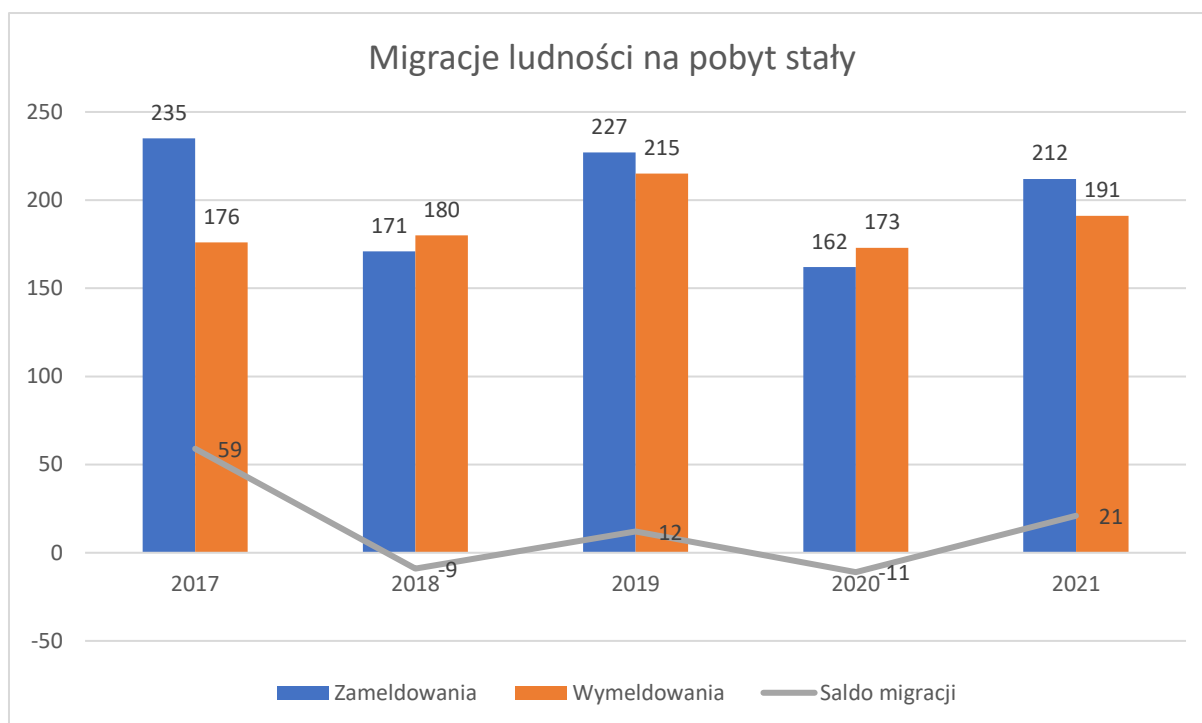
równa liczbie zgonów). W 2021 roku urodziło się 181 dzieci, a liczba zgonów wynosiła 233.

Rysunek 3: Przyrost naturalny w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#dane-demograficzne

Kolejną zmienną wpływającą na zmiany liczby ludności jest saldo migracji (różnica pomiędzy wielkością imigracji i emigracji). Według danych Urzędu Statystycznego, w 2021 roku zarejestrowano 212 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 191 wymeldowań, w wyniku czego saldo

migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Tłuszcz 21. W tym samym roku 3 osoby zameldowały się z zagranicy oraz zarejestrowano 0 wymeldowań za granicę - daje to saldo migracji zagranicznych wynoszące 3.

Rysunek 4: Migracje ludności na pobyt stały. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

III.2. Edukacja

Na terenie Gminy Tłuszcz funkcjonują:

1. Placówki publiczne:

- a) Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Tłuszczu;
- b) Szkoła Podstawowa im. Królowej Jadwigi w Tłuszczu;
- c) **Zespół Szkolno-Przedszkolny w Stryjkach;**
- d) Zespół Szkół w Jasienicy, w skład którego wchodzi:
  - Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka,

- Przedszkole im. Króla Maciusia Pierwszego;

e) Zespół Szkół w Postoliskach, w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa im. Jana Kielaka,
- Przedszkole Samorządowe;

f) Zespół Szkół im. Władysława Podkowińskiego w Mokrej Wsi, w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa,
- Przedszkole Samorządowe;

g) Zespół Szkół im. Zofii Solarzowej w Miąsem, w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa,
- Przedszkole Samorządowe;

h) Zespół Szkół w Kozłach, w skład którego wchodzi:

- Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi im. Wacława Sieroszewskiego,
- Przedszkole Samorządowe z Oddziałami Integracyjnymi;

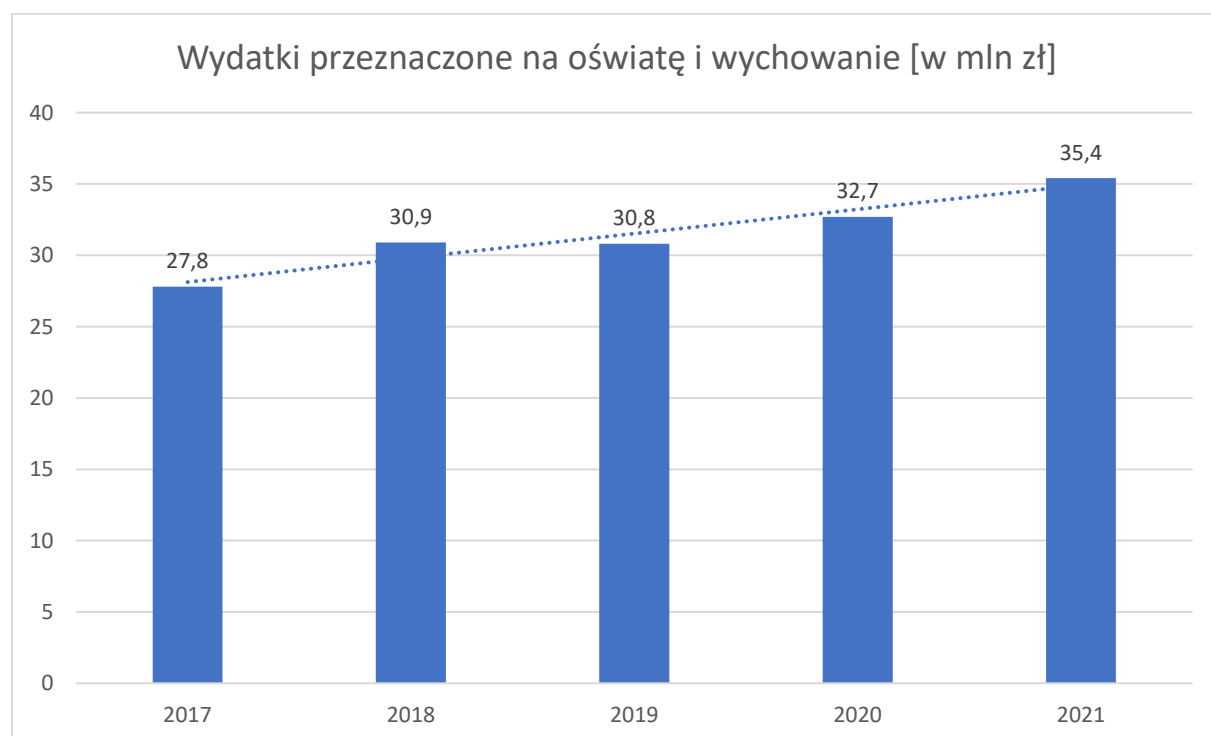
i) Przedszkole Samorządowe „Baśniowa Kraina” w Tłuszczu.

b) Niepubliczne Przedszkole Językowo-Artystyczne „Galileo” w Tłuszczu.

W 2021 roku kwota środków przeznaczanych na edukację i wychowanie wynosiła 35,4 mln zł. Dla porównania w 2020 r. wynosiła ona 32,7 mln zł, a w 2019 r. – 30,8 mln zł, co oznacza tendencję wzrostową. Wydatki na ten cel to ponad 32% ogółu wydatków¹.

2) Placówki niepubliczne:

a) Przedszkole Niepubliczne Zgromadzenia Sióstr od Aniołów w Tłuszczu;

Rysunek 5: Wydatki przeznaczone na oświatę i wychowanie. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹ Zob. Gmina Tłuszcz, *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za rok 2021*, Tłuszcz 2022, s. 8-9.

W ciągu ostatnich kilku lat zwiększyła się liczba nauczycieli ogółem – w 2018 r. było to 325 nauczycieli, a w 2021 – 364. W 2021 r. wzrosła liczba nauczycieli kontraktowych – o 19 w porównaniu do 2018 r. W 2021 r. w szkołach w gminie Tłuszcz zatrudnionych było 84 nauczycieli mianowanych – o 10

więcej niż w 2018 r. Liczba nauczycieli dyplomowanych pozostaje porównywalna. Większe wahania można zauważyć wśród liczby nauczycieli na stażu oraz bez stopnia zawodowego².

Stopnie awansu zawodowego nauczycieli	2018	2019	2020	2021
Ogółem	325	324	339	364
Nauczyciele kontraktowi	65	55	78	84
Nauczyciele mianowani	74	76	86	84
Nauczyciele dyplomowani	162	164	167	165
Bez stopnia	13	3	1	0
Nauczyciele na stażu	11	26	7	13

Tabela 1: Stopnie awansu zawodowego nauczycieli w latach 2018-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy za lata 2018-2021.

O jakości wychowania przedszkolnego na terenie gminy Tłuszcz świadczy liczba dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym oraz liczba przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach

podstawowych. Jak ukazują tabele 9 i 10 na obszarze gminy w 2021 roku znajdowało się łącznie 17 przedszkoli, do których uczęszczało 1 010 dzieci. W ostatnich latach można zauważyć wzrost wskaźnika liczby dzieci

² Zob. raporty o stanie Gminy Tłuszcz za lata 2018-2021, rozdział „Oświata i edukacja”.

w przedszkolach. Liczba przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych w latach

2018-2021 pozostaje na tym samym poziomie.

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	889	904	928	982	1010

Tabela 2: liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=33&subarea=360>

	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba przedszkoli w gminie Tłuszcz	16	17	17	17	17

Tabela 3: Liczba przedszkoli w gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=33&subarea=360>

Wskaźnik współczynnika skolaryzacji jest miarą powszechności nauczania, tj. służy do oceny aktywności edukacyjnej ludności. Analizy niniejszego wskaźnika należy dokonać uwzględniając poziom nauczania. Wartość tego wskaźnika dla gminy Tłuszcz wynosiła w 2021 roku 99,9. Wartość wskaźnika powyżej 100 oznacza, że w szkołach uczą się dzieci z sąsiednich gmin. Wartość poniżej 100% nie musi oznaczać, że dzieci nie uczęszczają do szkoły w ogóle, ale może

być to związane m.in. z uczęszczaniem do szkół na obszarze innych jednostek terytorialnych, bądź część dzieci zameldowanych w Polsce kształci się za granicą, gdzie przebywają wraz z rodzicami. Należy też zwrócić uwagę na to, że liczba uczniów odnosi się do uczniów w szkołach podstawowych, trzeba jednak pamiętać, iż w latach 2015-2018 część dzieci uczęszczała jeszcze do gimnazjum – z dniem 1 września 2019 roku gimnazja przestały istnieć.

Wskaźnik - Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych				
2017	2018	2019	2020	2021
102,6	103,3	104,1	104,3	99,9

Tabela 4: Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych na obszarze gminy Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=33&subarea=366>

Odzwierciedleniem poziomu nauki są wyniki uzyskiwane przez uczniów w ogólnopolskich egzaminach. W niniejszej Diagnozie prezentowane są dane za rok 2021, tj. egzamin ósmoklasisty dla rocznika nauki szkolnej 2020/2021. W tabeli poniżej

zostały przedstawione wyniki uczniów z gminy Tłuszcz oraz w odniesieniu do średniej województwa mazowieckiego oraz Polski. Uzyskane wyniki zbliżone są do średniej krajowej, natomiast nieco niższe od średniej dla powiatu oraz dla województwa.

	Średnie wyniki procentowe dla arkusza		
	Język polski	Matematyka	Język angielski
średnia Gminy Tłuszcz (szkoły miejskie)	61	43	64
średnia Gminy Tłuszcz (szkoły wiejskie)	56	35	54
średnia powiatu	64	49	69
średnia województwa	64	52	71
średnia krajowa	60	47	66

Tabela 5: Wyniki egzaminów ósmoklasisty. Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportu o stanie Gminy Tłuszcz za 2021 rok, s. 117-118.

III.3. Sport i rekreacja

Na terenie gminy Tłuszcz działa Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, którego zadaniem jest wspieranie i animowanie kulturowej i sportowej aktywności mieszkańców. Centrum współpracuje ze stowarzyszeniami oraz klubami sportowymi, wśród których należy wymienić: Tłuszczański Klub Sportowy „Bóbr” (piłka nożna), Uczniowski Klub Sportowy „Olimp” (piłka siatkowa), Klub Sportowy „Bóbr Tłuszcz” (biegacze oraz nordic walking) oraz Szkoła Sztuk Walki i Samoobrony KOBRA. CKSiR zatrudnia trenerów piłki nożnej oraz piłki siatkowej, a także animatorów, którzy prowadzą zajęcia na kompleksie sportowym Orlik 2012. Ze Stadionu Miejskiego oraz z kompleksu sportowego „Orlik” w większości korzystają grupy zorganizowane, tj. Tłuszczański Klub Sportowy „Bóbr” czy drużyny biorące udział w turnieju Liga Bobra³.

Jednym z mierników pokazujących aktywność fizyczną mieszkańców jest wskaźnik liczby osób ćwiczących w klubach sportowych. Według

danych Głównego Urzędu Statystycznego z 2020 w gminie Tłuszcz działały 4 kluby sportowe. Zarejestrowano 338 ćwiczących (mężczyźni: 247, kobiety: 91). Od 2014 roku widoczna jest tendencja wzrostowa liczby członków klubów sportowych. Niektóre wydarzenia sportowe w 2020 roku nie odbyły się powodu obowiązywania stanu epidemii. Wśród aktywności przeważają piłka nożna, piłka siatkowa oraz biegi.

W 2021 roku, wspólnie z Tłuszczańskim Klubem Sportowym BÓBR, CKSiR zrealizowało projekt „Klub”, dzięki czemu za kwotę 10.000,00 zł zakupiono sprzęt sportowy oraz zatrudniono trenerów do prowadzenia treningów piłki nożnej.

Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji jest administratorem 30 placów zabaw i 11 boisk w Gminie Tłuszcz. W 2021 roku CKSiR otrzymało od Gminy Tłuszcz dotację celową w kwocie 24.400,00 zł z przeznaczeniem na utrzymanie

---

³ Zob. Gmina Tłuszcz, *Raport o stanie gminy Tłuszcz za rok 2021*, dz. cyt., s. 146.

administrowanych obiektów. Ponadto z budżetu CKSiR wydano na ten cel dodatkowo 25.923,33 zł.

W 2021 roku również w ramach Funduszu Sołeckiego przeznaczone były środki na utrzymanie i konserwację placów zabaw i boisk,

a także na zakup nowego wyposażenia i opłatę za dzierżawę gruntu pod place zabaw⁴.

Dane wykazane w poniższej tabeli wskazują, że w latach 2014-2020 nastąpił wzrost liczby klubów sportowych oraz ich członków.

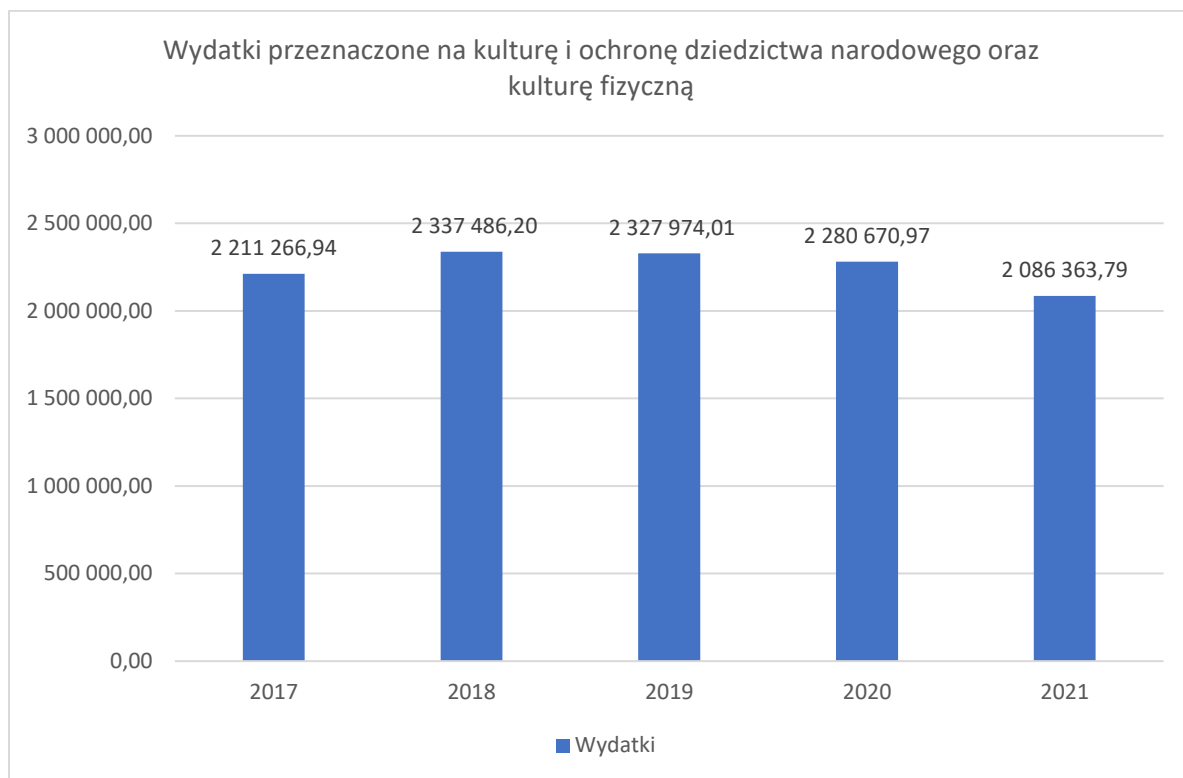
	2014	2016	2018	2020
Członkowie klubów sportowych	168	292	108	342
Ćwiczący mężczyźni	60	270	49	247
Ćwiczące kobiety	105	119	83	91
Ćwiczący ogółem	165	389	132	338
Trenerzy	2	5	2	18
Instruktorzy sportowi	4	7	3	2
Kluby	3	3	2	4

Tabela 6: Dane dotyczące aktywności sportowej mieszkańców gminy Tłuszcz w latach 2014-2020. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

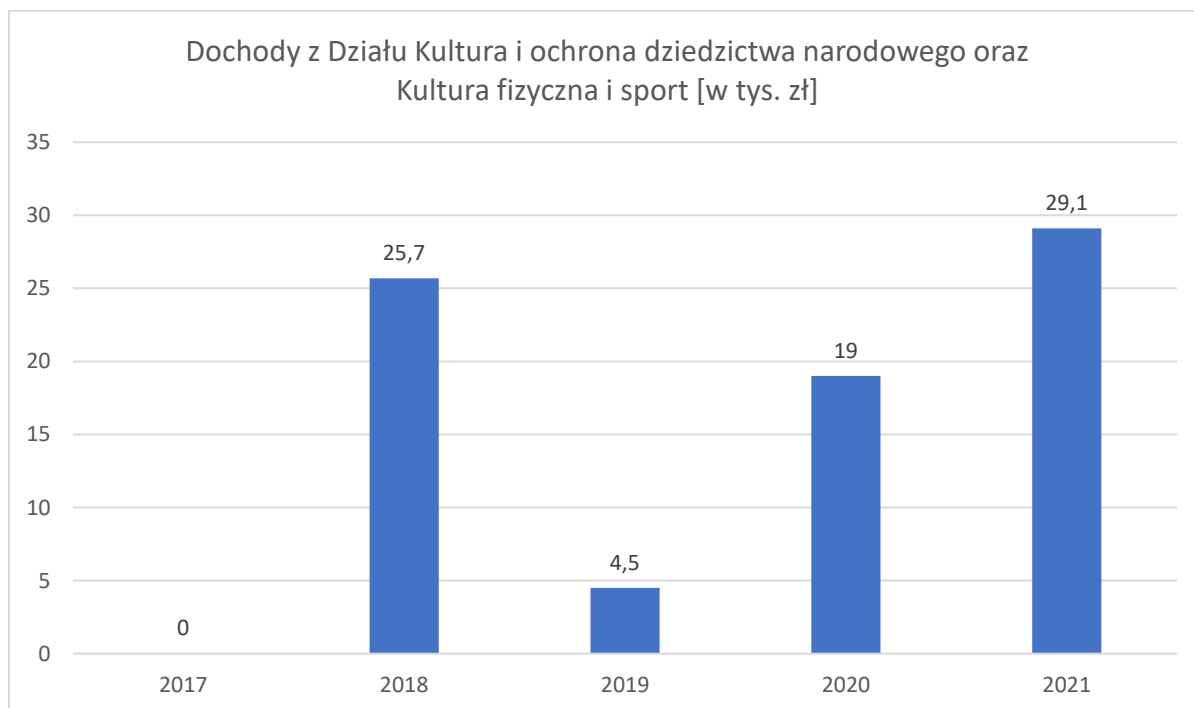
W latach 2017-2021 spadły wydatki przeznaczone na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną – w 2021 była to kwota 2 086 363,79 zł - o 124 903,15 zł niższa w porównaniu do 2017 roku

oraz o -251 122,41 zł niższa niż w 2018 roku. Należy jednak zauważyć, że nastąpił wzrost dochodów – o 10,1 tys. zł w odniesieniu do 2020 roku oraz o 3,4 tys. w porównaniu do 2018 roku.

⁴ Tamże, s. 162.

Rysunek 6: Wydatki przeznaczone na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną. Źródło: Opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy Tłuszcz z lat 2018-2021.

Rysunek 7: Dochody z Działu Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz Kultura fizyczna i sport [w tys. zł] w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych.

III.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Na terenie gminy Tłuszcz znajdują się zabytki nieruchome. Są to przede wszystkim zabytki architektury sakralnej - kościoły oraz cmentarze. Architekturę świecką reprezentują zespoły pałacowe z parkami podworskimi oraz budownictwo mieszkaniowe drewniane. Na terenie Gminy Tłuszcz

znajduje się 9 zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków oraz obiekty niewpisane do rejestru, które z uwagi na wysokie walory kulturowe również objęto ochroną konserwatorską. Ogólny stan zachowania zabytków nieruchomych jest dobry, jednak wiele z nich wymaga podjęcia prac remontowych i rewaloryzacyjnych. Spis zabytków przedstawia poniższa tabela:

Miejscowość	Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków
Chrzęsne	<ul style="list-style-type: none"> • założenie pałacowo-parkowe (park i pałac)
Jasienica	<ul style="list-style-type: none"> • park dworski
Miąse	<ul style="list-style-type: none"> • park dworski
Mokra Wieś	<ul style="list-style-type: none"> • park dworski
Postoliska	<ul style="list-style-type: none"> • stara część cmentarza parafialnego • kościół parafialny rzymsko katolicki p. w. Św. Stanisława Biskupa
Tłuszcz	<ul style="list-style-type: none"> • spichlerz • cmentarz wojenny z 1920 r.

Tabela 7: Zabytki w gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie: Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Tłuszcz na lata 2019-2022, Tłuszcz 2018.

Wśród zabytków ruchomych na terenie gminy Tłuszcz należy wymienić wyposażenie Kościoła parafialnego p. w. Św. Stanisława Biskupa w Postoliskach projektu H. Kudery z 1913-1919 (wpisane

w Katalogu Sztuki Polskiej i dwie decyzje wpisu do rejestru łącznie 30 pozycji). Są to m. in:

- 1) Barokowy ołtarz boczny z połowy XVIII w. z obrazem Serca Jezusa;

- 2) Ołtarz z XVIII w z obrazem Serca Pana Jezusa;
- 3) Ołtarz z XVIII w z obrazem śś. Józefa i Rocha;
- 4) Drzwi drewniane z okuciami w wejściu na łóż z XVI w.;
- 5) Barokowa chrzcielnica z połowy XVIII w. z rzeźbioną grupą i obrazem Chrztu Jezusa;
- 6) Barkowy konfesjonał z XVIII wieku z późniejszymi obrazami Matki Bożej z Dzieciątkiem i Św. Antoniego malowanymi na blasze;
- 7) Rokokowa monstrancja z 1787 roku;
- 8) Kielich gładki z XVIII w.;
- 9) Księgi metrykalne z wpisami od 1651 roku.

Do ewidencji zabytków ruchomych wpisane jest także wyposażenie pałacu w Chrzęsnem (dwa kominki z XVIII w.), część nagrobków na cmentarzu w Postoliskach oraz wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Rocha w Jasienicy⁵.

Do rejestru zabytków ruchomych wpisane są także miejsca pamięci narodowej, takie jak zbiorowe mogiły żołnierskie na cmentarzach wojennych i parafialnych oraz kościelne

i prywatne zbiory historyczne, a także pomniki i tablice pamiątkowe, które stawiane były dla upamiętnienia ważnych postaci i wydarzeń historycznych. Na terenie gminy Tłuszcz znajdują się również obiekty lokalnego kultu takie jak, kapliczki, krzyże i figury przydrożne. Spis zabytków przedstawiono poniżej:

1. Cmentarz wojenny żołnierzy poległych w 1920 roku w Tłuszczu.
2. Pomnik pamiątkowy „Siewby” w Tłuszczu.
3. Pomnik Żołnierzy 32 Pułku Armii Krajowej (akcja „Burza”) w Tłuszczu.
4. Trzy mogiły zbiorowe na cmentarzu parafialnym w Tłuszczu.
5. Mogiła indywidualna na cmentarzu parafialnym w Tłuszczu.
6. Tablica pamiątkowa w Kościele parafialnym Przemienienia Pańskiego p.w. Matki Boskiej Fatimskiej w Tłuszczu.
7. Tablica pamiątkowa w Szkole Podstawowej i m. Jana Pawła II w Tłuszczu.
8. Pomnik pamiątkowy na placu przy kościele parafialnym p.w. Narodzenia Pańskiego w Jasienicy.

⁵ Zob. Załącznik do Uchwały Nr II.33.2018

Rady Miejskiej w Tłuszczu z dnia 18 grudnia 2018 r., *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Tłuszcz na lata 2019-2022*, Tłuszcz 2018, s. 25-26.

9. Tablica pamiątkowa w Kościele parafialnym p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika Postoliskach.

10. Mogiły zbiorowe na cmentarzu parafialnym w Postoliskach.

11. Pomnik Cichociemnych upamiętniający operację „Bełt” w Postoliskach.

12. Pomnik w miejscu straceń Polaków w czasie okupacji hitlerowskiej w latach 1939-1944 w Konarach.

13. Pomnik upamiętniający Annę Walentynowicz w Rudnikach.

14. Pomnik w Rudnikach.

15. Krzyż przy ul. Szklanej - upamiętnienie Powstania Styczniowego z 1863 roku.

16. Kaplica murowana w kształcie małej świątyni z nawą i mensą w Tłuszczu

17. Figura Matki Bożej na postumencie murowanym z głazów na placu Kościoła parafialnego Przemienienia Pańskiego p.w. Matki Boskiej Fatimskiej w Tłuszczu.

18. Kapliczka barokowa z I poł. XVIII wieku murowana, owalna na kwadratowym postumencie z 4 wnękami na obrazy w Miąsem.

19. Kapliczka przydrożna w Mokrej Wsi;

20. Kapliczka murowana w miejscowości Franciszków.

21. Parowóz Ty2-220 w Tłuszczu przy stacji kolejowej.

22. Lokomotywa Hutnik 4010 w Tłuszczu przy ul. Radzymińskiej⁶.

Stan bazy turystycznej i rekreacyjnej w Gminie Tłuszcz przedstawia się następująco:

- Dwór Franciszków, Franciszków
- Gospodarstwo Agroturystyczne 'Po Kądzeli' Helena Kruk, Rudniki
- Gospodarstwo Agroturystyczne Joanna i Sławomir Chudy, Marianów
- Gospodarstwo Edukacyjno-Agroturystyczne Mazowiecki Zaścianek, Grabów
- Hotel Batory *** Centrum Konferencyjno - Bankietowe, Tłuszcz
- Noclegi dla pracowników, Tłuszcz

---

⁶ Tamże, s. 25-26.

- Pokoje gościnne / Drink Bar
Eugeniusz Kielak, Postoliska
- Agroturystyka pod Świerkami,
Chrzęsne.

Wśród miejsc rekreacji warto wymienić zabytkowe tereny parkowe w gminie Tłuszcz. Parki w Jadwininie i w Chrzęsnem wpisane są do rejestru zabytków, a w Stryjkach najbardziej okazałe drzewa są uznane za pomniki przyrody i prawnie chronione.

Wśród pozostałych miejsc należy wymienić:

- Fiukały - przysiółek sołectwa Postoliska, gdzie zachowały się resztki stawów dworskich.
- Jasienica - gdzie zachowały się park oraz stawy. Przy jednym z nich postawiony jest duży kamień, być może nagrobny.
- Kobieli - dziś jest to teren wioski Franciszków, na którym mieści się centrum konferencyjne - Dwór Franciszków.
- Rudniki - we wsi zachowały się podworskie stawy i alejki lipowe. Dwór

rozebrano w latach 20. XX wieku, z części pozostałego materiału wybudowano drewniany dom, istniejący do dzisiaj.

- Mokra Wieś - na wchód od skrzyżowania ulic Podkowińskiego i Konopnickiej zachowało się kilka podworskich drzew.

- Wólka Kozłowska - zachowały się fragmenty parku i niewielki staw.

- Miąse - gdzie znajdują się pozostałości parku dworskiego⁷.

Należy także wspomnieć o znajdującym się w Tłuszczu Społecznym Muzeum Ziemi Tłuszczańskiej prowadzonym przez Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tłuszczańskiej. Oprócz stałych wystaw prezentujących tradycję i kulturę ziemi tłuszczańskiej organizowane są tam tematyczne wystawy czasowe, rocznicowe, popularyzujące historię regionu oraz twórczość lokalnych artystów. W Muzeum obok zbiorów architektury ludowej znajdują się eksponaty historyczne, obrazy, rysunki, rzemiosło artystyczne, ikonografia, militaria, eksponaty

⁷ Zob.: Oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Zabytkowe tereny parkowe w gminie Tłuszcz”,

<https://www.tluszcz.pl/strona-3378-parki.html>, [dostęp: 06.04.2023].

z różnych dziedzin techniki oraz rozmaite narzędzia pracy, wytwory miejscowych artystów i stroje ludowe. Ważnym działem w Muzeum jest sala pszczelarska przedstawiająca bogate tradycje pszczelarskie w najbliższej okolicy. Jest też niewielka, stała ekspozycja tradycji kolejarskich⁸.

III.5. Kultura

Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji organizuje szereg kół zainteresowań mających na celu wypełnienie czasu wolnego dzieciom i młodzieży. Centrum jest organizatorem lub współorganizatorem większości imprez kulturalnych i sportowych odbywających się na terenie Gminy Tłuszcz. Dobra współpraca między różnymi instytucjami i organizacjami pozwala na znaczne poszerzenie oferty kulturalnej w Gminie. Przy Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji działają różnego rodzaju sekcje i koła zainteresowań, w których swoje pasje rozwijają dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy, w tym: Młodzieżowa Orkiestra Dęta, Chór Miejski LUX

MEA, Grupa Teatralna „Tuli Tuli” oraz Klub Seniora „Uśmiech Jesieni” wraz z Zespołem Śpiewaczym „Różyczki”. W ubiegłym roku w Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji realizowane były zajęcia taneczne, wokalne, teatralne, malarskie, manualno-plastyczne oraz gimnastyki artystycznej i fitness. Odbywały się także lekcje gry na gitarze oraz gry na instrumentach klawiszowych. Każdego roku pojawiają się nowe rodzaje prowadzonych zajęć. Obecnie jest to programowanie połączone z nauką języka angielskiego w świecie gry Minecraft®, zajęcia z robotyki i programowania z wykorzystaniem klocków LEGO® oraz z kaligrafii. Przy Centrum działa także Kreatywna Akademia Młodego Człowieka⁹.

Na obszarze Gminy działa Biblioteka Publiczna w Tłuszczu z oddziałami dla dorosłych oraz dla dzieci i młodzieży. Biblioteka posiada filie w Chrzęsnem, Jarzębiej Łące, Jasienicy, Kozłach, Stryjkach, Miąsem, Mokrej Wsi oraz w Postoliskach. Biblioteka korzysta z aplikacji Legimi oraz Akademika. Istnieje także możliwość dostawy książek do domu

---

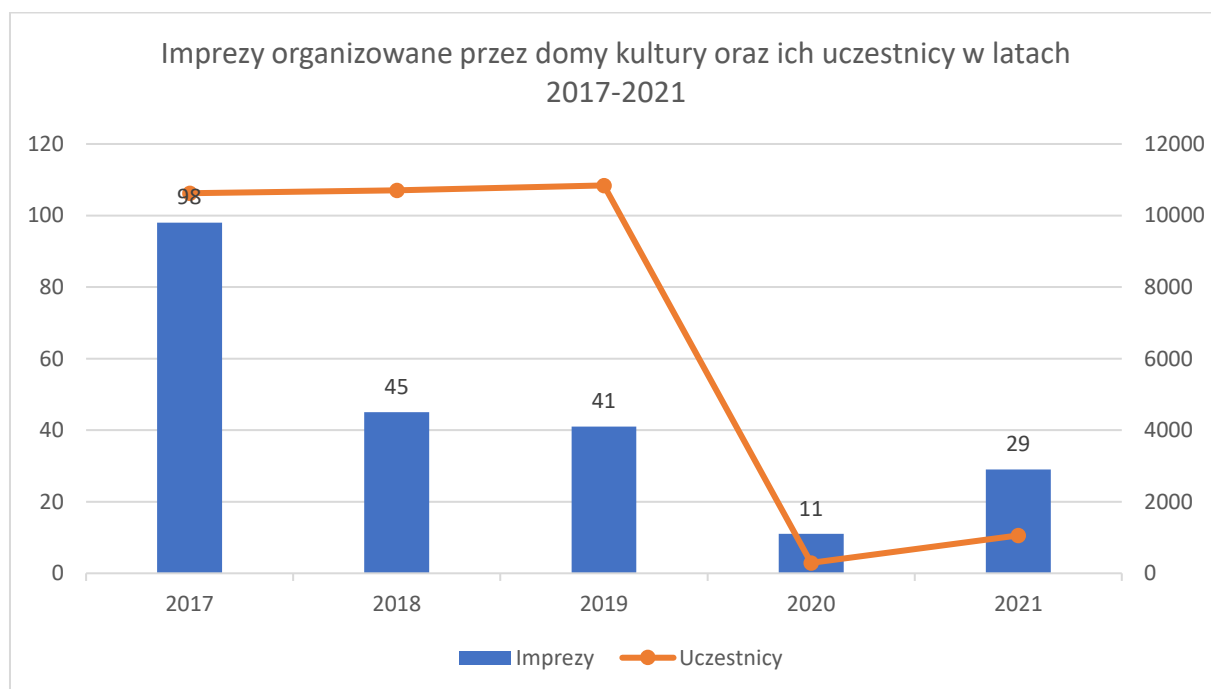
⁸ Oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Muzea”, <https://www.tluszcz.pl/strona-3471-muzea.html>, [dostęp: 06.04.2023].

⁹ Zob. *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za 2021 rok*, dz. cyt., s. 147-157.

dla osób starszych i niepełnosprawnych. Bibliotekarki pomagają również czytelnikom w korzystaniu z usług e-administracji¹⁰.

Jedną z miar pokazującą aktywność kulturalną mieszkańców jest liczba członków kół, klubów i sekcji w instytucjach kultury. Dynamika liczby uczestników imprez spadała w ostatnich latach (2017-2021). Czas

pandemii ograniczył możliwości organizacji spotkań i imprez, co widoczne jest w danych statystycznych opisujących 2020 rok. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2019 roku w Gminie zorganizowano 41 imprez, liczących 35 10 842 uczestników. W 2020 roku zorganizowano łącznie 11 imprez (uczestnicy: 292). W 2021 roku odbyło się 29 imprez z 1055 uczestnikami.

Rysunek 8: Imprezy organizowane przez domy kultury oraz ich uczestnicy w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/Tluszcz#zabytki-atrakcje-i-noclegi>

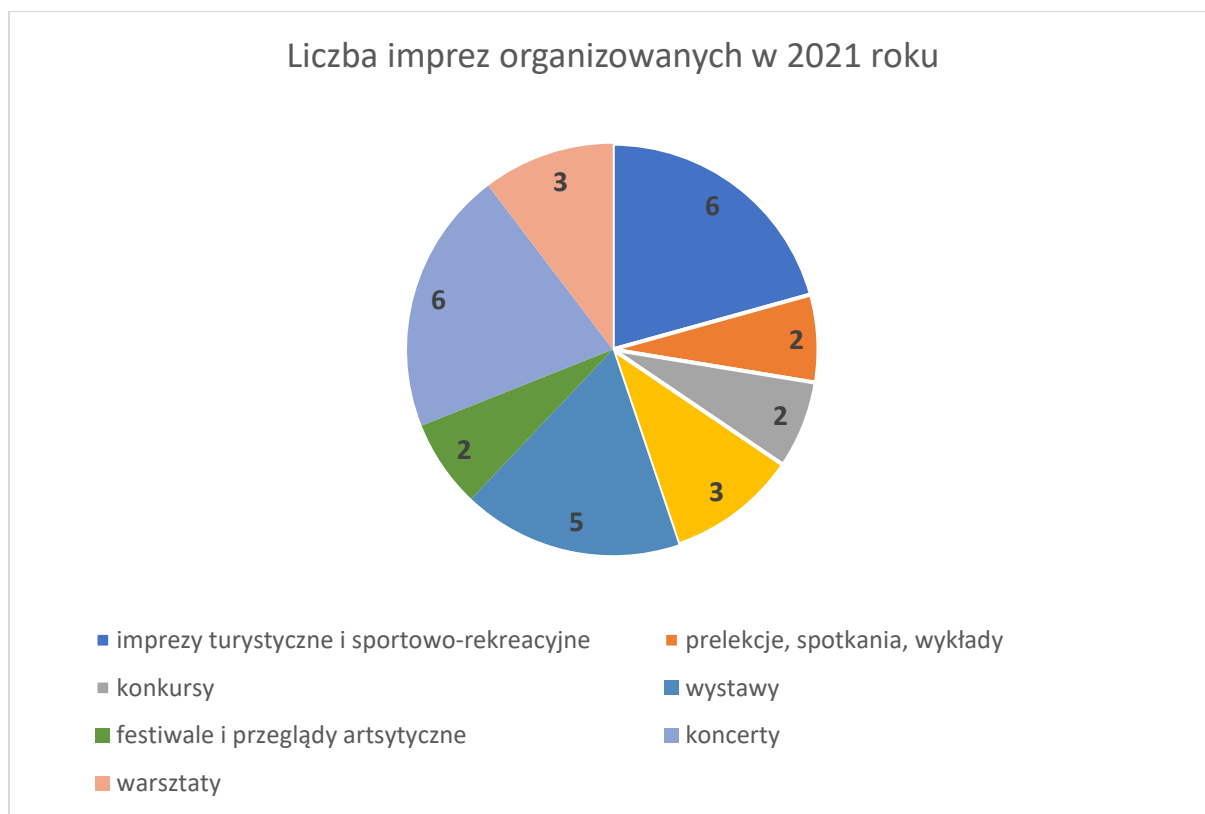
Imprezy organizowane przez jednostki w 2021 roku obejmowały wystawy – 5 (uczestnicy: 55), festiwale i przeglądy artystyczne – 2 (uczestnicy:

60), koncerty – 6 (uczestnicy: 260), prelekcje, spotkania, wykłady – 2 (uczestnicy: 50), imprezy turystyczne i sportowo – rekreacyjne – 6 (uczestnicy:

¹⁰ Tamże, s. 163-166.

360), konkursy - 2 (uczestnicy: 70), warsztaty - 3 (uczestnicy: 85) oraz pokazy teatralne - 3 (uczestnicy: 115)¹¹.

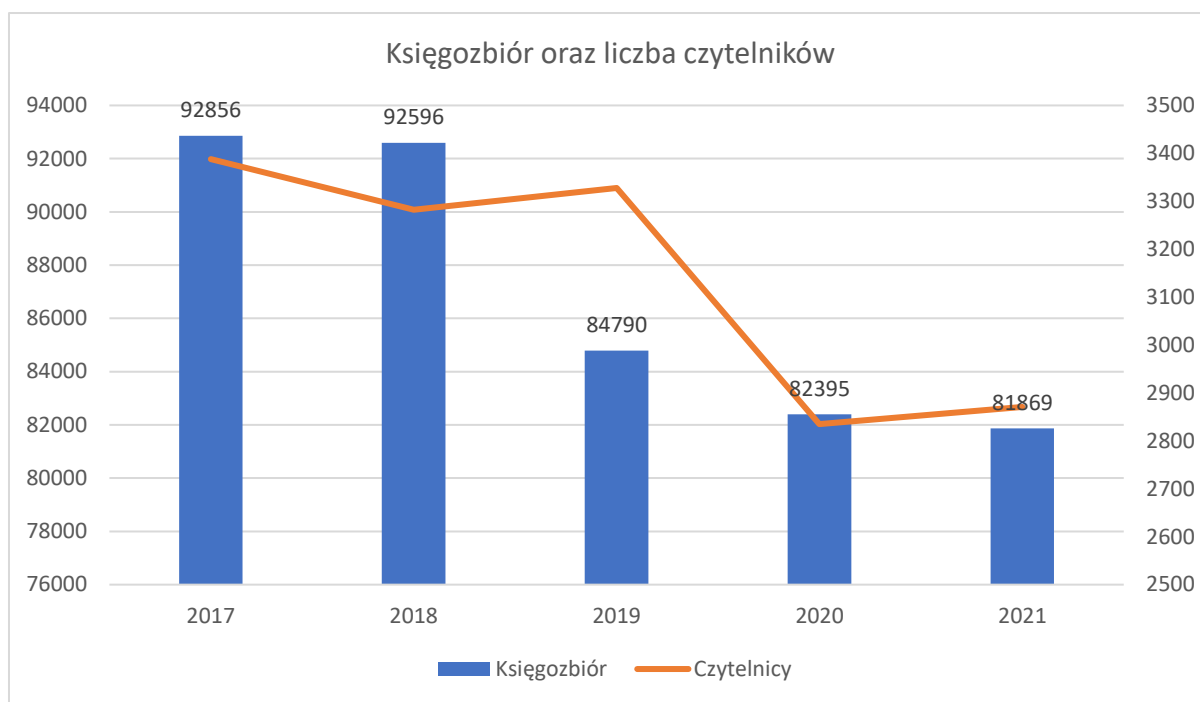
Rysunek 9: Imprezy organizowane przez jednostki kultury, 2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/Tluszcz#zabytki-atrakcje-i-noclegi>

Stan księgozbioru na koniec 2021 roku wynosił 81 869 woluminów. W tym czasie przybyło łącznie 3246 woluminów, ze środków gminnych 1908 woluminów, ze środków MKiDN - 1041 woluminów oraz 297 dary¹². Dane

na niniejszym wykresie pokazują, że w latach 2017-2021 spadała zarówno liczba woluminów, jak i czytelników biblioteki, przy czym nieznacznie wzrosła liczba czytelników w 2021 roku w stosunku do 2020 roku.

¹¹ Zob. Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/Tluszcz#zabytki-atrakcje-i-noclegi> [dostęp: 25.05.2023].

¹² Zob. Raport o stanie Gminy Tłuszcz za 2021 rok, dz. cyt., s. 168.

Rysunek 10: Księgozbiór oraz liczba czytelników w gminie Tłuszcz w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

III.6. Bezpieczeństwo publiczne

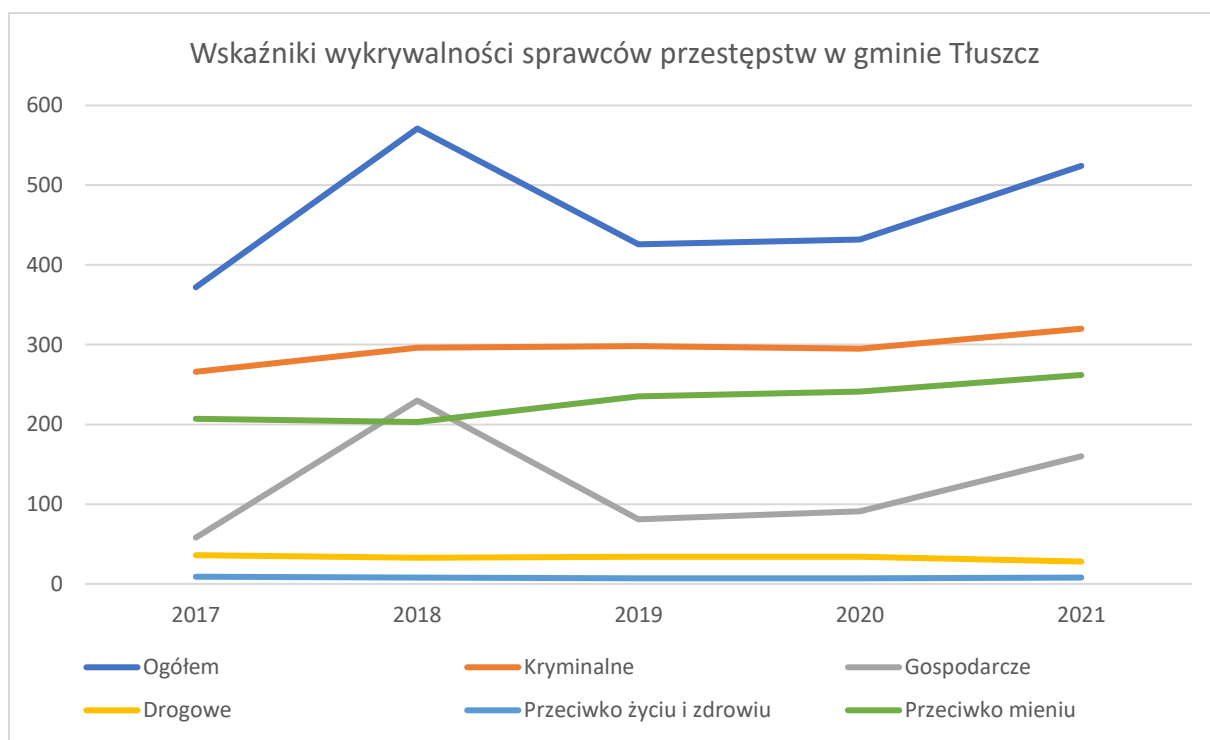
Na terenie gminy Tłuszcz działa Komisariat Policji w Tłuszczu oraz Straże Pożarne (OSP Tłuszcz, OSP Chrzęsne, OSP Dziecioły, OSP Jasienica, OSP Kozły, OSP Miąse), a także Pogotowie Energetyczne, Pogotowie Gazowe i Pogotowie Ratunkowe. Na terenie gminy nie ma zlokalizowanego szpitala - najbliższy znajduje się w Wołominie¹³.

W 2021 roku w gminie Tłuszcz stwierdzono szacunkowo (w oparciu

o dane powiatowe) 524 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 26,24 przestępstw. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa mazowieckiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Tłuszcz wynosi 64,50% i jest porównywalny do wskaźnika wykrywalności dla województwa mazowieckiego oraz mniejszy od wskaźnika dla całej Polski¹⁴.

¹³ Zob. Oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Bezpieczeństwo”, <https://www.tluszcz.pl/strona-3413-bezpieczenstwo.html> [dostęp: 26.05.2023].

¹⁴ Zob. Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#poziom-przestepczosci [dostęp: 12.04.2023].

Rysunek 13: Wskaźniki wykrywalności sprawców przestępstw w gminie Tłuszcz w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/Tluszcz#poziom-przestepczosci>

Zagadnienie bezpieczeństwa w Gminie wiąże się także z koniecznością zapewnienia zabezpieczenia przed zjawiskami niezależnymi od człowieka, jak np. powódzie czy osuwanie się mas ziemnych. Na całym obszarze gminy nie występują strefy zagrożenia powodziowego. Wręcz przeciwnie, niewielkie zasoby wodne to narastający problem obszaru. Zmiany klimatyczne wskazują na to, że sytuacja hydrologiczna w najbliższym czasie będzie się pogarszać. W związku z powyższym rozwiązaniem problemu suszy i powodzi jest zwiększenie

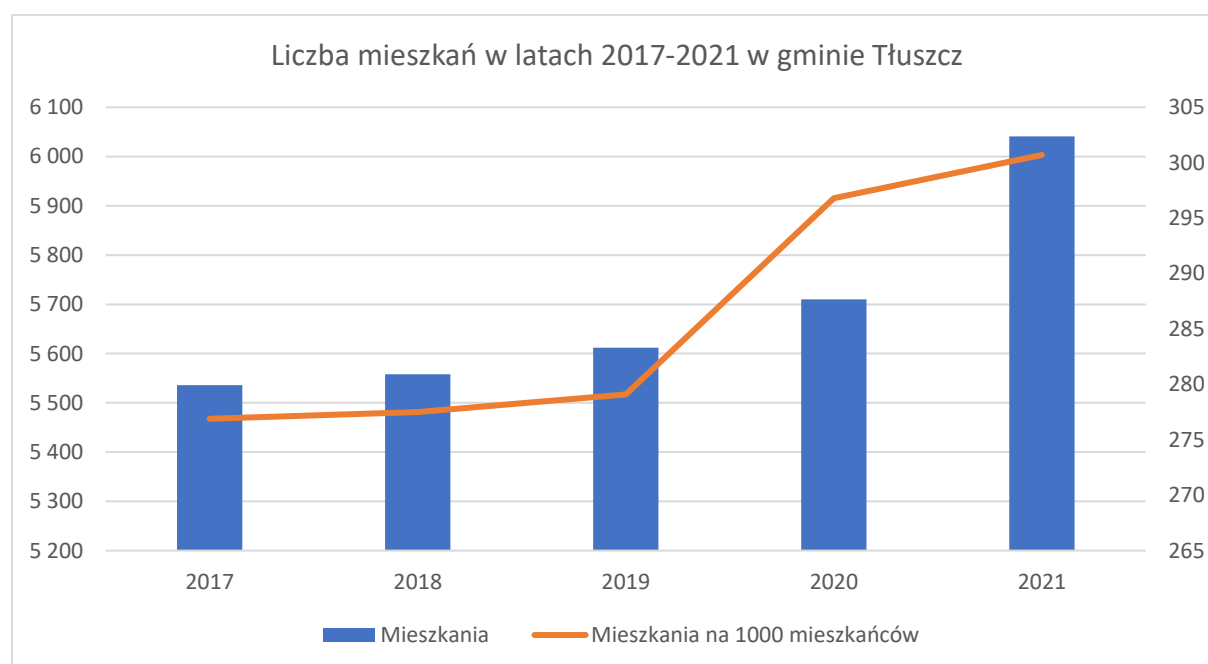
retencji. Mniejsze zbiorniki retencyjne, stawy oraz oczka wodne lokalnie wspomagają bilans wodny. Pomocne jest również zalesianie nieużytków oraz odtwarzanie terenów podmokłych. Obszarami potencjalnie zagrożonymi powstawaniem powierzchniowych ruchów masowych mogą być wydmy zbudowane z pisaków luźnych. Na terenie gminy są one prawie w całości zalesione. Osuwanie się mas ziemnych może nastąpić po pozbawieniu ich szaty roślinnej oraz w przypadku prowadzenia tam robót ziemnych i obciążenia obiektami budowlanymi.

Przed przystąpieniem do prac budowlanych w takich rejonach wymagane jest sporządzenie dokumentacji geologiczno-inżynierskiej. Na obszarze gminy Tłuszcz brak jest śladów ewentualnych powierzchniowych ruchów masowych¹⁵.

III.7. Infrastruktura mieszkaniowa

W 2021 roku w Gminie Tłuszcz oddano do użytku 136 mieszkań. Na

każdyh 1000 mieszkańców oddano więc do użytku 6,77 nowych lokali. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa mazowieckiego oraz większa od średniej dla całej Polski. Całkowite zasoby mieszkaniowe w Gminie Tłuszcz to 6 041 nieruchomości. Na każdyh 1000 mieszkańców przypadają zatem 300,7 mieszkań¹⁶. Poniższy wykres ukazuje sukcesywny wzrost liczby mieszkań w ostatnich latach.

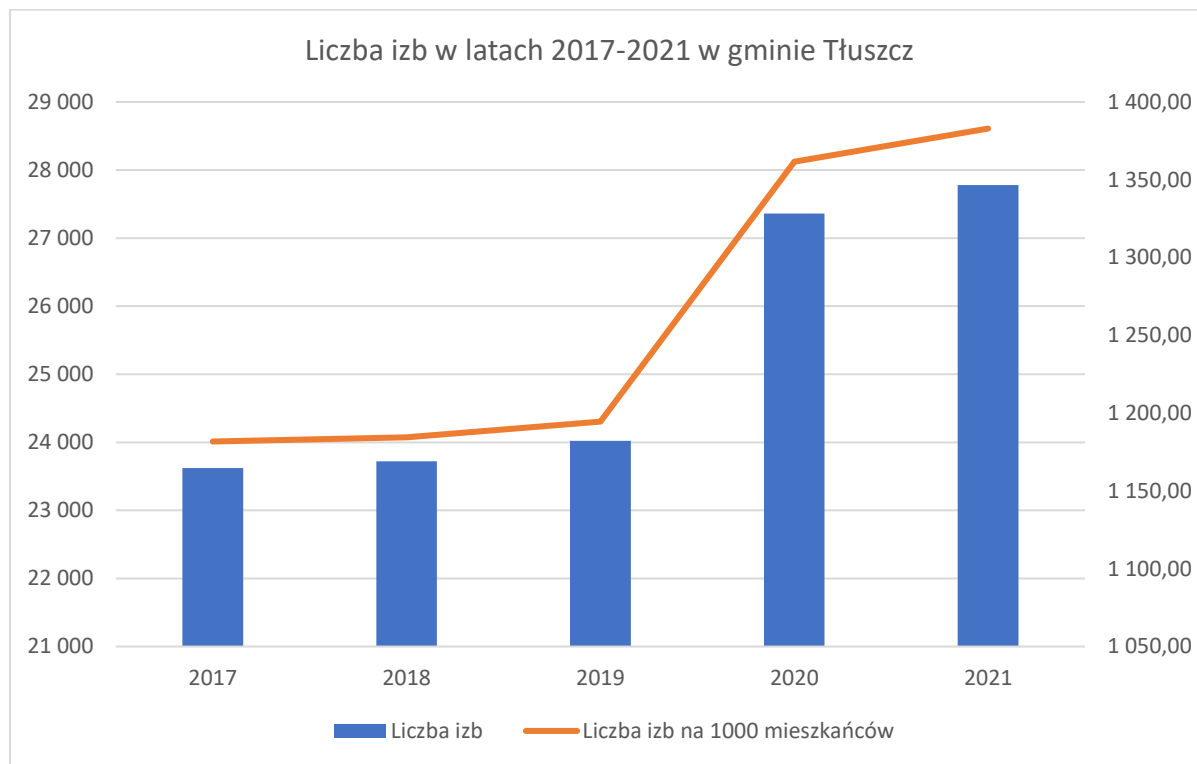

Rysunek 11: Liczba mieszkań w latach 2017-2021 w gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=3562&area=6&subarea=69>

¹⁵ Zob. Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XVI.279.2021 Rady Miejskiej w Tłuszczu z dnia 14 grudnia 2021 r., *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz*, Tłuszcz 2021, s. 121-122.

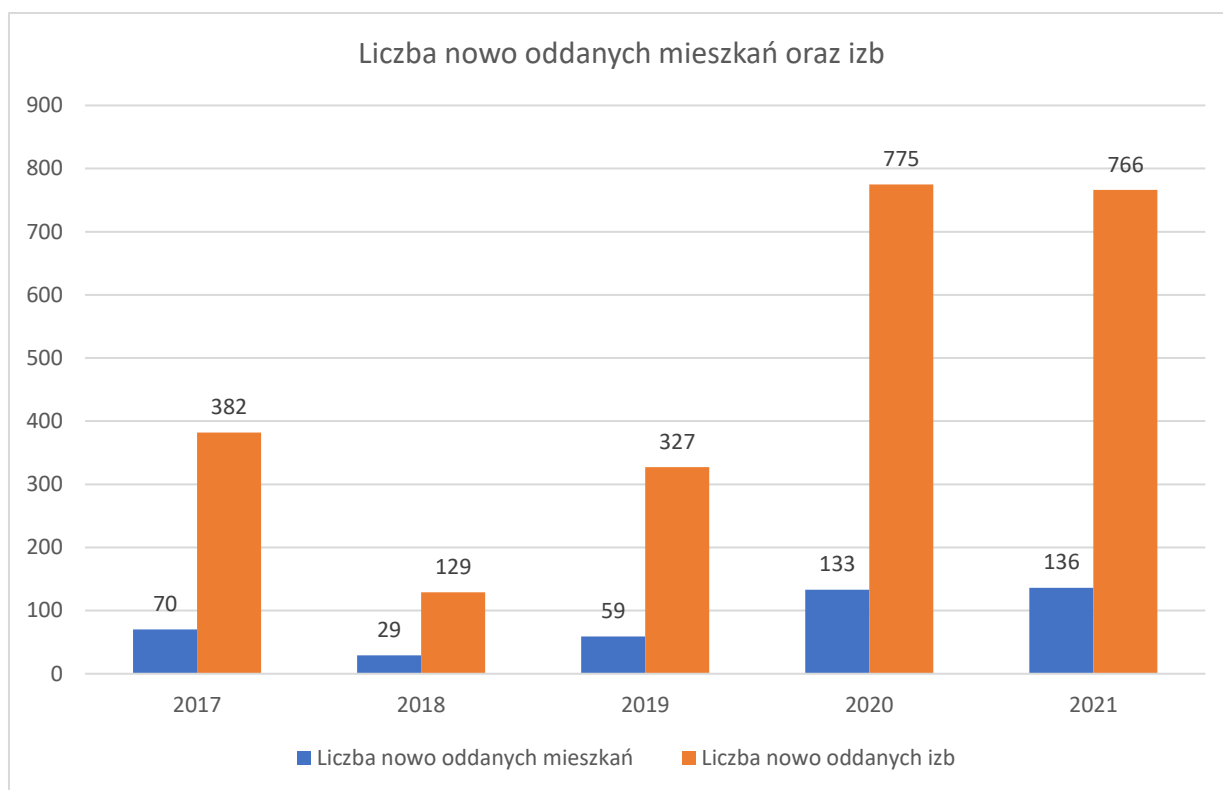
¹⁶ Zob. Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=3562&area=6&subarea=69> [dostęp: 12.04.2023].

Liczba izb w przeliczeniu na 1000 mieszkańców sukcesywnie rośnie – o 21,35 w 2021 roku w stosunku do roku 2020 oraz o 188,44 w porównaniu do roku 2017.

Rysunek 12: Liczba izb w latach 2017-2021 w gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=6&subarea=69>

Liczba nowo oddanych mieszkań wynosiła w 2021 roku 136, a liczba nowo oddanych izb – 766. Nowo oddana powierzchnia mieszkaniowa (m²) wynosiła 19 270,00.

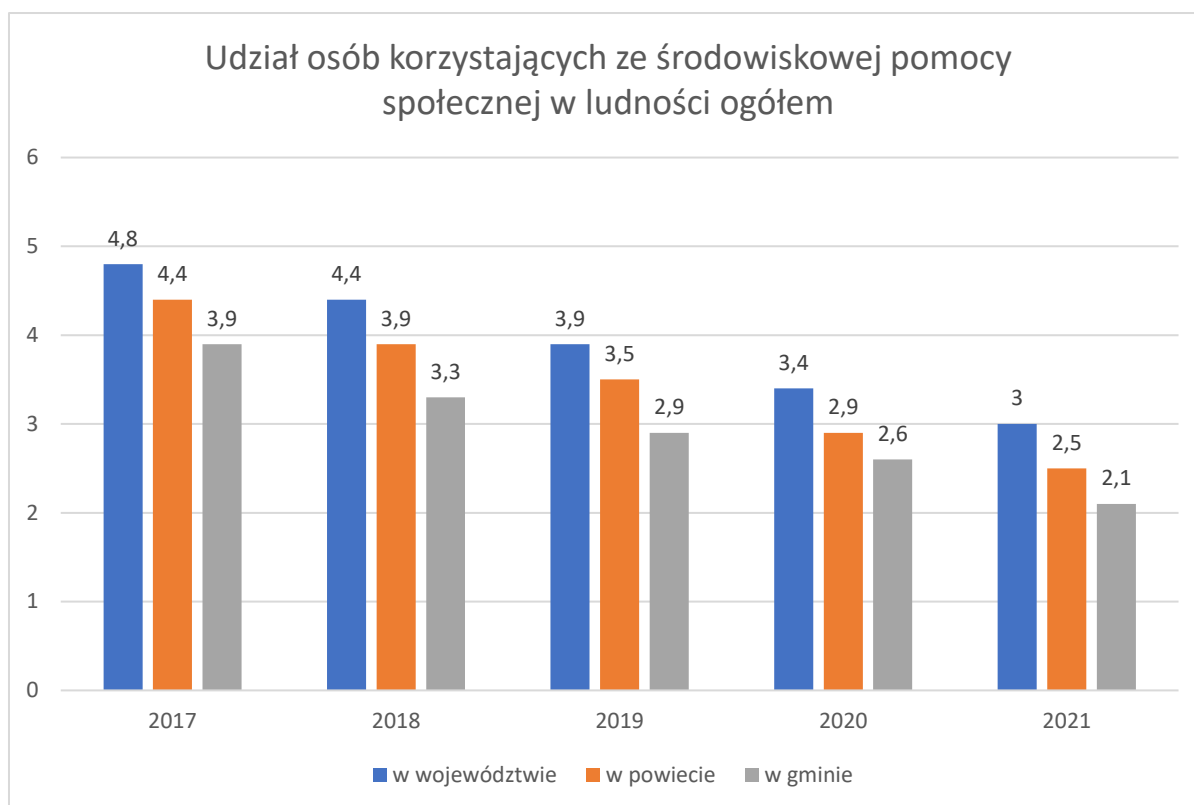
Rysunek 13: Liczba nowo oddanych mieszkań oraz izb w gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=3562&area=6&subarea=67>

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne, 89,05% mieszkań przyłączonych jest do wodociągu, 80,11% korzysta z centralnego ogrzewania, a 49,26% z gazu sieciowego.

III.8. Rodzina i pomoc społeczna

W 2021 roku wydatki w dziale „Rodzina” wynosiły 33 977 867,98 zł, a w roku 2020 - 34 685 531,57 zł, czyli 707 663,59 mniej. W 2021 roku wydatki w dziale „Pomoc społeczna” wynosiły 3 909 829,65 zł, a w 2020 roku 3 607 690,33 zł, czyli o 302 139,32 zł mniej. W roku 2021 2,1% osób

mieszkających w Gminie Tłuszcz korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej (przy czym w powiecie jest to 2,5%, a w województwie 3% ludności ogółem). Według danych GUS w okresie 2017-2021 odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej sukcesywnie spadał.

Rysunek 14: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. Źródło: opracowanie własne na podstawie Danych GUS.

Zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Tłuszcz realizuje Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu, w strukturze którego funkcjonują trzy placówki wsparcia dziennego: Punkt Pomocy Dziecku i Rodzinie w Tłuszczu, świetlica Środowiskowa w Jasienicy i Świetlica środowiskowa w Strykach. Placówki wsparcia dziennego są ważną formą pomocy w opiece i wychowaniu dzieci, skierowaną w szczególności do rodzin przeżywających trudności

w wypełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zagrożonych wykluczeniem społecznym, o niskim statucie społecznym oraz pozostałych mieszkańców i bywalców zajęć placówki. Placówki współpracują z lokalnymi stowarzyszeniami – Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych „Nadzieja”, z Tłuszcza i Stowarzyszenie na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych AB OVO z Tłuszcza¹⁷.

¹⁷ Zob. Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu, *Sprawozdanie z działalności ośrodka pomocy społecznej w tłuszczu za rok 2022*, s. 76.

Ponadto do głównych zadań Ośrodka Pomocy Społecznej należy:

- wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, poprzez realizację świadczeń pomocy społecznej,
- podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integrację ze środowiskiem poprzez realizację pracy socjalnej i poradnictwa,
- udzielenie pomocy w formie świadczeń rodzinnych i funduszu alimentacyjnego,
- oraz prowadzenie postępowań wobec dłużników alimentacyjnych¹⁸.

Pomoc udzielana jest w szczególności z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-

wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego, alkoholizmu i narkomanii, zdarzeń losowych i sytuacji kryzysowej oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej. Ośrodek Pomocy Społecznej w swoich działaniach wspiera jednostki i rodziny w zaspokojeniu podstawowych potrzeb egzystencjalnych i powrotu do samodzielności poprzez integrację ze środowiskiem¹⁹. Do zadań OPS-u oprócz zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej, realizuje również zadania z zakresu ustaw o:

- świadczeniach rodzinnych
- pomocy osobom uprawnionym do alimentów
- ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów
- dodatkach mieszkaniowych
- dodatkach energetycznych
- wspierania rodziny i pieczy zastępczej
- przeciwdziałania przemocy w rodzinie
- świadczenia opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych

---

¹⁸ Tamże, s. 5.

¹⁹ Tamże, s. 6.

- promocji zatrudnienia i instytucji rynku pracy
- Karcie Dużej Rodziny
- finansach publicznych.

Ośrodek Pomocy Społecznej dodatkowo:

- współdziała w realizacji prac społecznie użytecznych w gminie Tłuszcz,
- prowadzi Zespół Interdyscyplinarny ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- uczestniczy w pracach Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- dowozi dzieci niepełnosprawne do Szkoły Specjalnej w Ostrówku,
- prowadzi placówki wsparcia dziennego,
- prowadzi Uniwersytet Trzeciego Wieku,
- prowadzi Klub Integracji Społecznej,
- Realizuje Program TAKrodzina.pl,

- prowadzi Placówki Wsparcia Dziennego: w Jasienicy i Stryjkach
- współpracuje ze Spółdzielnią Socjalną „Pożytek”,
- realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”
- realizuje PAI – Programy Aktywności i Integracji w ramach współpracy z PUP,
- realizuje Program Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej,
- realizuje Program Opieka 75+,
- wydaje decyzje potwierdzające prawo do świadczeń opieki zdrowotnej
- koordynuje i wspiera różnego rodzaju pomoc dla obywateli Ukrainy²⁰.

W tabeli poniżej przedstawiono rodzaje świadczeń, jakie zostały przyznane w latach 2018-2021. Zgodnie z danymi zawartymi w raportach o stanie gminy Tłuszcz liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych była porównywalna (wyjątek stanowi zasiłek celowy – liczba osób spadła o 38).

---

²⁰ Tamże, s. 7.

Rodzaj świadczenia	Liczba osób korzystających ze świadczeń			
	2018	2019	2020	2021
Świadczenia pieniężne				
zasiłek stały	97	98	95	94
zasiłek okresowy	4	6	5	6
zasiłek celowy	208	187	183	170
Specjalistyczne usługi opiekuńcze	8	10	8	8
Łącznie	317	301	291	278

Tabela 8: Rodzaje świadczeń. Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy Tłuszcz za lata 2017-2021 roku.

Mieszkańcy gminy Tłuszcz korzystają także z innych rodzajów pomocy, których rodzaj i kwoty przeznaczone

w latach 2020 i 2021 zostały przedstawione w tabeli poniżej:

Rodzaje świadczeń	Kwota wydana w danym roku	
	2020	2021
Zasiłki rodzinne (wraz z dodatkami i składkami na ubezpieczenia)	7.045.953	6.884.173
Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej	2.309.602	2.659.205
Zasiłek dla opiekuna	22.940	21.700
Specjalny Zasiłek Opiekuńczy	74.772	47.580
Świadczenie rodzicielskie	458 137,40	365 579,00
Świadczenie wychowawcze - 500+	25.436.074,00	25.420.511,00
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	457.677	483.041,74
„Za życiem”	8.000	12.000
Dodatki mieszkaniowe	78.661,53	65.945,95
Karta Dużej Rodziny	854,11	4.422,64
Powiatowa Karta TAKrodzina.pl	5.608,62	22.988,63

Tabela 9: Rodzaje i kwota przyznanych świadczeń. Źródło: opracowanie własne na podstawie Raportów o stanie gminy Tłuszcz za lata 2017-2021 roku.

III.9. Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy Tłuszcz opieka zdrowotna realizowana jest przez następujące podmioty:

1. Centrum medyczne Rajmedica w Tłuszczu.
2. Centrum Medyczno-Diagnostyczne w Tłuszczu.
3. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej "Zdrowie" w Postoliskach.
4. Centrum Medyczne Tłuszcz.
5. Przychodnia Medyk w Tłuszczu
6. Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu.
7. Pogotowie Ratunkowe w Tłuszczu.

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące opieki zdrowotnej z lat 2017-

2021, które wskazują na to, że w ostatnich latach zwiększyła się liczba porad lekarskich – w 2021 było to 1 86 286 porad, o 7 566 więcej w porównaniu do 2017 roku. Ważnym elementem systemu opieki zdrowotnej jest dostępność przychodni i aptek na terenie gminy Tłuszcz. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2021 roku działało 7 przychodni oraz dostępnych było 5 aptek i punktów aptecznych, zwiększyła się zatem liczba przychodni na terenie gminy. W niewielkim stopniu zwiększała się liczba ludności na aptekę ogólnodostępną – 4 017, czyli o 19 więcej niż w 2017 roku.

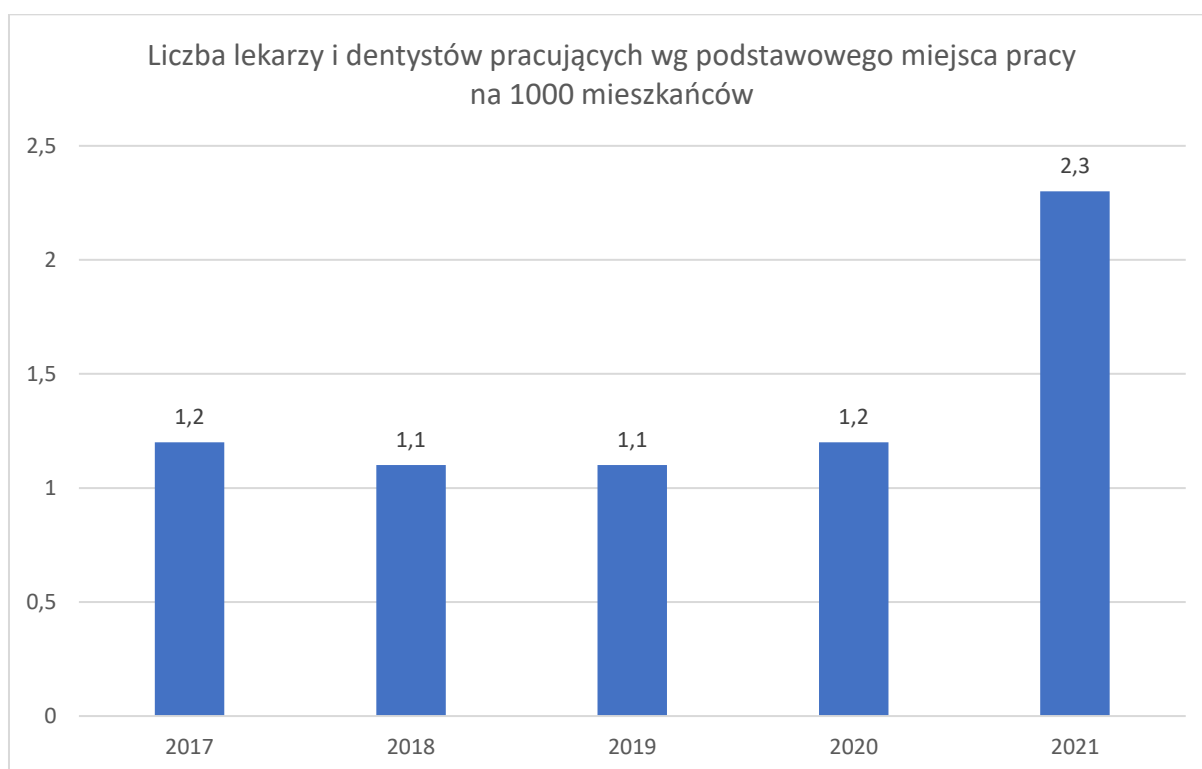
	2017	2018	2019	2020	2021
Porady lekarskie ogółem	78 720	81 184	78 152	70 140	86 286
Przychodnie ogółem	5	5	5	5	7
Przychodnie na 10 tys. ludności	3	2	2	2	3
Ludność na aptekę ogólnodostępną	3 998	4 005	4 022	4 019	4 017
Apteki i punkty apteczne	5	5	5	5	5
mgr farmacji	8	7	7	7	7

Tabela 10: Dane dotyczące opieki zdrowotnej na terenie Gminy Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Innym istotnym wskaźnikiem dotyczącym bezpieczeństwa zdrowotnego jest liczba lekarzy i dentystów pracujących według podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców oraz zgony z powodu zachorowania na nowotwory

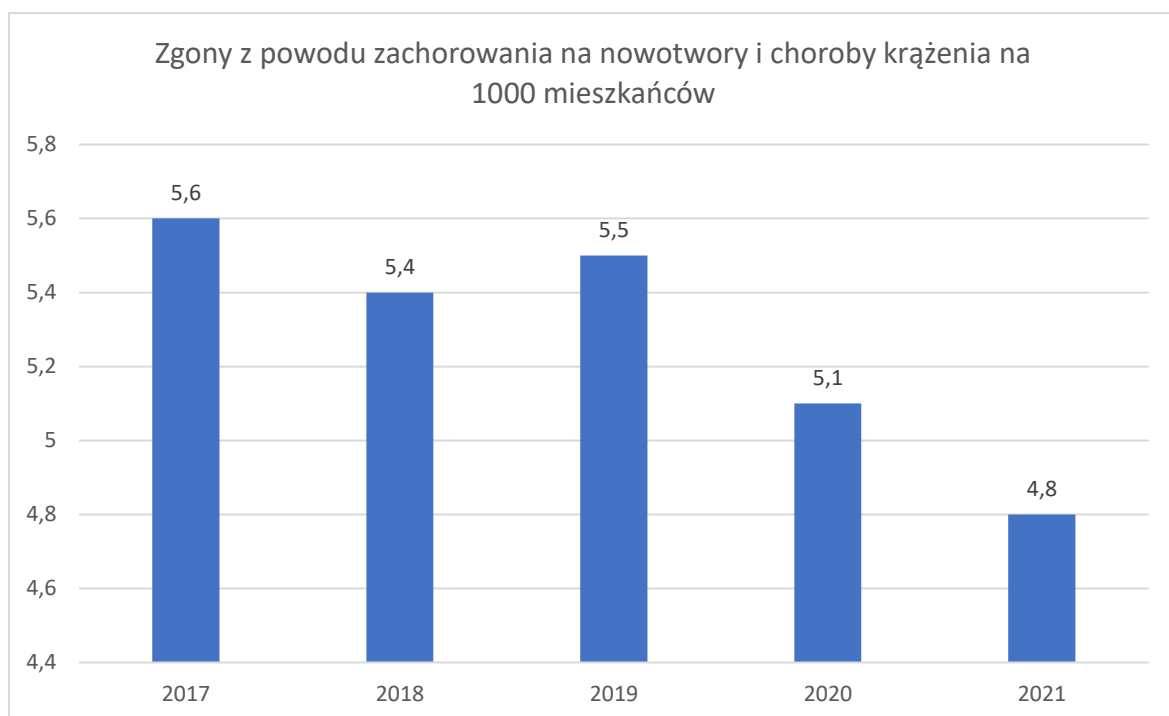
i choroby krążenia na 1000 mieszkańców.

W latach 2017-2020 wskaźnik liczby lekarzy i dentystów utrzymywał się na zbliżonym poziomie, jednak w 2021 roku można zauważyć jego wzrost o 1.1.

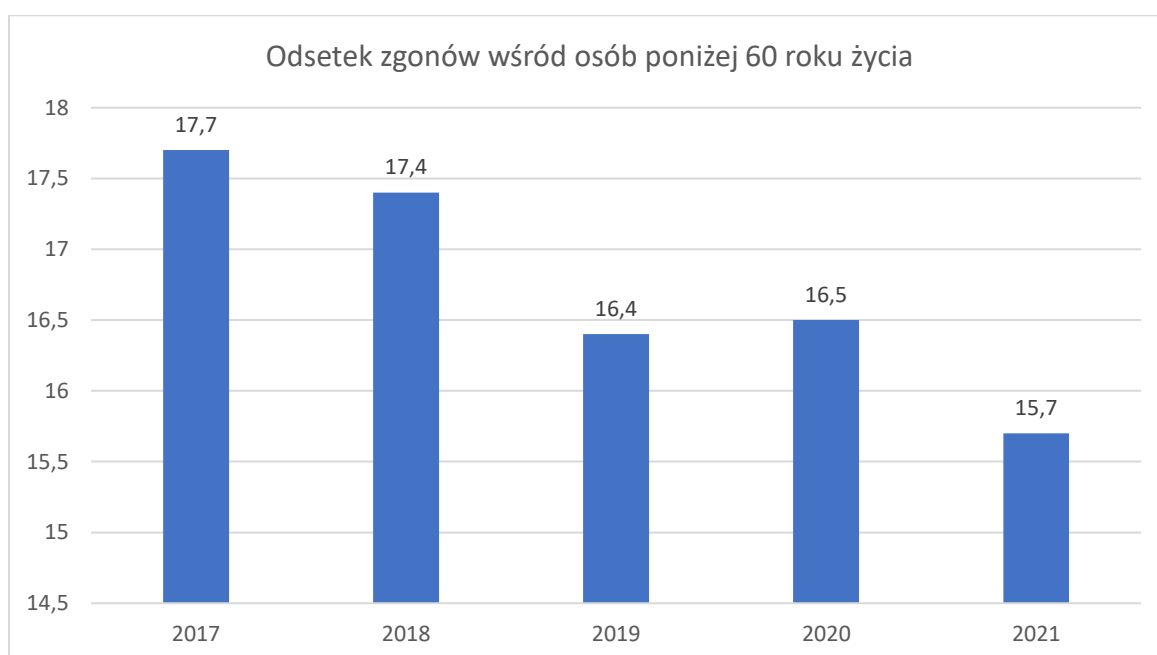
Rysunek 15: Liczba lekarzy i dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=33&subarea=373>

Wskaźnik zgonów z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców określa poziom zagrożenia związanego z dwiema najczęstszymi przyczynami zgonów. W latach 2017-2021 można zauważyć jego niewielki spadek na obszarze gminy Tłuszcz.

Rysunek 16: Zgony z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=37&subarea=408>

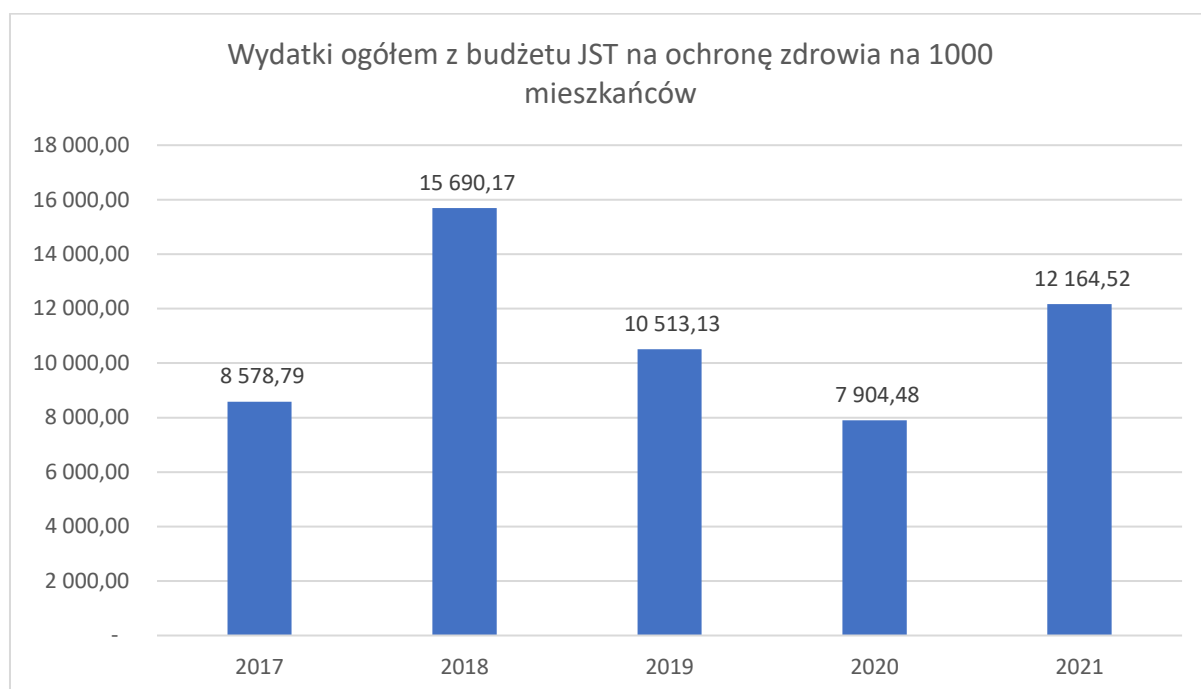
Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia określa poziom przedwczesnej umieralności. Od 2017 roku można zauważyć stopniowy spadek tego wskaźnika na obszarze gminy Tłuszcz:

Rysunek 17: Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=37&subarea=408>

Wskaźnik wydatków ogółem z budżetu JST na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców pokazuje wysokość środków przeznaczanych z budżetu JST na zadania związane z ochroną zdrowia, w tym programy profilaktyki zdrowotnej i zapobiegania

alkoholizmowi oraz narkomanii. Jak pokazuje wykres poniżej, w ostatnich latach widoczne jest wahanie wskaźnika – w 2021 roku nastąpił jego wzrost w porównaniu do roku 2019 – o 1 651,39 oraz spadek w stosunku do 2018 roku – o 3 525,65.

Rysunek 18: Wydatki ogółem z budżetu JST na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego

III.10 Seniorzy

Na terenie Gminy Tłuszcz realizowana jest polityka społeczna prowadząca do integracji i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprzez takie inicjatywy, jak Program Opieka 75+, którego celem jest poprawa dostępności do usług

opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, dla osób w wieku 75 lat i więcej. Na terenie Gminy funkcjonuje również Uniwersytet Trzeciego Wieku w strukturze Ośrodka Pomocy Społecznej w Klubie Integracji Społecznej. Od początku swojej działalności skupia blisko 100 studentów. Zapewnia

wspieranie i pomoc osobom w wieku 50+, które wymagają rozwijania swoich pasji i zainteresowań, pełni rolę profilaktyczną, prozdrowotną oraz edukacyjną. W ubiegłym roku w Uniwersytecie Trzeciego Wieku prowadzone są:

- warsztaty manualne (decoupage, papierowiklina, filcowanie, itp., haftowanie, makrama, plectenie na palcach itp.) Dzięki środkom pozyskanym przez Stowarzyszenie na Rzecz organizowania Społeczności Lokalnych AB OVO możliwe było zaproszenie do prowadzenia zajęć rękodzielniczych instruktorów,
- zajęcia integracyjne (Marsze Nordic Walking, wianki)
- zajęcia taneczne,
- gimnastyka,
- język angielski, prowadzony przez wolontariusza,
- wyjazdy do kin, teatrów, muzeów,
- wykłady/spotkania edukacyjne (stacjonarne oraz wyjazdowe),
- oraz koncerty i wystawy stacjonarne, organizowane we współpracy z

Biblioteką Publiczną oraz Muzeum Ziemi Tuszcząńskiej.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizując działania skierowane dla seniorów w ramach UTW korzysta również ze wsparcia finansowego w ramach realizowanych projektów zewnętrznych.

III.11. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Na terenie gminy Tuszcz funkcjonuje 14 organizacji pozarządowych, w tym 13 stowarzyszeń i 1 instytucja kościelna będąca organizacją pożytku publicznego. W Krajowym Rejestrze prowadzonym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa figuruje 8 Kół Gospodyń Wiejskich, działających na terenie gminy (KGW w Białkach, KGW w Jaźwiu, Koło Gospodyń Wiejskich i Gospodarzy w Postoliskach, KGW w Szymanówku, KGW w Chrzęsniem, KGW w Kozłach „Kozłownianki”, KGW w Jasienicy „Jamajka”, KGW „Grabowianie” w Grabowie)²¹.

²¹ Zob. Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich, <https://krkgw.arimr.gov.pl/?#> [dostęp: 13.04.2023].

Wykaz organizacji pozarządowych na terenie gminy Tuszcz	Cel działania organizacji	Forma prawna	Rok założenia
Szkoła Sztuki Walki i Samoobrony KOBRA	Rozwijanie i promowanie sztuk walk.	Stowarzyszenie	2009
Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Tuszczańskiej	Propagowanie i pielęgnowanie wartościowych tradycji regionalnych.	Stowarzyszenie	2008
Klub Sportowy Bóbr Tuszcz	Działalność sportowa	Stowarzyszenie	2019
Młodzieżowa Orkiestra Dęta Tuszcz	Rozwijanie i zaspokajanie potrzeb muzycznych.	Stowarzyszenie	2013
Stowarzyszenie Na Rzecz Organizowania Społeczności Lokalnych "Ab Ovo"	Rozwój społeczności lokalnych.	Stowarzyszenie	2013
Stowarzyszenie AXA	Działanie na rzecz zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich o wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych.	Stowarzyszenie	2005
Tuszczańskie Stowarzyszenie Motór	Integracja osób zainteresowanych motoryzacją.	Stowarzyszenie	2017
Stowarzyszenie Rodzinny Klub Sportowy Family Active	Popularyzacja kultury fizycznej i sportu.	Stowarzyszenie	2009
Stowarzyszenie Piętczynna - Białki	Promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem z pracy.	Stowarzyszenie	2015
Stowarzyszenie Kastor - Inicjatywa dla Rozwoju	Upowszechnianie idei wolontariatu i wymiany młodzieży.	Stowarzyszenie	2005
Hospicjum Opatrzności Bożej Księża Orioniści	Wszechstronna i całodobowa pomoc i opieka nad pacjentami chorującymi na nieuleczalne, postępujące choroby w końcowym okresie życia.	Nie posiadająca osobowości prawnej instytucja kościelna będąca organizacją pożytku publicznego	2008
Towarzystwo Skautowe HORN	Rozwijanie i propagowanie inicjatyw, postaw i działań	Stowarzyszenie	2012

	promujących ideę skautingu oraz wspieranie organizacyjne i rzeczowe osób fizycznych i prawnych i jednostek organizacyjnych, które podejmują takie działania.		
Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niepełnosprawnych "NADZIEJA" w Tłuszczu	Organizowanie wzajemnego wsparcia i samopomocy, podnoszenie kondycji psychicznej i fizycznej dzieci oraz tworzenie warunków do integracji dzieci niepełnosprawnych oraz ich rodzin.	Stowarzyszenie	2005
Stowarzyszenia "Klub Amazonek Tłuszcz"	Ochrona i promocja zdrowia, wzajemne wspieranie osób dotkniętych chorobą nowotworową oraz organizowanie grup wsparcia i samopomocy.	Stowarzyszenie	2019

Tabela 11: Wykaz organizacji pozarządowych na terenie gminy Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z oficjalnej strony Gminy Tłuszcz, zakładka „Stowarzyszenia i organizacje” https://tluszcz.pl/strona-3422-stowarzyszenia_i_organizacje.html

Współpraca Gminy Tłuszcz z organizacjami pozarządowymi opiera się na przyjmowanym przez Radę Miejską w Tłuszczu Programie Współpracy, którego nadrzędnym celem jest zapewnienie efektywnego wykonania zadań publicznych gminy wynikających z przepisów prawa, poprzez włączenie organizacji w ich realizację oraz budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą

a organizacjami pozarządowymi²². Współpraca Gminy Tłuszcz z podmiotami Programu w roku 2022 obejmowała zarówno finansową, jak i pozafinansową formę współpracy. Współpraca o charakterze finansowym odbywała się głównie w postaci wspierania zadań publicznych wraz z udzielaniem dotacji na dofinansowanie ich realizacji.

²² Zob. Gmina Tłuszcz, *Sprawozdanie z realizacji programu współpracy gminy Tłuszcz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami*

wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie za rok 2022.

W 2022 roku zrealizowano zadania w następujących zakresach:

- działalność na rzecz osób niepełnosprawnych
- wypoczynek dzieci i młodzieży
- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,

- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej.

Poniżej przedstawiono kwoty otrzymane przez organizacje pozarządowe w trybie konkursowym:

Konkurs	kwota wykorzystana przez organizacje pozarządowe				
	2018	2019	2020	2021	2022
Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	9 000	10 000	9 200	11 000	11 000
Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży	5 500	14 000	4 300	7 000	5 000
Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	50 700	71 000	34 000	42 000	48 800
Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	108 000	15 000	13 000	7 000	4 000,69
Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin	20 000	0	0	0	0
Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	17 000	17 000	0	0	0
Działalność na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka	0	2 000	0	0	0

Tabela 12: Kwota wykorzystana przez organizacje pozarządowe w trybie konkursowym w latach 2018-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji programu współpracy gminy Tłuszcz z organizacjami pozarządowymi za lata 2018-2021.

Poniżej przedstawiono kwoty otrzymane przez organizacje pozarządowe w ramach małych grantów:

Konkurs	kwota wykorzystana przez organizacje pozarządowe
---------	--

	2018	2019	2020	2021	2022
Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	0	0	0	0	0
Działalność na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynek dzieci i młodzieży	0	0	0	0	2 000
Kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego	14 500	2 000	2 000	4 000	7 200
Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej	10 500	5 000	0	0	0
Pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin	0	0	0	0	0
Ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego	0	14 000	0	0	0

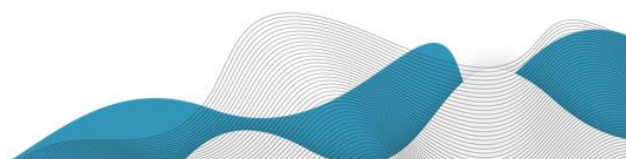
Tabela 13: Kwota wykorzystana przez organizacje pozarządowe w trybie pozakonkursowym w ramach małych grantów w latach 2018-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z realizacji programu współpracy gminy Tłuszcz z organizacjami pozarządowymi za lata 2018-2021.

Gmina Tłuszcz w 2022 roku wspierała sektor pozarządowy także w formach pozafinansowych, poprzez promowanie ich działalności na stronie internetowej (www.tluszcz.pl) oraz w gminnych serwisach informacyjnych. Została również utworzona zakładka, na której umieszczono między innymi bazę

Organizacji. Gmina wspiera również organizacje przy prowadzonych przedsięwzięciach np. poprzez udostępnianie gminnych obiektów czy sprzętu. Organizacje otrzymują także informacje o możliwościach pozyskania dofinansowania w ramach konkursów ofert ogłoszonych przez inne podmioty²³.

²³ Tamże, s. 10-11.

IV DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ

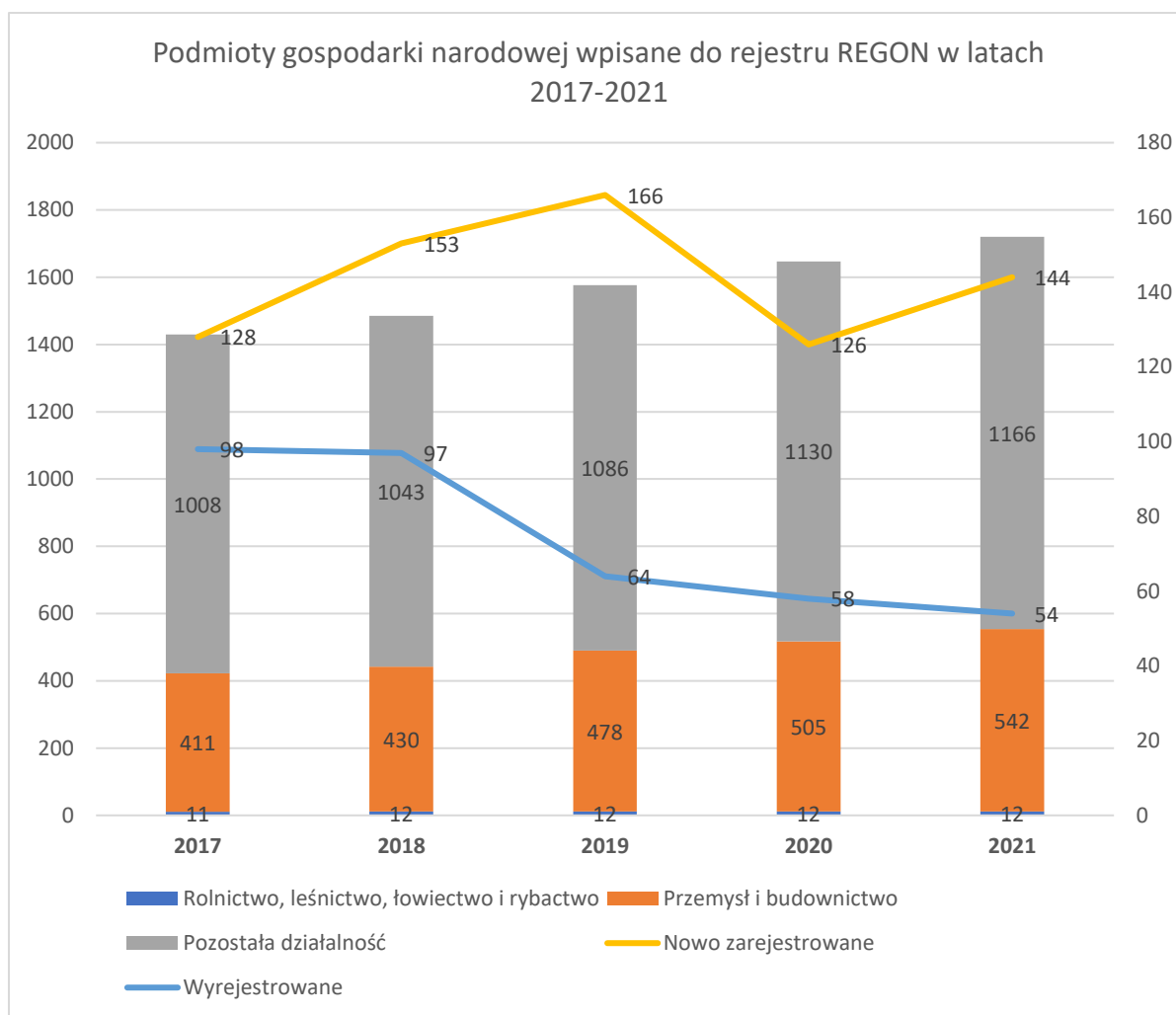
IV.1. Potencjał gospodarczy

IV.1.1. Podmioty gospodarcze

W gminie Tłuszcz w roku 2021 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 1 720 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 1 442 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 144 nowe podmioty, a 54 podmioty zostały wyrejestrowane. Na przestrzeni lat 2009-2021 najwięcej (187) podmiotów zarejestrowano w roku 2010, a najmniej (112) w roku 2009. W tym samym okresie najwięcej (203) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2009 roku, najmniej (54) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2021 roku.

Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w gminie Tłuszcz najwięcej (80) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (1 670) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników.

0,7% (12) podmiotów jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 31,5% (542) podmiotów, a 67,8% (1 166) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność.

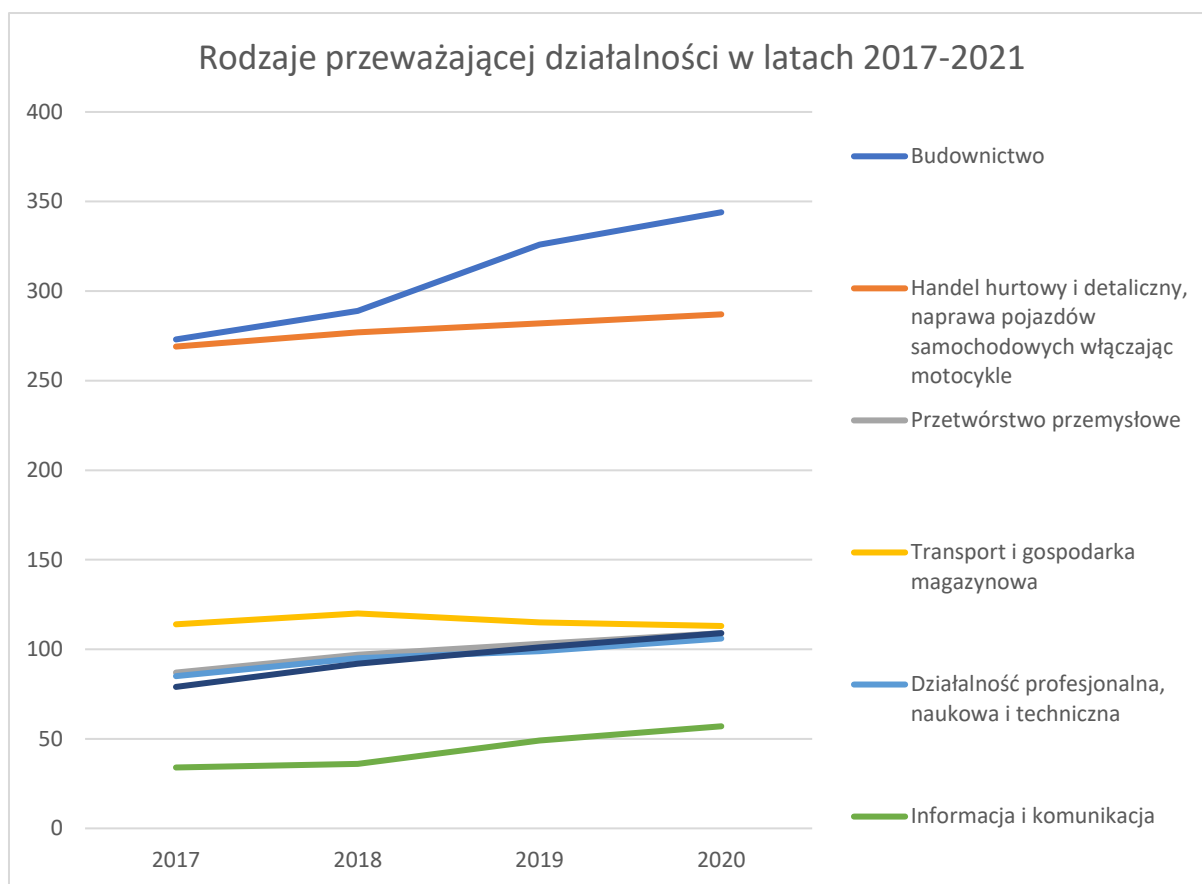

Rysunek 19: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#rejestr-regon

Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Tłuszcz najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są

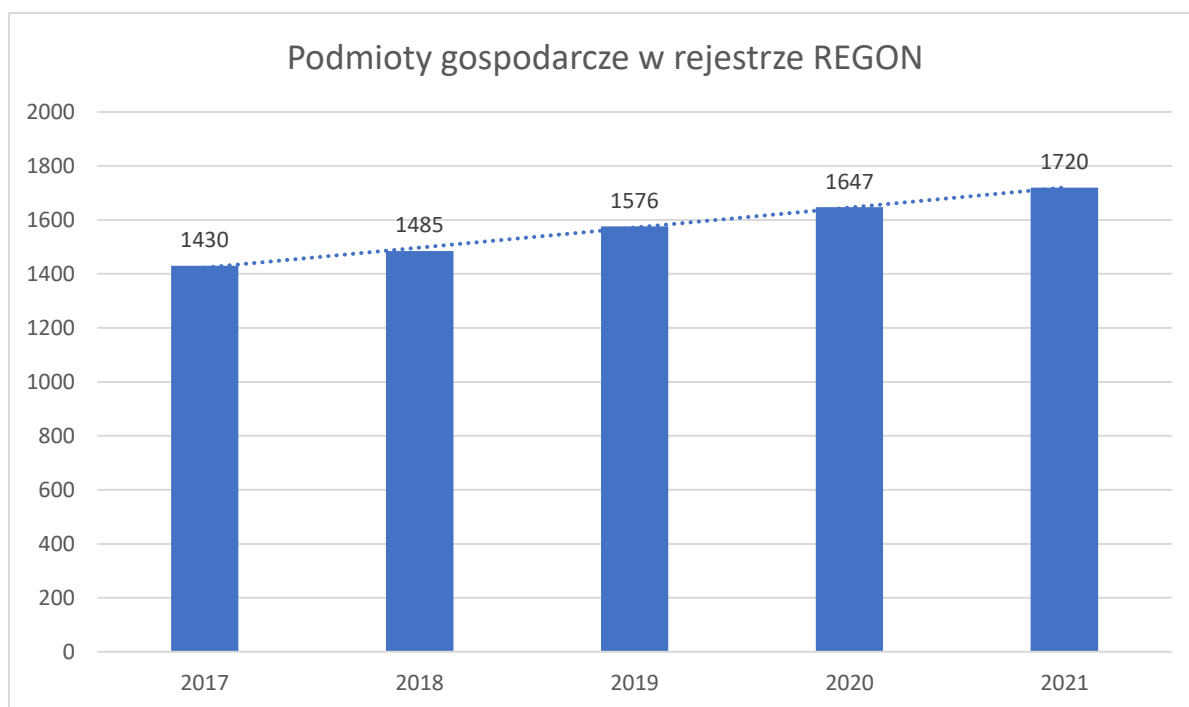
Budownictwo (25.5%) oraz Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (21.0%)²⁴.

²⁴ Zob. Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#rejestr-regon [dostęp: 17.04.2023].

Rysunek 20: Rodzaje przeważającej działalności w latach 2017-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/qmina_Tluszcz#rejestr-regon

W ciągu ostatnich dziesięciu lat widoczna jest tendencja wzrostowa w zakresie podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W 2021 roku było to 1720 podmiotów, o 290 więcej niż w 2017 roku.

Rysunek 21: Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

IV.1.2. Rolnictwo

Ponad 80% gleb na terenie gminy zaliczane jest do klas V i VI. Przeważają gleby bielcowe i brunatne, wytworzone na piaskach słabogliniastych. W okolicach miejscowości Postoliska występują nieco lepsze gleby klasy IVa i IVb. Na terenie całej gminy znajduje się około 0,3% gleb klasy IIIb. Spora część gruntów to użytki zielone, stanowią one 22% użytkowanych gruntów. W dnach dolin występują płytkie mady

oraz nieliczne torfy np. we wsi Rudniki. Produkcja rolna stale zmniejsza się, w związku z malejącą liczbą osób pracujących w sektorze rolniczym²⁵.

W poniższych tabelach przedstawiono dane z Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 roku. Według spisu na terenie Gminy Tuszcz znajdowało się 753 gospodarstw rolnych, w tym najwięcej gospodarstw rolnych o powierzchni 1-5 ha (441). Najmniej natomiast było

²⁵ Zob. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tuszcz*, dz. cyt., s. 40.

gospodarstw o powierzchni do 15 ha i więcej (18).

Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych (szt.)	
Gospodarstwa rolne ogółem	753
gospodarstwa rolne ogółem; do 1 ha włącznie	23
gospodarstwa rolne ogółem; 1 - 5 ha	441
gospodarstwa rolne ogółem; 5 - 10 ha	226
gospodarstwa rolne ogółem; 10 - 15 ha	45
gospodarstwa rolne ogółem; 15 ha i więcej	18

Tabela 14: Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych. Źródło: dane GUS.

Większość gospodarstw domowych posiadała dochody z działalności rolniczej (752), dochody z pracy najemnej (379) oraz dochody z emerytury i renty (319).

Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów (szt.)	
z dochodem z działalności rolniczej	752
z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	93
z dochodem z pracy najemnej	379
z dochodem z emerytury i renty	319
z dochodem z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą	91

Tabela 15: Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów. Źródło: dane GUS.

Według spisu rolnicy z Gminy Tłuszcz posiadali łącznie 572 ciągników rolniczych, 91 kombajnów zbożowych, 4 kombajny ziemniaczane oraz 176 opryskiwaczy polowych.

Ciągniki i maszyny rolnicze (szt.)	
ciągniki rolnicze	572
kombajny zbożowe	91
kombajny ziemniaczane	4
opryskiwacze polowe	176

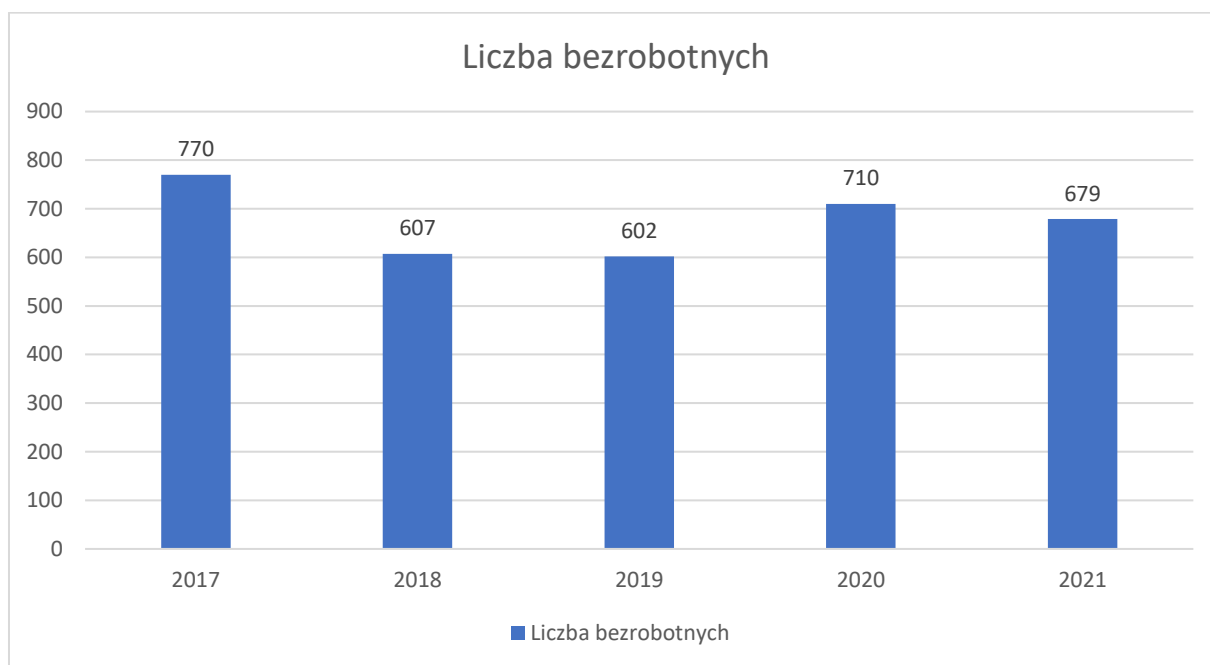
Tabela 16: Ciągniki i maszyny rolnicze. Źródło: dane GUS.

Na terenie Gminy Tłuszcz znajdowało się 284 gospodarstw rolnych prowadzących sprzedaż własnych produktów rolnych.

IV.2. Rynek pracy i bezrobocie

Bezrobocie rejestrowane w gminie Tłuszcz wynosiło w 2021 roku 5,6% (5,3% wśród kobiet i 5,9% wśród mężczyzn) – łącznie 679 osób. Poniższy wykres ukazuje jak na przestrzeni ostatnich 5 lat kształtował się poziom bezrobocia. Liczba osób

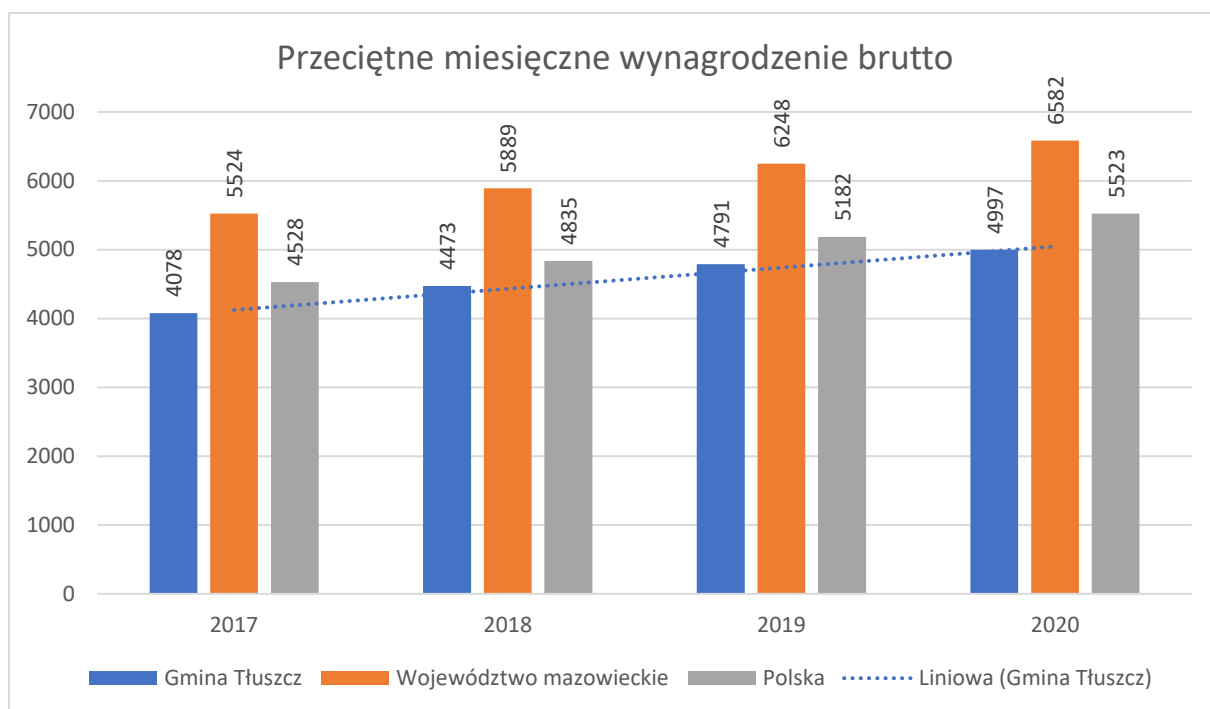
pozostających bez pracy w latach 2017-2019 ulegała systematycznemu zmniejszeniu. W roku 2020 można zauważyć wzrost tego wskaźnika, który spowodowany był sytuacją pandemii. W 2021 roku widoczny jest ponowny spadek wskaźnika bezrobocia.

Rysunek 22: Stopa bezrobocia na terenie gminy Tłuszcz w latach 2011-2021. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego: <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=30&subarea=333>.

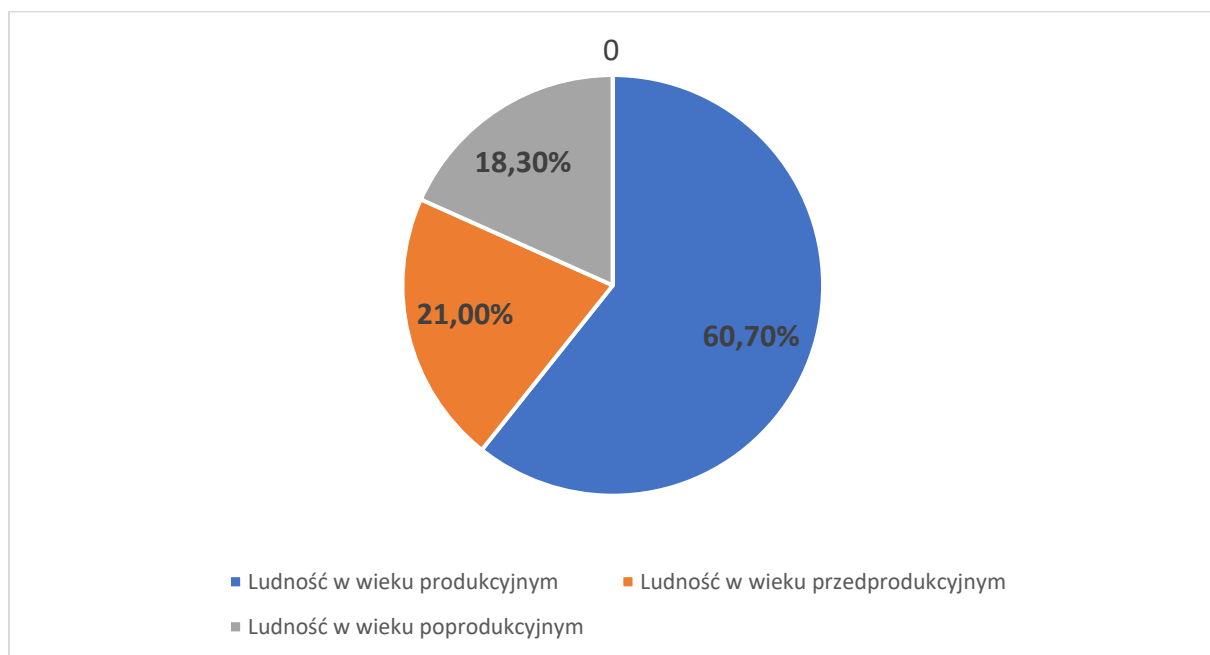
W 2021 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Tłuszcz wynosiło 4 997 PLN,

co odpowiada około 90% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Rysunek 23: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN) w gminie Tłuszcz w latach 2017-2021. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#rynek-pracy

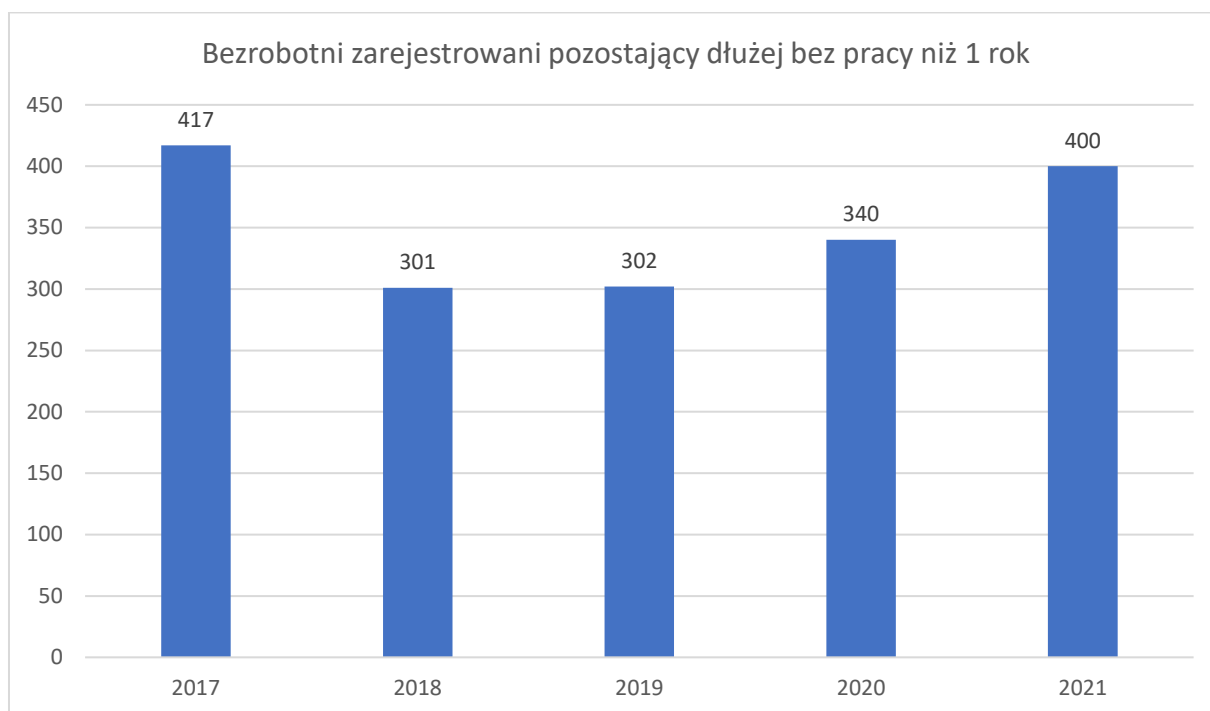
Większość mieszkańców gminy Tłuszcz – 60,7% jest w wieku produkcyjnym, 21% w wieku przedprodukcyjnym, a 18,3% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.

Rysunek 24: Produkcyjne grupy wieku w gminie Tłuszcz, 2021. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#rynek-pracy

W latach 2017-2019 widoczny był spadek wskaźnika liczby osób bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok, co obrazuje polepszenie relacji liczby osób pracujących do liczby

osób zarejestrowanych jako bezrobotni. W latach 2020-2021 nastąpił wzrost tego wskaźnika, co spowodowane było sytuacją koronawirusa.

Rysunek 25: Bezrobotni zarejestrowani pozostający dłużej bez pracy niż 1 rok. Opracowanie własne na podstawie: Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=30&subarea=330>

IV.3. Finanse i polityka inwestycyjna Gminy

Suma wydatków z budżetu gminy Tłuszcz wyniosła w 2021 roku 109 666 504,34 zł, a w 2020 roku – 102 747 916,13 zł. Największa część budżetu została przeznaczona na Dział „Oświata i wychowanie” – 35,4 mln, „Rodzina” – 34 mln zł, oraz „Gospodarka komunalna i ochrona środowiska” – 14

mln. Największy wzrost wydatków w 2021 roku widoczny był w Dziale „Oświata i wychowanie” – o 2,7 mln zł, „Administracja publiczna” – o 0,5 mln zł oraz „Transport i łączność” – o 195,4 tys. zł w porównaniu do roku 2020.

Wydatki budżetu Gminy Tłuszcz	2018	2019	2020	2021
Administracja publiczna	6,4 mln	6,8 mln	7,1 mln	7,6 mln
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	391,4 tys.	477,4 tys.	440,6 tys.	984,2 tys.
Działalność usługowa	99,1 tys.	104,3 tys.	59,5 tys.	77,0 tys.
Edukacyjna opieka wychowawcza	652,7 tys.	781,3 tys.	792,9 tys.	988,3 tys.
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	11,5 mln	26,5 mln	16,4 mln	14 mln
Gospodarka mieszkaniowa	1,6 mln	1,0 mln	611,9 tys.	640,9 tys.
Kultura fizyczna	127,8 tys.	62,2 tys.	32,0 tys.	56,8 tys.
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,2 mln	2,3 mln	2,2 mln	2,0 mln
Ogrody botaniczne i zoologiczne	20,0 tys.	1,8 tys.	9,3 tys.	0,0
Ochrona zdrowia	314,2 tys.	211,4 tys.	158,8 tys.	244,3 tys.
Oświata i wychowanie	30,9 mln	30,8 mln	32,7 mln	35,4 mln
Obsługa długu publicznego	904,8 tys.	926,1 tys.	834,3 tys.	574,4 tys.
Pomoc społeczna	3,5 mln	3,7 mln	3,6 mln	3,9 mln
Rodzina	25,1 mln	29,8 mln	34,6 mln	33,9 mln
Rolnictwo i łowiectwo	2,8 mln	2,9 mln	639,5 tys.	1,1 mln
Transport i łączność	4,4 mln	6,2 mln	2,2 mln	8,1 mln
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej	145,7 tys.	160,7 tys.	159,5 tys.	4,0 tys.
łącznie	91,0 mln	112,8 mln	102,7 mln	109,7 mln

Tabela 17: Wydatki budżetu gminy Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych.

Największą część dochodów w 2021 roku wygenerował Dział „Różne rozliczenia” – 46 mln zł. Duża część wpływów pochodzi z Działu „Rodzina” – 33,4 mln zł oraz z Działu „Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej”

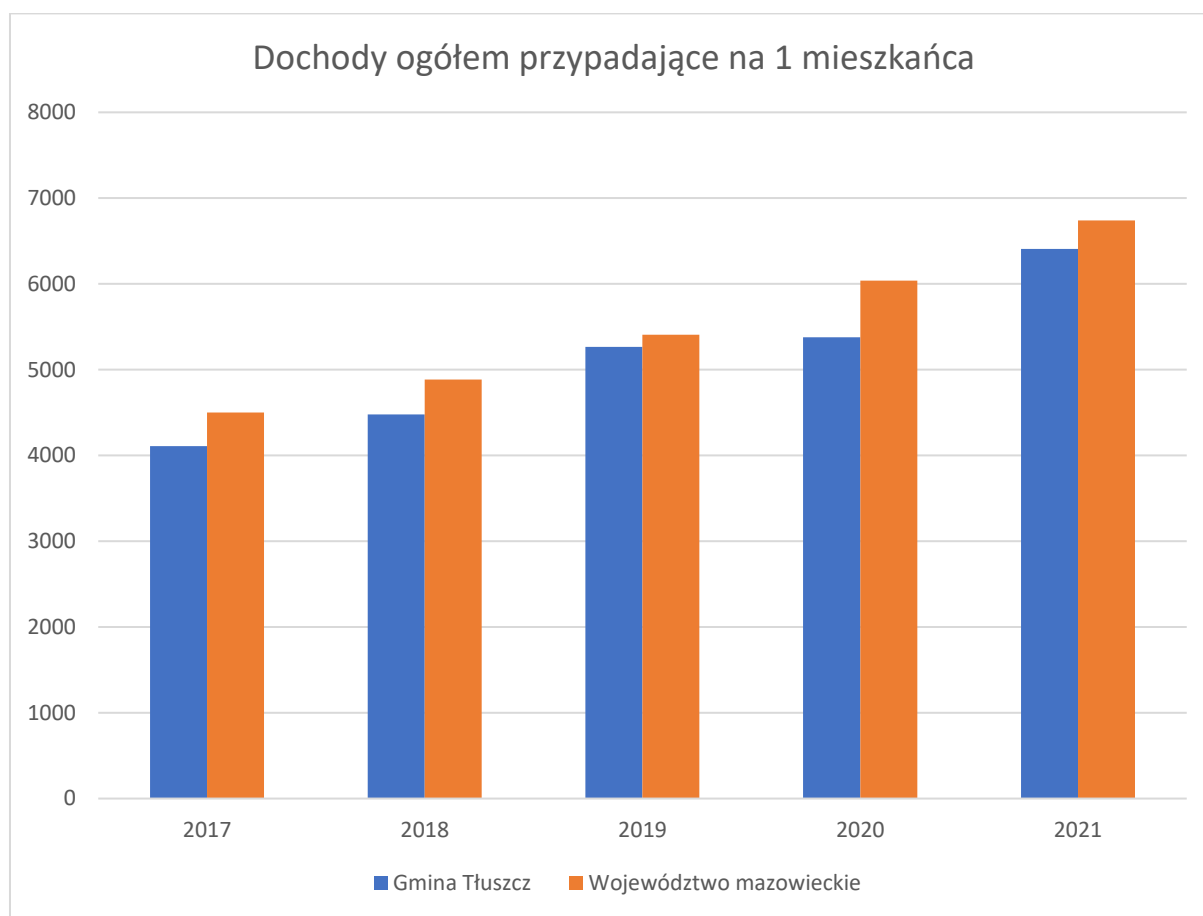
– 30,4 mln zł. Największy wzrost dochodów widoczny jest w Działach: „Różne rozliczenia” – o 12,7 mln zł, „Transport i łączność” – o 6,5 mln zł oraz „Dochody od osób prawnych, fizycznych i od innych jednostek” – o 3,9 mln zł w porównaniu do 2020 roku.

Struktura dochodów budżetu gminy według działów	2018	2019	2020	2021
Administracja publiczna	182,3 tys.	214,9 tys.	278,4 tys.	256,4 tys.
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	40,1 tys.	35,4 tys.	0,0	123,9 tys.
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej	23,7 mln	26,3 mln	26,5 mln	30,4 mln
Edukacyjna opieka wychowawcza	12,5 tys.	22,7 tys.	46,1 tys.	31,6 tys.
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	5,9 mln	13,9 mln	9,3 mln	8,1 mln
Gospodarka mieszkaniowa	939,2 tys.	165,9 tys.	840,8 tys.	80,9 tys.
Kultura fizyczna	16,8 tys.	2,2 mln	0	0,9
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	8,9 tys.	2,3 tys.	19,0	28,2 tys.
Ogrody botaniczne i zoologiczne	16,0 tys.	0	0	0
Oświata i wychowanie	3,1 mln	1,8 mln	1,8 mln	2,4 mln
Pomoc społeczna	1,6 mln	1,1 mln	1,2 mln	1,2 ml
Rodzina	24,8 mln	29,5 mln	34,4 mln	33,4 mln
Rolnictwo i łowiectwo	756,6 tys.	1,4 mln	105,3 tys.	103,0 tys.
Różne rozliczenia	27,1 mln	29,6 mln	33,3 mln	46,0 mln
Transport i łączność	1,3 mln	1,5 mln	107,5 tys.	6,6 mln
Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	145,7 tys.	160,7 tys.	159,5 tys.	4,0 tys.
Łącznie	89,7 mln	105,9 mln	108,1 mln	128,7 mln

Tabela 18: Struktura dochodów budżetu gminy Tłuszcz według działów. Źródło: opracowanie własne na podstawie Polska w liczbach https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#finanse-publiczne oraz danych GUS.

Sytuację finansową gminy Tłuszcz najlepiej obrazują wskaźniki dochodów i wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Dochody budżetu ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2021 roku wynosiły średnio 6 408,54

zł, co było wartością niższą niż średnia w województwie mazowieckim (6 738,66 zł). Jak ukazuje poniższy wykres tendencja ta utrzymuje się w ostatnich latach.

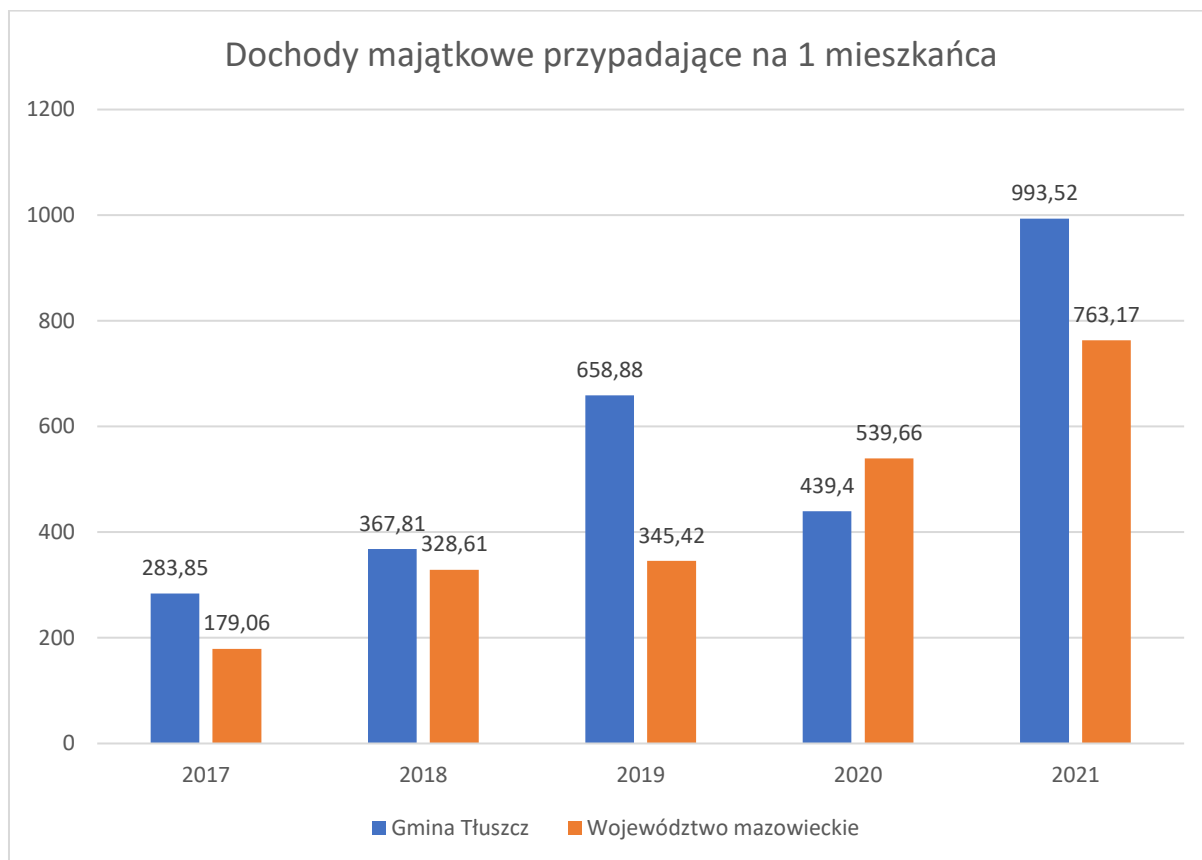
Rysunek 26: Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Monitor.rozwoju.pl.

W innej relacji przedstawia się wskaźnik dochodów majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, gdzie w gminie Tłuszcz wartość w 2021 roku wynosiła 993,52 zł, co jednocześnie stanowiło wyższą wartość od

województwa mazowieckiego (763,17 zł). W ostatnich latach sytuacja przedstawiała się podobnie - dochody majątkowe w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Tłuszcz osiągały wyższą wartość niż

w województwie mazowieckim
(wyjątek stanowił jedynie 2020 rok).

Rysunek 27: Dochody majątkowe przypadające na 1 mieszkańca. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Monitoru rozwoju lokalnego, [https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=3562&area=32&subarea=358&indicator=1968&comparison_group\[\]=3493](https://analizy.monitorrozwoju.pl/city_comparison?city=3562&area=32&subarea=358&indicator=1968&comparison_group[]=3493)

Udział dochodów własnych w dochodach ogółem na obszarze gminy Tłuszcz w latach 2017-2021 kształtował się na dość zbliżonym poziomie i w 2021 roku zanotował wzrost w stosunku do poprzedniego roku. Na podstawie dochodów ogółem, a także dochodów własnych, można określić sprawność finansową danej jednostki – obrazuje ją procentowy

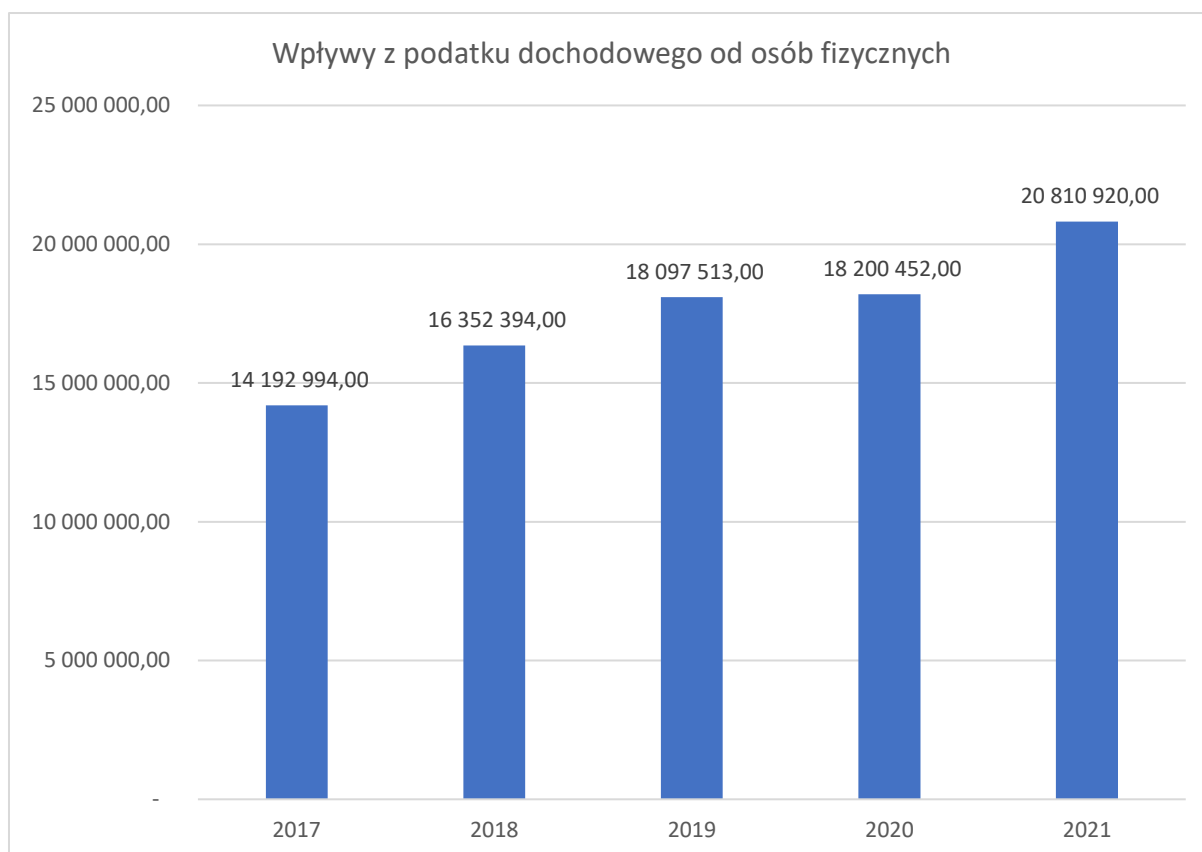
wskaźnik dochodów własnych w dochodach ogółem. Udział dochodów własnych w gminie Tłuszcz w 2017 roku wyniósł 30,4%, natomiast w 2021 roku wzrósł do wartości 40,7%. Porównując wartość w 2021 roku dla gminy do średniej województwa mazowieckiego (43,5%) była to wartość niższa.

Rysunek 28: Udział dochodów własnych w dochodach ogółem. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Monitoru rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=32&subarea=358>

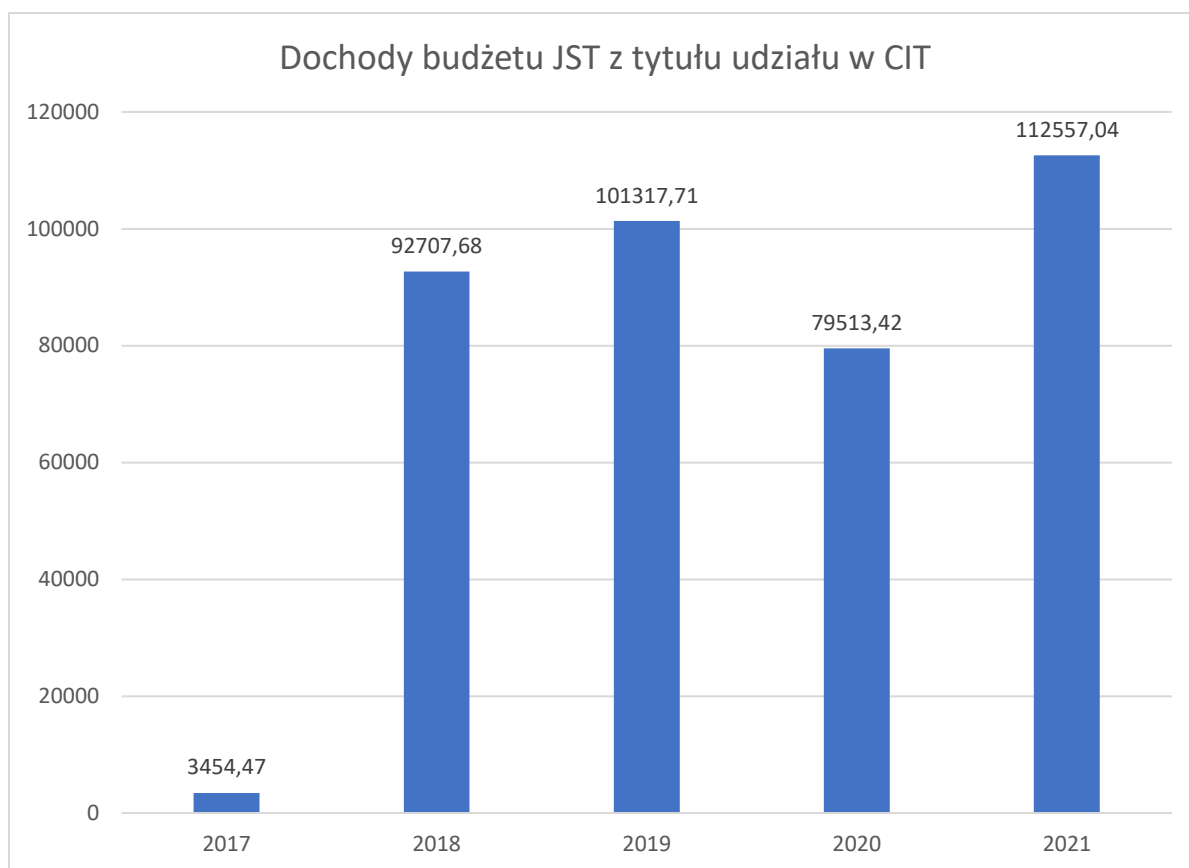
Na całość dochodów własnych gminy Tłuszcz składają się m.in.: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie gminy oraz od osób prawnych

mających siedzibę na jej terenie. Na wykresie 39 przedstawiono wpływy z podatków od osób fizycznych – w latach 2017–2021 udziały te wzrastały i w 2021 roku osiągnęły wartość 20 810 920,00 zł.

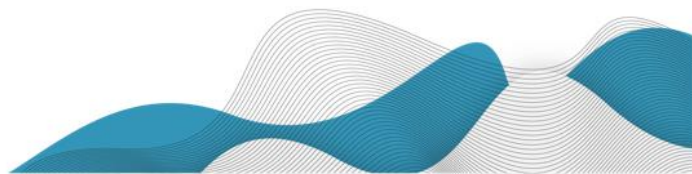
Rysunek 29: Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Monitoru rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwaju.pl/dashboard?city=3562&area=32&subarea=345>

Wpływy z podatku dochodowego od osób prawnych od 2017 roku w gminie Tłuszcz ulegały systematycznemu wzrostowi (wyjątek stanowi 2020 rok). W 2017 wpływy te wynosiły 3 454,47 zł, natomiast w 2021 roku - 112 557,04 zł.

Rysunek 30: Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT. Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=32&subarea=345>

V DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ

V.1. Położenia administracyjne i warunki przestrzenne Gminy

Powiat wołomiński znajduje się w centralnej części województwa mazowieckiego i graniczy z powiatami ziemskimi: legionowskim, wyszkowskim, węgrowskim oraz mińskim. Siedzibą powiatu jest miasto Wołomin. W skład powiatu wchodzi dwanaście gmin:

- miejskie: Kobyłka, Marki, Ząbki, Zielonki,
- miejsko-wiejskie: Jadów, Radzymin, Tuszcz, Wołomin,
- wiejskie: Dąbrówka, Klembów, Poświętne, Strachówka,
- miasta: Kobyłka, Jadów, Marki, Radzymin, Tuszcz, Wołomin, Ząbki, Zielonka.

Powiat wołomiński zajmuje powierzchnię 953,56 km².

Rysunek 31: Powiat wołomiński, źródło: opracowanie własne.

Rysunek 32: Województwo mazowieckie z podziałem na gminy. Źródło: opracowanie własne.

Przez teren powiatu przebiegają drogi krajowe (S8, 50), drogi wojewódzkie (nr 631, 634, 635, 636, 625), a także linie kolejowe (nr 6, 449, 21, 10, 29, 13, 513)²⁶.

Powiat	zamieszkuje	270 560
mieszkańców	(wg danych	
	statystycznych z 2021 r.), z czego miasta	
zamieszkuje	191 757 osób.	Gęstość

²⁶ Zob. Oficjalna strona powiatu wołomińskiego: <https://samorząd.gov.pl/web/powiat-wołomiński/o-powiecie> [dostęp: 24.05.2023].

zaludnienia w powiecie to 283,7 os/km²²⁷.

Gmina Tłuszcz położona jest w północno - wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie wołomińskim, w odległości ok. 50 km od centrum Warszawy. Jest to gmina miejsko-wiejska o powierzchni 103 km². Gmina Tłuszcz graniczy z gminami Dąbrówka, Jadów, Klembów, Poświętne, Strachówka (w powiecie wołomińskim) oraz Zabrodzie (powiat wyszkowski). Przez teren gminy przebiegają drogi wojewódzkie (nr 636, 634), drogi

powiatowe (nr 4320W, 4325W, 4326W, 4328W, 4329W, 4330W, 4331W, 4332W, 4333W) oraz drogi gminne o łącznej długości ok. 260 km. Siedziba gminy znajduje się w mieście Tłuszcz. W skład gminy wchodzi 28 sołectw: Białki, Brzeziny, Chrzęsne, Dziecioły, Franciszków, Grabów, Jadwinin, Jarzębia Łąka, Jasienica, Jaźwie, Kozły, Kury, Łysobyki, Miase, Mokra Wieś, Pawłów, Postoliska, Pólko, Rudniki, Rysie, Stasinów, Stryjki, Szczepanek, Szymanówek, Wagan, Waganka, Wólka Kozłowska oraz Zalesie²⁸.

---

²⁷ Dane Głównego Urzędu Statystycznego za 2021 rok.

²⁸ Por. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz*, dz. cyt., s. 11-12, 41-50.

Rysunek 33: Gmina Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne.

V.2. Uwarunkowania geograficzne Gminy

Teren gminy Tłuszcz stanowi część Równiny Wołomińskiej, która jest płaskim obszarem nizinym. Region graniczy od północy z Doliną Dolnego Bugu, od zachodu z Kotliną

Warszawską i Doliną Środkowej Wisły, od południa z Równiną Garwolińską, a od wschodu z Wysoczyzną Kałuszyńską, Obniżeniem Węgrowskim i Wysoczyzną Siedlecką. Przez znaczną część gminy przepływa rzeka Cienka, która jest dopływem rzeki Rządzy,

która z kolei uchodzi do Zalewu Zegrzyńskiego. Dopływami Cienkiej są m.in. Borucza i Rynia. Na terenie gminy Tłuszcz nie występują udokumentowane złoża kopalin oraz kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla. W obszarze gminy dominują gleby słabe klas V i VI (86,3% gruntów rolnych) - są to kompleksy gleb bielcowych i brunatnych. Większy kompleks lepszych gleb (klas IVa i IVb) występuje jedynie w północnej części gminy (rejon Postoliska) - 13,4%, gleb klasy IIIB jest jedynie 0,3%. W dnach dolin występują płytkie mady oraz gleby murszowo-mineralne i murszowate, nieliczne torfy²⁹.

Na obszarze gminy Tłuszcz występują duże obszary terenów leśnych (około 15,6% gminy), są to w przewadze lasy sosnowe. Ponad 100 drzew objętych jest ochroną prawną (uzyskały status pomników przyrody lub stanowią relikty zabytkowych parków podworskich). Dużą wartość przyrodniczą stanowią kompleksy leśne w części wschodniej i południowo-wschodniej gminy, ze względu na ich położenie w obrębie pasma leśnego ciągnącego się od Rządzy po Bug

(dawna Puszcza Sulejowska i Jadowska), które łączy się z Puszczą Kamieniecką na północy i dalej z Puszczą Białą. Drugim naturalnym ciągiem ekologicznym oraz nośnikiem bioróżnorodności jest dolina rzeki Cienkiej, gdzie znajdują się liczne siedliska ptactwa i zwierzyny, w tym gatunków chronionych. Do niewątpliwych walorów przyrodniczych gminy należy także półnaturalny krajobraz rolniczy, gdzie zachowały się elementy polskiego rolnictwa i kształtowanych przez nie ekosystemów (nie spotykanych już w innych częściach Europy)³⁰.

Obszarami skupiającymi największą liczbę zwierząt są większe kompleksy leśne we wschodniej i południowej części gminy. Występują tam liczne gatunki ptaków oraz ssaków, takich jak np. wiewiórki, jeże, lisy, sarny, dziki i łosie. Na terenie gminy znajduje się 19 siedlisk bociana białego oraz siedliska bobrów w dolinie rzeki Cienkiej i Boruczanki. Gmina Tłuszcz znajduje się poza systemem przyrodniczych obszarów chronionych (nie występują tutaj parki narodowe, parki krajobrazowe ani obszary chronionego krajobrazu).

---

²⁹ Tamże, s. 17-19.

³⁰ Tamże, s. 20.

W obszarze gminy nie wyznaczono obszarów Natura 2000. Gmina wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego (LKP) „Lasy Warszawskie” oraz w skład Zielonych Płuc Polski³¹.

V.3. Komunikacja i transport

Przez gminę Tuszcz przebiegają drogi o znaczeniu krajowym:

- drogi wojewódzkie:
  - nr 636 - Wola Rasztowska - Wólka Kozłowska - Jadów - Zawiszyn
  - nr 634 - Warszawa - Zielonka - Wołomin - Miąse - Tuszcz - Wólka Kozłowska
- drogi powiatowe:
  - nr 4320W - Kozły - Dręszew
  - nr 4325W - przejazd kolejowy w Tuszczu - Przykory (powiat wyszkowski) - Adelin (powiat wyszkowski)
  - nr 4326W - Mokra Wieś - Obręb (powiat wyszkowski)
  - nr 4328W - Postoliska - Chrzęsne - Sulejów - Wujówka - Piaski - (Strachówka - Osęka, granica powiatu)
  - nr 4329W - Tuszcz - Białki - Równe

- nr 4330W - Miąse - Sulejów - Jadów do drogi wojewódzkiej nr 636
- nr 4331W - Dziecioły - Łysobyki - Jażwie
- nr 4332W - Miąse - Międzyłes
- nr 4333W - Szczepanek - Międzyłes - Papiernia, granica powiatu

- drogi gminne

Sieć dróg gminnych to ok. 260 km tras, w tym ponad 200 km przebiega poza granicami administracyjnymi miasta.

Największe znaczenie w komunikacji zbiorowej na terenie gminy Tuszcz posiada komunikacja kolejowa. Przez teren gminy przebiegają linie kolejowe:

- nr 10: Legionowo - Radzymin - Tuszcz
- nr 6: Warszawa - Tuszcz - Białystok - Sokółka
- nr 29: Warszawa - Tuszcz - Ostrołęka.

Przystanki PKP zlokalizowane są w następujących miejscowościach: Jarzębia Łąka, Jasienica, Chrzęsne, Mokra Wieś i Tuszcz. Komunikacja kolejowa pozwala na dogodne połączenie zarówno z Warszawą oraz innymi ważniejszymi miejscowościami w regionie. Komunikacja autobusowa

---

³¹ Tamże, s. 20-23.

odgrywa mniejszą rolę, ale umożliwia połączenia w obrębie gminy i powiatu oraz dalej do Warszawy i innych miejscowości. Świadczona jest głównie przez prywatnych przewoźników³².

V.4. Infrastruktura techniczna

Sieć kanalizacyjna i wodociągowa

W Gminie Tłuszcz znajdują się dwie oczyszczalnie ścieków :

- Mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków przy ul. Wiejskiej 56 – oczyszczająca ścieki dopływające siecią kanalizacyjną oraz ścieki dowożone taborem asenizacyjnym.

- Kontenerowa oczyszczalnia ścieków przy ul. Parkowej 3 – oczyszczalnia oparta na technologii zanurzanych złóż tarczowych odbierająca ścieki z dwóch komunalnych budynków wielorodzinnych położonych przy ul. Parkowej.

Długość sieci kanalizacji sanitarnej na terenie gminy Tłuszcz wynosi ok. 35 km, na sieci znajduje się 25 pompowni ścieków. Na obszarze gminy podłączonych do kanalizacji jest

1093 budynków mieszkalnych, budynków zbiorowego zamieszkania oraz innych obiektów, w tym na terenie miasta – 1073, na obszarach wiejskich – 20. W 2021r. wybudowano 188 nowych przyłączy do sieci kanalizacyjnej³³.

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę miasta Tłuszcz i niektórych wsi gminy jest wodociąg miejski. Na nieobjętym wodociągami obszarze w dużej mierze woda do spożycia pobierana jest z indywidualnych ujęć wody³⁴. Na terenie Gminy Tłuszcz znajdują się cztery stacje uzdatniania wody:

- SUW Kozły
- SUW Łysobyki
- SUW Postoliska
- SUW Wąska w Tłuszczu.

Łączna długość sieci wodociągowej na terenie Gminy wynosi 118,1 km, w mieście funkcjonuje 56,3 km sieci, na wsi – 61,8 km. Liczba czynnych przyłączy wodociągowych do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania oraz innych obiektów wynosi 3436, w tym na obszarze miejskim – 2051, a na obszarze

³² Tamże, s. 41-50, 125.

³³ Zob. *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za 2021 rok*, dz. cyt., s. 171.

³⁴ Zob. *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz*, dz. cyt., s. 51.

wiejskim - 1385. Jakość wody przeznaczonej do spożycia poddawana jest regularnej kontroli wewnętrznej oraz zewnętrznej³⁵.

Zaopatrzenie w paliwa gazowe

Na terenie gminy, na północny-zachód od miasta Tłuszcz znajduje się gazociąg średniego ciśnienia. Długość czynnej sieci gazowej w gminie Tłuszcz na koniec 2021 roku wynosiła 109 918 m. 54,5% ludności korzystało z instalacji gazowej. Liczba czynnych przyłączy do budynków ogółem (mieszkalnych i niemieszkalnych) wynosiła 2 658

sztuk, w tym w budynkach mieszkalnych - 2 554 szt. Na terenie gminy odbiorcami gazu było 3 177 gospodarstw domowych, a 2 085 odbiorców ogrzewało mieszkania gazem. Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe w 2021 roku wynosiło 38 282,1 MWh. Z sieci gazowej korzystają odbiorcy w mieście Tłuszcz oraz w niektórych wsiach, między innymi w Jasienicy i Jadwininie. Jak pokazuje poniższa tabela, w ostatnich latach wrasta liczba odbiorców instalacji gazowej, długość sieci gazowej oraz zużycie gazu.

	2017	2018	2019	2020	2021
Długość czynnej sieci gazowej (m)	99 341	100 301	103 702	105 913	109 918
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	24,2	28,5	32,6	48,8	54,5
Liczba czynnych przyłączy do budynków ogółem (szt.)	2 221	2 290	2 420	2 528	2 658
Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych (szt.)	2 152	2 210	2 337	2 468	2 554
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) – szt.	1 289	1 523	1 769	2 801	3 177
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe) ogrzewający mieszkania gazem (szt.)	1 117	1 382	1 615	1 777	2 085
Zużycie gazu przez gospodarstwa domowe (MWh)	27 571,6	26 508,5	27 869,2	31 399,2	38 282,1

Tabela 19: Dane dotyczące instalacji gazowej na terenie Gminy Tłuszcz, źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

³⁵ Zob. Raport o stanie Gminy Tłuszcz za 2021 rok, dz. cyt., s. 171-172.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

Energia elektryczna dla gminy dostarczana jest przez PGE Dystrybucja S.A.. Na terenie gminy znajduje się jedna stacja transformatorowa 110/15kV (położona w mieście Tłuszcz), która za pomocą kablowo-napowietrznej sieci zasilająco-rozdzielczej o napięciu 15kV doprowadza energię elektryczną do poszczególnych budynków. Sieć jest obsługiwana przez Zakład

Energetyczny Warszawa-Teren S.A. RE Wyszków³⁶. W 2021 roku na terenie Gminy Tłuszcz było 2888 odbiorców energii elektrycznej. Zużycie energii wynosiło 6 855,75MWh, a zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca 854,31 kWh. Analiza danych GUS wskazuje na stały wzrost liczby odbiorców energii elektrycznej. Roczne wykorzystanie energii elektrycznej przez poszczególnych odbiorców ulega wahaniom.

	2017	2018	2019	2020	2021
odbiorcy energii elektrycznej (szt.)	2 846	2 827	2 845	2 872	2 888
zużycie energii elektrycznej (MWh)	7 237,05	7 272,35	6 963,36	7 101,05	6 855,75
zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca (kWh)	894,90	892,42	853,77	878,95	854,41

Tabela 20: Dane dotyczące energii elektrycznej na terenie Gminy Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

³⁶ Zob. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz, dz. cyt., s. 53.

V.5. Gospodarowanie odpadami

W Gminie Tłuszcz znajduje się Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) na terenie Zakładu Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Tłuszczu przy ul. Wiejskiej 56. Do Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych bezpłatnie przyjmowane są segregowane odpady komunalne dostarczane przez właścicieli nieruchomości zamieszkałych z terenu Gminy Tłuszcz³⁷. W latach 2021-2022 odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości objętych gminnym systemem był realizowany przez firmę Progres Maciej Borowiecki z siedzibą przy ul. Krasickiego 44 A, 05-070 Zielonka, wybranej w trybie przetargu

nieograniczonego. Gmina Tłuszcz kontynuowała bezpłatną zbiórkę przeterminowanych i niewykorzystanych leków. Można było je wrzucać do specjalnych pojemników, które zostały umieszczone w aptekach na terenie Gminy Tłuszcz³⁸.

W tabeli poniżej znajduje się wykaz danych na temat zebranych selektywnie odpadów komunalnych z terenu Gminy Tłuszcz w latach 2017-2021. Liczba odpadów w większości kategorii ulegała wahaniom, bez wyraźnej tendencji spadkowej czy wzrostowej. Wyraźny wzrost liczby odpadów można zauważyć wśród odpadów w kategorii „Pozostałe”, spadek natomiast – wśród tworzyw sztucznych.

---

³⁷ Zob. oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Punkt selektywnej zbiórki”, <https://www.tluszcz.pl/strona-3325-punkt-selektywnej-zbiorki.html> [dostęp: 25.05.2023].

³⁸ Zob. Gmina Tłuszcz, *Analiza stanu gospodarki odpadami w Gminie Tłuszcz za rok 2022*, Tłuszcz 2023, s. 4

Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	2017	2018	2019	2020	2021
Papier i tektura	95,22	181,51	84,34	112,71	42,18
Szkło	218,37	Bd	250,80	333,94	57,22
Opakowania z tworzyw sztucznych	117,48	312,10	260,71	bd	28,88
Metale	37,98	30,18	20,58	bd	Bd
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	18,18	26,32	47,76	21,31	15,46
Zmieszane odpady opakowaniowe	114,70	36,19	102,45	559,99	315,87
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne - niebezpieczne	8,16	12,49	23,18	1,52	7,53
Odpady ulegające biodegradacji	402,65	530,59	175,56	262,88	976,07
Odpady wielkogabarytowe	142,48	137,86	111,81	108,72	333,34
Pozostałe	bd	29,95	21,92	17,26	176,44
Ogółem	1 147,15	1 285,01	1 075,93	1 416,81	1 945,46

Tabela 21: Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t). Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

VI BADANIE ANKIETOWE

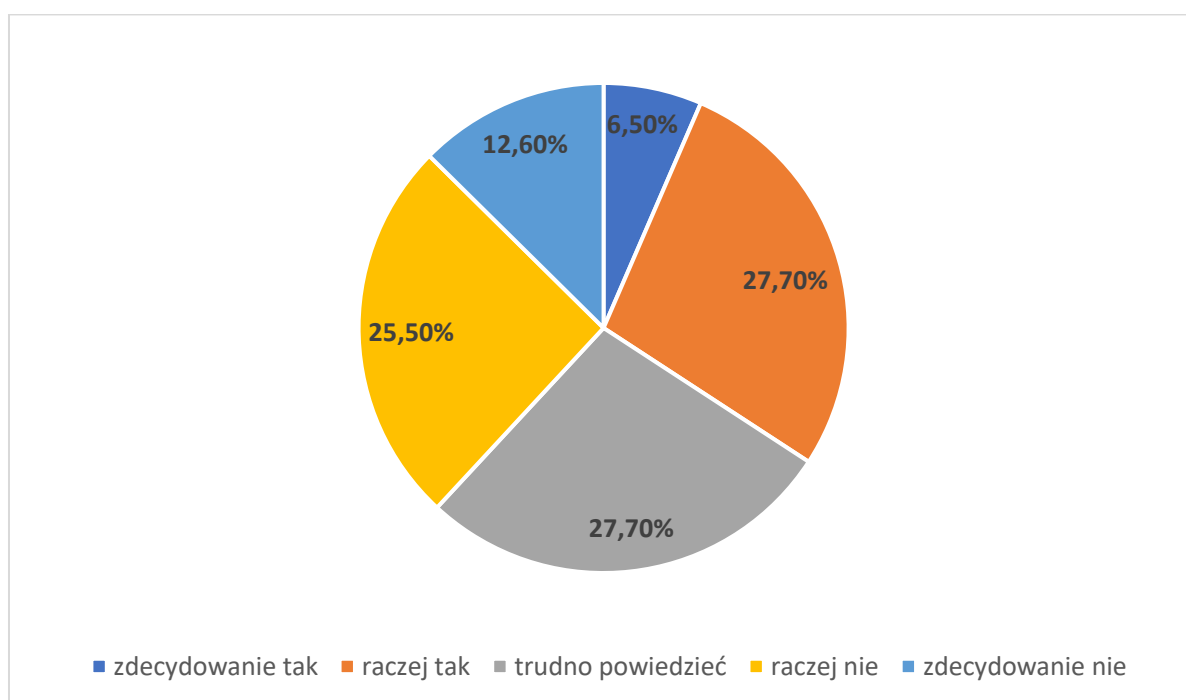

VI.1. Wyniki badania ankietowego

Aby mieć bardziej szeroki obraz problemów Gminy z punktu widzenia jej mieszkańców, udostępniono ankietę online na temat warunków życia

w Gminie. Ankieta zawierała 19 pytań jednokrotnego i wielokrotnego wyboru. Do próby włączono 278 respondentów. Poniżej przedstawiono wyniki otrzymanych odpowiedzi.

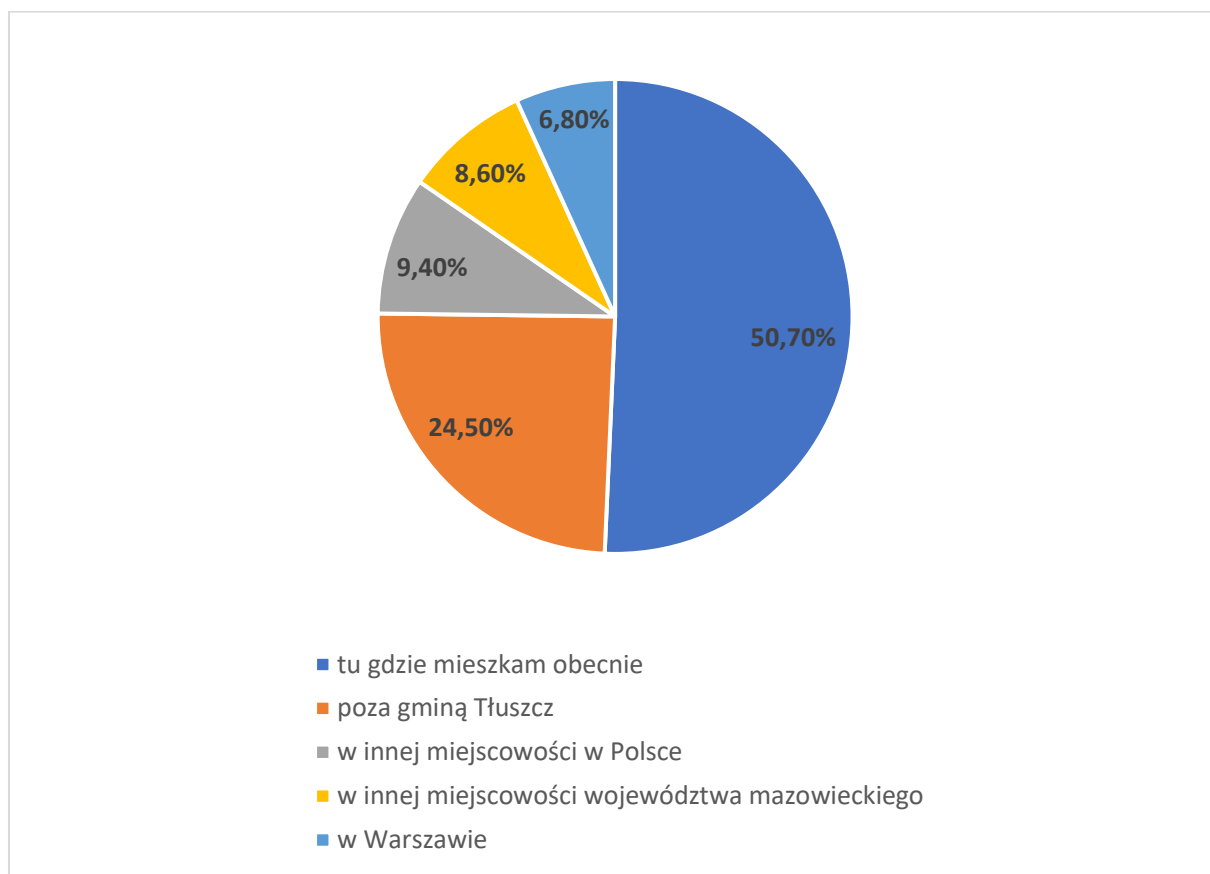
1. Czy uważa Pani / Pan, że Gmina Tłuszcz jest dobrym miejscem do życia?

Większość respondentów – 27,7% wskazała, że Gmina Tłuszcz jest raczej dobrym miejscem do życia. Taki sam odsetek ankietowanych nie ma

sprecyzowanego zdania na ten temat. W przeciwny sposób myśli 38,1% badanych.

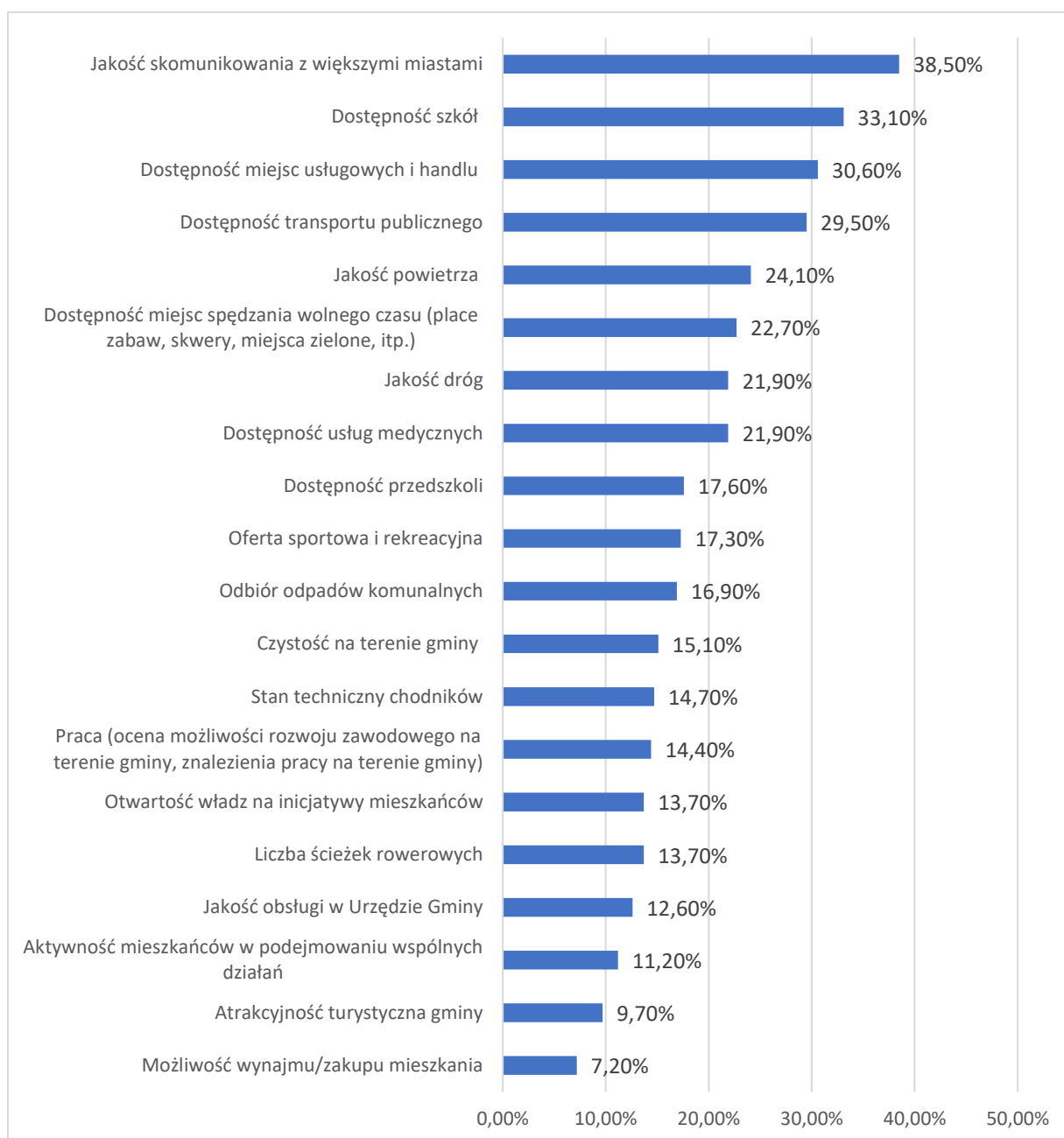
2. Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby/chciałby Pani/Pan mieszkać?

Większość ankietowanych - 50,7% podjęłaby decyzję o pozostaniu w swoim miejscu zamieszkania w perspektywie najbliższych 5 lat. 49,3% respondentów chciałoby się

przeprowadzić, w tym 24,5% - poza gminę Tłuszcz, 9,4% - do innej miejscowości w Polsce, 8,6% - do innej miejscowości województwa mazowieckiego, a 6,8% - do Warszawy.

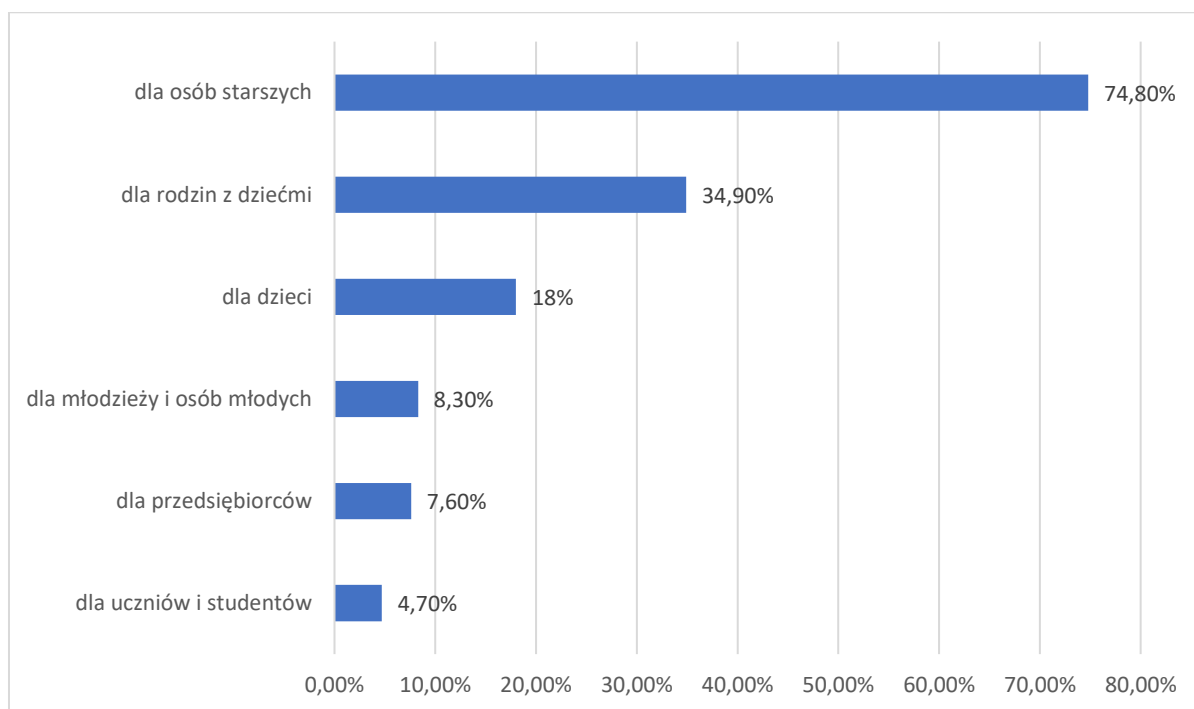
3. Co szczególnie wpływa na jakość życia w Gminie Tłuszcz?

Ankietowani stwierdzili, że na jakość życia w Gminie Tłuszcz wpływa szczególnie jakość skomunikowania z większymi miastami (38,5% respondentów), dostępność szkół (33,1%), a także dostępność miejsc

usługowych i handlu (30,6%). Ankietowani również często wskazywali na dostępność transportu publicznego (29,5%), dostępność miejsc spędzania wolnego czasu (22,7%) oraz jakość dróg (21,9%).

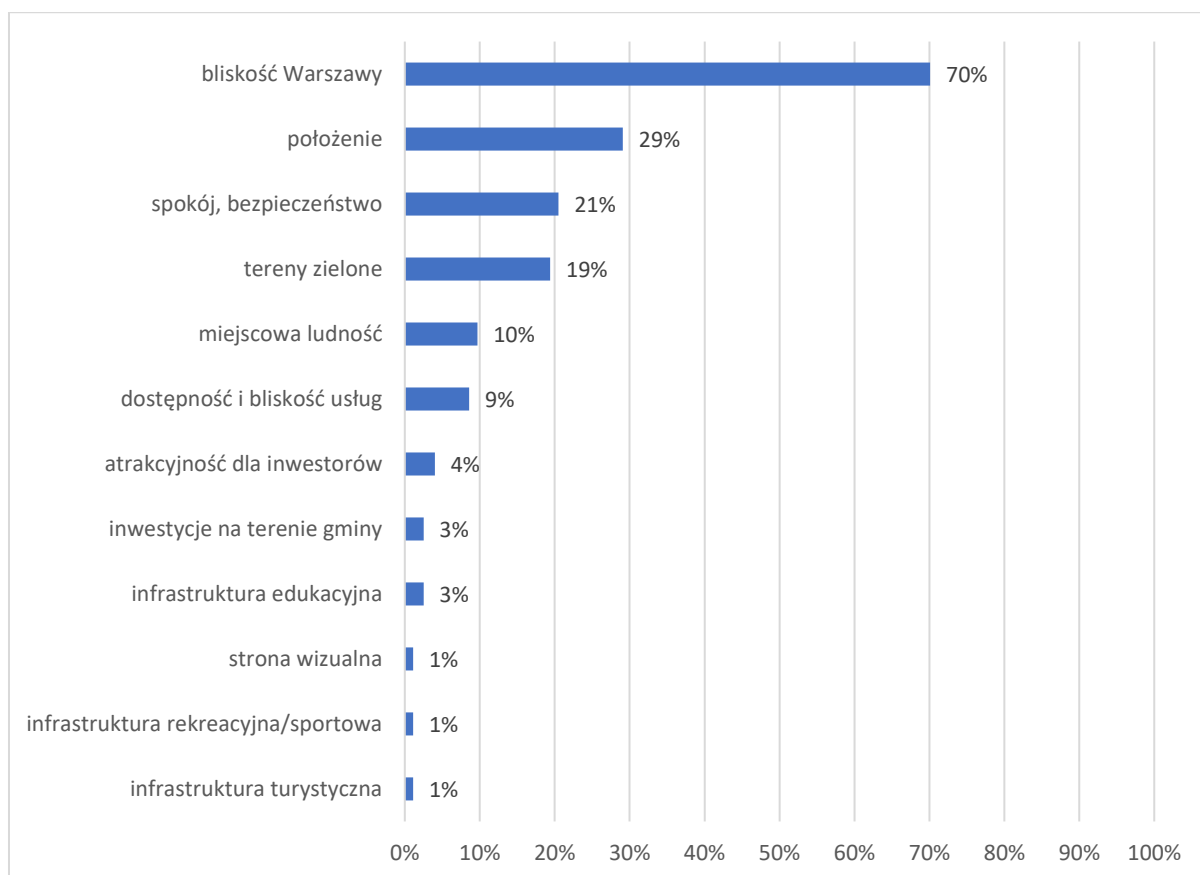
4. Dla kogo Pani/a zdaniem Gmina jest dobrym miejscem do życia?

Zdecydowana większość ankietowanych stwierdziła, że Gmina Tłuszcz jest dobrym miejscem do życia dla osób starszych (74,8%). Sporo osób wskazało również na rodziny z dziećmi

(34,9%) oraz dzieci (18%). Znacznie mniej osób wybrało odpowiedzi: „dla młodzieży i osób młodych” (8,3%) „dla przedsiębiorców” (7,6%) oraz „dla uczniów i studentów” (4,7%).

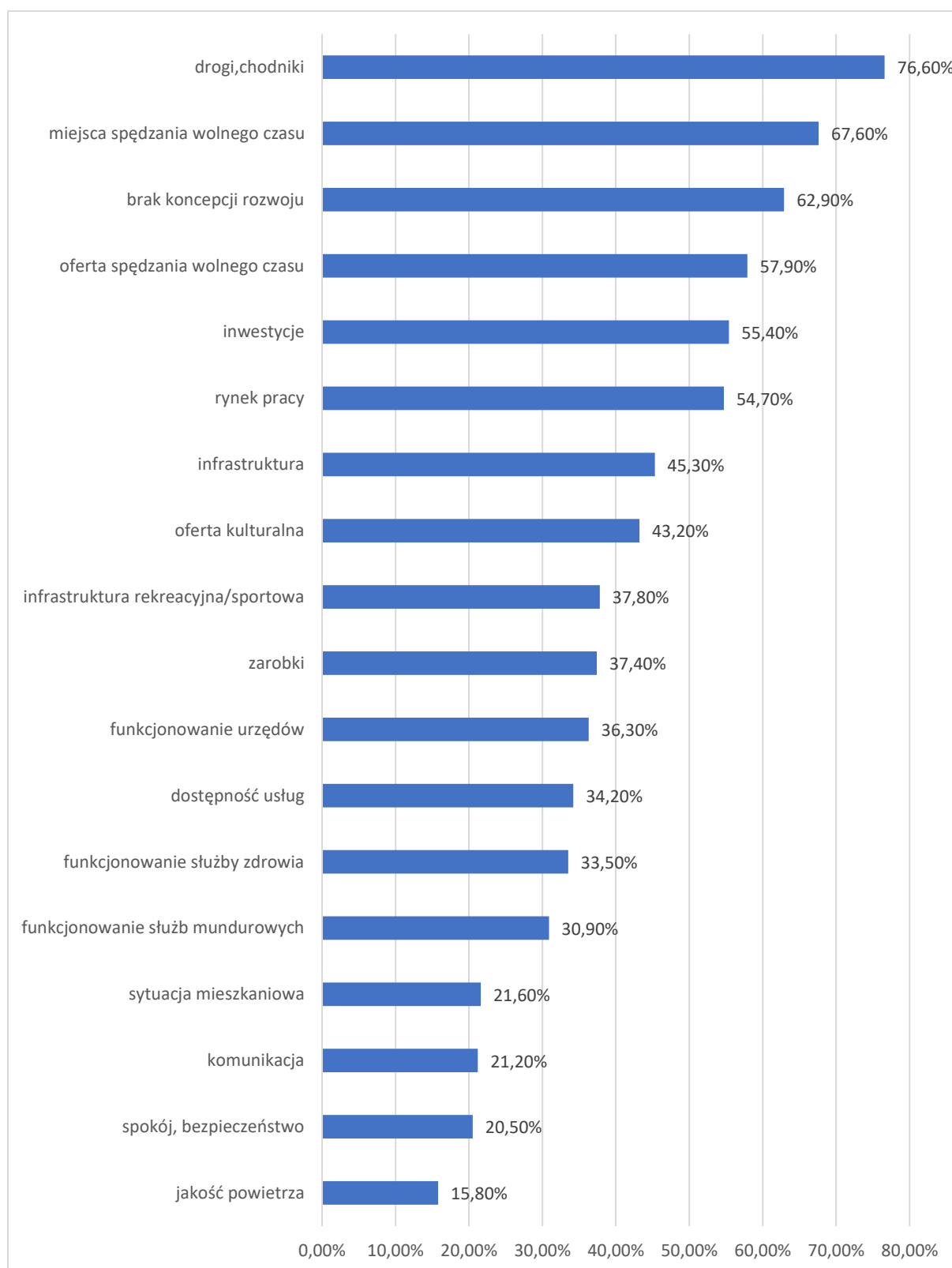
5. Co jest Pani/Pana zdaniem największym potencjałem, mocną stroną gminy Tłuszcz?

Blisko 56% respondentów za największy atut Gminy Tłuszcz uważa połączenia drogowe i kolejowe (70,9%), bliskość Warszawy (70,1%), a także położenie (29,1%) oraz spokój i bezpieczeństwo (20,5%). Mocną stroną

Gminy są także tereny zielone (19,4%) oraz miejscowa ludność (9,7%). Potencjał Gminy jest upatrywany również w dostępności i bliskości usług (8,6%).

6. Co jest Pani/Pana zdaniem największym problemem, słabą stroną gminy Tuszcz?

Największymi problemami Gminy Tłuszcz zdaniem respondentów są: drogi i chodniki (76,6%), miejsca spędzania wolnego czasu (67,6%), brak koncepcji rozwoju (62,9%) oraz inwestycje (55,4%). Problematiczne są także kwestie związane z rynkiem pracy (54,7%), infrastrukturą (45,3%) oraz ofertą kulturalną (43,2%). Ankietowani skorzystali także z opcji wskazania innej odpowiedzi. Wśród wskazań znalazły się:

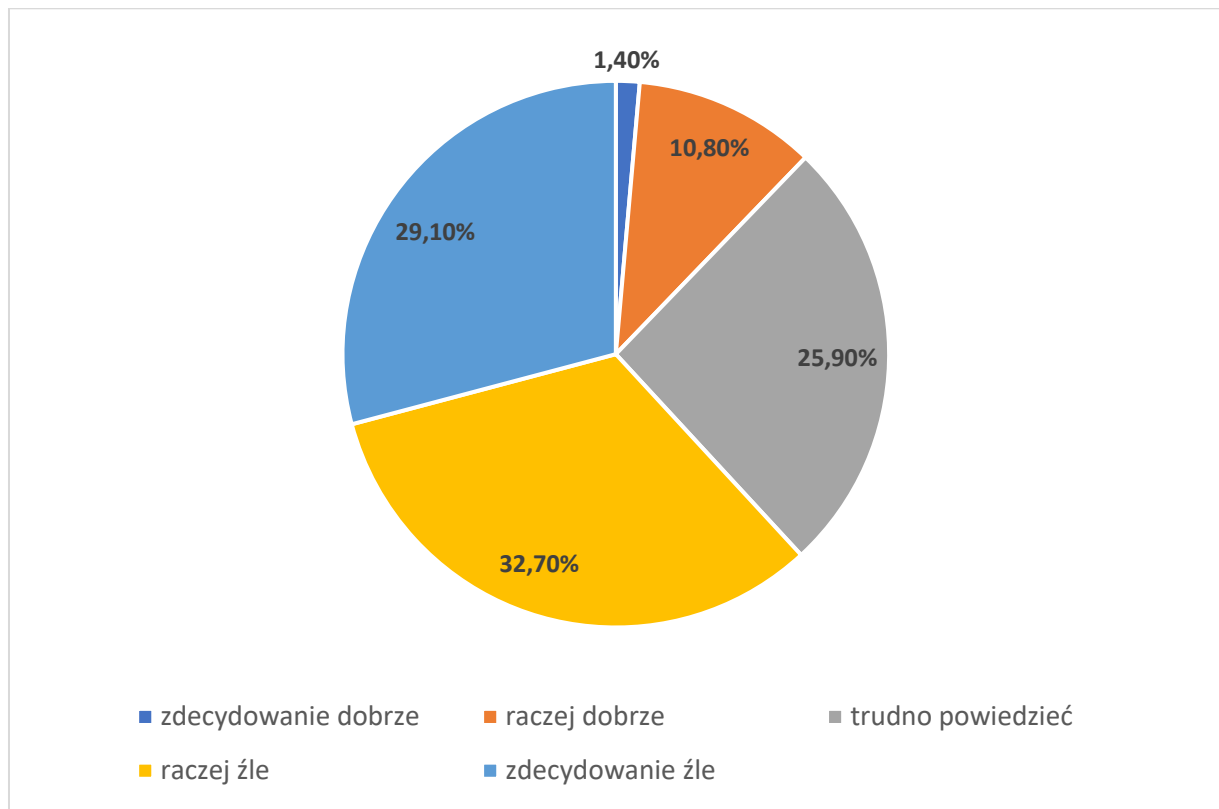
- brak ścieżek rowerowych,
- brak wystarczającej liczby żłobków i przedszkoli publicznych oraz konieczność zwiększenia liczby miejsc dla dzieci,
- niewystarczająca ilość przejść dla pieszych, zwłaszcza na ulicach

prowadzących do szkół oraz przedszkoli,

- brak miejsc do otwarcia własnego biznesu,
- brak dużych przedsiębiorstw dających miejsca pracy
- słaba jakość opieki nad bezdomnymi zwierzętami,
- odbiór odpadów,
- brak wspólnego biletu KM i ZTM (kosztowny dojazd do Warszawy),
- brak podjazdu dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich w Urzędzie Pocztowym oraz na wyższe kondygnacje Urzędu Miasta
- oraz mała liczba projektów dla mieszkańców.

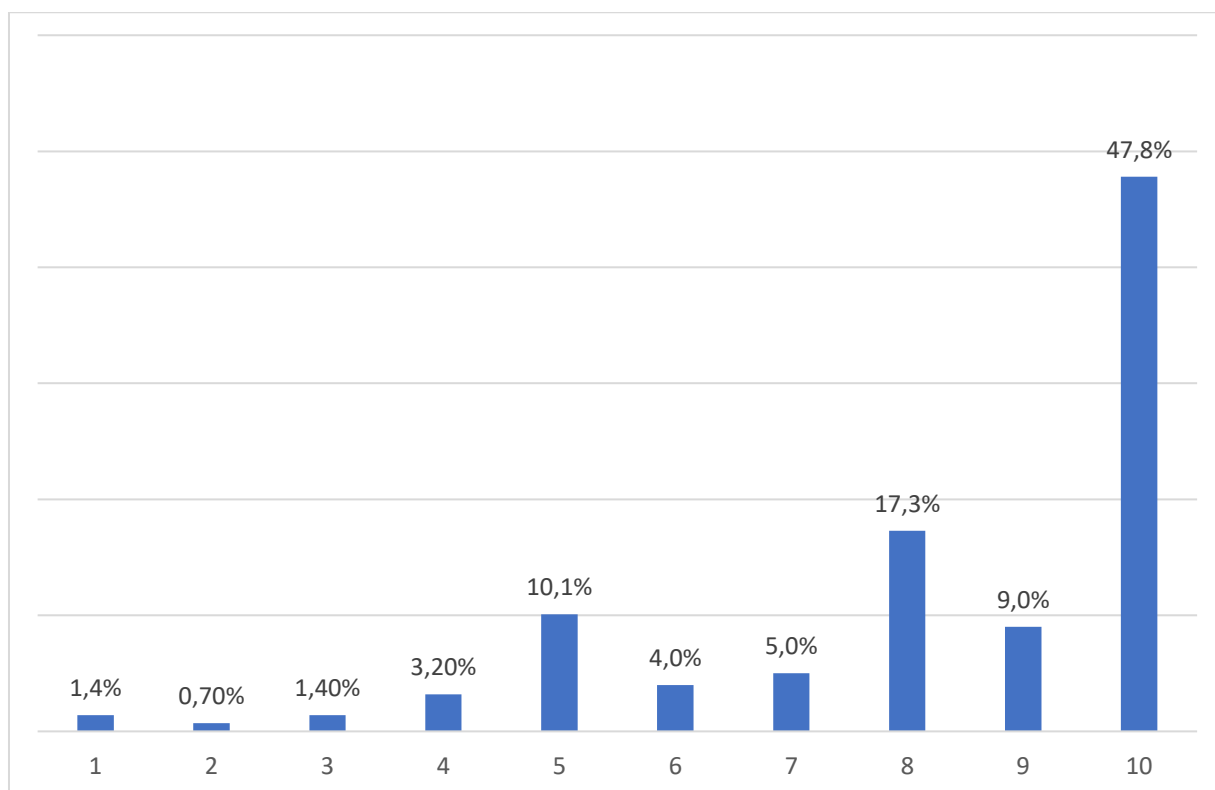
7. Jak ocenia Pani/Pan dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy?

61,8% badanych negatywnie ocenia dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy.

Ponad 25% ankietowanych nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat, a 12,2% ocenia ją pozytywnie.

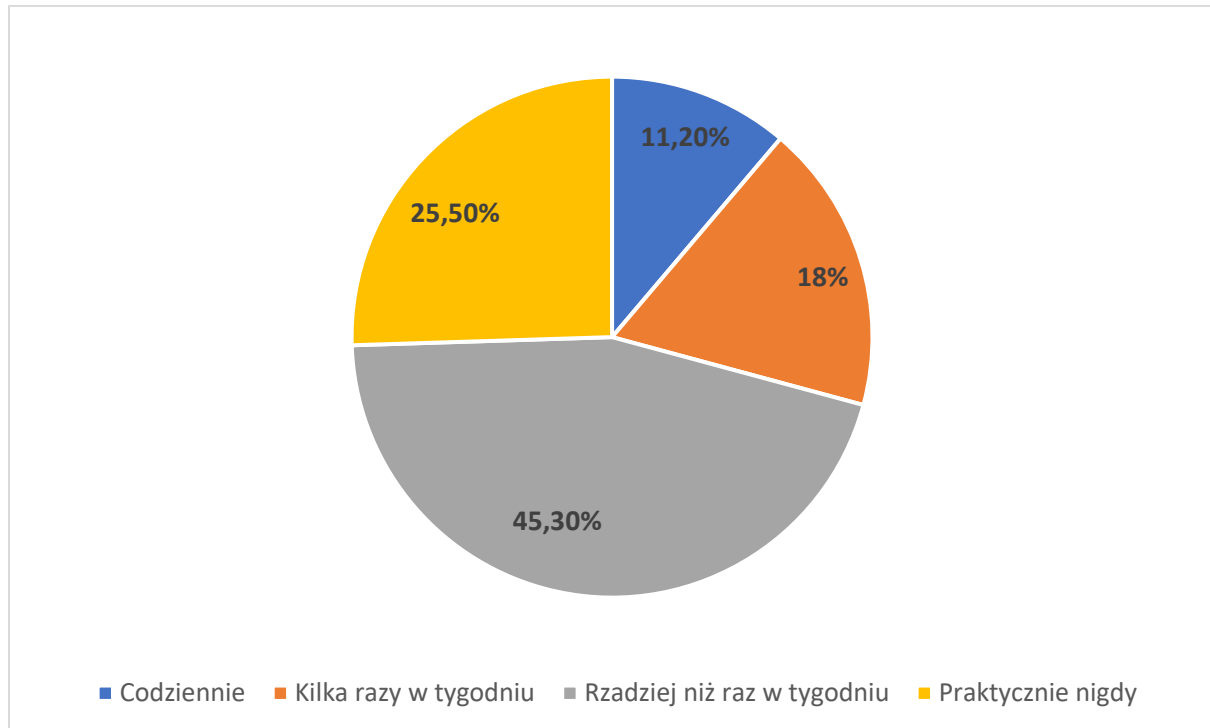
8. Czy plan rozwoju gminy Tłuszcz na najbliższe 10 lat powinien być raczej strategią kontynuacji, czy zupełnie nową strategią, opartą na innych priorytetach? Proszę wyrazić swoją opinię na 10-stopniowej skali, gdzie „1” oznacza strategię kontynuacji, a „10” zupełnie nową strategię rozwoju.

Największa liczba badanych uznała, że należy obrać zupełnie nową strategię rozwoju (47,8%). Około 1,4% respondentów uznało, że należy

zdecydowanie kontynuować obecną strategię, a 10% ankietowanych udzieliło odpowiedzi wskazującej na brak jednoznacznej opinii.

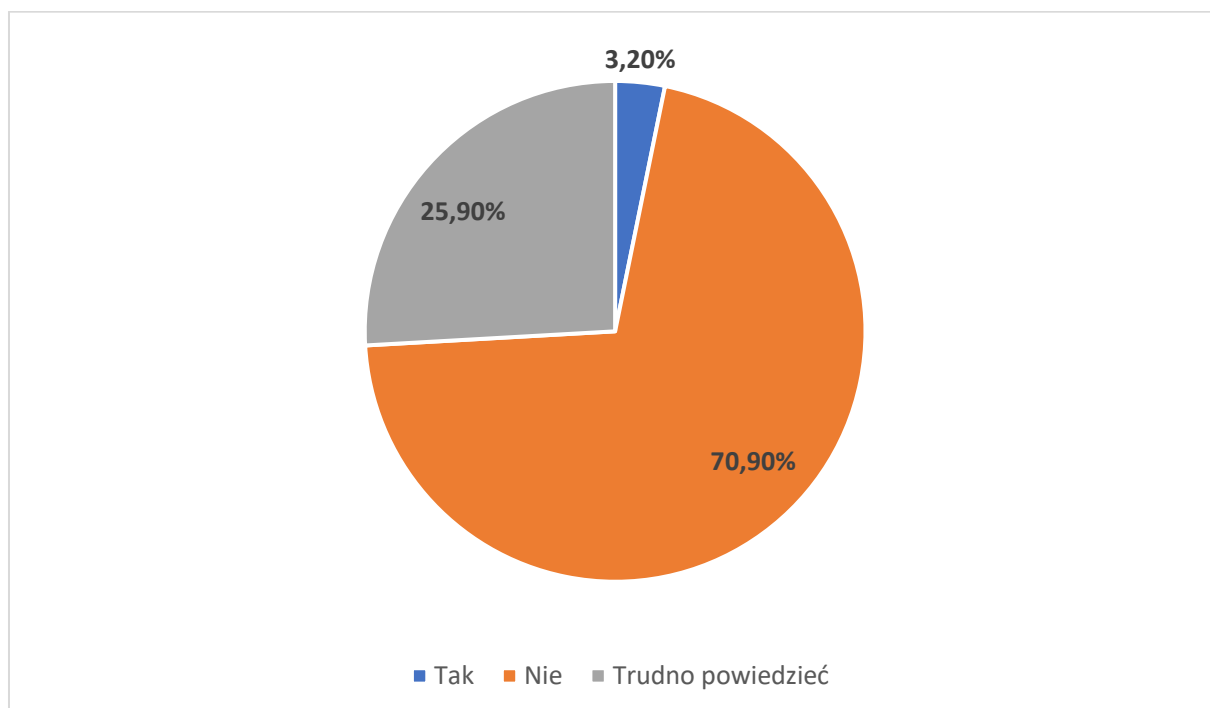
9. Jak często korzysta Pani/Pan z usług i instytucji publicznych na terenie Gminy Tłuszcz?

Większość ankietowanych – 45,3% rzadziej niż raz w tygodniu korzysta z usług i instytucji publicznych na terenie Gminy Tłuszcz, a 25,5%

respondentów praktycznie nigdy tego nie robi. 29,2% respondentów korzysta z nich codziennie lub kilka razy w tygodniu.

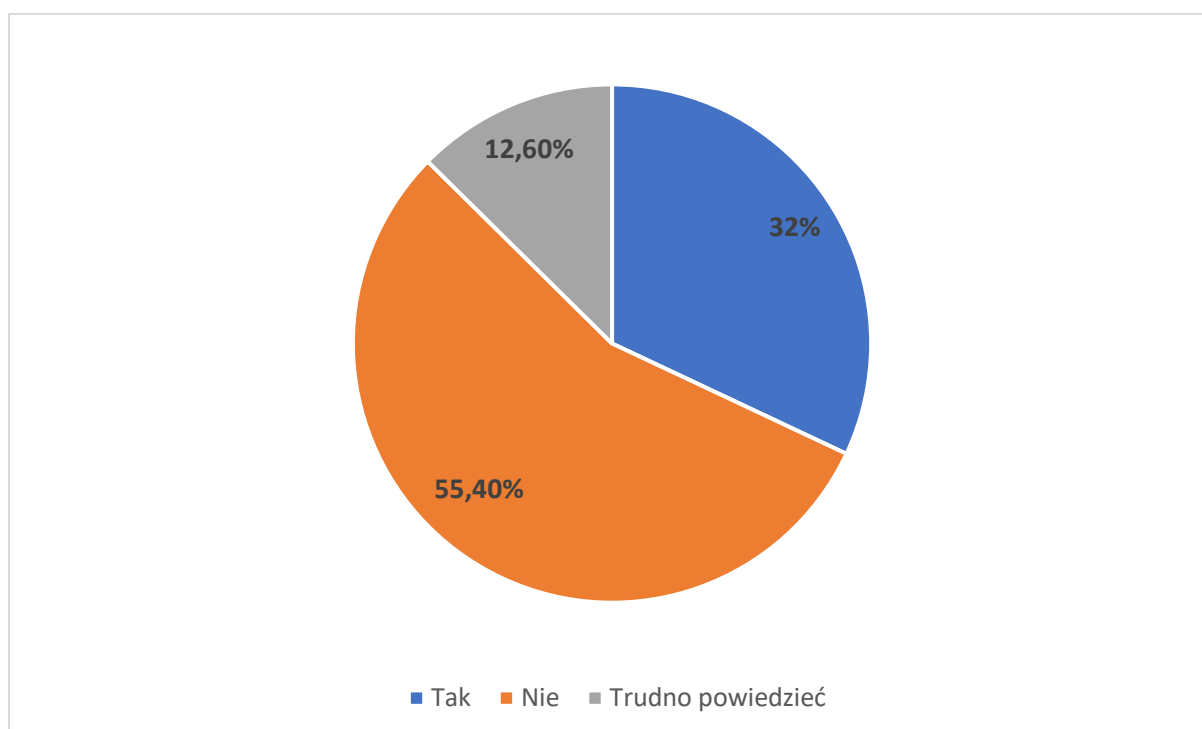
10. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest odpowiednia ilość miejsc pracy?

Zdecydowana większość badanych – 70,9% uważa, że w Gminie Tłuszcz brakuje odpowiedniej ilości miejsc pracy. Blisko 26% ankietowanych nie

ma jednoznacznej opinii na ten temat, a 3,2% stwierdziło, że liczba miejsc pracy jest wystarczająca.

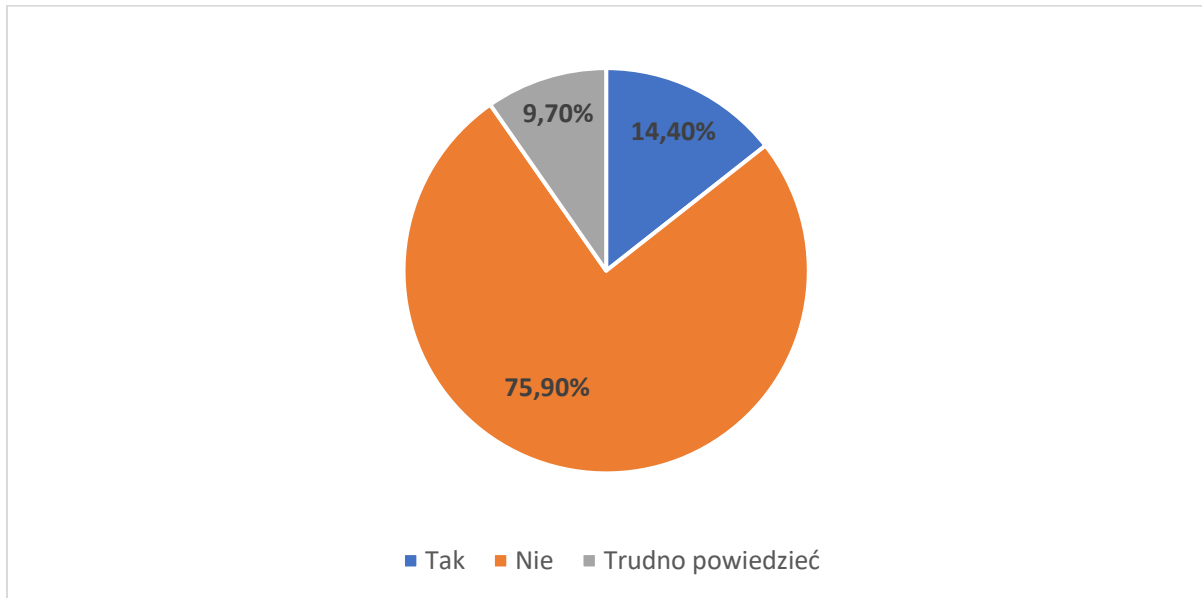
11. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest wystarczająca liczba miejsc parkingowych?

Ponad połowa badanych stwierdziła, że w gminie Tłuszcz nie ma wystarczającej liczby miejsc

parkingowych. 32% ankietowanych jest przeciwnego zdania, a 12,6% nie wyraziło jednoznacznej opinii.

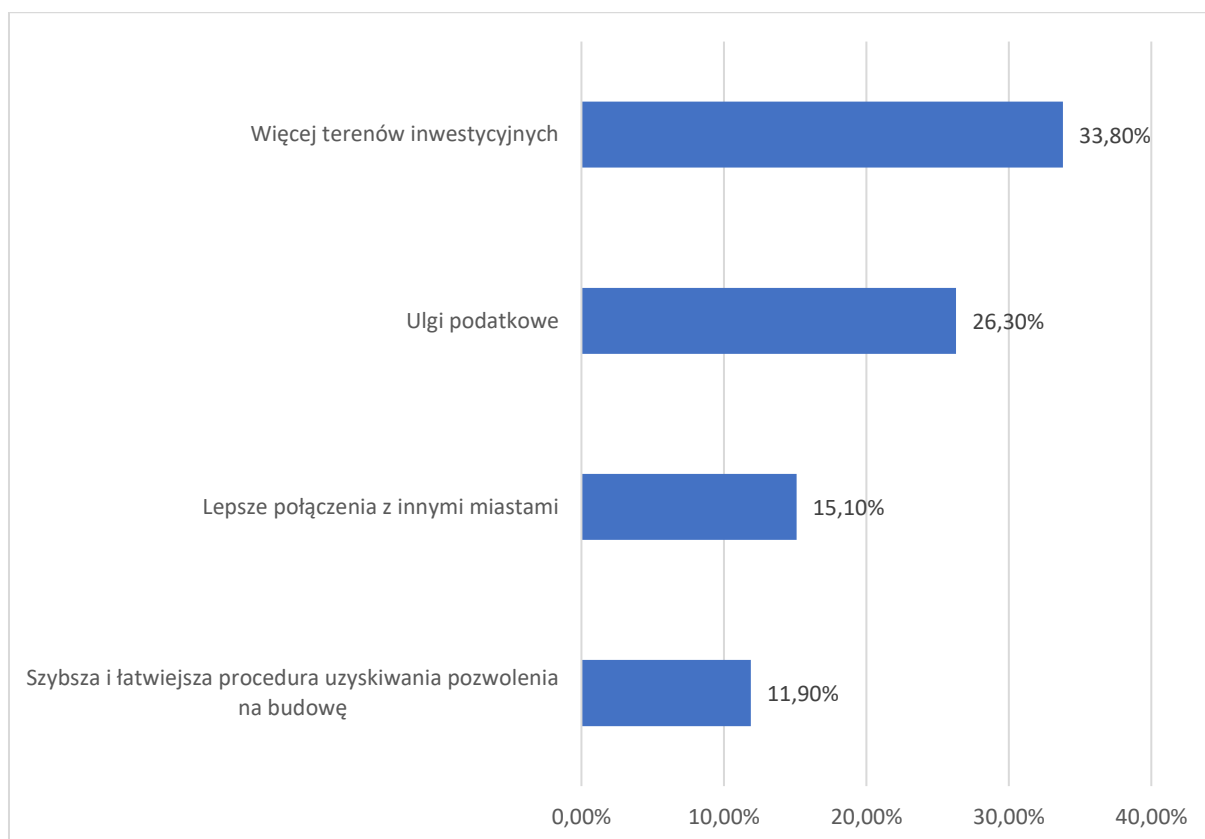
12. Czy uważa Pani/Pan, że w Gminie Tłuszcz jest wystarczająca ilość przestrzeni publicznej dla pieszych i rowerzystów?

Blisko 76% badanych stwierdziło, że w gminie Tłuszcz nie ma wystarczającej ilości przestrzeni dla

pieszych i rowerzystów. Przeciwnego zdania jest 14,4% ankietowanych.

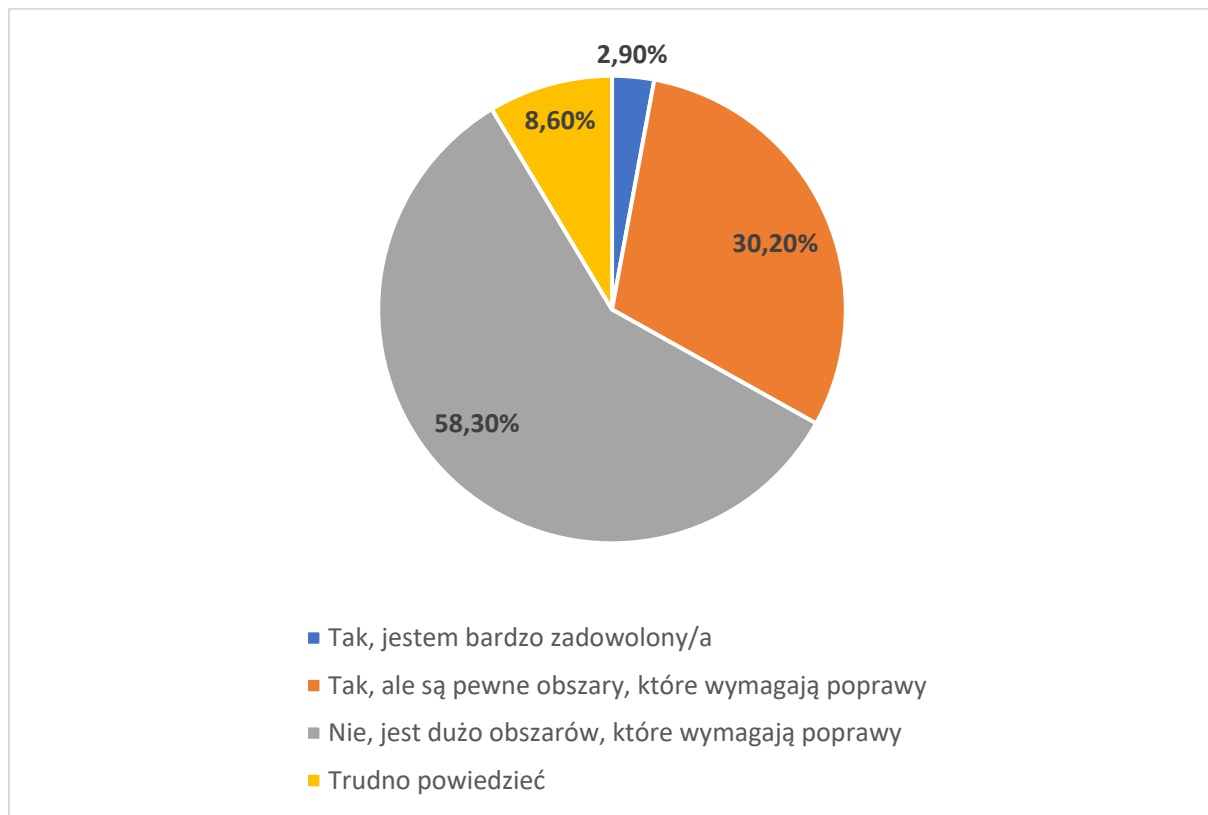
13. Co mogłoby zostać poprawione w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć więcej inwestorów?

Osoby, które wzięły udział w badaniu stwierdziły, że czynnikami, które mogłyby przyciągnąć więcej inwestorów na terenie Gminy Tłuszcz są przede wszystkim zwiększenie ilości terenów inwestycyjnych (33,8%) oraz ulgi podatkowe (26,3%). Ankietowani wskazali również na lepsze połączenia z innymi miastami (15,1%) oraz szybszą i łatwiejszą procedurę uzyskiwania pozwolenia na budowę (11,9%). Respondenci skorzystali również

z opcji dodania innej odpowiedzi. Wśród nich znalazły się m.in.: poprawa infrastruktury drogowej, utworzenie specjalnej strefy ekonomicznej, otwartość władzy na dialog, utworzenie większej ilości terenów zielonych i rekreacyjnych (np. parki, place zabaw), poprawa estetyki miasta, zachęta do odprowadzania podatków w gminie oraz utworzenie nowej strategii rozwoju gminy.

14. Czy jest Pani/Pan zadowolony/a z jakości usług publicznych na terenie Gminy Tłuszcz?

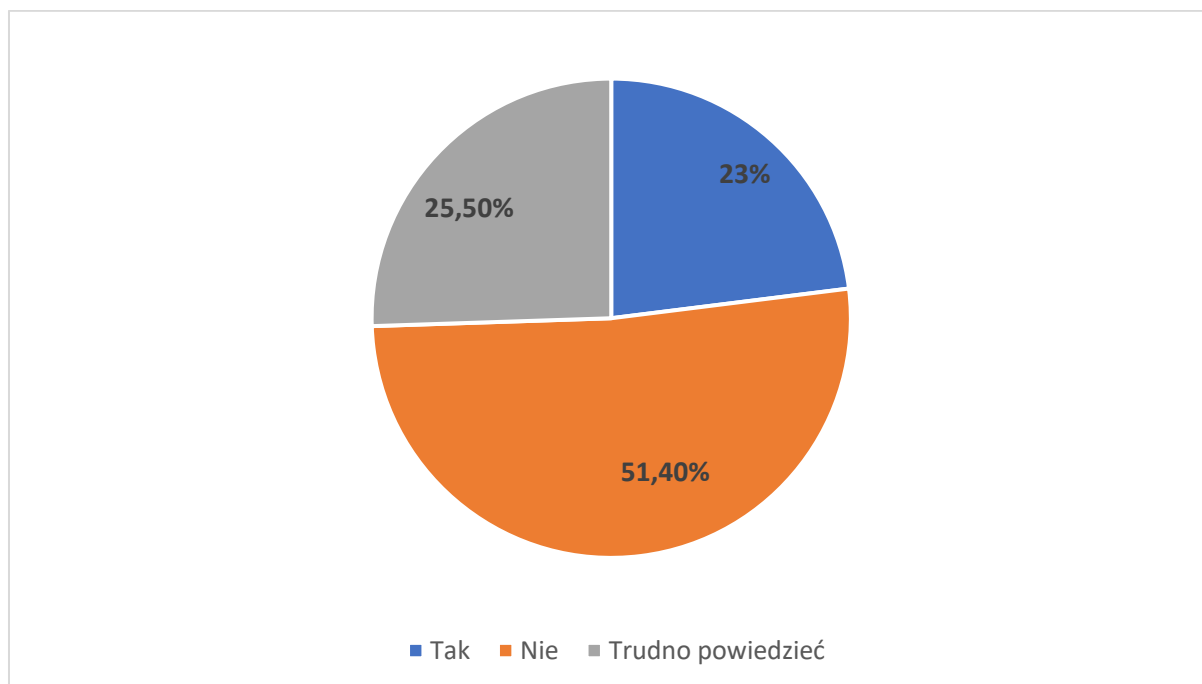

Większość osób poddanych badaniu (58,3%) stwierdziła, że nie jest zadowolona z jakości usług publicznych i jest dużo obszarów, które wymagają poprawy. 33,1% ankietowanych jest zadowolona

z jakości usług publicznych na terenie gminy Tłuszcz, przy czym 30,2% stwierdza, że są pewne obszary, które wymagają poprawy. 8,6% respondentów nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat.

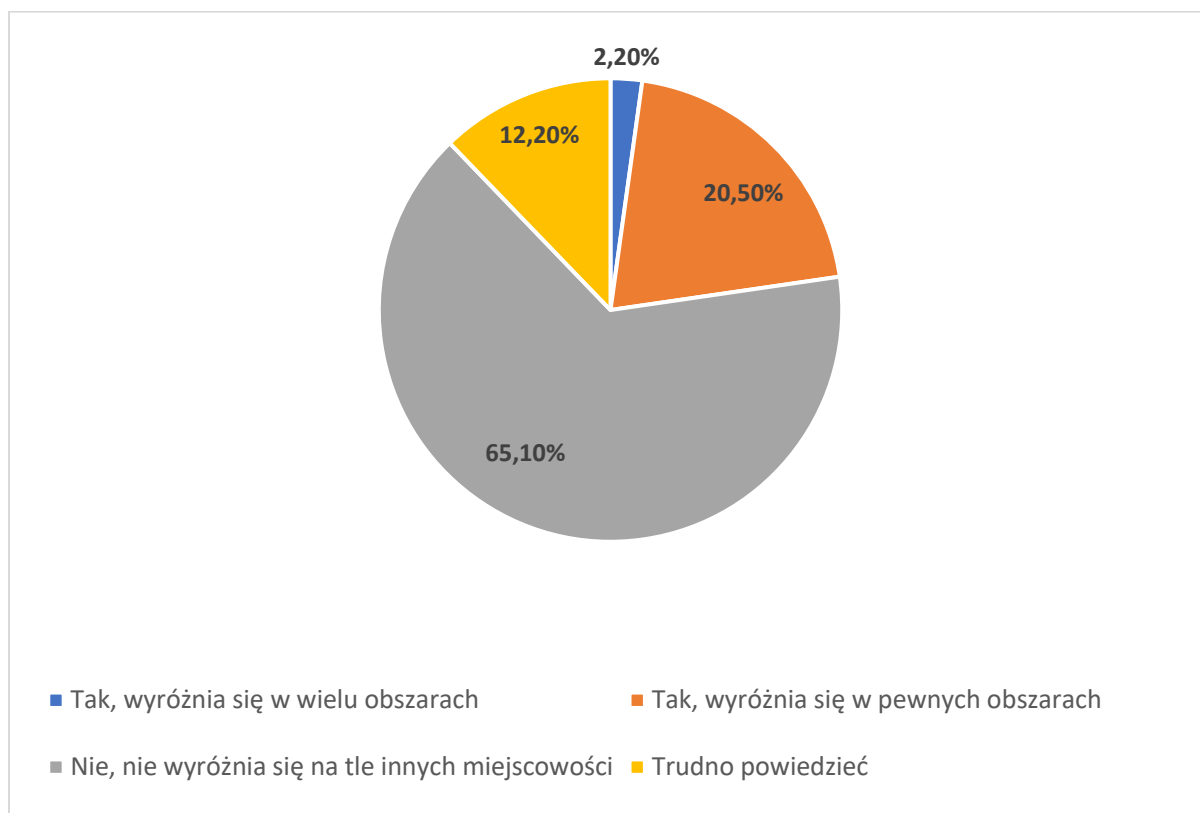
15. Czy zna Pani/Pan planowane inwestycje na terenie Gminy Tłuszcz na najbliższe 5 lat?

Ponad połowa ankietowanych (51,4%) nie zna planowanych inwestycji na terenie Gminy Tłuszcz w perspektywie

najbliższych 5 lat. Dla 23% badanych inwestycje te są znane, a 25,5% nie jest w stanie ich precyzyjnie wskazać.

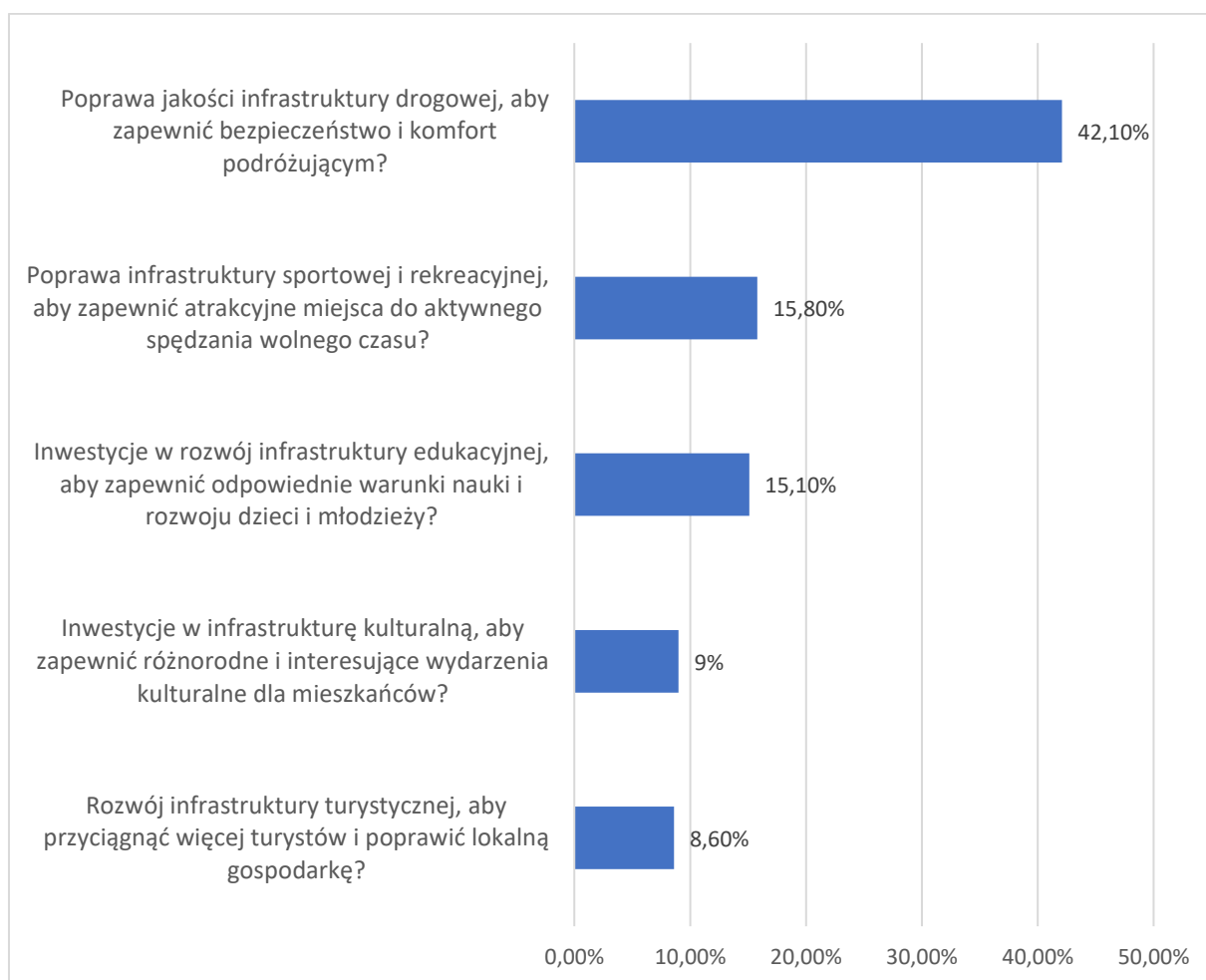
16. Czy są jakieś obszary, w których Gmina Tłuszcz wyróżnia się pozytywnie w porównaniu z innymi miejscowościami w okolicy?

Większość osób poddanych badaniu ankietowemu (65,1%) stwierdziła, że Gmina Tłuszcz nie wyróżnia się pozytywnie na tle innych

miejscowości. 22,7% uważa, że Gmina wyróżnia się w wielu lub w pewnych obszarach. 12,2% respondentów nie zajęło silnego stanowiska w tej sprawie.

17. Co według Pani/Pana jest najważniejsze do ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach? Czy jest to:

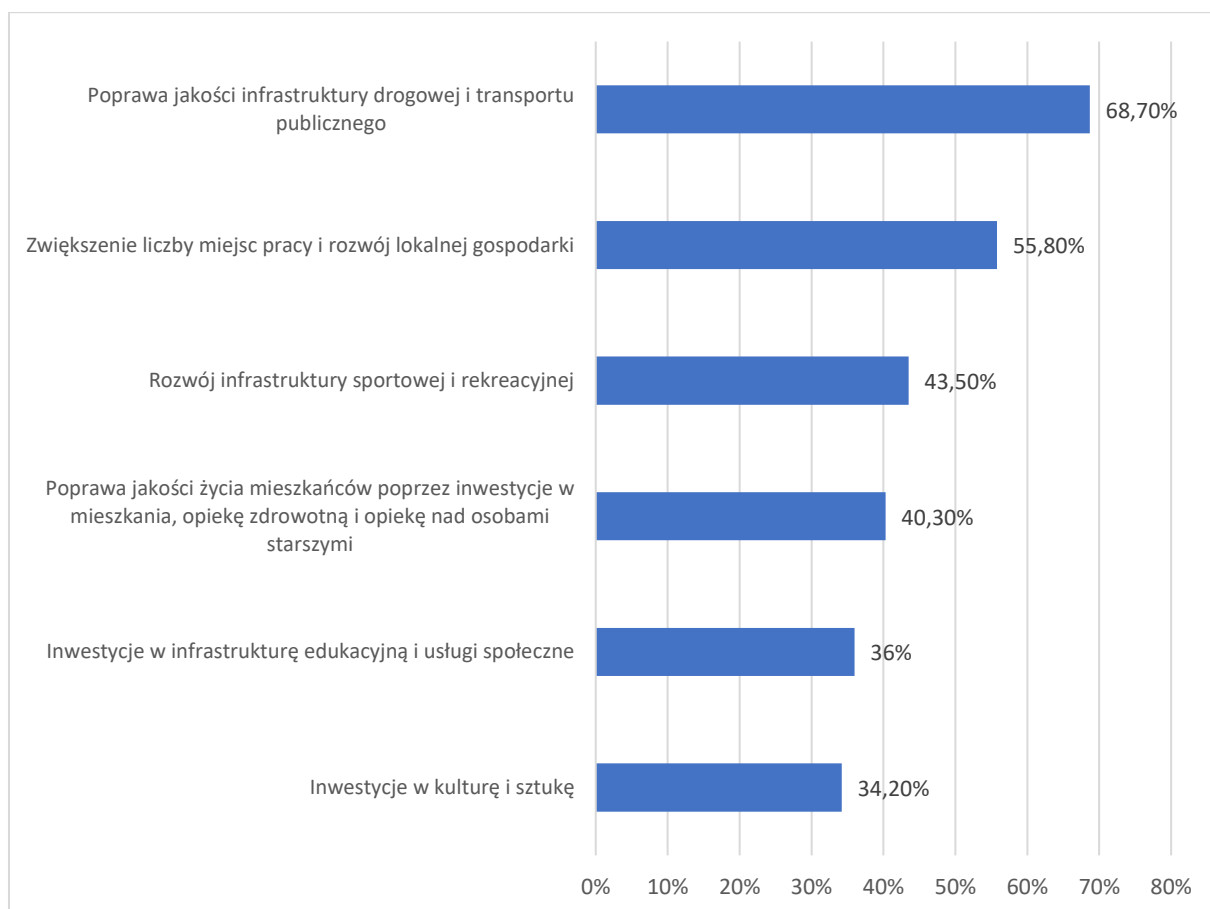
Zdaniem ankietowanych najważniejszą kwestią, wymagającą ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach jest poprawa infrastruktury drogowej, aby zapewnić bezpieczeństwo i komfort podróżującym (42,1%). Badani wskazywali również na konieczność poprawy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do aktywnego

spędzania wolnego czasu (15,8%). Podobna ilość wskazań przypadła odpowiedzi „inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej, aby zapewnić odpowiednie warunki nauki i rozwoju dzieci i młodzieży” (15,1%). Około 9% respondentów twierdzi, że najważniejszą kwestią do poprawy w najbliższych 5 latach są inwestycje w infrastrukturę kulturalną, aby zapewnić różnorodne i interesujące

wydarzenia kulturalne dla mieszkańców oraz rozwój infrastruktury turystycznej, aby przyciągnąć więcej turystów i poprawić lokalną gospodarkę. Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzebę rozwoju infrastruktury komunalnej, w szczególności rozbudowę kanalizacji i wodociągów oraz rozwoju transportu publicznego

w mniejszych miejscowościach. Innymi ważnymi kwestiami poruszonymi w ankiecie były także rozwój infrastruktury przyciągającej inwestycje i umożliwianie rozwoju biznesu, poprawa opieki medycznej, rozbudowa ścieżek rowerowych i chodników oraz poprawa jakości powietrza.

18. Jakie działania powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy? Prosimy o wybranie jednego lub więcej z poniższych obszarów:

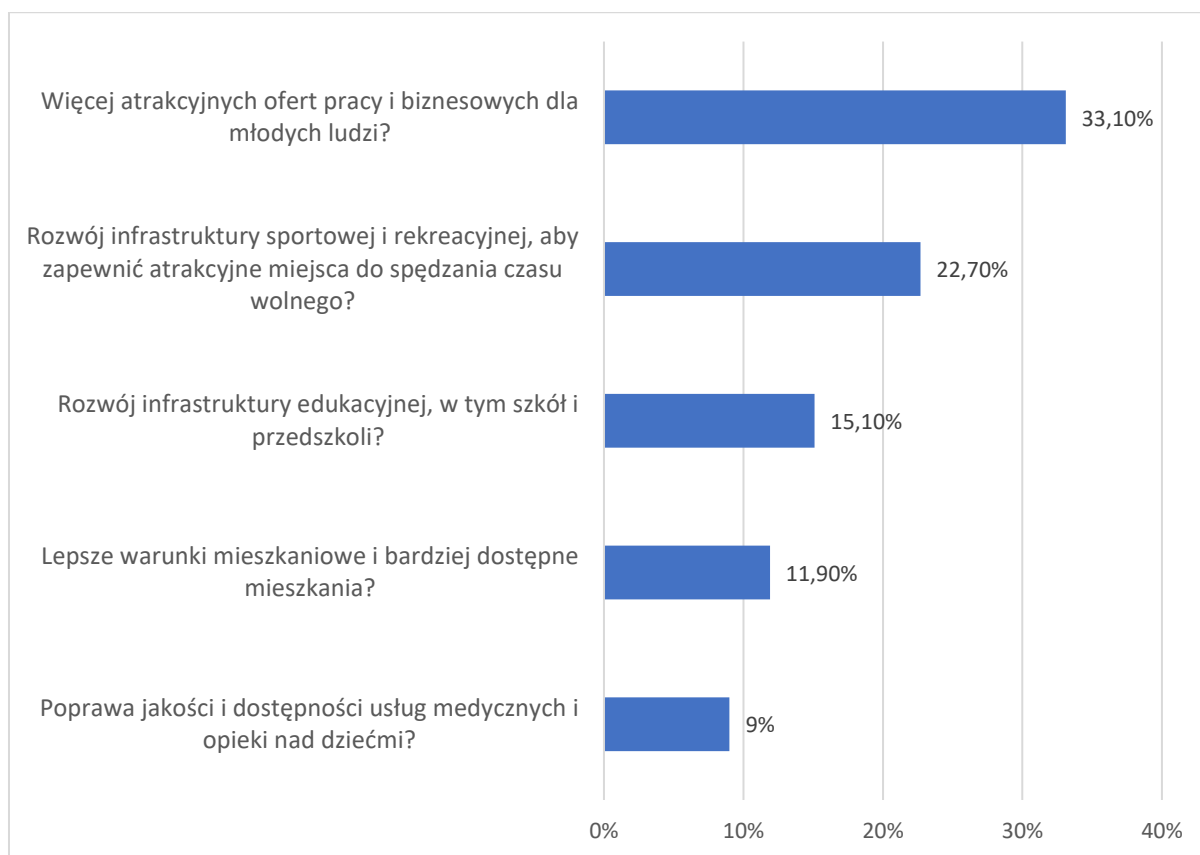

Jako najważniejsze działania, które powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy badani wskazali poprawę jakości infrastruktury drogowej i transportu publicznego (68,7%) oraz zwiększenie liczby miejsc pracy i rozwój lokalnej gospodarki (55,8%). W dalszej kolejności za najbardziej istotne uznano rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej (43,5%) oraz poprawę jakości życia mieszkańców poprzez inwestycje w mieszkania, opiekę zdrowotną i opiekę nad osobami starszymi (40,3%). Ponad 30% wskazań zyskały odpowiedzi dotyczące inwestycji w infrastrukturę edukacyjną i usługi społeczne oraz inwestycji w kulturę i sztukę. Ankietowani zwrócili również uwagę na następujące kwestie:

- rozwój infrastruktury komunalnej, w szczególności rozbudowę kanalizacji oraz wodociągów,

- utworzenie publicznych żłobków i przedszkoli oraz zwiększenie liczby miejsc dla dzieci,
- budowa ścieżek rowerowych i chodników,
- poprawa opieki medycznej NFZ,
- poprawa jakości powietrza,
- otwarcie władz na dialog z mieszkańcami,
- budowa lokali usługowych do wynajęcia,
- partycypacja gminy w finansowaniu wspólnego biletu KM i ZTM (dojazd do Warszawy jest obecnie bardzo kosztowny),
- zwiększenie liczby koszy na śmieci, co przyczyniłoby się do podniesienia poziomu czystości gminy
- oraz zwiększenie uposażenia służb mundurowych – straży i policji.

19. Co jest najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast? Czy jest to:

Zdaniem ankietowanych najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast jest zwiększenie liczby atrakcyjnych ofert pracy i biznesowych (33,1%). W dalszej kolejności jest to rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do spędzania czasu wolnego (22,7%) oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym szkół i przedszkoli (15,1%). Badani wskazywali także na lepsze warunki

mieszkaniowe i bardziej dostępne mieszkania (11,9%) oraz poprawę jakości i dostępności usług medycznych i opieki nad dziećmi (9%). Respondenci w komentarzach często zwracali uwagę na konieczność utworzenia większej ilości żłobków i przedszkoli publicznych oraz zwiększenia liczby miejsc dla dzieci. Niezmiernie istotną kwestią jest także poprawa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej pozwalającej na swobodny dojazd do pracy znajdującej się poza miejscem zamieszkania.

VI.2 Podsumowanie badania ankietowego

34,2% ankietowanych jest zdania, iż Gmina Tłuszcz stanowi dobre miejsce do życia (przeciwne zdania było 38% respondentów, a 28% nie posiada jednoznacznej opinii w tej kwestii). Połowa badanych nie planuje w perspektywie najbliższych 5 lat zmiany miejsca zamieszkania. 49,3% respondentów chciałoby się przeprowadzić, w tym 24,5% - poza gminę Tłuszcz, 9,4% - do innej miejscowości w Polsce, 8,6% - do innej miejscowości województwa mazowieckiego, a 6,8% - do Warszawy. Ankietowani uznali, że na jakość życia w Gminie Tłuszcz wpływa szczególnie jakość skomunikowania z większymi miastami (38,5% respondentów), dostępność szkół (33,1%), a także dostępność miejsc usługowych i handlu (30,6%). Większość osób, które wzięły udział w badaniu ankietowym wskazało, iż Gmina jest dobrym miejscem do życia dla osób starszych (74,8%). Sporo osób wskazało również na rodziny z dziećmi (34,9%) oraz dzieci (18%). Wśród mocnych stron Gminy większość respondentów wskazała na połączenia drogowe i kolejowe (70,9%), bliskość Warszawy (70,1%), a także

położenie (29,1%), spokój i bezpieczeństwo (20,5%) oraz tereny zielone (19,4%).

Główne obszary problematyczne w Gminie stanowią według ankietowanych drogi i chodniki (76,6%), miejsca spędzania wolnego czasu (67,6%), brak koncepcji rozwoju (62,9%) oraz inwestycje (55,4%). Problematiczne są także kwestie związane z rynkiem pracy (54,7%), infrastrukturą (45,3%) oraz ofertą kulturalną (43,2%). 61,8% badanych negatywnie ocenia dotychczasową politykę rozwojową prowadzoną przez władze gminy. Ponad 25% ankietowanych nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat, a 12,2% ocenia ją pozytywnie. Blisko połowa badanych uznała, że należy obrać zupełnie nową strategię rozwoju (47,8%).

Większość osób poddanych badaniu (58,3%) stwierdziła, że nie jest zadowolona z jakości usług publicznych i jest dużo obszarów, które wymagają poprawy. 33,1% ankietowanych jest zadowolona z jakości usług publicznych na terenie gminy Tłuszcz, przy czym 30,2% stwierdza, że są pewne obszary, które wymagają poprawy. 8,6%

respondentów nie ma sprecyzowanego zdania na ten temat. Na pytanie dotyczące częstotliwości korzystania z usług publicznych na terenie Gminy większość ankietowanych (45,3%) stwierdziła, że korzysta z nich rzadziej niż raz w tygodniu, a 25,5% respondentów praktycznie nigdy tego nie robi. 29,2% respondentów korzysta z usług publicznych codziennie lub kilka razy w tygodniu. Przy pytaniu o zaspokajanie potrzeb mieszkańców w zakresie odpowiedniej liczby miejsc parkingowych, ponad połowa badanych stwierdziła, iż jest ona niewystarczająca. Blisko 76% badanych stwierdziło, że w gminie Tłuszcz nie ma wystarczającej ilości przestrzeni dla pieszych i rowerzystów.

Zdecydowana większość badanych (prawie 80%) uważa, że w Gminie Tłuszcz brakuje odpowiedniej ilości miejsc pracy. Blisko 26% ankietowanych nie ma jednoznacznej opinii na ten temat, a 3,2% stwierdziło, że liczba miejsc pracy jest wystarczająca. Osoby, które wzięły udział w badaniu stwierdziły, że czynnikami, które mogłyby przyciągnąć więcej inwestorów na terenie Gminy Tłuszcz są przede wszystkim zwiększenie ilości terenów

inwestycyjnych (33,8%) oraz ulgi podatkowe (26,3%). Ankietowani wskazali również na lepsze połączenia z innymi miastami (15,1%) oraz szybszą i łatwiejszą procedurę uzyskiwania pozwolenia na budowę (11,9%). Ponad połowa ankietowanych (51,4%) nie zna planowanych inwestycji na terenie Gminy Tłuszcz w perspektywie najbliższych 5 lat. Dla 23% badanych inwestycje te są znane, a 25,5% nie jest w stanie ich precyzyjnie wskazać. Zdaniem ankietowanych najważniejszą kwestią, wymagającą ulepszenia w Gminie Tłuszcz w najbliższych 5 latach jest poprawa infrastruktury drogowej, aby zapewnić bezpieczeństwo i komfort podróżującym (42,1%). Badani wskazywali również na konieczność poprawy infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do aktywnego spędzania wolnego czasu (15,8%). Podobna ilość wskazań przypadła odpowiedzi „inwestycje w rozwój infrastruktury edukacyjnej, aby zapewnić odpowiednie warunki nauki i rozwoju dzieci i młodzieży” (15,1%). Około 9% respondentów twierdzi, że najważniejszą kwestią do poprawy w najbliższych 5 latach są inwestycje

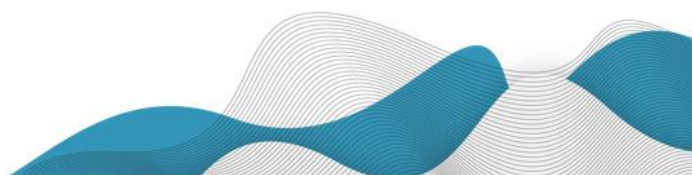
w infrastrukturę kulturalną, aby zapewnić różnorodne i interesujące wydarzenia kulturalne dla mieszkańców oraz rozwój infrastruktury turystycznej, aby przyciągnąć więcej turystów i poprawić lokalną gospodarkę. Ankietowani zwrócili również uwagę na potrzebę rozwoju infrastruktury komunalnej, w szczególności rozbudowę kanalizacji i wodociągów oraz rozwoju transportu publicznego w mniejszych miejscowościach. Innymi ważnymi kwestiami poruszonymi w ankiecie były także rozwój infrastruktury przyciągającej inwestycje i umożliwianie rozwoju biznesu, poprawa opieki medycznej, rozbudowa ścieżek rowerowych i chodników oraz poprawa jakości powietrza. Jako najważniejsze działania, które powinny zostać podjęte w najbliższych 5 latach, aby Gmina Tłuszcz stała się jeszcze lepszym miejscem do życia i pracy badani wskazali poprawę jakości infrastruktury drogowej i transportu publicznego (68,7%) oraz zwiększenie liczby miejsc pracy i rozwój lokalnej gospodarki (55,8%). W dalszej kolejności za najbardziej istotne uznano rozwój infrastruktury sportowej

i rekreacyjnej (43,5%) oraz poprawę jakości życia mieszkańców poprzez inwestycje w mieszkania, opiekę zdrowotną i opiekę nad osobami starszymi (40,3%). Ponad 30% wskazań zyskały odpowiedzi dotyczące inwestycji w infrastrukturę edukacyjną i usługi społeczne oraz inwestycji w kulturę i sztukę.

Zdaniem ankietowanych najbardziej potrzebne w Gminie Tłuszcz, aby przyciągnąć i zatrzymać młode rodziny oraz przeciwdziałać odpływowi ludności do większych miast jest zwiększenie liczby atrakcyjnych ofert pracy i biznesowych (33,1%). W dalszej kolejności jest to rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, aby zapewnić atrakcyjne miejsca do spędzania czasu wolnego (22,7%) oraz rozwój infrastruktury edukacyjnej, w tym szkół i przedszkoli (15,1%). Badani wskazywali także na lepsze warunki mieszkaniowe i bardziej dostępne mieszkania (11,9%) oraz poprawę jakości i dostępności usług medycznych i opieki nad dziećmi (9%). Respondenci w komentarzach często zwracali uwagę na konieczność utworzenia większej ilości żłobków i przedszkoli publicznych oraz zwiększenia liczby

miejsc dla dzieci. Niezmiernie istotną kwestią jest także poprawa infrastruktury drogowej i komunikacyjnej pozwalającej na swobodny dojazd do pracy znajdującej się poza miejscem zamieszkania.

VII ANALIZA SWOT

Kolejnym etapem syntezy ustaleń diagnostycznych oraz propozycji rozwiązań strategicznych jest analiza SWOT, której celem jest identyfikacja głównych kierunków rozwoju strategicznego. Nazwa jest akronimem czterech angielskich słów:

S (*Strengths*) – mocne strony,

W (*Weaknesses*) – słabe strony,

O (*Opportunities*) – szanse,

T (*Threats*) – zagrożenia.

Na mocne i słabe strony wpływ mają czynniki wewnętrzne, a na szanse i zagrożenia – czynniki zewnętrzne.

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> - zabytki o wartości architektonicznej i religijnej na terenie Gminy, - zachowane ważne elementy krajobrazu kulturowego oraz zespołów dworskich, - walory krajobrazowe południowo – wschodniej części Gminy - funkcjonowanie zespołów sportowych – promowanie zdrowego stylu życia, nauka współzawodnictwa i współpracy wśród dzieci i młodzieży, - bliskość Warszawy, która jest prężnie rozwijającym się ośrodkiem akademickim, kulturalnym oraz gospodarczym, - położenie na trasach wielu połączeń kolejowych w relacjach: Warszawa – Białystok, Warszawa – Ostrołęka, 	<ul style="list-style-type: none"> - niedostatecznie rozwinięta sieć wodociągowa i kanalizacyjna, - słabo rozwinięta sieć dróg pomiędzy mniejszymi miejscowościami, - mała ilość chodników oraz oświetlenia ulicznego, - nieutwardzone drogi w niektórych częściach gminy, - niedostateczna ilość miejsc parkingowych, - brak dużych przedsiębiorstw produkcyjnych, - brak wystarczającej ilości ścieżek rowerowych i tras pieszych, - skupienie rynku pracy na terenie Warszawy, - konieczność korzystania z usług w innych ośrodkach miejskich przez mieszkańców (na terenie gminy Tłuszcz,

<p>Łuszcz - Mińsk Mazowiecki (tabor towarowy) oraz Łuszcz - Radzymin.</p> <ul style="list-style-type: none"> - realizacja polityki społecznej prowadzącej do integracji i aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, m.in. Program Asystent Osobisty Osoby Niepełnosprawnej, Program Opieka 75+. - działalność różnego rodzaju sekcji i kół zainteresowań przy Centrum Kultury, Sportu i Rekreacji, w których swoje pasje rozwijają dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy, - brak obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz osuwisk. 	<p>niektóre usługi są całkowicie niedostępne lub dostępne w sposób ograniczony),</p> <ul style="list-style-type: none"> - ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów w ramach kontraktu z Narodowym Funduszem Zdrowia, - brak wystarczającej liczby żłobków i przedszkoli publicznych, - brak wystarczającej liczby miejsc dla dzieci w żłobkach oraz przedszkolach, - niska konkurencyjność rolniczej przestrzeni produkcyjnej (przeważają gleby klas V i VI).
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - rozwój nowej infrastruktury technicznej i społecznej w gminie, - dalszy rozwój infrastruktury kolejowej na terenie gminy, - rozwój komunikacji miejskiej, - budowa ścieżek rowerowych, - lokowanie nowych przedsiębiorstw na terenie gminy, - obranie kierunków mających na celu rozwój ochrony środowiska w całej gminie, - rozbudowa systemu ekologicznego transportu, - utworzenie miejsc umożliwiających ładowanie samochodów elektrycznych, 	<ul style="list-style-type: none"> - konieczność zapewnienia odpowiedniej infrastruktury technicznej i społecznej coraz większej liczbie mieszkańców, - konieczność zapewnienia stale rosnącej liczbie mieszkańców dostępu do służby zdrowia i pomocy społecznej, - wysokie koszty inwestycji związanych z wdrożeniem odnawialnych źródeł energii, - nasilenie zjawisk ekstremalnych zwiększających ryzyko zanieczyszczenia gleb, erozji, - brak świadomości osób z zewnątrz o potencjale gminy,

<ul style="list-style-type: none"> - zwiększenie udziału korzystania z odnawialnych źródeł energii, - ograniczenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł konwencjonalnych i w rezultacie redukcja emisji gazów cieplarnianych oraz zmniejszenie stopnia degradacji środowiska naturalnego, - podejmowanie działań zmierzających do systematycznej modernizacji i rozbudowy infrastruktury elektroenergetycznej, mającej na celu zaspokojenie potrzeb odbiorców oraz zwiększenie sprawności całego systemu zaopatrzenia w energię elektryczną, - rozwój źródeł ciepła opartych o energię z odnawialnych źródeł energii w postaci: energii słonecznej, energii geotermalnej (pompy ciepłe), biomasy i biogazu, - utrzymanie istniejącego indywidualnego systemu zaopatrzenia w ciepło z zaleceniem modernizacji i wymiany urządzeń grzewczych na urządzenia o wysokiej sprawności grzewczej i niskim stopniu emisji zanieczyszczeń, - rozwój funkcji turystyczno - rekreacyjnych na terenie gminy, - rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki, 	<ul style="list-style-type: none"> - konkurencja ze strony lepiej rozwiniętych sąsiednich jednostek, - migracja młodych i wykształconych osób w inne rejony Polski lub zagranicę, zwłaszcza migracja zarobkowa, - rosnące ceny energii elektrycznej, - recesja gospodarcza, - duży wzrost inflacji powodujący konieczność ponoszenia większych wydatków.
---	---

- pozyskiwanie partnerów wśród gmin i miast Polski i partnerów transgranicznych,
- tworzenie warunków dla rozwoju mieszkalnictwa nakierowanego na mieszkańców pracujących w Warszawie,
- dalsza gazyfikacja gminy,
- poszerzenie oferty usług dostępnych na terenie gminy,
- rozszerzanie oferty imprez kulturalnych,
- modernizacja budynku CKSiR oraz budowa sali widowiskowej, co znacznie zwiększy możliwość zaproponowania ciekawej oferty kulturalnej oraz liczbę organizowanych wydarzeń i prowadzonych zajęć. Również możliwość zyskania miejsca przez grupy, stowarzyszenia i inne organizacje do prowadzenia swojej działalności,
- powiększenie bazy gastronomicznej.

Tabela 22: Mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia w Gminie Tłuszcz. Źródło: opracowanie własne.

Spis literatury

1. Gmina Tłuszcz, *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za rok 2021*, Tłuszcz 2022.
2. Gmina Tłuszcz, *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za rok 2020*, Tłuszcz 2021.
3. Gmina Tłuszcz, *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za rok 2019*, Tłuszcz 2020.
4. Gmina Tłuszcz, *Raport o stanie Gminy Tłuszcz za rok 2018*, Tłuszcz 2019.
5. Załącznik do Uchwały Nr II.33.2018 Rady Miejskiej w Tłuszczu z dnia 18 grudnia 2018 r., *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Tłuszcz na lata 2019-2022*, Tłuszcz 2018.
6. Załącznik Nr 1 do uchwały Nr XVI.279.2021 Rady Miejskiej w Tłuszczu z dnia 14 grudnia 2021 r., *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Tłuszcz*, Tłuszcz 2021.
7. Gmina Tłuszcz, *Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Tłuszcz na lata 2020-2025*, Tłuszcz 2019.
8. Gmina Tłuszcz, *Sprawozdanie z realizacji programu współpracy gminy Tłuszcz z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie za rok 2022*, Tłuszcz 2023.
9. Gmina Tłuszcz, *Analiza stanu gospodarki odpadami w Gminie Tłuszcz za rok 2022*, Tłuszcz 2023.
10. Ośrodek Pomocy Społecznej w Tłuszczu, *Sprawozdanie z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej w Tłuszczu za rok 2021*, Tłuszcz 2022.

Źródła internetowe:

11. Oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Zabytkowe tereny parkowe w gminie Tłuszcz”, <https://www.tluszcz.pl/strona-3378-parki.html>, [dostęp: 06.04.2023].
12. Oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Muzea”, <https://www.tluszcz.pl/strona-3471-muzea.html>, [dostęp: 06.04.2023].
13. Polska w liczbach, <https://www.polskawliczbach.pl/Tluszcz#zabytki-atrakcje-i-noclegi> [dostęp: 25.05.2023].
14. Oficjalna strona Gminy Tłuszcz, zakładka „Bezpieczeństwo”, <https://www.tluszcz.pl/strona-3413-bezpieczenstwo.html> [dostęp: 26.05.2023].

15. Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#poziom-przestepczosci [dostęp: 12.04.2023].
16. Monitor rozwoju lokalnego, <https://analizy.monitorrozwoju.pl/dashboard?city=3562&area=6&subarea=69> [dostęp: 12.04.2023].
17. Krajowy Rejestr Kół Gospodyń Wiejskich, <https://krkgw.arimr.gov.pl/?#> [dostęp: 13.04.2023].
18. Polska w liczbach, https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Tluszcz#rejestr-regon [dostęp: 17.04.2023].
19. Oficjalna strona powiatu wołomińskiego: <https://samorzad.gov.pl/web/powiat-wolominski/o-powiecie> [dostęp: 24.05.2023].
20. oficjalna strona Gminy Tłuszcz, <https://www.tluszcz.pl/strona-3325-punkt-selektywnej-zbiorki.html> [dostęp: 25.05.2023].

Spis tabel

Tabela 1: Stopnie awansu zawodowego nauczycieli w latach 2018-2021.....	14
Tabela 2: liczba dzieci w wieku 3–6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	15
Tabela 3: Liczba przedszkoli w gminie Tłuszcz.....	15
Tabela 4: Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych na obszarze gminy Tłuszcz	16
Tabela 5: Wyniki egzaminów ósmoklasisty.	16
Tabela 6: Dane dotyczące aktywności sportowej mieszkańców gminy Tłuszcz w latach 2014-2020. ...	18
Tabela 7: Zabytki w gminie Tłuszcz.....	20
Tabela 8: Rodzaje świadczeń.	35
Tabela 9: Rodzaje i kwota przyznanych świadczeń.	35
Tabela 10: Dane dotyczące opieki zdrowotnej na terenie Gminy Tłuszcz	36
Tabela 11: Wykaz organizacji pozarządowych na terenie gminy Tłuszcz.....	41
Tabela 12: Kwota wykorzystana przez organizacje pozarządowe w trybie konkursowym w latach 2018-2021	43
Tabela 13: Kwota wykorzystana przez organizacje pozarządowe w trybie pozakonkursowym w ramach małych grantów w latach 2018-2021.....	44
Tabela 14: Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych.	50
Tabela 15: Gospodarstwa domowe wg źródeł dochodów	50
Tabela 16: Ciągniki i maszyny rolnicze	51
Tabela 17: Wydatki budżetu gminy Tłuszcz.....	55
Tabela 18: Struktura dochodów budżetu gminy Tłuszcz według działów.....	56
Tabela 19: Dane dotyczące instalacji gazowej na terenie Gminy Tłuszcz	70
Tabela 20: Dane dotyczące energii elektrycznej na terenie Gminy Tłuszcz	71
Tabela 21: Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	73
Tabela 22: Mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia w Gminie Tłuszcz.	104

Spis rysunków

Rysunek 1: Liczba ludności w Gminie Tłuszcz.....	9
Rysunek 2: Piramida wieku mieszkańców gminy Tłuszcz	10
Rysunek 3: Przyrost naturalny w Gminie Tłuszcz w latach 2011-2021	11
Rysunek 4: Migracje ludności na pobyt stały	12
Rysunek 5: Wydatki przeznaczone na oświatę i wychowanie.....	13
Rysunek 6: Wydatki przeznaczone na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego oraz kulturę fizyczną	19
Rysunek 7: Dochody z Działu Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego oraz Kultura fizyczna i sport [w tys. zł] w latach 2017-2021.....	19
Rysunek 9: Imprezy organizowane przez domy kultury oraz ich uczestnicy w latach 2017-2021	25
Rysunek 10: Imprezy organizowane przez jednostki kultury, 2021	26
<i>Rysunek 12: Księgozbiór oraz liczba czytelników w gminie Tłuszcz w latach 2017-2021.....</i>	<i>27</i>
Rysunek 13: Liczba mieszkań w latach 2017-2021 w gminie Tłuszcz	29
Rysunek 14: Liczba izb w latach 2017-2021 w gminie Tłuszcz	30
Rysunek 15: Liczba nowo oddanych mieszkań oraz izb w gminie Tłuszcz.....	31
Rysunek 16: Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem ..	32
Rysunek 17: Liczba lekarzy i dentystów pracujących wg podstawowego miejsca pracy na 1000 mieszkańców	37
Rysunek 18: Zgony z powodu zachorowania na nowotwory i choroby krążenia na 1000 mieszkańców	38
Rysunek 19: Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia	38
Rysunek 20: Wydatki ogółem z budżetu JST na ochronę zdrowia na 1000 mieszkańców	39
Rysunek 21: Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w latach 2017-2021	47
Rysunek 22: Rodzaje przeważającej działalności w latach 2017-2021.....	48
Rysunek 23: Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	49
Rysunek 24: Stopa bezrobocia na terenie gminy Tłuszcz w latach 2011-2021	52
Rysunek 25: Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN) w gminie Tłuszcz w latach 2017-2021	53
Rysunek 26: Produkcyjne grupy wieku w gminie Tłuszcz, 2021	53
Rysunek 27: Bezrobotni zarejestrowani pozostający dłużej bez pracy niż 1 rok	54
Rysunek 28: Dochody ogółem przypadające na 1 mieszkańca. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Monitor.rozwoju.pl.	57
Rysunek 29: Dochody majątkowe przypadające na 1 mieszkańca.....	58
Rysunek 30: Udział dochodów własnych w dochodach ogółem	59
Rysunek 31: Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych	60
Rysunek 32: Dochody budżetu JST z tytułu udziału w CIT	61
Rysunek 33: Powiat wołomiński	63
Rysunek 34: Województwo mazowieckie z podziałem na gminy.	64
Rysunek 35: Gmina Tłuszcz.....	66